

“ฮาลาลกับการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศไทย”

- บทสรุปโครงการวิจัย “ฮาลาลกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย”
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนชยา อุดยุท
- โรงแรมฮาลาล: โอกาสใหม่สำหรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนชยา อุดยุท
- สิ่งจูงใจ ทัศนคติ และความเข้าใจหลักการฮาลาล ของผู้ประกอบการในห่วงโซ่อุปทานร้านอาหาร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทรีดเน่ ตั้งวิฑูรธรรม และ อาจารย์ ดร.วรรณสินท์ สัตยานุวัตร
- วัฒนธรรมฮาลาล: การพัฒนาวัฒนธรรมทางด้านดนตรีฮาลาลในกรุงเทพมหานคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรประสิทธิ์ เฟ้าสวัลดี
- ระบบบูรณาการข้อมูลสารสนเทศเพื่อการเยียวยาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
ดร.ไกรยส ภัทราวาท
- การประเมินประสิทธิผลของนโยบายการเงินการคลังเพื่อสนับสนุนธุรกิจฮาลาล
ในจังหวัดชายแดนใต้
ม.ล.พงศ์ธีระพิพร อากาทร และคณะ

โดยการสนับสนุนจาก

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สทสว.)

บทสรุปโครงการวิจัย

“ฮาลาลกับการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศไทย”

ศูนย์นโยบายโลกมุสลิม คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โดยการสนับสนุนจาก

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.)

เมษายน 2563

บทสรุปโครงการวิจัย

“ฮาลาลกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย”

ศูนย์นโยบายโลกมุสลิม คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
โดยการสนับสนุนจาก

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.)

ISBN 978-616-407-509-2

บรรณาธิการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนชยา อูรยศ

พิมพ์ครั้งที่ 1 เมษายน 2563

จำนวน 1,000 เล่ม

จัดพิมพ์เผยแพร่โดย ศูนย์นโยบายโลกมุสลิม
คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน
กรุงเทพมหานคร 10330
โทรศัพท์/โทรสาร 02-218 6229

สงวนลิขสิทธิ์ ห้ามลอกเลียนแบบไม่ว่าส่วนใดส่วนหนึ่งของหนังสือ
นอกจากจะได้รับอนุญาต

พิมพ์ที่ ห้างหุ้นส่วนจำกัด มาซา ออล
โทรศัพท์ 081-905 7542

คำนิยาม

ชุดโครงการวิจัย “ฮาลาลกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย” เป็นชุดโครงการวิจัยที่สร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับโลกมุสลิมในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนชยา อรุณศ เป็นผู้อำนวยการโครงการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยโครงการวิจัยย่อย 5 โครงการ คือ 1) โรงแรมฮาลาล: โอกาสใหม่สำหรับอุตสาหกรรมโรงแรมของประเทศไทย 2) การศึกษาเพื่อจัดทำแผนยุทธศาสตร์อุตสาหกรรมฮาลาล 3) วัฒนธรรมฮาลาล: การพัฒนาวัฒนธรรมทางด้านดนตรีของชาวมุสลิมไทยในกรุงเทพมหานคร 4) ระบบบูรณาการข้อมูลสารสนเทศเพื่อการเยียวยาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดน 5) การประเมินประสิทธิภาพของนโยบายการเงินการคลังเพื่อสนับสนุนธุรกิจฮาลาลในจังหวัดชายแดนใต้ ชุดโครงการวิจัยนี้ มีความรัดกุมทางวิชาการและมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ โดยได้นำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่เป็นรูปธรรมหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน สามารถนำไปใช้ประกอบการวางแผนทำงานต่อไปได้

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม
(สกว.) ขอขอบคุณคณะนักวิจัยและผู้เกี่ยวข้องเป็นอย่างยิ่ง ที่ได้ทุ่มเท
ในทุกขั้นตอนจนสำเร็จเป็นหนังสือที่ท่านถืออ่านอยู่นี้ และขอขอบคุณ
ศูนย์นโยบายโลกมุสลิม (CMP) คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ที่ได้ให้การสนับสนุนเป็นอย่างดีเสมอมา

ศาสตราจารย์ นายแพทย์ สุทธิพันธ์ จิตพิมลมาศ

ผู้อำนวยการ

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย

และนวัตกรรม (สกว.)

ส ก ส ว
T S R I

คำนิยาม

ชุดโครงการวิจัย “ฮาลาลกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย” เป็นชุดโครงการวิจัยที่ดำเนินการโดยศูนย์นโยบายโลกมุสลิม (CMP) คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สกสว.) เป็นการช่วยสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับโลกมุสลิม ชุดโครงการวิจัยนี้ได้รวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับโรงแรมฮาลาล: โอกาสใหม่สำหรับอุตสาหกรรมโรงแรมของประเทศไทย การศึกษาเพื่อจัดทำแผนยุทธศาสตร์อุตสาหกรรมฮาลาล วัฒนธรรมฮาลาล: การพัฒนาวัฒนธรรมทางด้านดนตรีของชาวมุสลิมไทยในกรุงเทพมหานคร ระบบบูรณาการข้อมูลสารสนเทศเพื่อการเยียวยาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดน และการประเมินประสิทธิภาพของนโยบายการเงินการคลังเพื่อสนับสนุนธุรกิจฮาลาลในจังหวัดชายแดนใต้

คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ขอขอบคุณสำนักงาน
คณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สกสว.)
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนชยา อรุณศ และคณะนักวิจัย เป็นอย่างยิ่ง
ที่ทำให้เกิดชุดโครงการวิจัยนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
ทั้งภาครัฐ และเอกชน จะนำข้อเสนอแนะที่ได้จากชุดโครงการวิจัยนี้
ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางปฏิบัติต่อไป

A stylized signature in black ink, reading 'sittichet mahul'.

รองศาสตราจารย์ ดร.สิทธิเดช พงศ์กิจวรสิน

คณบดีคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำนำ

บทสรุปโครงการวิจัย “ฮาลาลกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย” นี้ ได้ดำเนินการต่อยอดมาจากชุดโครงการเดิมที่ศูนย์นโยบายโลกมุสลิมดำเนินการมา โดยการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สกสว.) ซึ่งชุดโครงการวิจัยนี้ประกอบด้วย 5 โครงการย่อย คือ 1) โรงแรมฮาลาล: โอกาสใหม่สำหรับอุตสาหกรรมการโรงแรมของประเทศไทย 2) การศึกษาเพื่อจัดทำแผนยุทธศาสตร์อุตสาหกรรมฮาลาล 3) วัฒนธรรมฮาลาล: การพัฒนาวัฒนธรรมทางด้านดนตรีของชาวมุสลิมไทยในกรุงเทพมหานคร 4) ระบบบูรณาการข้อมูลสารสนเทศเพื่อการเยียวยาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดน 5) การประเมินประสิทธิภาพของนโยบายการเงินการคลังเพื่อสนับสนุนธุรกิจฮาลาลในจังหวัดชายแดนใต้

บทสรุปโครงการวิจัยนี้สำเร็จได้ด้วยความร่วมมือจากหลายหน่วยงาน ในนามศูนย์นโยบายโลกมุสลิม (CMP) ใคร่ขอขอบคุณคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สกสว.)

ที่เห็นความสำคัญของงานวิจัยต่าง ๆ ในชุดโครงการวิจัยนี้ และ
ให้การสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ฯ อย่างต่อเนื่อง หวังเป็นอย่างยิ่ง
ว่าผลงานที่คณะนักวิจัยได้ร่วมกันจัดทำนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน
และเป็นแหล่งอ้างอิงทางวิชาการที่มีคุณค่าต่อประเทศชาติต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนชยา อรุยศ

ผู้อำนวยการชุดโครงการวิจัย

ศูนย์นโยบายโลกมุสลิม (CMP)

คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

1

บทสรุปโครงการวิจัย

“ฮาลาลกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย”

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนชยา อรุณยศ

35

โรงแรมฮาลาล: โอกาสใหม่สำหรับอุตสาหกรรมการโรงแรม
ของประเทศไทย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนชยา อรุณยศ

67

สิ่งจูงใจ ทักษะคติ และความเข้าใจหลักการฮาลาล

ของผู้ประกอบการในห่วงโซ่อุปทานร้านอาหาร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทรัตน์ ตั้งวิฑูรธรรม

และ อาจารย์ ดร.วรรณสินธ์ สัตยานุวัตร

109

วัฒนธรรมฮาลาล: การพัฒนาวัฒนธรรมทางด้านดนตรี

อนาชีดในกรุงเทพมหานคร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรประพิตร เป่าสวัสดิ์

137

ระบบบูรณาการข้อมูลสารสนเทศเพื่อการเยียวยา

และการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ

จากปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ดร.ไกรยส ภัทราวาท

161

การประเมินประสิทธิภาพของนโยบายการเงินการคลัง

เพื่อสนับสนุนธุรกิจฮาลาลในจังหวัดชายแดนใต้

ม.ล.พงศ์ระพีพร อาภากร และคณะ

บทสรุปโครงการวิจัย

“ฮาลาลกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย”

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนชยา อรุณศ

ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ในช่วงระยะกว่าทศวรรษที่ผ่านมา โครงการวิจัยเกี่ยวกับโลกมุสลิมในแง่มุมต่าง ๆ ที่ศูนย์นโยบายโลกมุสลิมได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้ดำเนินงานวิจัยมาอย่างต่อเนื่องถึง 5 ชุดโครงการ ก่อให้เกิดการสร้างองค์ความรู้เฉพาะด้านเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับตะวันออกกลาง ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของวัฒนธรรมอิสลาม และแหล่งพลังงานสำคัญของโลก (ในชุดโครงการที่ 1: ชุดโครงการวิจัยไทย-ตะวันออกกลาง) ซึ่งชุดโครงการแรกได้จำกัดการศึกษาไว้เฉพาะภูมิภาคตะวันออกกลาง ในชุดโครงการระยะที่สอง จึงได้ขยายขอบเขตครอบคลุมโลกมุสลิมที่กว้างขึ้น (ในชุดโครงการที่ 2: ชุดโครงการวิจัยความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศไทยกับโลกมุสลิม) ในระยะที่สาม (ชุดโครงการที่ 3: ชุดโครงการวิจัยไทย-โลกมุสลิม) ได้เน้นหลายโจทย์วิจัยเกี่ยวกับการเงินอิสลามในประเทศไทย ตั้งแต่การยกร่างกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจสถาบันการเงินอิสลามขึ้นใหม่ การศึกษาแนวทางการกำกับดูแลสถาบันการเงิน ที่ให้บริการทางการเงินตามหลักศาสนาอิสลาม การศึกษาแนวทางการพัฒนาธุรกิจประกันภัยอิสลาม

และการศึกษาแนวทางการพัฒนาการลงทุนในศุภก ซึ่งค่อนข้างครอบคลุม ประเด็นสำคัญสำหรับการพัฒนาการเงินอิสลามในประเทศไทย ชุดโครงการในระยะที่สี่ (ชุดโครงการที่ 4: ชุดโครงการวิจัยไทย-โลกมุสลิม: ความสัมพันธ์และนัยต่อการพัฒนา) ได้ต่อยอดการศึกษาวิจัย ในสองประเด็นหลัก ส่วนแรกเกี่ยวข้องกับการเงินอิสลามโดยได้มีการ ศึกษาเฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับหลักการการเงินอิสลามเชิงลึก พัฒนาการ และโอกาสของสหกรณ์อิสลาม รวมถึงการแปลหนังสือ เรื่อง “Critical Issues on Islamic Banking and Financial Markets” การพัฒนา อุตสาหกรรมฮาลาลไทยในอาเซียน การวิเคราะห์โอกาสในการแข่งขัน ของแรงงานไทยในตลาดอาเซียน โดยพิจารณาผลตอบแทนจาก ความสามารถทางภาษามลายู นอกจากนี้ยังได้ศึกษาถึงการย้ายถิ่น ประชากร อันเนื่องมาจากปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม และปัญหา ความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ชุดโครงการในระยะที่ห้า (ชุดโครงการที่ 5: ชุดโครงการวิจัย “การเงินอิสลามกับการขับเคลื่อน เศรษฐกิจไทย”) ได้ทำการต่อยอดการศึกษารูปแบบธุรกรรมทางการเงิน อิสลามที่สำคัญอีกสองประเภท คือ ศึกษาประสิทธิภาพของตลาด ประกันภัยอิสลามหรือตะกาฟูล (Takaful) และศึกษาลักษณะการจ่าย ชะการัตของมุสลิมไทย รวมไปถึงการหาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบ ธุรกรรมการเงินอิสลามต่าง ๆ ต่ออัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากนี้ งานวิจัยที่เน้นทางด้าน เศรษฐศาสตร์แล้ว ชุดโครงการที่ 5 ยังได้ทำการศึกษาบริบททางสังคม เช่นกันคือ การศึกษาบริบทของกลุ่มชาติพันธุ์โรฮิงญาในประเทศไทย และการวิจัยเชิงพื้นที่ เพื่อสนับสนุนการวางแผนพัฒนาระบบสนับสนุน การบูรณาการกระบวนการเฝ้าระวังแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่จังหวัดชายแดน ภาคใต้

แม้ศูนย์นโยบายโลกมุสลิมจะได้ดำเนินการศึกษาเกี่ยวกับไทย-โลกมุสลิมอย่างต่อเนื่องถึงห้าชุดโครงการด้วยกัน อย่างไรก็ตาม ยังมีคำถามอีกจำนวนมากที่รอคำตอบที่ถี่ถ้วนและชัดเจน งานวิจัยจำนวน 5 ชิ้น ในชุดโครงการที่ 6 “ชุดโครงการวิจัยฮาลาลกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย” จะได้ทำการต่อยอดการศึกษาในด้านนี้ต่อไป

จากจำนวนประชากรมุสลิมที่มีมากถึง 1 ใน 4 ของประชากรโลก และมีแนวโน้มที่จะมีสัดส่วนในประชากรโลกเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ประกอบกับศักยภาพทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้นในโลกมุสลิมส่งผลให้การท่องเที่ยวฮาลาล (Halal Tourism) ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ขัดต่อหลักศาสนาอิสลาม เริ่มเข้ามามีบทบาทและเป็นที่น่าจับตามองมากยิ่งขึ้นในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ดังนั้น การพัฒนาการท่องเที่ยวฮาลาลจึงมีความน่าสนใจเพื่อรองรับการขยายตัวของกลุ่มโลกมุสลิม การขยายตัวของนักท่องเที่ยวมุสลิมได้นำไปสู่ความต้องการของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวฮาลาลที่มีความหลากหลายมากขึ้น ได้แก่ สายการบินฮาลาล ร้านอาหารฮาลาล โรงแรมฮาลาล ฯลฯ และกลายเป็นประเด็นที่นานาชาติประเทศเริ่มให้ความสนใจ

การท่องเที่ยวฮาลาล (Halal Tourism) ได้เริ่มเข้ามามีบทบาทและเป็นที่น่าจับตามองมากขึ้นในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม ธุรกิจโรงแรมที่สอดคล้องกับหลักการฮาลาลยังถือว่าเป็นเรื่องใหม่ในประเทศไทย เนื่องจากปัจจุบันมีโรงแรมที่รองรับตลาดฮาลาลโดยตรงน้อยมาก คำถามที่น่าสนใจคือ การสร้างโอกาสทางธุรกิจโรงแรมฮาลาลเพื่อรองรับการขยายตัวของนักท่องเที่ยวมุสลิมในไทย ควรเป็นไปในทิศทางใด การพยายามทำความเข้าใจและการศึกษาความเป็นไปได้

รวมถึงแนวโน้มของธุรกิจโรงแรมฮาลาลในไทย จะสามารถช่วยรัฐวางกรอบนโยบายเพื่อส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยเฉพาะในตลาดการท่องเที่ยวฮาลาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

งานวิจัยแรกในชุดโครงการที่ 6 คือ **“โครงการวิจัยโรงแรมฮาลาล: โอกาสใหม่สำหรับอุตสาหกรรมการโรงแรมของประเทศไทย”** ได้ทำการศึกษาลักษณะของโรงแรมฮาลาลสมบูรณ์แบบ และลักษณะของโรงแรมที่เป็นอยู่จริงที่เรียกตัวเองว่าโรงแรมฮาลาลทั้งในประเทศไทยและประเทศอื่น ๆ ที่น่าสนใจว่ามีความแตกต่างในข้อใดบ้าง รวมทั้งการวิเคราะห์ทางเศรษฐมิติเพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการของนักท่องเที่ยวทั้งที่เป็นมุสลิมและไม่ใช่มุสลิมที่มีต่อโรงแรมฮาลาลและโรงแรมทั่วไป และทำการศึกษาความยืดหยุ่นของการเข้าพักโรงแรมต่อความถูกต้องตามหลักอิสลามและการเปลี่ยนแปลงของราคาห้องพัก ซึ่งจะนำไปสู่ข้อเสนอแนะต่อภาครัฐกิจในอุตสาหกรรมโรงแรมโดยตรง พร้อมด้วยข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อภาครัฐว่าประเทศไทยควรจะมีกลยุทธ์เพื่อกระตุ้นรายได้จากการท่องเที่ยวของประเทศ และเพิ่มศักยภาพให้กับภาคธุรกิจการท่องเที่ยวได้อย่างไรกับช่องทางโอกาสใหม่ของอุตสาหกรรมโรงแรมที่เป็นตลาดนิช (Niche Market) อย่างอุตสาหกรรมโรงแรมฮาลาล

ประเทศไทยมีพัฒนาการทางสถาบันต่อการพัฒนาสินค้า Halal อย่างเป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่องในช่วงหลายปีที่ผ่านมา อีกทั้งภาคธุรกิจของไทยมีกิจการหลายประเภทที่มีสถานประกอบการที่เป็นมิตรกับมุสลิมครอบคลุมทั้งโรงแรม รีสอร์ท และโรงพยาบาล มีข้อสังเกตเบื้องต้นว่าประเทศไทยยังไม่มีแนวปฏิบัติต่อการออกใบรับรองร้านอาหารฮาลาลอย่างเป็นทางการ นักท่องเที่ยวมุสลิมมีเงื่อนไขและความต้องการที่แตกต่างจากนักท่องเที่ยวอื่น ๆ ทั้งเรื่องเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย อาหาร

ที่พัก การเดินทางและการเลือกซื้อสินค้า ดังนั้น นักท่องเที่ยวมุสลิมจะกังวลในเรื่องการได้รับการอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ ในระหว่างการท่องเที่ยวว่าจะผิดหรือขัดต่อหลักศาสนาหรือไม่ นอกเหนือจากอุตสาหกรรมโรงแรมแล้ว ภัตตาคารร้านอาหารนับว่ามีบทบาทสำคัญในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยอย่างมาก และมีส่วนสร้างมูลค่าให้ธุรกิจอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วยเช่นกัน ดังนั้น การศึกษาศักยภาพธุรกิจร้านอาหารฮาลาลเพื่อรองรับธุรกิจท่องเที่ยววิถีฮาลาลในจังหวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักของประเทศไทยจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อกำหนดแนวทางที่ถูกต้องในการยกระดับและเตรียมความพร้อมในการให้บริการนักท่องเที่ยวมุสลิม

งานวิจัยที่สองในชุดโครงการที่ 6 คือ **“โครงการวิจัยสิ่งจูงใจทัศนคติ และความเข้าใจหลักการฮาลาล ของผู้ประกอบการในห่วงโซ่อุปทานร้านอาหาร”** ได้ทำการศึกษาร้านอาหาร 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มร้านอาหารฮาลาลที่ได้รับใบรับรอง กลุ่มร้านอาหารฮาลาลที่ไม่ได้ใบรับรอง และกลุ่มร้านอาหารที่สามารถเปลี่ยนมาเป็นร้านอาหารฮาลาลได้ง่าย โดยวัดความพร้อมของการประกอบการฮาลาลเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวใน 2 มิติ ได้แก่ การวัดความพร้อมในการประกอบการตามหลักฮาลาล (Halal Strategies) และการวัดความพร้อมด้านการพัฒนาและปรับปรุงการบริการ การตกแต่ง ให้พร้อมในการให้บริการ (Services Quality Indicators) และทำการวิเคราะห์ สิ่งจูงใจ ทัศนคติ ตลอดจนศึกษาความรู้ความเข้าใจในการประกอบอาหารฮาลาลของผู้ประกอบการและผู้เกี่ยวข้องในธุรกิจร้านอาหารเพื่อกำหนดสิ่งจูงใจในการพัฒนาธุรกิจไปสู่ธุรกิจฮาลาลที่มีใบรับรองด้วยคุณภาพบริการที่ดี และศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริม สนับสนุน และอุปสรรคในการพัฒนาศักยภาพร้านอาหารไปสู่ร้านอาหารฮาลาล ตลอดห่วงโซ่อุปทานของร้านอาหาร

ลำดับต่อมาจะเป็นการเปลี่ยนมุมมองมาในเชิงวัฒนธรรม หากพิจารณาเขตพื้นที่ฝั่งตะวันออกของกรุงเทพมหานคร ซึ่งเดิมเป็นพื้นที่ปลูกข้าวและได้มีชุมชนชาวมุสลิมตั้งรกรากมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2445 ปัจจุบันคือ เขตคลองสามวา มีนบุรี สะพานสูง และหนองจอก มีประชากรชาวมุสลิมไทยอาศัยอย่างหนาแน่นและมีวัฒนธรรมดนตรีเป็นของตนเอง โดยชุมชนอิสลามเหล่านี้ต่างมีวัฒนธรรมและวิถีการดำเนินชีวิตเป็นลักษณะเฉพาะ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วัฒนธรรมดนตรีที่ยังคงรักษาเอกลักษณ์และรูปแบบการบรรเลงดนตรีที่สืบทอดการแสดงดนตรีนาเชบลีเกฮูลู ลิเกเรียบ ระบำกระป๋องระบองโบราณของชาวมุสลิมไทยไว้อย่างเหนียวแน่น การแสดงอัตลักษณ์ชุมชนผ่านวัฒนธรรมดนตรีสร้างความเป็นมุสลิมในระดับปัจเจกซึ่งสะท้อนอารมณ์ ความรู้สึก ความนึกคิด และทัศนคติของชาวมุสลิมไทยในสังคมเมืองผสมผสานความเป็นไทยที่เข้มข้นในตนเอง เสริมสร้างให้เกิดความเข้มแข็ง และหลอมรวมจิตใจให้เกิดความเป็นหนึ่ง เนื่องจากดนตรีเป็นสัญลักษณ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงรากเหง้าของประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ ทำนอง คำร้องและบริบทในการแสดงสามารถสร้างจินตนาการให้เกิดการรับรู้ถึงการมีส่วนร่วม

อย่างไรก็ดี การรับรู้ของสังคมไทยทั่วไปเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชาวมุสลิม มักเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอาหาร พิธีการศาสนา และหากเป็นด้านวัฒนธรรม การแสดงมักจะเป็นการแสดงของชุมชนชาวมุสลิมจากพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะ นักดนตรี นักแสดง และการฝึกสอนในชุมชนเมืองในกรุงเทพมหานครไม่แพร่หลาย ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนว่าไม่มีคณะดนตรีชาวมุสลิมในพื้นที่กรุงเทพมหานคร อีกทั้งความเจริญก้าวหน้าและวัฒนธรรมที่ผสมผสานในกรุงเทพมหานคร ทำให้เข้าใจว่าวัฒนธรรมดั้งเดิมได้สูญหายไปแล้วจนหมดสิ้น สำหรับประเทศไทยแม้จะมีงานวิจัย

เชิงประจักษ์ที่ศึกษาเกี่ยวกับดนตรีและวิถีชีวิตชุมชนจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม การศึกษาทำความเข้าใจในแง่มุมของดนตรีชาวมุสลิมในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และทราบถึงการมีอยู่ของศิลปินนักดนตรีชาวมุสลิมที่อาจมีความแตกต่างกันระหว่างชาวมุสลิมภาคใต้และชาวมุสลิมกรุงเทพมหานคร ยังไม่เคยปรากฏงานวิจัยที่สามในชุดโครงการที่ 6 คือ **“โครงการวิจัยวัฒนธรรมฮาลาล: การพัฒนาวัฒนธรรมทางด้านดนตรีอนาฮีดในกรุงเทพมหานคร”** ได้ศึกษาถึงพลวัตรของความต้องการคณะดนตรีและนักแสดงในชุมชนมุสลิมของพื้นที่กรุงเทพมหานคร รวมทั้งศึกษาลักษณะ ความสำคัญ และแนวโน้มในการเข้าร่วมพื้นที่การแสดงดนตรีของกรุงเทพมหานครของคณะนักแสดงทั้ง 5 กลุ่ม โดยเน้นคณะที่รับงานแสดงประจำอย่างมีนัยสำคัญ รวมทั้งวิเคราะห์ความสำคัญของการรับรู้นโยบายทางวัฒนธรรมของฝ่ายประชาชน และความต้องการเชิงนโยบายทางวัฒนธรรม ที่มาจากมุมมองของคณะนักดนตรีและนักแสดงในฐานะผู้ปฏิบัติเพื่อนำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายในการสนับสนุนและส่งเสริมวัฒนธรรมที่อยู่บนพื้นฐานของความหลากหลายทางวัฒนธรรม อันจะส่งเสริมให้เกิดการเพิ่มรายได้แก่ท้องถิ่น และสามารถพัฒนาไปสู่ระบบคลัสเตอร์ในการผลิตสินค้าทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศต่อไปได้

กลับมาที่ประเด็นที่ยังคงเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมมาอย่างต่อเนื่องคือ ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ได้สร้างความเสียหายให้แก่ชีวิตและทรัพย์สินของครอบครัวผู้ได้รับผลกระทบเป็นมูลค่าที่ไม่สามารถประเมินได้ แม้กฎหมายของประเทศหลายฉบับได้ประกันการเยียวยาประชาชนที่ได้รับผลกระทบเหล่านี้ด้วยสิทธิประโยชน์ทั้งในรูปแบบตัวเงิน (In cash) และรูปแบบที่ไม่ใช่

ตัวเงิน (In kind) เพื่อให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบสามารถกลับมาดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุขโดยเร็ว หนึ่งในงานวิจัยในชุดโครงการวิจัยได้เริ่มกระบวนการบูรณาการด้านข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงเครือข่ายภาคประชาชน ผลจากโครงการวิจัยระบบบูรณาการการเยียวยาและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ย้ายถิ่นอันเนื่องมาจากปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยได้พัฒนาระบบสารสนเทศการบูรณาการการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบ เพื่อเชื่อมโยงและส่งต่อข้อมูลระหว่างหน่วยงาน เพื่อลดช่องว่างด้านข้อมูลสารสนเทศ (Information Asymmetry) และเพิ่มประสิทธิภาพในการเยียวยาให้มากยิ่งขึ้น โดยพบว่าหน่วยงานภาครัฐ 6 หน่วยงานในพื้นที่จังหวัดสงขลา สามารถที่จะลดเวลาการเยียวยาได้ถึงร้อยละ 50 ถึง 70 และประชาชนประหยัดเวลาการขอรับการเยียวยาได้มากถึงร้อยละ 70 ถึง 80

ด้วยความสำเร็จในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของโครงการผู้บริหารจาก 8 องค์กร ซึ่งมีการกิจในการเยียวยาประชาชนในจังหวัดสงขลาและหน่วยงานระดับชาติ รวมถึงสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) จึงได้ร่วมลงนามความร่วมมือในบันทึกความร่วมมือในการสนับสนุนการวิจัยพัฒนาระบบบูรณาการข้อมูลสารสนเทศเพื่อการเยียวยาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดสงขลา งานวิจัยที่ 4 ในชุดโครงการที่ 6 **“โครงการวิจัยระบบบูรณาการข้อมูลสารสนเทศเพื่อการเยียวยาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้”** ได้ดำเนินการต่อตามกรอบการดำเนินงานตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือเพื่อวิจัยพัฒนาระบบบูรณาการข้อมูลสารสนเทศในจังหวัดสงขลาให้ครอบคลุมประชากรเต็มพื้นที่จังหวัดสงขลา รวมทั้งขยายผลการดำเนินการสู่จังหวัดยะลา

ปัตตานี และนราธิวาส เพื่อให้ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้งหมด โดยอาศัยประสบการณ์และข้อเสนอแนะจากผลการดำเนินงานในชุดโครงการที่ผ่านมาเป็นเครื่องมือสำคัญในการปรับปรุงพัฒนาระบบให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อไป

แม้ว่าสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่เขตชายแดนภาคใต้ จะได้รับการเยียวยาและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ย้ายถิ่นมากขึ้น แต่สถานการณ์ดังกล่าวก็ยังคงส่งผลอย่างมากต่อวิถีชีวิต สภาวะทางเศรษฐกิจ และความสุขความพอใจของประชาชนในพื้นที่ ที่ผ่านมามีภาครัฐได้มีมาตรการด้านต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการประกอบธุรกิจในพื้นที่ ส่งเสริมให้เกิดการจ้างงานเพื่อเป็นแรงจูงใจให้ประชาชนและผู้ประกอบการ ยังคงอยู่ในพื้นที่ที่ประสบปัญหา โดยมาตรการต่าง ๆ ครอบคลุมทั้งด้านการเงิน ภาษี ค่าธรรมเนียม และการส่งเสริมการลงทุน สำหรับพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ยะลา ปัตตานี นราธิวาส สตูล และ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา ได้แก่ อำเภोजะนะ อำเภอนาหวี อำเภอสะบ้าย้อย และอำเภอเทพา)

อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ปัจจุบันยังชี้ให้เห็นว่า สภาวะเศรษฐกิจในจังหวัดชายแดนใต้ยังคงขาดเสถียรภาพ ประชาชนบางส่วนยังคงทยอยย้ายถิ่นฐานจากพื้นที่ ส่งผลให้การจ้างงานและการลงทุนในพื้นที่ลดลง ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องประเมินประสิทธิภาพนโยบายด้านการเงิน การคลังของภาครัฐ ที่มีต่อผู้ประกอบการธุรกิจฮาลาลในจังหวัดชายแดนใต้ งานวิจัยที่ห้าของชุดโครงการที่ 6 **“โครงการวิจัยการประเมินประสิทธิผลของนโยบายการเงินการคลังเพื่อสนับสนุนธุรกิจฮาลาลในจังหวัดชายแดนใต้”** ได้ทำการสำรวจข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายจำนวน 1,600 ราย โดยแบ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายผู้ประกอบการธุรกิจฮาลาล

จำนวน 900 คน และผู้ประกอบการธุรกิจอื่นจำนวน 700 คน เพื่อให้ทราบถึงความต้องการผู้ประกอบการธุรกิจฮาลาล ข้อจำกัดในการดำเนินนโยบายของภาครัฐ เพื่อนำมาวิเคราะห์เชิงลึกในการประเมินประสิทธิภาพของนโยบายด้านการเงินการคลังของภาครัฐต่อการส่งเสริมธุรกิจฮาลาล ในจังหวัดชายแดนใต้ และการขยายตัวทางเศรษฐกิจในพื้นที่ โดยใช้ตัวชี้วัดด้านเศรษฐกิจมหภาคและเศรษฐกิจจุลภาค เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายแนวทางการพัฒนานโยบายด้านการเงินการคลังของภาครัฐในระยะต่อไปให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ประกอบการกิจการฮาลาลในพื้นที่อย่างแท้จริงและทั่วถึง โดยจะช่วยให้นโยบายของภาครัฐสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและไม่เป็นภาระงบประมาณต่อภาครัฐจนเกินควร

วัตถุประสงค์ของชุดโครงการวิจัย (ประกอบด้วย 5 โครงการย่อย)

1. เพื่อศึกษาลักษณะของอุตสาหกรรมโรงแรมฮาลาล และหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกเข้าพักโรงแรมฮาลาล และโรงแรมทั่วไปของนักท่องเที่ยวทั้งมุสลิมและไม่ใช่มุสลิม รวมถึงวิเคราะห์ความยืดหยุ่นของอุปสงค์ของทั้งโรงแรมฮาลาลและโรงแรมทั่วไปที่มีต่อความถูกต้องตามหลักอิสลาม
2. เพื่อศึกษาสิ่งจูงใจ ทัศนคติ ตลอดจนศึกษาความรู้ความเข้าใจในการประกอบอาหารฮาลาลของผู้ประกอบการและผู้เกี่ยวข้องในธุรกิจร้านอาหารเพื่อกำหนดสิ่งจูงใจในการพัฒนาธุรกิจไปสู่ธุรกิจฮาลาลที่มีใบรับรองด้วยคุณภาพบริการที่ดี และศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริม สนับสนุน และอุปสรรคในการพัฒนาศักยภาพร้านอาหารไปสู่ร้านอาหารฮาลาลตลอดห่วงโซ่อุปทานของร้านอาหาร

3. เพื่อศึกษาลักษณะความสำคัญของดนตรีกับชุมชนชาวมุสลิมไทยตลอดจนการพัฒนาความเข้มแข็งของคณะดนตรีในพื้นที่ฝั่งตะวันออกของกรุงเทพมหานคร เพื่อประเมินการรับรู้และการตอบรับนโยบายการส่งเสริมวัฒนธรรมของชาวมุสลิมไทยในตัวอย่างพื้นที่ดังกล่าว
4. เพื่อพัฒนาระบบบูรณาการข้อมูลสารสนเทศฯ สนับสนุนและพัฒนาเครือข่ายทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคมให้สามารถครอบคลุมการดำเนินงานในพื้นที่จังหวัดสงขลา ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส
5. เพื่อสำรวจความต้องการและข้อเสนอแนะของผู้ประกอบการธุรกิจฮาลาลในจังหวัดชายแดนใต้ต่อนโยบายด้านการเงิน การคลังเพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพของนโยบายดังกล่าวของภาครัฐต่อการส่งเสริมธุรกิจฮาลาลในจังหวัดชายแดนใต้ และการขยายตัวทางเศรษฐกิจในพื้นที่

ผลการวิจัย

สำหรับธุรกิจโรงแรมที่สอดคล้องกับหลักฮาลาลถือว่ายังเป็นเรื่องใหม่ในประเทศไทย เนื่องจากปัจจุบันยังมีโรงแรมที่รองรับตลาดฮาลาลโดยตรงน้อยมาก และส่วนมากจะเป็นโรงแรมระดับ 2-3 ดาว ที่ยังไม่มีจัดการตามมาตรฐานโรงแรมฮาลาลอย่างเต็มรูปแบบ นอกเหนือจากบริการอาหารฮาลาล โรงแรมฮาลาลที่มีบริการที่ถูกต้องตามหลักศาสนบัญญัติของศาสนาอิสลาม อาทิ ไม่มีแอลกอฮอล์ หรืออาหารต้องห้ามตามหลักศาสนาอิสลาม มีห้องละหมาดแยกชายและหญิงชัดเจน มีทิศทางบอกรับการทำละหมาดเพื่ออำนวยความสะดวก

การจัดเตรียมห้องละหมาด การแยกบริเวณสระว่ายน้ำชาย-หญิงในโรงแรม ออกจากกัน การมีพนักงานที่ปฏิบัติตามหลักศาสนา เป็นต้น นอกจากนี้ ธุรกิจดังกล่าวในประเทศไทยยังมีอุปสรรคในแง่ของเจ้าของกิจการ ที่ไม่ได้เป็นมุสลิมอันส่งผลต่อความเชื่อมั่นและความน่าเชื่อถืออีกด้วย การให้ความสนใจและความสำคัญในการดำเนินนโยบายส่งเสริม การท่องเที่ยวที่เอื้ออำนวยความสะดวกให้แก่กลุ่มนักท่องเที่ยวมุสลิม จึงถือเป็นช่องทางหนึ่งในการกระตุ้นให้เกิดการขยายตัวของอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวในกลุ่มนักท่องเที่ยวดังกล่าว

เพื่อตอบโจทย์วิจัยว่าอุตสาหกรรมโรงแรมฮาลาลควรได้รับการสนับสนุนหรือไม่ มนชยา อรุณศ (2561) ได้ทำการศึกษาทั้งเชิงปริมาณ และคุณภาพด้วยข้อมูลปฐมภูมิจากการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามกับ นักท่องเที่ยวใน 5 จังหวัดท่องเที่ยวหลัก คือ กรุงเทพฯ เชียงใหม่ ภูเก็ต กระบี่ และสงขลา โดยตั้งเป้าหมายที่กลุ่มนักท่องเที่ยวมุสลิม เป็นส่วนใหญ่ จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 1,672 ตัวอย่าง เพื่อหาปัจจัยที่ทำให้นักท่องเที่ยวเลือกที่จะพักหรือไม่พักโรงแรมฮาลาล ในประเทศไทย และศึกษาความอ่อนไหว (sensitivity) ของการเลือก เข้าพักโรงแรมที่มีต่อปัจจัยต่าง ๆ

การวิเคราะห์ที่ใช้แบบจำลองทางเลือก (Experimental Choice Model) เพื่อใช้ในการคำนวณหาค่าความเต็มใจที่จะจ่าย (Willingness to Pay: WTP) และทำการประมาณค่าสมการถดถอยด้วยวิธีการ กำลังสองน้อยที่สุด เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีต่อ ฮาลาลฟรีเมียม หรือสัดส่วนราคาห้องพักที่นักท่องเที่ยวเต็มใจที่จะจ่าย สำหรับโรงแรมฮาลาลต่อราคาห้องพักที่นักท่องเที่ยวเต็มใจจะจ่ายสำหรับ โรงแรมทั่วไป โดยปัจจัยต่าง ๆ ที่ใช้ในแบบจำลองหรือตัวแปรอิสระ คือ

ข้อมูลลักษณะพื้นฐานของนักท่องเที่ยว (เพศ อายุ ศาสนา ความต้องการ โรงแรมฮาลาล สัญชาติ ระดับการศึกษา และรายได้) รวมถึงลักษณะของการท่องเที่ยว พบว่า ศาสนาเป็นปัจจัยสำคัญต่อฮาลาลฟรีเมียม ดังคาดการณ์ไว้ กล่าวคือ หากกลุ่มตัวอย่างนับถือศาสนาอิสลาม จะส่งผลให้ค่าฮาลาลฟรีเมียมเพิ่มขึ้น ในขณะที่หากเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ไม่นับถือศาสนาใด (นักท่องเที่ยวจีน) จะส่งผลทางลบต่อฮาลาลฟรีเมียมอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ พบว่า อุปสงค์ต่อโรงแรมฮาลาลของนักท่องเที่ยวมุสลิม ที่ถูกวัดจากค่าความเต็มใจที่จะจ่ายของนักท่องเที่ยวมุสลิมต่อโรงแรมฮาลาลเฟรนด์ลีและโรงแรมฮาลาลเต็มรูปแบบแทบทุกจังหวัดมีค่าเป็นบวกที่มีขนาดใหญ่อย่างมีนัยสำคัญ

งานวิจัยยังได้ใช้แบบจำลอง Porter's five force มาวิเคราะห์ความสามารถในการทำกำไรของอุตสาหกรรมโรงแรมฮาลาลและพบว่า อุตสาหกรรมโรงแรมฮาลาลมีความสามารถในการทำกำไรในระดับสูง เนื่องจาก การเป็น Niche Market หรือตลาด Blue Ocean ของอุตสาหกรรมโรงแรมฮาลาลที่ยังมีจำนวนคู่แข่งไม่สูง ทำให้เห็นโอกาสและศักยภาพในการทำกำไรให้กับผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมโรงแรมฮาลาล และเพิ่มรายได้ด้านท่องเที่ยวของประเทศได้ โดยเฉพาะในช่วงเศรษฐกิจตกต่ำ การวางตำแหน่งการตลาดของโรงแรมที่เหมาะสมจะเป็นภูมิคุ้มกันของธุรกิจได้ กล่าวคือ หากโรงแรมมีความแตกต่างกลยุทธ์การลดราคาเพื่อเพิ่มอุปสงค์ห้องพักก็จะเป็นผลลดจากการศึกษาในงานวิจัยนี้ได้ข้อสรุปว่า นักท่องเที่ยวมุสลิมในประเทศไทยทั้งจากมาเลเซีย อินโดนีเซีย ภูมิภาคตะวันออกกลาง หรือคนไทยมุสลิมเอง มีความเต็มใจที่จะจ่ายสำหรับการเข้าพักโรงแรมฮาลาลเป็นบวก ทั้งโรงแรมฮาลาลเฟรนด์ลีและโรงแรมฮาลาลเต็มรูปแบบ สะท้อนว่า ในตลาดท่องเที่ยวของประเทศไทย ยังมีอุปสงค์แฝง (Hidden Demand)

หรืออุปสงค์เงียบ (Silent Demand) ต่อโรงแรมที่พักที่มีความถูกต้องตามหลักจริยธรรมอยู่มาก การที่เราเห็นว่านักท่องเที่ยวชาวมุสลิมในปัจจุบันก็เข้าพักโรงแรมทั่วไปอย่างกว้างขวาง ไม่ได้หมายความว่านักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จะไม่เลือกพักในโรงแรมฮาลาลหากมีจำนวนโรงแรมฮาลาลเกิดขึ้นในประเทศไทยมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของโรงแรมฮาลาลเฟรนดลี่หรือโรงแรมฮาลาลเต็มรูปแบบ ทั้งโรงแรมฮาลาลแบบหรูหราหรือโรงแรมฮาลาลธรรมดา ย่อมตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวมุสลิมที่เข้ามายังประเทศไทยได้อย่างเหมาะสมมากขึ้น ผลงานวิจัยสะท้อนว่า ถ้าแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยมีอุปทานโรงแรมฮาลาลให้นักท่องเที่ยวมุสลิมได้เลือก เขาก็จะเลือก เพราะโรงแรมฮาลาลสามารถตอบสนองความพอใจของนักท่องเที่ยวมุสลิมได้ดีกว่าโรงแรมทั่วไป (ผลสนับสนุนโดยค่า WTP ที่คำนวณได้จากงานวิจัยที่เป็นค่าบวกและมีค่าเฉลี่ยเกือบ 2,000 บาท สำหรับโรงแรมฮาลาลเฟรนดลี่ และเกือบ 3,000 บาท สำหรับโรงแรมฮาลาลเต็มรูปแบบ) แต่การที่ปัจจุบันเราไม่เห็นตัวเลขการเข้าพักโรงแรมฮาลาลในประเทศไทยมาก ก็เพราะยังไม่มีอุปทานโรงแรมฮาลาลในประเทศไทยมากนักเอง ประเด็นที่สำคัญคือ ประเทศไทยจะสร้างอุปทานของโรงแรมฮาลาล เพื่อรองรับอุปสงค์แฝงนี้หรือไม่ ผลจากงานวิจัยคาดการณ์ว่า หากมีการเปิดโรงแรมฮาลาลในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น น่าจะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวมุสลิมที่แต่เดิมไม่สนใจประเทศไทยเพราะประเทศไทยไม่ได้เป็นประเทศมุสลิมได้

ประเด็นต่อเนื่องเกี่ยวกับภาคธุรกิจบริการฮาลาลคือ ร้านอาหารฮาลาลซึ่งเป็นอีกหนึ่งเกณฑ์การตัดสินใจที่สำคัญในการเลือกจุดหมายปลายทางเพื่อการพักผ่อนของนักท่องเที่ยวมุสลิมโลก นันทรัตน์ ตั้งวิฑูรธรรม และ วรรณสินธ์ สัตยานุวัตร (2561) ได้ศึกษาจำนวนตัวอย่างทั้งหมด

ประมาณ 600 ตัวอย่าง โดยการสุ่มในจังหวัดที่เป็น 1) ศูนย์กลางการท่องเที่ยวของไทยคือ กรุงเทพมหานคร 2) จังหวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักและเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของภูมิภาคของประเทศไทย ได้แก่ ชลบุรี เชียงใหม่ และภูเก็ต และ 3) จังหวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมรองลงมา ได้แก่ อยุธยา ระยอง กระบี่ และสงขลา ผ่านการใช้แอปพลิเคชัน HalalTrip, Makan, Halal Navi, Google Map, Halal Route และ Thailand Muslim Friendly เพื่อหาร้านอาหารฮาลาลบริเวณแหล่งท่องเที่ยว และเส้นทางท่องเที่ยวหลักของแต่ละจังหวัด และทำการสุ่มร้านอาหารในกลุ่ม Halal Potential จากแอปพลิเคชัน Wongnai และ Google Map และใช้แบบจำลองโพรบิท (Probit Model) และแบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) ในการวิเคราะห์สิ่งจูงใจ ทัศนคติ และความเข้าใจหลักการฮาลาลของผู้ประกอบการในห่วงโซ่อุปทานร้านอาหาร พบว่าปัจจัยหลักที่จะส่งผลให้ร้านอาหารสามารถยกระดับการให้บริการได้คือการมีความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมอันประกอบด้วยการพัฒนาความคิดใหม่ ๆ หาดตลาดใหม่ ๆ มีการพัฒนาวิธีการผลิตและรูปแบบสินค้าและบริการใหม่ ๆ โดยกลุ่มร้านอาหารฮาลาลที่มีใบรับรองและร้านอาหารในโรงแรมมีระดับความพร้อมในการให้บริการสูงกว่ากลุ่มร้านอาหารที่ไม่มีใบรับรองฮาลาล นอกจากนั้นร้านอาหารที่มีความเข้มงวดทางการเงิน มีแนวโน้มที่จะยกระดับการให้บริการน้อยกว่าด้วย

งานวิจัยชิ้นนี้วัดความพร้อมของการประกอบการฮาลาลเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวใน 2 มิติ ได้แก่ การวัดความพร้อมในการประกอบการตามหลักฮาลาล (Halal Strategies) อันประกอบด้วยความพร้อมของพนักงาน วัตถุดิบ กระบวนการผลิต ด้านการขนส่งและ

เก็บรักษา และการวัดความพร้อมด้านการพัฒนาและปรับปรุงการบริการ การตกแต่ง ให้พร้อมในการให้บริการ (Services Quality Indicators) พบว่า ร้านอาหารฮาลาลที่มีใบรับรองและร้านอาหารที่ให้บริการ ในโรงแรมไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ร้านอาหารฮาลาลที่ไม่มี ใบรับรองและร้านอาหารที่ให้บริการในโรงแรมไม่มีความแตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญเช่นกัน และร้านอาหารฮาลาลที่ไม่มีใบรับรองมีค่าเฉลี่ย น้อยกว่าอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อเปรียบเทียบกับร้านอาหารฮาลาล ที่มีใบรับรองในสามประมิตี คือ ความพร้อมด้านวัตถุดิบ ความพร้อม ด้านกระบวนการผลิต ความพร้อมด้านการขนส่งและเก็บรักษา ดังนั้น เมื่อผนวกกับผลการวิเคราะห์ด้านความพร้อมของการให้บริการ พบว่า ร้านอาหารในโรงแรมมีความพร้อมในการให้บริการนักท่องเที่ยว และวิถีฮาลาลมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับร้านอาหารประเภทอื่น

และอีกข้อสำคัญคือ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจไปสู่การพัฒนา เป็นธุรกิจฮาลาลที่มีใบรับรอง ประกอบด้วย 1) ปัจจัยแรงจูงใจจากภายนอก 2) ปัจจัยเกี่ยวข้องกับหลักการฮาลาล และ 3) ปัจจัยการเป็นผู้ประกอบการ ที่ดี พบว่า ความต้องการของตลาด การแข่งขันจากคู่แข่ง การส่งเสริม สนับสนุนจากรัฐ การปฏิบัติที่สอดคล้องหลักฮาลาล ข้อมูลและความรู้ ต่อหลักฮาลาลไทย และทัศนคติเกี่ยวกับใบรับรองฮาลาลสอดคล้องกับ ผู้บริโภคที่ไม่ใช่มุสลิม การมีใบรับรองช่วยเพิ่มความต้องการของลูกค้า ที่ไม่ใช่ชาวมุสลิมได้ กล่าวคือ ใบรับรองที่เป็นที่คุ้นเคยและยอมรับ ของคนท้องถิ่นทั้งชาวมุสลิมและไม่ใช่ชาวมุสลิมจะส่งผลต่อการนำไปสู่ การขอใบรับรองฮาลาลเช่นกัน แต่ทัศนคติด้านภาระทางต้นทุนและเวลา ในการขอใบรับรองมีผลทางลบ

ความพร้อมของกำลังแรงงานต่อกิจการฮาลาล สำหรับกรณีร้านอาหารฮาลาลทั้งที่มีใบรับรองและไม่มีใบรับรองมีสัดส่วนของพนักงานมุสลิมต่อลูกค้าที่มาใช้บริการประมาณ 10 ต่อ 100 และสำหรับร้านอาหารที่สามารถเปลี่ยนเป็นฮาลาลได้ง่ายมีสัดส่วนของจำนวนพนักงานมุสลิมต่อจำนวนลูกค้าที่มาใช้บริการประมาณ 1.6 ต่อ 100 แต่กรณีโรงแรมนั้นพบว่า ร้านอาหารฮาลาลที่มีใบรับรองในโรงแรมมีสัดส่วนของพนักงานมุสลิมต่อลูกค้าที่มาใช้บริการประมาณ 4.8 ต่อ 100 และร้านอาหารฮาลาลในโรงแรมที่ไม่มีใบรับรองมีสัดส่วนของพนักงานมุสลิมที่ให้บริการต่อจำนวนลูกค้าเท่ากับ 0.73 ต่อ 100

ข้อค้นพบจากผู้ประกอบการมีความแตกต่างกันในแต่ละจังหวัด ที่ทำการศึกษา กรณีภาพรวมทั้งร้านอาหารและร้านอาหารในโรงแรมพบว่า กรุงเทพฯ ภูเก็ต และชลบุรี มีกลไกตลาดทำงานได้ค่อนข้างดี ผู้ประกอบการมุสลิมมีระดับความสนใจการได้ใบรับรองสูงกว่า โดยเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ สำหรับจังหวัดกระบี่ พบว่า นักธุรกิจมุสลิมท้องถิ่นผู้ซึ่งมีบทบาททั้งทางธุรกิจและศาสนา มีอิทธิพลมากต่อการทำให้ผู้ประกอบการท้องถิ่นดำเนินตามไปในทางเดียวกันสู่การเป็นร้านฮาลาลที่มีใบรับรอง

ในส่วนของจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การกระตุ้นของหน่วยงานสนับสนุน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และคณะกรรมการกลางอิสลาม) ประสบความสำเร็จในการผลักดันเชียงใหม่ให้มีร้านที่มีใบรับรองฮาลาล ด้วยการทำให้เห็นความสำคัญของตลาดนักท่องเที่ยวชาวมุสลิม และอำนวยความสะดวกในมิติต่าง ๆ แต่สำหรับสงขลา พบแรงผลักดันหลักจากการประชุมสัมมนาของมุสลิมจาก 3 จังหวัดชายแดน โดยนักท่องเที่ยวมุสลิมมาเลเซียมิได้เป็นปัจจัยหลักแต่อย่างใด

และท้ายสุดคือ ระยองและอยุธยา ผู้ประกอบการมีความสนใจน้อย โดยเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ ที่ทำการศึกษา

เมื่อพิจารณาเฉพาะโรงแรม พบว่าโรงแรมขนาดใหญ่ จะมีข้อมูล และความเข้าใจที่เพียงพอ การจะขอใบรับรองฮาลาลหรือไม่ขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจทางธุรกิจเป็นหลักว่าจะเลือกเจาะหรือรองรับตลาดกลุ่มใด แต่สำหรับโรงแรมขนาดเล็ก ข้อมูลและความเข้าใจมีทั้งที่มีเพียงพอ และไม่เพียงพอ นอกจากนี้ยังมีอุปสรรคทางด้านกายภาพ คือ ตัวอาคาร ของโรงแรมยากที่จะปรับเปลี่ยน แม้ว่าเห็นช่องทางโอกาสจากตลาด มุสลิม

สำหรับกระบวนการขอและออกใบรับรองฮาลาล ปรากฏความ ไม่ชัดเจนของกฎระเบียบและค่าใช้จ่ายในการออกใบรับรองฮาลาล ของคณะกรรมการอิสลามแห่งประเทศไทย และพบข้อสังเกตว่า เกณฑ์การพิจารณาร้านอาหารให้ได้รับการอนุมัติใบรับรองฮาลาล คิดค่าใช้จ่ายเดียวกับหลักเกณฑ์ที่ใช้ในภาคอุตสาหกรรม นอกจากนี้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ยังได้ทำการส่งเสริม ร้านอาหารฮาลาลด้วยการออกใบรับรองในนามของททท. เอง ส่งผล ให้ผู้ประกอบการจำนวนหนึ่งมองข้ามความสำคัญของการมีใบรับรอง ฮาลาลของคณะกรรมการอิสลามแห่งประเทศไทย

ลำดับต่อมาจะเป็นการเปลี่ยนมุมมองมาในเชิงวัฒนธรรมในแง่มุมมอง ของดนตรีชาวมุสลิมในพื้นที่กรุงเทพมหานคร เดิมอนาซิดเป็นบทขับร้อง เพื่อพักผ่อนระหว่างการเรียนอ่านพระคัมภีร์ ดนตรีอนาซิดเป็นการขับร้อง ประสานเสียงสรรเสริญพระศาสดาโดยไม่ใช้เครื่องดนตรีประกอบ หากใช้เครื่องดนตรีประกอบการขับร้องอนาซิดอนุญาตให้ใช้เพียงกลอง หน้าเดียวเท่านั้น ปัจจุบันคำว่าอนาซิดในกรุงเทพมหานครหมายถึง

การขับร้องบทเพลงที่มีเนื้อหาส่งเสริมศีลธรรมอันดีตามหลักศาสนาอิสลาม ได้รับความนิยมนิยมจากเยาวชนทั้งชายและหญิง การแข่งขันอนาซิดจัดขึ้น ประจำปีทั้งในระดับเขต ระดับกรุงเทพมหานคร และระดับชาติ คณะนักดนตรีอนาซิดต่างแสดงออกทางดนตรีภายใต้เงื่อนไขของหลักการ ทางศาสนาที่กำหนดให้ร้องเพลงที่ไม่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการเกี่ยวพาราสี หญิงนุ่งชุดยาวกรอมเท้า ปกปิดร่างกายทุกส่วนและสวมฮิญาบ ส่วนผู้ชาย นุ่งชุดยาวกรอมเท้าและสวมหมวก

การขับร้องอนาซิดมีหลักที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) เนื้อหา ของบทเพลง ต้องเป็นบทเพลงที่สรรเสริญพระศาสดา เผยแพร่คำสอน การปฏิบัติตนเป็นคนดีตามหลักศาสนา ไม่มีการใช้เนื้อหากการขับร้อง ทางด้านการเกี่ยวพาราสี ความรักระหว่างชายหญิง 2) การปฏิบัติตน บนเวที ประกอบไปด้วยการแสดงท่าทางและการแต่งกาย ทั้งนักร้อง หญิงและชายไม่ออกลีลาท่าเต้น ไม่มีการโยกตัวประกอบจังหวะ ขับร้อง ด้วยความสำรวม หากเป็นนักร้องหญิงจะต้องแต่งกายปกคลุมร่างกาย อย่างมิดชิด 3) การใช้เครื่องดนตรีประกอบการแสดงสำหรับการแสดง อนาซิดอนุญาตให้ใช้เฉพาะกลองขึ้นหนึ่งหน้าเดียวเท่านั้น ตามหลักการ ศาสนาอิสลาม

พรประพิตร เผ่าสวัสดิ์ (2561) ได้วิเคราะห์ถึงหลักการตัดสิน การทดสอบอนาซิดจากองค์ประกอบ 4 ด้านของคณะกรรมการ จัดทดสอบอนาซิดไว้ดังนี้ 1) ทางด้านการใช้ภาษา กล่าวคือการออก อักษรเสียงต้องถูกต้องตามอักขระในภาษาอาหรับ โดยคณะกรรมการ จัดทดสอบอนาซิดได้เชิญผู้รู้ทางด้านภาษาอาหรับจากประเทศอียิปต์ เป็นผู้ตัดสินให้คะแนน และจากการสัมภาษณ์พบว่า นักเรียนมุสลิมไทย ในประเทศไทยยังมีปัญหาในการเรียนภาษาอาหรับ ถึงแม้ว่าจะเรียน

ภาษาอาหรับในโรงเรียนเพื่ออ่านพระคัมภีร์ แต่ก็ไม่ได้มีการใช้ภาษาอาหรับในชีวิตประจำวัน จึงทำให้นักเรียนขาดทักษะในการออกเสียงอักขระให้ถูกต้อง เนื่องจากภาษาอาหรับมีตัวอักษรที่ออกเสียงแตกต่างจากฐานเสียงของอักษร จำเป็นต้องฝึกฝนและเข้าใจฐานเสียงที่ใช้ออกเสียงอักขระอาหรับอย่างดี นอกจากนี้การขาดทักษะในการอ่าน และเขียนภาษาอาหรับ ยังส่งผลให้สื่อสารความหมายของเนื้อเพลงคลาดเคลื่อนด้วย

2) ความแม่นยำในการขึ้นเสียง ผู้เข้าทดสอบต้องแสดงความสามารถให้คณะกรรมการเห็นว่าร้องไม่เพี้ยน แม่นยำทั้งทำนอง ระดับเสียงและจังหวะ

3) ความไพเราะของทำนองเกิดจากการประสานเสียง นักเรียนจะประสานเสียงได้ต้องสามารถแยกโสตประสาทรับรู้ การฟังขณะร้องร่วมกับผู้อื่นได้ และสามารถแยกทำนองของตนเองได้ ไม่สับสนทำนองของตนเองเมื่อได้ยินทำนองของผู้อื่น

4) เทคนิคและวิธีการขับร้อง นักร้องนำจะต้องมีเสียงดัง ฟังชัด มีแก้วเสียง กลวิธีพิเศษที่คณะกรรมการวัดเป็นคุณสมบัติพิเศษคือการใช้ลูกคอ ที่สำคัญไม่นำลูกคอของการอ่านกอรีมาปะปนกับการร้องอนาซิด

เป็นที่น่าสังเกตว่าศิลปินอนาซิดในกรุงเทพมหานครเชื่อมโยงตนเองกับโลกมุสลิมผ่านดนตรีอนาซิด หากกล่าวถึงดนตรีอนาซิดแล้วประเทศมาเลเซียเป็นประเทศที่ได้ให้การส่งเสริมอย่างมากจนดนตรีอนาซิดได้ก้าวเข้าสู่การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การแสดงในรายการโทรทัศน์ ทั้งนี้ เนื่องจากประเทศมาเลเซียมีประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิมนับถือศาสนาอิสลาม จึงทำให้นักดนตรีอนาซิดได้รับการสนับสนุนและมีบทบาทในการเป็นรูปแบบของการบันเทิงในสื่อกระแสหลักได้ นอกจากนี้ดนตรีอนาซิดในประเทศมาเลเซียยังทำหน้าที่เป็นภาพลักษณ์ของความทันสมัยและความพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนทัศนคติเดิมสู่โลกสมัยใหม่ เทคโนโลยีไม่เพียงทำให้ศิลปินเป็นที่รู้จักแต่ภายในประเทศเท่านั้น นักอนาซิด

ในกรุงเทพมหานครรู้จักศิลปินอนาซิดในมาเลเซียเป็นอย่างดี ซึ่งคณะอนาซิดของประเทศไทยเองก็ได้อาศัยเรียนรู้วิธีการขั้นสูงจากคณะอนาซิดจากประเทศเพื่อนบ้าน และนำบทเพลงจากประเทศมาเลเซียและบทเพลงจากอาหรับมาขับร้อง ถึงแม้ว่าจะมีการประพันธ์เนื้อร้องและบทเพลงอนาซิดขึ้นมาใหม่โดยนักอนาซิดไทยมุสลิม แต่บทเพลงเหล่านั้นก็ยังไม่เป็นที่แพร่หลายเนื่องจากภาษาไทยมิใช่เป็นภาษาที่ใช้ในกลุ่มประชากรมุสลิมนอกจากคนไทย

การที่การหัดร้องบทเพลงอนาซิดมักเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเองในยุคสมัยที่ทุกคนสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและหาข้อมูลได้เอง เยาวชนรุ่นใหม่หัดร้องเพลงอนาซิดเอง โดยแกะเนื้อ และทำนองจากการดาวน์โหลดบทเพลงที่ตนเองชื่นชอบ มิได้มีการร่ำเรียนจากครู แม้จะทำให้เกิดการแพร่หลายของบทเพลงอนาซิด แต่ในขณะเดียวกัน การเรียนรู้ด้วยตนเองก็ส่งผลให้มีการตีความหมายของบทเพลงผิด เพราะนักเรียนไม่เข้าใจความหมายของบทเพลงและไม่สามารถสื่อสารอารมณ์ได้ถูกต้องตามต้นฉบับ ทักษะการอ่านออกเสียงที่ถูกต้องทางวิชาการตามหลักภาษาเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการขับร้องอนาซิด จากข้อมูลการสัมภาษณ์พบว่า ครูสอนศาสนาที่ฝึกสอนการออกเสียงและอ่านพระคัมภีร์เหล่านี้ต่างประกอบอาชีพส่วนตัว รับจ้างทั่วไป เปิดร้านขายของ มีรายได้น้อยและมีได้มีอาชีพประจำเป็นครูสอนประจำ โดยทางโรงเรียนทำการจ้างชั่วคราวให้สอนเพียงตอนเย็นเท่านั้น จึงทำให้การฝึกอบรมเป็นไปอย่างกระต่อนกระแต่น ขาดความต่อเนื่อง และเป็นไปด้วยความยากลำบาก

กลับมาที่ประเด็นที่ยังคงเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมมาอย่างต่อเนื่องคือ ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ไกรยส ภัทราวาท (2561) ได้สรุปผลการดำเนินงานดังต่อไปนี้ ระหว่าง

ปีงบประมาณ 2561 หน่วยงานที่ร่วมลงนามบันทึกความตกลง (MOU) เข้าร่วมโครงการพัฒนาฐานข้อมูลสารสนเทศจากจังหวัดสงขลา ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส ได้ร่วมกันบันทึกข้อมูลเข้าสู่ระบบสารสนเทศ รวมทั้งสิ้น 1,375 คน โดยจังหวัดสงขลามีการบันทึกข้อมูลเข้ามาในฐานข้อมูลจำนวนรวมทั้งสิ้น 1,338 คน ในขณะที่จังหวัดยะลาและนราธิวาส มีการบันทึกข้อมูลเข้ามาทั้งสิ้น 13 และ 24 คนตามลำดับ ส่วนจังหวัด ปัตตานี เจ้าหน้าที่กำลังรวบรวมข้อมูลเพื่อเตรียมกรอกเข้าสู่ระบบต่อไป

การดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานผู้ใช้ระบบสารสนเทศ ผู้บริหาร หน่วยงาน เจ้าหน้าที่ และผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ภายใต้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมที่มุ่งวิจัยพัฒนาเพื่อตอบสนองความต้องการและสอดคล้อง กับภาระหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงาน โดยมีเป้าหมายร่วมกันว่า ประชาชน จะได้รับการบริการจากภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ ลดต้นทุนค่าใช้จ่าย และ ประหยัดเวลาในการประสานงาน รวมทั้งได้รับการเยียวยาที่ครบถ้วน ตามสิทธิ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อร่วมวางแผน กำหนดปฏิทินการทำงาน การติดตามโดยใช้ระบบฐานข้อมูล สารสนเทศเพื่อการเยียวยาในรูปแบบแอปพลิเคชันเป็นเครื่องมือ สนับสนุนและขับเคลื่อนการทำงาน พร้อมทั้งสร้างระบบทีมพี่เลี้ยง ในระดับพื้นที่

การใช้งานระบบฐานข้อมูลสารสนเทศร่วมกันของหน่วยงาน เยียวยาทั้ง 4 จังหวัด ได้ช่วยให้สามารถดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ในประเด็นสำคัญที่ไม่สามารถทำได้มาก่อนในหลายประเด็น ดังต่อไปนี้ การย้ายถิ่นฐานของประชากร แม้ว่าประชาชนทั้งหมดจะประสบเหตุการณ์ ความรุนแรงในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่ส่วนใหญ่ก็ยังคง อยู่อาศัยอยู่ในพื้นที่ 4 จังหวัดดังกล่าว โดยส่วนใหญ่ยังอาศัยอยู่ในพื้นที่

จังหวัดเดิม ตามด้วยการย้ายถิ่นฐานเข้าสู่พื้นที่จังหวัดสงขลา โดยการย้ายถิ่นฐานไปสู่จังหวัดนอก 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นการย้ายถิ่นฐานที่เกิดขึ้นน้อยที่สุด การเยียวยาด้วยการส่งเสริมการประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน พบว่า มีประชาชนได้รับการเยียวยาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพน้อยมาก ซึ่งสวนทางกับความต้องการของประชาชน ประชาชนส่วนใหญ่ต้องการการสนับสนุนด้านอาชีพจากภาครัฐที่ตรงต่อความต้องการและศักยภาพ เนื่องจากในปัจจุบันมีบางมาตรฐานด้านอาชีพที่เป็นการออกแบบจากส่วนกลาง แต่ไม่สอดคล้องกับความต้องการและบริบทในพื้นที่ จึงทำให้ประชาชนยังไม่ได้ประโยชน์จากโครงการหลายโครงการเท่าที่ควร การกระจุกตัวของผู้ได้รับการเยียวยาในบางพื้นที่อย่างเด่นชัด เช่น พื้นที่อำเภอสุไหงปาดี อำเภอเทพา และอำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา ควรศึกษาติดตามสาเหตุของการกระจุกตัวดังกล่าว รวมทั้งส่งเสริมระบบการทำงานในระดับพื้นที่ให้สามารถตอบสนองกับความต้องการการเยียวยาของประชาชนในพื้นที่รวมถึงการส่งเสริมการประกอบอาชีพ และการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเปิดโอกาสให้มีความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ท้องถิ่น และภาคประชาสังคมมาร่วมแบ่งเบาภาระการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐอย่างยั่งยืน นอกจากนั้นฐานข้อมูลจากระบบสารสนเทศยังสามารถใช้สนับสนุนการวิเคราะห์ความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อทรัพย์สิน พบว่า ความเสียหายที่มีมูลค่าการขอรับการช่วยเหลือจากภาครัฐสูงสุดคือความเสียหายที่เกิดแก่อาคารสถานที่ และบ้านซึ่งมีมูลค่าความเสียหายโดยเฉลี่ยมากกว่า 140,000 บาท และสูงมากกว่า 660,000 บาท ในกรณีที่มีมูลค่าสูงสุด ตามมาด้วยความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่รถยนต์ที่มีมูลค่าความเสียหายเฉลี่ยเกือบ 60,000 บาท และสูงสุดที่ 300,000 บาท ต่อกรณี รวมทั้งภาวะหนี้สินของประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์

ความรุนแรง เพื่อช่วยให้การออกแบบและวางแผนมาตรการการเยียวยาประชาชนในอนาคตมีประสิทธิภาพมากขึ้นได้ในระยะยาว

ประเด็นสุดท้ายของชุดโครงการวิจัยและมีความเกี่ยวเนื่องกับปัญหาสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ คือผลกระทบของนโยบายการเงินการคลังที่มีต่อเศรษฐกิจและวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ กล่าวคือ ภาครัฐได้มีมาตรการด้านต่าง ๆ ทั้งมาตรการด้านการเงิน มาตรการด้านภาษีและค่าธรรมเนียม และมาตรการด้านการส่งเสริมการลงทุน สำหรับพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ยะลา ปัตตานี นราธิวาส สตูล และ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา ได้แก่ อำเภอจะนะ อำเภอนาทวี อำเภอสะบ้าย้อย และอำเภอเทพา) เพื่อส่งเสริมให้เศรษฐกิจในพื้นที่ยังคงพัฒนาต่อไปได้ อย่างไรก็ตาม ตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ชี้ว่า สภาวะเศรษฐกิจในจังหวัดชายแดนใต้ยังคงขาดเสถียรภาพ ประชาชนบางส่วนยังคงย้ายถิ่นฐาน การจ้างงาน และการลงทุนในพื้นที่ลดลง ดังนั้น จึงจำเป็นต้องประเมินประสิทธิผลของนโยบายด้านการเงินการคลังของภาครัฐที่มีต่อผู้ประกอบการธุรกิจฮาลาลในจังหวัดชายแดนใต้ เพื่อให้ทราบถึงความต้องการผู้ประกอบการธุรกิจฮาลาล ข้อจำกัดในการดำเนินนโยบายของภาครัฐ รวมทั้งนำผลจากการสำรวจดังกล่าวมาวิเคราะห์เชิงลึก เพื่อหาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกใช้หรือเลือกไม่ใช้นโยบายมาตรการด้านการเงินการคลังของผู้ประกอบการธุรกิจฮาลาล เพื่อใช้ในการเสนอแนะนโยบายด้านการเงินการคลังของภาครัฐในระยะต่อไป

พงศ์ระพีพร อาภากร และคณะ (2561) พบว่า ลักษณะของผู้ประกอบการและรูปแบบของธุรกิจมีผลต่อมุมมองของผู้ประกอบการต่อประสิทธิภาพของมาตรการทางด้านการเงินและการคลังแตกต่างกันไป

ตามลักษณะและเงื่อนไขของแต่ละมาตรการ โดยผู้ประกอบการ
ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว มีแนวโน้มที่จะเห็นว่ามาตรการการเงิน
ที่ลดดอกเบี้ย มีประสิทธิภาพมากกว่าผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมอื่น ๆ
สำหรับมาตรการการคลัง ลักษณะของผู้ประกอบการไม่ได้เป็นปัจจัย
ที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของมาตรการอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้
ยังพบว่า ผลกระทบของเหตุการณ์ความไม่สงบต่อธุรกิจฮาลาลไม่ได้เป็น
ปัจจัยหลักที่มีผลต่อทัศนคติเกี่ยวกับประสิทธิภาพของมาตรการ
ทางการเงินการคลัง อย่างมีนัยสำคัญ แต่มุมมองของผู้ประกอบการ
ต่อความเพียงพอของผลิตภัณฑ์และบริการฮาลาล และความรู้เกี่ยวกับ
มาตรฐานฮาลาลต่างหาก ที่มีผลต่อทัศนคติเกี่ยวกับประสิทธิภาพ
ของมาตรการทางการเงินการคลัง อีกทั้งปัญหาของผู้ประกอบการนั้น
ไม่ได้มีเพียงปัญหาที่เกิดจากเหตุการณ์ความไม่สงบเท่านั้น แต่ผู้ประกอบการ
บางกลุ่มยังคงมีปัญหาเชิงโครงสร้าง โดยเฉพาะปัญหาการเข้าถึงบริการ
ทางการเงิน และปัญหาการขาดความรู้ความเข้าใจในมาตรฐานฮาลาล
ซึ่งมาตรการด้านการเงินที่ผู้ประกอบการคิดว่ามีประสิทธิภาพ
ในการช่วยเหลือธุรกิจในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้มากที่สุด คือมาตรการ
สินเชื่อฮาลาล ดังนั้น การเพิ่มมาตรการด้านการเงินโดยสถาบันการเงิน
เฉพาะกิจของรัฐ เพื่อให้ธุรกิจฮาลาลสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน
ที่ไม่ขัดต่อหลักศาสนาอิสลามได้มีความสำคัญในการสร้างแรงจูงใจ
ให้ผู้ประกอบการหันมาประกอบธุรกิจฮาลาลในพื้นที่เพิ่มขึ้น จนนำมา
ซึ่งการสร้างงานและรายได้ให้แก่ระบบเศรษฐกิจในพื้นที่ตามมา เช่น
ขยายวงเงินสินเชื่อ

เมื่อศึกษาผลกระทบของปัจจัยเชิงมหภาคต่อประสิทธิภาพ
ของมาตรการการเงินการคลังพบว่า ปัจจัยโดยรวมของแต่ละจังหวัด
ซึ่งไม่สามารถวัดได้จากตัวชี้วัดด้านเศรษฐกิจมหภาค อาทิ อัตราการเติบโต

ของเศรษฐกิจและอัตราการว่างงานของแต่ละจังหวัด มีผลต่อมุมมองของผู้ประกอบการที่มีต่อประสิทธิภาพของมาตรการทางการเงิน ยกเว้นมาตรการทางด้านการเงินที่เกี่ยวข้องการลดอัตราดอกเบี้ย ซึ่งพบว่าตัวชี้วัดด้านเศรษฐกิจมหภาคของแต่ละจังหวัดยังคงสามารถใช้ประเมินประสิทธิภาพได้ดีกว่าการใช้ปัจจัยอื่น ๆ ในขณะที่การประเมินประสิทธิภาพของมาตรการทางด้านการคลังพบว่า ปัจจัยโดยรวมของแต่ละจังหวัดมีผลต่อประสิทธิภาพของมาตรการทางด้านการคลังมากกว่าตัวชี้วัดเศรษฐกิจมหภาค ดังนั้น ในการออกแบบหรือเลือกใช้มาตรการ ผู้กำหนดนโยบายควรพิจารณาปัจจัยที่เหมาะสมในการออกแบบมาตรการต่าง ๆ เช่น การนำตัวชี้วัดเศรษฐกิจมหภาคมาพิจารณาความจำเป็นและออกแบบมาตรการการลดดอกเบี้ย หรือการออกแบบมาตรการทางด้านการคลัง ควรมีความแตกต่างกันตามปัจจัยโดยรวมของแต่ละจังหวัด เป็นต้น

ในส่วนการดำเนินนโยบายนั้น ภาครัฐควรให้การสนับสนุนมาตรการทางการเงินการคลังต่อไป เนื่องจากแม้จะมีสัญญาณที่ดีจากความมั่นใจของผู้ประกอบการในช่วงที่ผ่านมา โดยปรับปรุงมาตรการให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มผู้ประกอบการที่ต้องการความช่วยเหลือมากขึ้น รวมทั้งให้ความสำคัญอันดับแรกกับธุรกิจภาคบริการใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบมากกว่าอุตสาหกรรมอื่น

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การมีองค์กรกลางกำกับและรับรองมาตรฐานโรงแรมฮาลาล ควรจะมีองค์กรทางศาสนาอิสลามที่ให้การสนับสนุนและร่วมมือในการให้บริการคำแนะนำ เพื่อให้จังหวัดนั้น ๆ สามารถเป็นแหล่งจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวฮาลาลเฟรนด์ลี่ได้

2. การลดอุปสรรคในการเป็นโรงแรมและร้านอาหารฮาลาล การที่จะเป็นโรงแรมและร้านอาหารฮาลาลได้ ต้องผ่านขั้นตอนการตรวจสอบเพื่อให้ได้รับการรับรองมาตรฐานฮาลาลเป็นต้นทุนที่สูง โดยเฉพาะต่อกิจการขนาดเล็ก ค่าธรรมเนียมในการขอใบรับรองครัวฮาลาลถือเป็นอุปสรรคที่สำคัญ หากเป็นไปได้ควรมีการพิจารณายกเว้นค่าธรรมเนียมแก่ธุรกิจขนาดเล็ก เพื่อส่งเสริมให้มีการรับรองฮาลาลอย่างถูกต้อง พิจารณาการให้ใบรับรองฮาลาลออกเป็นประเภทครัวและร้านอาหารออกจากกัน

3. การสร้างบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวฮาลาล อาจะจัดโดยสมาคมหอการค้า ดังเช่นประเทศญี่ปุ่น หรือโดยองค์กรผู้ประกอบการท่องเที่ยวดังเช่นประเทศฟิลิปปินส์ โดยสนับสนุนการฝึกอบรมบุคลากร ทั้งชาวไทยมุสลิม และชาวศาสนิกอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการ และภาคปฏิบัติในวิถีฮาลาลอย่างถูกต้อง และพิจารณาบรรจุประเด็นความขาดแคลนบุคลากรด้าน Halal เข้าไปในแผนพัฒนากำลังคนของประเทศ และเพิ่มช่องทางการให้สิทธิอนุญาตทำงาน (Work Permit) แก่ชาวต่างชาติที่มีความสามารถเฉพาะที่คนไทยท้องถิ่นไม่มี

4. การสร้างหลักสูตร Halal tourism ในระดับมหาวิทยาลัย ที่มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับการโรงแรมอยู่แล้ว โดยผนวกความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยภาคใต้ หรือองค์กรทางอิสลามเพื่อบูรณาการหลักสูตรการท่องเที่ยวเดิมให้สอดคล้องกับหลักการของโรงแรมฮาลาลได้

5. การเผยแพร่งานวิจัยและข้อมูลทางวิชาการต่าง ๆ ให้กับผู้ประกอบการ ให้ได้รับทราบข้อเท็จจริงใหม่ ๆ ที่ไม่เคยถูกวิเคราะห์มาก่อน การท่องเที่ยวฮาลาลมีศักยภาพที่จะเป็นอีกเซกเมนต์หนึ่ง ที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยควรจะทำให้มีความสำคัญและให้การสนับสนุน ผังอุปทานของตลาดนี้ ด้วยการเป็นตัวกลางในการช่วยพัฒนาปรับปรุงรีแบรนด์ ร่วมกับองค์กรมุสลิมอื่น ๆ หรือการจัดตั้งสมาคมผู้ประกอบการ โรงแรมฮาลาล ร้านอาหารฮาลาล การจัดให้มีการประชุมสัมมนาของสมาคมผู้ประกอบการโรงแรมทั่วไป และสมาคมท่องเที่ยว

6. การทำเว็บไซต์กลาง ที่นักท่องเที่ยวต่างชาติจะสามารถหาข้อมูลทั้งหมดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวฮาลาลในประเทศไทยในลักษณะ one-stop shopping online อาทิ การมี section เพิ่มเติมในเว็บไซต์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย Halal tourism เพิ่มเติมเข้ามาด้วย หรือสามารถตั้งเป็นเว็บไซต์อิสระขึ้นมา เช่น halaltourismThailand.com เป้าหมายเพื่อสร้างความเข้าใจในประเด็นของความเป็นฮาลาล

7. การโปรโมทการท่องเที่ยวฮาลาลเชิงรุก อาทิ เอลิมิฉลองเทศกาลของศาสนาอิสลาม การสร้าง Halal Route เป็นต้น

8. ด้านการสื่อสารประชาสัมพันธ์กับผู้ประกอบการ เกี่ยวกับขั้นตอนและกระบวนการขอใบรับรองฮาลาล กระตุ้นให้ผู้ประกอบการมีความต้องการพัฒนาธุรกิจเข้าสู่วิถีฮาลาลที่มีใบรับรอง

9. ส่งเสริมความร่วมมือของคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยกับองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ ความร่วมมือของคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ในรูปแบบเดียวกันกับโครงการพัฒนาและส่งเสริมอุตสาหกรรมฮาลาลด้านปศุสัตว์ ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างกรมปศุสัตว์และคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย

10. ควรให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวมุสลิม หน่วยงานของรัฐโดยกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรมและสมาคมกอรีแห่งประเทศไทย ควรมีนโยบายร่วมกันในการส่งเสริมอนุรักษ์และพัฒนาวัฒนธรรมดนตรีของชาวมุสลิมไทย โดยการจัดเก็บบันทึกทำนองอนาซิดที่ใกล้สูญหาย เพื่อให้เยาวชนได้มีโอกาสศึกษาบทเพลงอนาซิดในบริบทดั้งเดิม การสนับสนุนให้การขับร้องอนาซิดเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรในโรงเรียนทั่วไป อันจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมที่หลากหลาย

11. การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับครู เพื่อให้ความรู้เรื่องกลวิธีการใช้เสียง ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญที่ต้องฝึกหัดไปพร้อมกับทักษะของการอ่านพระคัมภีร์ ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการร้องอนาซิดและการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการประสานเสียงให้กับผู้ฝึกซ้อมก่อนการประกวด โดยวิทยากรในการจัดอบรมคือครูสอนศาสนาเอง

12. การสร้างแหล่งเรียนรู้และฐานข้อมูลทางวัฒนธรรมในย่านที่อยู่อาศัยของชุมชนมุสลิม ย่านกวีวัฒนธรรม กีฬาและการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร (สวท.) ควรกำหนดนโยบายในการสร้างแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมในย่านที่อยู่อาศัยของชุมชนที่สืบเชื้อสายชาวมุสลิมที่ตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยและสืบทอดวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ รวมทั้ง

ด้านดนตรีไว้ด้วย อาทิ มีการสร้างแผนที่แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม
ด้านต่าง ๆ ของชาวมุสลิมไทย เช่น ข้อมูลด้านอาหาร สูตรอาหารฮาลาล
ในเขตต่าง ๆ ของกรุงเทพมหานคร ดนตรีที่เกี่ยวกับชาวไทยมุสลิม
งานหัตถศิลป์ของชาวมุสลิมไทย งานเทศกาลต่าง ๆ ให้ปรากฏเป็นข้อมูล
สำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยังไม่เคยได้รับการจัดทำฐานข้อมูล
ด้านนี้มาก่อน

13. การหาเจ้าภาพทั้งด้านบุคลากร เทคนิค และงบประมาณ
พร้อมทั้งวางแผนการใช้ระบบบูรณาการข้อมูลสารสนเทศ
เพื่อการเยียวยา และการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนผู้ได้รับ
ผลกระทบจากปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนอย่างเป็น
รูปธรรม ต่อเนื่องอย่างน้อยอีก 2 - 3 ปี ป้องกันการยุติการสนับสนุน
เมื่องบประมาณการวิจัยหมดลง เพื่อให้การบันทึกข้อมูลมีความถูกต้อง
แม่นยำ และมีความต่อเนื่องในระยะยาว

14. การส่งเสริมการใช้ประโยชน์ระบบฐานข้อมูลสารสนเทศ
ให้เต็มศักยภาพในอนาคต โดยการรายงานผลการกรอกข้อมูลและ
ความครบถ้วนของข้อมูลให้แก่ผู้บริหารของหน่วยงานที่เข้าร่วมในบันทึก
ความตกลง (MOU) เพื่อกระตุ้นและติดตามผลการทำงานบันทึกข้อมูล
ของเจ้าหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในอนาคต

15. พัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการเยียวยาในรูปแบบ
แอปพลิเคชันทั้งในรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์ เพื่อให้เจ้าหน้าที่
ใช้ค้นหา บันทึก และส่งต่อข้อมูลในระหว่างการลงพื้นที่ได้

16. การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวทางการวิเคราะห์
และใช้ประโยชน์จากข้อมูลให้แก่เจ้าหน้าที่ทั้งในจังหวัดเดียวกัน

และระหว่างจังหวัดในการสร้างเครือข่ายผู้ใช้งานระบบฐานข้อมูลสารสนเทศ เพิ่มคุณภาพของข้อมูลจากการที่มีการใช้ประโยชน์และตรวจสอบจากหลาย ๆ ฝ่าย ส่งผลให้ข้อมูลมีความถูกต้องแม่นยำมากขึ้นในระยะยาว และสนับสนุนให้พื้นที่จังหวัดสงขลาเป็นพี่เลี้ยงในการใช้ระบบ และเป็นผู้สนับสนุนหลักด้านบุคลากรและทรัพยากรในการดำเนินงานโครงการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบฯ

17. สนับสนุนมาตรฐานการเยียวยาที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพมากขึ้น เริ่มจากการสำรวจความต้องการ ความถนัดและศักยภาพของประชาชน รวมถึงมีมาตรการสำรวจความพึงพอใจหรือผลการเยียวยาดังกล่าวเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในการดำเนินการดังกล่าวในอนาคต

18. กำหนดระดับความช่วยเหลือและจัดสรรทรัพยากรหรืองบประมาณตามระดับของผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบ โดยให้ความช่วยเหลือและจัดสรรทรัพยากรให้แก่ภาคอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบก่อนเป็นลำดับแรก เช่น ภาคบริการในสาขาโรงแรมและภัตตาคาร เป็นต้น

19. ขยายวงเงินสินเชื่อของมาตรการสินเชื่อฮาลาลและอุดหนุนงบประมาณขดเชยอัตราดอกเบี้ยมากขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการธุรกิจฮาลาลในพื้นที่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนมากขึ้น รวมทั้งสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับระบบรับรองมาตรฐานฮาลาลให้แก่ผู้บริโภคในพื้นที่ เพื่อเพิ่มความต้องการของสินค้าที่ปฏิบัติตามระบบการรับรองมาตรฐานฮาลาลในพื้นที่ด้วย

20. มาตรการลดภาษีเพื่อส่งเสริมการลงทุน เพิ่มการขดเซย ส่วนต่างเบี่ยประกันให้กับผู้ประกอบการกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ และ มาตรการลดภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ซึ่งพบว่า มีประสิทธิภาพมากกว่า มาตรการลดภาษีเงินได้นิติบุคคล เนื่องจากผู้ประกอบการส่วนใหญ่ ในพื้นที่ไม่มีสถานะเป็นนิติบุคคล

21. ปรับปรุงแนวทางการให้ความช่วยเหลือผ่านมาตรการ สินเชื่อดอกเบี่ยต่ำเพื่อที่อยู่อาศัย และมาตรการสินเชื่อดอกเบี่ยต่ำ เพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียน เนื่องจากรูปแบบที่เป็นอยู่ในปัจจุบันไม่เหมาะสม กับความต้องการของผู้ประกอบการในพื้นที่

22. การขยายการประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึง ภาครัฐควรจัดให้มี ศูนย์การให้ข้อมูลเกี่ยวกับมาตรการรวมอยู่ในสถาบันการเงินเฉพาะกิจ ของรัฐแห่งใดแห่งหนึ่งในแต่ละอำเภอ โดยประชาสัมพันธ์ให้ผู้ประกอบการ ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของมาตรการให้ความช่วยเหลือทราบถึงรายละเอียด ของมาตรการต่าง ๆ เนื่องจากมีผู้ประกอบการในพื้นที่เพียงส่วนน้อย เท่านั้น ที่เคยได้รับการสนับสนุนจากมาตรการต่าง ๆ ของภาครัฐ เนื่องจาก มีข้อมูลที่ไม่เพียงพอหรือไม่ทราบว่า มีมาตรการอยู่

23. ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมมากขึ้น ในการออกแบบมาตรการด้านการเงินการคลัง เพื่อให้มาตรการ มีความเหมาะสมกับความต้องการของผู้ประกอบการในแต่ละพื้นที่ อย่างแท้จริงยิ่งขึ้น

24. การพัฒนาเชิงโครงสร้างในระยะยาว นอกจากการส่งเสริม และให้ความช่วยเหลือทางการเงินและการคลังผ่านมาตรการผ่อนปรน ต่าง ๆ เป็นการชั่วคราวแล้ว ภาครัฐควรให้ความสำคัญกับการพัฒนา เชิงโครงสร้างในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วย เนื่องจากปัญหา ในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการ ไม่ได้เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ ความไม่สงบในภาคใต้เพียงเท่านั้น แต่รวมถึงปัญหาในเชิงโครงสร้าง เช่น การเข้าถึงบริการทางการเงินตามหลักศาสนาอิสลาม การขาด ความรู้ความเข้าใจในมาตรฐานฮาลาล เป็นต้น

โรงแรมฮาลาล: โอกาสใหม่สำหรับอุตสาหกรรม การโรงแรมของประเทศไทย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนชยา อรุณศ

ที่มาและความสำคัญ

แม้ว่าปัจจุบันนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะชาวมุสลิมซึ่งส่วนใหญ่มาจากกลุ่มประเทศอาเซียนและกลุ่มประเทศตะวันออกกลางจะยังมีสัดส่วนไม่มากนัก แต่นับว่ามีอัตราการขยายตัวสูงขึ้นตลอดระยะเวลา 14 ปีที่ผ่านมา โดยเพิ่มขึ้นจาก 1.7 ล้านคนในปี 2545 เป็น 4.3 ล้านคน ในปี 2558 จึงนับว่าเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีศักยภาพและมีความสำคัญต่อประเทศไทยที่ผู้วางแผนนโยบายของประเทศไม่ควรมองข้าม โดยเฉพาะกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง ซึ่งมีแนวโน้มที่จะเดินทางออกนอกประเทศเพิ่มสูงขึ้น และมีจุดหมายปลายทางหลักคือเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ธันยพร สุนทรธรรม, 2555) อีกทั้งเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวมูลค่าสูง (high value tourists) นำมาซึ่งรายได้จากการท่องเที่ยวที่สูงกว่าจากตัวเลขของศูนย์ปฏิบัติการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาปี 2559 พบว่าค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักท่องเที่ยวต่างชาติสูงสุดสามอันดับแรกเป็นนักท่องเที่ยวในกลุ่มภูมิภาคตะวันออกกลาง อันดับหนึ่งคือนักท่องเที่ยวจากประเทศสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ ตามมาด้วยประเทศซาอุดีอาระเบีย และประเทศคูเวต ภายใต้สถานการณ์และแนวโน้มดังกล่าว นับเป็นโอกาสที่ดีที่ประเทศไทยจะได้ใช้ตลาดนี้ในการขยายอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศในอนาคต

สำหรับธุรกิจโรงแรมที่สอดคล้องกับหลักฮาลาลถือว่ายังเป็นเรื่องใหม่ในประเทศไทย เนื่องจากปัจจุบันยังมีโรงแรมที่รองรับตลาดฮาลาลโดยตรงน้อยมาก และส่วนมากจะเป็นโรงแรมระดับ 2 – 3 ดาวที่ยังไม่มีการจัดการตามมาตรฐานโรงแรมฮาลาลอย่างเต็มรูปแบบ นอกเหนือจากบริการอาหารฮาลาล ไพฑูรย์ ไกรพรศักดิ์ และคณะ (2551) สนับสนุนประเด็นที่ว่า ความเป็นฮาลาลมีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวของกลุ่มนักท่องเที่ยวมุสลิมในประเทศไทย จากการที่กลุ่มนักท่องเที่ยวมุสลิมมีข้อจำกัดในการเลือกสถานที่และรูปแบบท่องเที่ยว เนื่องด้วยต้องให้มีความสอดคล้องกับหลักการทางศาสนา ดังนั้น การให้ความสนใจและความสำคัญในการดำเนินนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เอื้ออำนวยความสะดวกให้แก่กลุ่มนักท่องเที่ยวมุสลิม จึงถือเป็นช่องทางหนึ่งในการกระตุ้นให้เกิดการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในกลุ่มนักท่องเที่ยวดังกล่าว

ต้นปี 2559 ได้มีการเปิดโรงแรมฮาลาลสมบูรณ์แบบแห่งแรก และยังคงเป็นแห่งเดียวในประเทศไทย คือ โรงแรมอัล มีรอซ (Al Meroz) โดยโรงแรมได้ประกาศตัวอย่างเป็นทางการในฐานะผู้นำด้านธุรกิจโรงแรมฮาลาลที่ได้มาตรฐาน the Leading Halal Hotel จากองค์กร Gulf Halal ประเทศคูไบ โดยมีเป้าหมายมุ่งเจาะตลาดมุสลิมระดับไฮเอนด์ และลูกค้าทั่วไป ในภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกกลาง และยุโรป คำถามที่น่าสนใจคือ การเกิดขึ้นของโรงแรมอัล มีรอซ จะเป็นการบุกเบิกให้โรงแรมอื่น ๆ พัฒนามาเป็นโรงแรมฮาลาลสมบูรณ์แบบ หรือมีการเปิดโรงแรมใหม่ ๆ ที่เป็นโรงแรมฮาลาลสมบูรณ์แบบ เพื่อรองรับกับการขยายตัวของกลุ่มนักท่องเที่ยวมุสลิมจำนวนมากหรือไม่ ผู้ประกอบการในภาคการโรงแรมจะเลือกเป็นโรงแรมฮาลาลหรือไม่ขึ้นกับการเป็นโรงแรม

ฮาลาลสามารถทำกำไรให้กับธุรกิจได้มากกว่าการเป็นโรงแรมทั่วไปหรือไม่ เพราะแน่นอนว่าการที่จะได้มาตรฐานโรงแรมฮาลาลที่เป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติได้นั้น จำเป็นต้องมีการลงทุนในโรงแรมเพิ่มเติมมากกว่าโรงแรมทั่วไปอย่างมาก กล่าวคือ มีกฎเกณฑ์ที่เพิ่มเติมถึง 13 ข้อในการกำกับโรงแรม อีก 4 ข้อสำหรับร้านอาหารของโรงแรม และอีก 6 ข้อสำหรับสปา ห้องออกกำลังกาย และสระว่ายน้ำ¹ จะเห็นได้ว่า การจะเป็นโรงแรมฮาลาลสมบูรณ์แบบได้นั้นก่อให้เกิดต้นทุนที่เพิ่มขึ้นสำหรับผู้ประกอบการ อย่างไรก็ตามหากการเป็นโรงแรมฮาลาลสมบูรณ์แบบ สามารถเพิ่มรายได้ให้กับโรงแรมอย่างมีนัยสำคัญ และนำมาซึ่งผลกำไรที่สูงกว่าการเป็นโรงแรมทั่วไป ก็เป็นการสมควรที่ผู้ประกอบการควรจะเลือกเข้าสู่อุตสาหกรรมโรงแรมฮาลาลในช่วงที่ตลาดโรงแรมฮาลาลยังเป็นตลาดที่มีผู้เล่นน้อยราย และอุปทานของโรงแรมฮาลาลเองยังต่ำกว่าอุปสงค์อยู่มาก การที่เราทราบว่าอุปทานของโรงแรมฮาลาลเองยังต่ำกว่าอุปสงค์อยู่มาก เห็นได้จากนักท่องเที่ยวชาวมุสลิมจำนวนมากที่เข้ามาเที่ยวในประเทศไทยส่วนใหญ่ได้เข้าพักในโรงแรมทั่วไปที่ไม่ใช่โรงแรมฮาลาล ซึ่งถ้าเราเชื่อว่านักท่องเที่ยวชาวมุสลิมจากทั้งภูมิภาคตะวันออกกลางและในอาเซียนเองมีความเคร่งครัดต่อหลักศาสนาเมื่อใดก็ตามที่มีทางเลือกที่ถูกต้องตามหลักศาสนา พวกเขาก็จะเปลี่ยนไปพักโรงแรมฮาลาลทันที แต่หากการเลือกที่จะเข้าพักโรงแรมขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ ที่สำคัญ อาทิ ราคา หรือความสะดวกสบายด้านอื่น พวกเขาก็อาจจะไม่คำนึงถึงความเป็นโรงแรมฮาลาลก็ได้

¹ รายละเอียดกฎเกณฑ์ต่างๆ จาก <http://www.islamiceconomic.org>

การเลือกหรือไม่เลือกสินค้าหรือบริการฮาลาลของผู้บริโภค หรือนักท่องเที่ยวชาวมุสลิม และเพราะเหตุผลใด จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจ สำหรับทั้งผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมเอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการวางนโยบายกระตุ้นการท่องเที่ยวของประเทศ หากความยืดหยุ่น ของอุปสงค์ (Demand Elasticity) ของการเข้าพักโรงแรม ต่อความถูกต้องตามหลักอิสลามมีค่าสูง การที่ประเทศไทยจะมีอุปทาน ของโรงแรมฮาลาลเพิ่มขึ้น ย่อมจะดึงดูดให้นักท่องเที่ยวชาวมุสลิม ที่ไม่เลือกที่จะเดินทางมาเที่ยวประเทศไทยตอนแรกเนื่องจากไม่มี ตัวเลือกโรงแรมฮาลาลที่เพียงพอ ก็จะเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย เพิ่มขึ้น นำมาซึ่งรายได้จากการท่องเที่ยวจากกลุ่มที่ขึ้นชื่อว่าเป็นกลุ่มลูกค้า ศักยภาพได้อย่างมาก

งานวิจัยนี้จะทำการศึกษาลักษณะของโรงแรมฮาลาลสมบูรณ์แบบ และลักษณะของโรงแรมที่เป็นอยู่จริงที่เรียกตัวเองว่าโรงแรมฮาลาล ทั้งในประเทศไทยและประเทศอื่น ๆ ที่น่าสนใจ ว่ามีความแตกต่างกัน อย่างไรบ้าง ในประเทศไทยเองยังมีข้อถกเถียงระหว่างผู้เชี่ยวชาญ ด้านโลกมุสลิมว่า โรงแรมในประเทศไทยที่จะรองรับนักท่องเที่ยวมุสลิม จากทั้งในประเทศและต่างประเทศ ควรจะต้องยึดตามหลักบัญญัติ ของคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยอย่างเคร่งครัด หรือสามารถเลือกเป็นโรงแรมที่ไม่ต้องเคร่งครัดทุกรายละเอียดดังที่มี การกำหนดโดยนักการศาสนา แต่มีความเป็นมิตรกับมุสลิม (Muslim friendly Hotel) อาทิ โรงแรมที่พบในกรุงเทพฯ โดยทั่วไป เนื่องจาก ในความเป็นจริงนั้น กลุ่มนักท่องเที่ยวมุสลิมที่มีความเคร่งครัด จากทั่วโลกมีสัดส่วนที่น้อยกว่ากลุ่มมุสลิมทั่วไปมาก ดังนั้น นโยบายเกี่ยวกับการ เพิ่มจำนวนโรงแรมฮาลาลอาจไม่จำเป็นที่จะต้องหมายถึง การสร้าง

โรงแรมที่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยกำหนดเท่านั้น หากแต่เป็นโรงแรมที่นักท่องเที่ยวมุสลิมมีความสบายใจที่จะอยู่ มีความสะดวกสบาย ตั้งอยู่ในบริเวณที่สะดวกต่อการเดินทางไปในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมของกลุ่มนักท่องเที่ยวมุสลิม

นอกจากนี้ รายงานวิจัยได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกเข้าพักโรงแรมฮาลาลและโรงแรมทั่วไปของนักท่องเที่ยว และวิเคราะห์ความยืดหยุ่นของอุปสงค์ของทั้งโรงแรมฮาลาลและโรงแรมทั่วไปต่อความถูกต้องตามหลักอิสลามและการเปลี่ยนแปลงราคาของห้องพักเพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายแก่ภาครัฐในอันที่จะทำให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมการโรงแรมที่จะส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาด้านธุรกิจการท่องเที่ยวของประเทศ

วิธีการวิจัยและข้อมูล

งานวิจัยได้ทำการวิเคราะห์แบบจำลองทางเลือก (Discrete Choice Model) เพื่อใช้ในการคำนวณหาความเต็มใจที่จะจ่าย (Willingness to Pay: WTP) และปัจจัยที่กำหนดราคาที่นักท่องเที่ยวเต็มใจที่จะจ่ายสำหรับโรงแรมฮาลาลและโรงแรมทั่วไป โดยทำการประมาณการฟังก์ชันอรรถประโยชน์ของการตัดสินใจเลือกโรงแรมด้วยแบบจำลองสมการถดถอย Mixed Logit และการประมาณการ OLS เพื่อแสดงผลกระทบของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีต่อสัดส่วนระหว่างราคาที่นักท่องเที่ยวเต็มใจที่จะจ่ายสำหรับโรงแรมฮาลาลและโรงแรมทั่วไป หรือที่เรียกว่า Halal premium ในงานวิจัยนี้

- Discrete Choice Experiments

แบบจำลองทางเลือก (Discrete Choice Model) เป็นแบบจำลองที่ใช้ในการเปรียบเทียบอรรถประโยชน์เพื่อการตัดสินใจเลือกโรงแรมใดโรงแรมหนึ่ง โดยในแต่ละชุดคำถามสำหรับการตัดสินใจเลือกโรงแรมนั้นมีขั้นตอนกระบวนการการออกแบบ 2 ขั้นตอน ได้แก่ การระบุคุณลักษณะ (Attribute) เนื่องจากคุณลักษณะต่าง ๆ ของโรงแรมมีจำนวนมาก จึงต้องมีกระบวนการคัดเลือกอย่างเป็นระบบ เหลือเพียงตัวแปรที่มีความสำคัญที่สุดไม่กี่ตัว เนื่องจากจำนวนตัวแปรที่มาก แม้จะทำให้เกิดความละเอียดในการครอบคลุมทุกประเด็นแต่ข้อเสียคือจะทำให้เกิดจำนวนชุดทางเลือกที่มากเกินไป และก่อให้เกิดความสับสนในการเลือกคำตอบของผู้ตอบแบบสอบถามได้ จากนั้นจึงเลือกระดับ (Level) ในแต่ละคุณลักษณะ ซึ่งจำนวนระดับก็ไม่ควรมีจำนวนมากเกินไป ด้วยเหตุผลเดียวกัน โดยงานวิจัยได้คัดเลือกคุณลักษณะที่มีความสำคัญที่สุดในการตอบโจทย์ของงานวิจัยนี้ นั่นก็คือ ความเป็นฮาลาลจะส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าพักโรงแรมของผู้ตอบแบบสอบถามมากเพียงไร โดยมีการควบคุมความแตกต่างในคุณลักษณะอื่น ๆ ที่มีความสำคัญที่สุด กล่าวโดยสรุป ผู้ตอบแบบสอบถามจะตัดสินใจเลือกโรงแรม A หรือโรงแรม B จากคุณลักษณะ 4 ประการ คือระดับความเป็นฮาลาล ที่ตั้งโรงแรม สิ่งอำนวยความสะดวก และราคาห้องพัก ที่มีความแตกต่างกันไป ในแต่ละสถานการณ์ โดยจากจำนวนคุณลักษณะ 4 ประการ ระดับความเป็นฮาลาล 3 ระดับ ที่ตั้งโรงแรม 2 ระดับ สิ่งอำนวยความสะดวก 2 ระดับ และราคาห้องพัก 3 ระดับ ทำให้มีจำนวนระดับทั้งหมด คือ 36 ระดับ เมื่อนำระดับทั้งหมดมาสร้างชุดทางเลือกสมมติ (hypothetical alternatives) ที่มี 2 ตัวเลือกที่แตกต่างกัน จะได้ชุดทางเลือกทั้งหมด

เท่ากับ 630 ชุด การให้ผู้ตอบแบบสอบถามตอบคำถาม 630 ชุด แทบจะเป็นไปไม่ได้ งานวิจัยจึงใช้ซอฟต์แวร์ D-efficiency หรือ D-optimal ซึ่งมีหลักการคือการสร้างชุดทางเลือกที่มีความแม่นยำมากที่สุด ช่วยให้เหลือจำนวนชุดคำถามที่มีความเหมาะสม สุดท้ายงานวิจัยได้กำหนดจำนวนชุดคำถามที่สร้างขึ้นทั้งหมด 36 ชุดคำถาม และลดจำนวนชุดคำถามต่อผู้ตอบแบบสอบถามหนึ่งคนให้เหลือเพียง 9 ชุดคำถาม แต่ทำเป็น 4 blocs แบบสอบถามแทน

- **ลักษณะของแบบสอบถาม**

แบบสอบถามมี 4 ภาษา ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และภาษาอาหรับ โดยส่วนประกอบของแบบสอบถามแต่ละส่วนสรุปได้ดังนี้

- 1) **ข้อมูลทั่วไปของแต่ละบุคคล** เพื่อนำมาใช้เป็นตัวแปรควบคุม (control variable) คือ เพศ อายุ ศาสนา สัญชาติ การศึกษา และรายได้
- 2) **ข้อมูลการท่องเที่ยว** คือ ประเภทของการท่องเที่ยว (เดินทางคนเดียว เดินทางเป็นคู่ เดินทางกับครอบครัว และเดินทางกับเพื่อน) จำนวนครั้งที่มา (ครั้งแรก/มาซ้ำ) และเหตุผลที่จะพักหรือไม่พักโรงแรมฮาลาลเพราะอะไร
- 3) **ความพึงพอใจในการเลือกโรงแรม** ซึ่งใช้คุณลักษณะ (attribute) 4 คุณลักษณะ ในการตัดสินใจเลือกระหว่างโรงแรม 2 โรงแรม คุณลักษณะทั้งสี่ประกอบด้วย

ก) ความเป็นฮาลาล แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ

- โรงแรมทั่วไป หมายถึง โรงแรมทั่วไปที่ไม่ได้มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับมุสลิม (ระดับความเป็นฮาลาลเท่ากับศูนย์)
- โรงแรมฮาลาลเฟรนด์ลี่ หมายถึง โรงแรมที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงบางอย่างสำหรับมุสลิม เช่น ห้องอาหารฮาลาลและห้องละหมาด แต่โรงแรมโดยรวมยังไม่ได้เป็นไปตามหลักชะรีอะฮ์อย่างเต็มรูปแบบ ซึ่งอาจมีสถานบันเทิงตอนกลางคืนและบริการบาร์เครื่องดื่มแอลกอฮอล์แยกต่างหากภายในหรือรอบบริเวณโรงแรม (ระดับความเป็นฮาลาลอยู่ระหว่างโรงแรมทั่วไปและโรงแรมฮาลาลเต็มรูปแบบ เนื่องจากในแต่ละประเทศจะให้คำจำกัดความของการเป็นโรงแรมฮาลาลเฟรนด์ลี่ไม่เหมือนกัน)
- โรงแรมฮาลาลเต็มรูปแบบ หมายถึง โรงแรมที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับมุสลิมอย่างเต็มรูปแบบ (ระดับความเป็นฮาลาล 100 เปอร์เซนต์)

ตารางที่ 1 สรุปลักษณะต่าง ๆ ของโรงแรมที่เป็นฮาลาลเฟรนด์ลี่
และฮาลาลเต็มรูปแบบ²

ลักษณะ	ฮาลาลเฟรนด์ลี่	ฮาลาลเต็มรูปแบบ
อาหารและเครื่องดื่ม	มีอาหารฮาลาลบริการในโรงแรม	มีอาหารฮาลาลบริการในโรงแรม (ไม่อนุญาตให้นำเอาอาหาร ที่ไม่ใช่ฮาลาลเข้ามาในโรงแรม)
คัมภีร์อัลกุรอาน ผ้าปูโต๊ะหมาด	สามารถขอจากทางโรงแรมได้	มีในห้องพัก
เครื่องหมายบอก Qibla	มีในห้องรับแขกของโรงแรม	มีในห้องพัก
ห้องละหมาด	มีพื้นที่สำหรับใช้ในการละหมาด	มีห้องละหมาดในโรงแรม
ตำแหน่งของเตียงและห้องน้ำ	ไม่ระบุ	ต้องไม่หันไปทางเดียวกับ Qibla
เครื่องดื่มแอลกอฮอล์	ไม่มีในมินิบาร์ในห้องพัก แต่มีได้ในพื้นที่ปิดของร้านอาหาร หรือล็อบบี้ของโรงแรม	ไม่อนุญาตให้นำเข้ามาในโรงแรม
เครื่องแต่งกายพนักงาน	เครื่องแบบสุภาพ	ต้องเป็นเครื่องแบบอิสลาม
การพนันและสิ่งบันเทิง ที่ไม่เหมาะสม	มีได้	ไม่อนุญาต
ชาลอน สระว่ายน้ำ สิ่งอำนวยความสะดวก	ไม่มีการแยกชายหญิง	แยกเฉพาะสำหรับชาย และหญิง
เงินทุนของโรงแรม	ไม่ระบุ	ต้องถูกต้องตามหลักชะรีอะฮ์

² ลักษณะที่สำคัญของโรงแรมฮาลาลนั้นถูกระบุในหลักศาสนาอิสลามทั้งหมด 12 ข้อ เรียกว่า Shariah Compliant Hotel ส่วนโรงแรมที่ไม่เข้าข่ายหลักศาสนาได้ครบทั้งหมด จะถูกเรียกว่า Halal friendly หรือ Muslim friendly ระดับความเข้มข้นของเกณฑ์ ระเบียบที่มีในโรงแรม Muslim friendly ส่วนใหญ่จะมีความแตกต่างกันขึ้นกับแต่ละ ประเทศ เช่น ประเทศในตะวันออกกลางจะมีระดับความเข้มข้นของเกณฑ์ระเบียบ ที่สูงกว่าประเทศอื่น ๆ โดยเฉลี่ย

- ข) ที่ตั้ง หมายถึง ความสะดวกในการเดินทางระหว่างโรงแรมและสถานที่เป้าหมายเฉพาะนักท่องเที่ยวแต่ละคน แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับปานกลาง และดีเยี่ยม
 - ค) สิ่งอำนวยความสะดวก หมายถึง บริการและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ภายในโรงแรม แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับปานกลาง และดีเยี่ยม
 - ง) ราคา หมายถึง ราคาของห้องพักระดับมาตรฐาน (standard room) ต่อคืน ในหน่วยสกุลเงินบาทของแต่ละจังหวัด โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ต่ำ กลาง สูง
- 4) ความเต็มใจที่จะจ่าย สอบถามถึงความต้องการของผู้ตอบแบบสอบถามว่าต้องการที่จะเลือกพักในโรงแรมฮาลาลหรือไม่ และระบุราคาที่น่าจะจ่ายสำหรับห้องพักระดับมาตรฐานต่อคืนสำหรับโรงแรมฮาลาล และโรงแรมทั่วไป

• ขอบเขตและขนาดของข้อมูล

งานวิจัยนี้มุ่งเน้นเฉพาะนักท่องเที่ยวทั่วไป โดยได้ทำการสัมภาษณ์กลุ่มนักท่องเที่ยวในช่วงไตรมาส 2 ของปี 2561 ในพื้นที่เป้าหมาย 5 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ ภูเก็ต สงขลา และกระบี่ จำนวนทั้งสิ้น 1,672 คน โดยจำแนกกลุ่มตัวอย่างตามพื้นที่ได้ดังนี้ กรุงเทพมหานคร จำนวน 422 คน เชียงใหม่ จำนวน 304 คน ภูเก็ต จำนวน 365 คน สงขลา จำนวน 282 คน และกระบี่ จำนวน 299 คน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

- ผลการประมาณการฟังก์ชันอรรถประโยชน์ของการตัดสินใจเลือกโรงแรม

ตารางที่ 2 แสดงผลประมาณการ Mixed Logit แยกรายจังหวัด (ทั้งมุสลิมและไม่ใช่มุสลิม) ตัวแปรตามคือ การเลือกหรือไม่เลือกพักโรงแรมหนึ่ง ๆ และตัวแปรอิสระคือคุณลักษณะของโรงแรม ได้แก่ ระดับความเป็นฮาลาล ที่ตั้งโรงแรม สิ่งอำนวยความสะดวก และราคาห้องพัก ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ควบคุมปัจจัยอื่น ๆ คือ ลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ศาสนา สัญชาติ รายได้ การศึกษา และรูปแบบการท่องเที่ยว

งานวิจัยได้หาผลการประมาณการของแต่ละจังหวัดในหลายแบบจำลองที่มีการควบคุมปัจจัยอื่น ๆ เกี่ยวกับลักษณะของนักท่องเที่ยวและรูปแบบการท่องเที่ยว จะเห็นได้ว่า ความเป็นฮาลาลส่งผลทางบวกต่อความน่าจะเป็นที่จะเลือกพักโรงแรมของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด (ที่ประกอบด้วยนักท่องเที่ยวมุสลิมและไม่ใช่มุสลิม) โดยพบว่า หากเป็นโรงแรมฮาลาลเฟรนด์ลีในกรุงเทพมหานครจะมีโอกาสถูกเลือกมากกว่าโรงแรมทั่วไปถึง 2.35 เท่า ในขณะที่จังหวัดเชียงใหม่ ภูเก็ต สงขลา และกระบี่ โอกาสที่โรงแรมฮาลาลเฟรนด์ลีจะถูกเลือกมากกว่าโรงแรมทั่วไปอยู่ที่ 1.49, 2.17, 1.19 และ 3.33 เท่าตามลำดับ³

³ คอลัมน์ที่ 6 ถึง 10 ของตารางที่ 2 แสดง ค่า Odds ratio ที่สะท้อนโอกาสที่คนจะเลือกโรงแรมนั้น ๆ เป็นที่เท่าของโอกาสที่คนจะไม่เลือกโรงแรมนั้น ๆ ตัวอย่างเช่น ค่า Odds ratio ของโรงแรมในกรุงเทพฯ ที่เป็นฮาลาลเฟรนด์ลี เท่ากับ 2.35 หมายถึง โอกาสที่คนจะเลือกโรงแรมฮาลาลเฟรนด์ลีในกรุงเทพมหานครจะเป็น 2.35 เท่าของโอกาสที่คนจะไม่เลือกโรงแรมฮาลาลเฟรนด์ลี

เมื่อพิจารณาโรงแรมฮาลาลเต็มรูปแบบจะพบว่า การเป็นโรงแรมฮาลาลเต็มรูปแบบในกรุงเทพมหานคร จะมีโอกาสถูกเลือกมากกว่าโรงแรมทั่วไปถึง 3.92 เท่า และโรงแรมฮาลาลเต็มรูปแบบในจังหวัดภูเก็ต สงขลา และหาดใหญ่ มีโอกาสถูกเลือกมากกว่าโรงแรมทั่วไป 2.37, 1.15 และ 4.46 เท่าตามลำดับ สำหรับจังหวัดเชียงใหม่ โรงแรมฮาลาลเต็มรูปแบบจะไม่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกโรงแรมของกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากค่าสัมประสิทธิ์โรงแรมฮาลาลเต็มรูปแบบของจังหวัดเชียงใหม่ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (แม้ค่าสัมประสิทธิ์จะเป็นลบ)

ตารางที่ 2 ผลประมาณการ Mixed Logit แยกรายจังหวัด (กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด)

	Coefficient					Odds ratio				
	Bangkok	Chiangmai	Phuket	Songkhla	Krabi	Bangkok	Chiangmai	Phuket	Songkhla	Krabi
Halal friendly	0.853*** (-13.45)	0.401*** (-5.92)	0.774*** (-11.95)	0.177* (-2.43)	1.204*** (-15.89)	2.35	1.49	2.17	1.19	3.33
Full halal	1.365*** (-21.73)	-0.0751 (-1.16)	0.861*** (-13.86)	0.143* (-2.08)	1.560*** (-20.63)	3.92	0.93	2.37	1.15	4.76
Excellent location	0.508*** (-9.34)	0.538*** (-9.21)	0.568*** (-10.29)	0.168** (-2.74)	0.846*** (-13.08)	1.66	1.71	1.76	1.18	2.33
Excellent facilities	0.531*** (-9.76)	0.437*** (-7.58)	0.299*** (-5.49)	0.341*** (-5.63)	0.348*** (-5.54)	1.70	1.55	1.35	1.41	1.42
Price	-0.000548*** (-27.85)	-0.000412*** (-16.59)	-0.000449*** (-18.86)	-0.000521*** (-16.05)	-0.000727*** (-22.94)	0.9995	0.9996	0.9996	0.9995	0.9993
N	6516	5040	5688	4680	4716					
AIC	7883.144	6653.318	7396.604	6000.06	5646.048					
BIC	7930.618	6698.994	7443.127	6045.217	5691.259					

งานวิจัยยังได้มีการทำการประมาณการ Mixed Logit แยกเฉพาะกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวมุสลิม และกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่ไม่ใช่มุสลิม ได้ผลประมาณการตามคาดหมาย กล่าวคือ โอกาสในการเลือกโรงแรมฮาลาล ทั้งฮาลาลเฟรนด์ลีและฮาลาลเต็มรูปแบบ ของกลุ่มนักท่องเที่ยวมุสลิมจะสูงมาก ตัวอย่างเช่น ในกรุงเทพฯ โอกาสที่โรงแรมฮาลาลเต็มรูปแบบจะถูกเลือกมีค่าถึง 6.04 เท่าของโอกาสที่โรงแรมทั่วไปจะถูกเลือก แต่เมื่อพิจารณาเฉพาะกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวที่ไม่ใช่มุสลิม โอกาสในการเลือกโรงแรมฮาลาลเต็มรูปแบบมีค่าน้อยกว่า 1 คือเท่ากับ 0.71 หมายความว่า เมื่อโรงแรมเป็นโรงแรมฮาลาลเต็มรูปแบบ จะทำให้โอกาสที่จะถูกเลือกน้อยกว่าโรงแรมทั่วไปหากกลุ่มนักท่องเที่ยวไม่ได้เป็นมุสลิม โดยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวที่ไม่ใช่มุสลิม จะให้ความสำคัญกับสถานที่ตั้งของโรงแรมและสิ่งอำนวยความสะดวกสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวมุสลิมค่อนข้างมาก สะท้อนว่าหากโรงแรมต้องการดึงดูดกลุ่มนักท่องเที่ยวมุสลิม การปรับปรุงให้โรงแรมมีความถูกต้องตามหลักศาสนา อาทิ การมีครัวฮาลาล การไม่มีแอลกอฮอล์ในโรงแรม การมีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการทำละหมาด ก็จะทำให้ลูกค้าที่เป็นมุสลิมมีความพึงพอใจ และพร้อมที่จะจ่ายเพื่อความเป็นโรงแรมฮาลาลมากขึ้น

- ความเต็มใจที่จะจ่าย (Willingness to Pay)⁴

ตารางที่ 3 ความเต็มใจที่จะจ่ายของนักท่องเที่ยวมุสลิม และที่ไม่ใช่มุสลิม (หน่วย: บาท)⁵

All sample				
	Halal Friendly	Full Halal	Location	Facilities
Bangkok	1,555	2,490	926	968
Chiangmai	975	-	1,306	1,062
Phuket	1,722	1,917	1,264	666
Songkhla	339	275	322	655
Krabi	1,657	2,147	1,164	479
Muslim only				
	Halal Friendly	Full Halal	Location	Facilities
Bangkok	1,892	3,204	770	651
Chiangmai	1,773	2,810	677	513
Phuket	2,031	3,062	914	455
Songkhla	-	990	-	-
Krabi	1,930	2,684	891	334
Non-Muslim				
	Halal Friendly	Full Halal	Location	Facilities
Bangkok	-	-597	1,629	2,285
Chiangmai	531	-1,818	1,642	1,378
Phuket	-	-5,856	3,424	2,182
Songkhla	-	-367	722	1,019
Krabi	-	-498	2,409	1,188

⁴ ความเต็มใจที่จะจ่าย (WTP) เป็นราคาสูงสุดที่ลูกค้าจะยอมจ่ายสำหรับสินค้านั้น ๆ โดยไม่ทำให้รรถประโยชน์ที่ได้รับเปลี่ยนไปจากเดิม หากความเต็มใจที่จะจ่ายมีค่าสูงกว่าราคาของสินค้า ลูกค้าก็จะตัดสินใจซื้อสินค้านั้น ๆ แต่ถ้าลูกค้ามีความเต็มใจที่จะจ่ายน้อยกว่าราคาของสินค้า ลูกค้าก็จะตัดสินใจที่จะไม่ซื้อสินค้า

⁵ ตำแหน่งในตารางที่เว้นว่างไว้ไม่มีค่าการคำนวณความเต็มใจที่จะจ่าย เนื่องจากค่าสัมประสิทธิ์ที่คำนวณได้จากตารางผลประมาณการ Mixed Logit ที่สอดคล้องกัน ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อพิจารณากลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวมุสลิมเท่านั้นพบว่า ความเต็มใจที่จะจ่ายให้กับคุณลักษณะความเป็นฮาลาลมีมูลค่าสูงขึ้น อย่างเห็นได้ชัด เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จากตารางที่ 3 ชี้ว่าความเต็มใจที่จะจ่ายให้กับความเป็นโรงแรมฮาลาลเฟรนด์ลี่ของนักท่องเที่ยวมุสลิมในกรุงเทพมหานครมีค่าเท่ากับ 1,892 บาท สูงกว่า ทัศนคติกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดถึง 337 บาท เมื่อพิจารณาความเต็มใจจะจ่าย ให้กับความเป็นโรงแรมฮาลาลเต็มรูปแบบเฉพาะในกลุ่มนักท่องเที่ยว มุสลิม พบว่า สูงที่สุดในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด โดยกลุ่มนักท่องเที่ยวมุสลิม ในกรุงเทพมหานครมีความเต็มใจที่จะจ่ายให้กับความเป็นฮาลาล เต็มรูปแบบเท่ากับ 3,204 บาท ซึ่งสูงกว่าในทัศนคติกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 714 บาท ผลการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัย Halim et al. (2015) ที่ใช้วิธีศึกษาต่างกัน คือใช้วิธี Importance Performance Analysis (IPA) และได้ผลสรุปเหมือนกัน คือ ความสอดคล้องตามหลักชะรีอะห์ เป็นจุดแข็งที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวมุสลิมให้เข้ามาในโรงแรมได้

3.3 ปัจจัยที่กำหนดราคาที่นักท่องเที่ยวเต็มใจที่จะจ่ายสำหรับโรงแรม ฮาลาลและโรงแรมทั่วไป

ตัวแปรตามในงานวิจัยนี้ คือ Halal Premium หรือตัวแปร ที่แสดงสัดส่วนระหว่างราคาที่นักท่องเที่ยวเต็มใจที่จะจ่ายสำหรับ โรงแรมฮาลาลและโรงแรมทั่วไป โดยงานวิจัยทำการประมาณค่าสมการ ถดถอยด้วยวิธีการกำลังสองน้อยที่สุด (OLS) เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบ ของปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ Halal Premium โดยปัจจัยต่าง ๆ ที่ใช้ในแบบจำลองหรือตัวแปรอิสระ คือ ข้อมูลลักษณะพื้นฐานของ นักท่องเที่ยว (เพศ อายุ ศาสนา ความต้องการโรงแรมฮาลาล สัญชาติ ระดับการศึกษา และรายได้) ลักษณะของการท่องเที่ยว (ประเภท ของการเดินทาง และ การท่องเที่ยวครั้งแรก) และ ตัวแปรหุ่นจังหวัด (Province dummy) ที่ทำการสำรวจ

ตารางที่ 4 ผลประมาณการของสมการถดถอย OLS ที่แสดงผลกระทบ
ของปัจจัยต่าง ๆ ต่อ Halal premium

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Female	-0.0251 (-1.61)	-0.0239 (-1.52)	-0.0266 (-1.69)	-0.0264 (-1.69)	-0.0256 (-1.62)	-0.0239 (-1.51)	-0.0273 (-1.72)
Age	-0.00148* (-2.23)	-0.00143* (-2.13)	-0.00145* (-2.18)	-0.00154* (-2.28)	-0.00138* (-1.98)	-0.00129 (-1.82)	-0.00118 (-1.64)
Opt for Halal hotel	0.0779*** (3.87)	0.125*** (7.02)	0.0827*** (4.12)	0.0797*** (3.96)	0.0786*** (3.90)	0.0773*** (3.81)	0.0790*** (3.90)
Province (Base Group: Bangkok)							
Chiangmai	0.00397 (0.16)	-0.00701 (-0.29)	0.0133 (0.54)	0.00607 (0.25)	0.00264 (0.11)	0.00346 (0.14)	0.00586 (0.24)
Phuket	-0.00650 (-0.30)	-0.00402 (-0.18)	-0.00257 (-0.12)	-0.00323 (-0.15)	-0.00883 (-0.40)	-0.00545 (-0.25)	-0.000738 (-0.03)
Songkhla	-0.0240 (-0.96)	-0.0471 (-1.90)	-0.0395 (-1.55)	-0.0202 (-0.80)	-0.0261 (-1.03)	-0.0271 (-1.07)	-0.0248 (-0.98)
Krabi	0.0131 (0.57)	0.00971 (0.41)	0.0121 (0.51)	0.0154 (0.67)	0.0122 (0.53)	0.0167 (0.72)	0.0193 (0.83)
First time traveler						-0.0108 (-0.62)	-0.00987 (-0.57)
Religion (Base Group: Buddhism)							
Islam	0.0748** (2.90)		0.0766** (2.92)	0.0788** (3.04)	0.0695** (2.66)	0.0645* (2.38)	0.0675* (2.49)
Christ	-0.0649 (-1.85)		-0.0530 (-1.39)	-0.0598 (-1.70)	-0.0682 (-1.93)	-0.0640 (-1.77)	-0.0570 (-1.57)
Hindu	-0.0989 (-1.57)		-0.104 (-1.53)	-0.0984 (-1.56)	-0.101 (-1.61)	-0.0993 (-1.56)	-0.0986 (-1.55)
No Religion	-0.190*** (-6.39)		-0.0557 (-1.19)	-0.187*** (-6.30)	-0.188*** (-6.30)	-0.183*** (-5.98)	-0.178*** (-5.82)
Region (Base Group: Thailand)							
Asean excl. Thailand		-0.0396 (-1.63)	-0.0361 (-1.46)				
Middle East		-0.107* (-2.08)	-0.110* (-2.14)				

East Asia	-0.253*** (-9.19)	-0.180*** (-3.76)			
South Asia	-0.0269 (-0.74)	0.000147 (0.00)			
Others	-0.0530* (-2.42)	-0.0285 (-1.18)			
Level of Education (Base Group: Lower than Bachelor)					
Bachelor			0.0272 (1.62)		0.0351* (1.98)
Higher than Bachelor			0.0334 (1.51)		0.0402 (1.67)
Income group (Base Group: Lower than 15000)					
Income 15,001-30,000 baht				-0.0221 (-1.12)	-0.0345 (-1.68)
Income 30,001-50,000 baht				-0.0219 (-1.00)	-0.0355 (-1.53)
Income 50,001-100,000 baht				-0.0187 (-0.73)	-0.0327 (-1.21)
Income > 100,000 baht				0.0170 (0.58)	-0.000878 (-0.03)
Travel style (Base group: Solo)					
Travel with friends				-0.0199 (-0.81)	-0.0216 (-0.88)
Couple				-0.0396 (-1.43)	-0.0391 (-1.41)
Travel with family				-0.0479 (-1.40)	-0.0462 (-1.35)
Constant	0.0252 (0.68)	0.0482 (1.40)	0.0363 (0.97)	0.0371 (0.96)	0.0367 (0.84)
R ²	0.1410	0.1378	0.1490	0.1405	0.1416
Root MSE	.27933	.27985	.27803	.27942	.27924
N	1480	1480	1480	1480	1480
Global Stat	acceptable	unacceptable	acceptable	acceptable	acceptable
Skewness	acceptable	unacceptable	acceptable	acceptable	acceptable
Kurtosis	acceptable	acceptable	acceptable	acceptable	acceptable
Link Function	acceptable	acceptable	acceptable	acceptable	acceptable
Heteroscedasticity	acceptable	acceptable	acceptable	acceptable	acceptable

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ Halal premium อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่

ปัจจัยความต้องการเข้าพักโรงแรมฮาลาล พบว่า ผู้ที่มีความต้องการเข้าพักโรงแรมฮาลาล มีความยินดีจะจ่ายให้กับโรงแรมฮาลาลสูงกว่าโรงแรมทั่วไป ประมาณร้อยละ 8 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 ส่วนการเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวจังหวัดที่ต่างกันไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ปัจจัยด้านศาสนา การวิเคราะห์แบบจำลองในรูปแบบต่าง ๆ นั้น ได้กำหนดให้กลุ่มอ้างอิงคือ ผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ โดยพบว่า หากกลุ่มตัวอย่างนับถือศาสนาอิสลามจะส่งผลให้ Halal Premium สูงขึ้นกว่าผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ รวร้อยละ 7 และสัมประสิทธิ์จากการประมาณค่าในทุกแบบจำลองนั้นค่อนข้างมีนัยสำคัญทางสถิติอย่างชัดเจนที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90 - 95 แสดงให้เห็นว่า ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม มีความเต็มใจจะจ่ายเพื่อโรงแรมฮาลาลสูงขึ้นอย่างชัดเจนดังที่คาดการณ์ไว้ ข้อสังเกตที่น่าสนใจคือ ผู้ที่ไม่นับถือศาสนาใด ๆ นั้น มีความเต็มใจจ่ายที่ลดลงเป็นอย่างมากประมาณร้อยละ 20 เมื่อเปรียบเทียบกับชาวพุทธ และสัมประสิทธิ์ที่มีค่าเป็นลบอย่างมากริยังค่อนข้างมี Robustness ในเกือบทุกแบบจำลอง

นอกจากนี้ ในงานวิจัยได้มีการควบคุมความแตกต่างกลุ่มนักท่องเที่ยวจากแต่ละภูมิภาค ซึ่งอาจจะมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่แตกต่างกันได้ พบว่า ค่า Halal premium ของกลุ่มนักท่องเที่ยวจากกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออก ซึ่งส่วนใหญ่คือนักท่องเที่ยวชาวจีนลดลงประมาณร้อยละ 25 แต่ที่น่าประหลาดใจ คือ หากกลุ่มนักท่องเที่ยวมาจากภูมิภาคตะวันออกกลางค่า Halal premium จะลดลงประมาณร้อยละ 10 ซึ่งสะท้อนว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวจากภูมิภาคตะวันออกกลาง

ที่มาท่องเที่ยวในประเทศไทย อาจจะเป็นกลุ่มที่ไม่ค่อยมีความเคร่งทางศาสนาเท่ากับกลุ่มนักท่องเที่ยวจากภูมิภาคดังกล่าว แต่เลือกไปเที่ยวประเทศมุสลิม หรือที่เรียกว่า Self-selected กล่าวคือ ชาวมุสลิมจากตะวันออกกลางที่เคร่งครัดก็จะเลือกไปเที่ยวประเทศมาเลเซีย ซึ่งเป็นประเทศมุสลิมแทนประเทศไทย และชาวมุสลิมจากตะวันออกกลางที่ไม่เคร่งมาก ก็จะมาเที่ยวประเทศที่ไม่ใช่ประเทศมุสลิมอย่างประเทศไทยแทน

ปัจจัยด้านการศึกษาไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เมื่อใส่พร้อมกับตัวแปรรายได้ พบว่า กลุ่มที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีมีความเต็มใจที่จะจ่ายให้กับโรงแรมฮาลาลมากกว่าโรงแรมทั่วไป เมื่อเทียบกับกลุ่มที่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ประมาณร้อยละ 3 นอกจากนี้ ยังพบว่าปัจจัยด้านรายได้และลักษณะการท่องเที่ยวไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

กรอบแนวคิดวิเคราะห์แบบ Porter's five forces เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์การแข่งขันภายในอุตสาหกรรมโรงแรมฮาลาล ช่วยในการตัดสินใจได้ว่า ธุรกิจโรงแรมฮาลาลจะสามารถสร้างกำไรได้หรือไม่ โดยแรงผลักดันทั้ง 5 นี้ ประกอบด้วย

- ภัยคุกคามจากการเข้าสู่ตลาดของคู่แข่งใหม่

อุตสาหกรรมโรงแรมฮาลาลมีอุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดสูงจากความแตกต่างของโรงแรมฮาลาล ที่ทำให้โรงแรมฮาลาลมีลักษณะเฉพาะ ส่งผลให้ภัยคุกคามจากผู้แข่งขันรายใหม่ในอุตสาหกรรมโรงแรมฮาลาลค่อนข้างต่ำ Battour & Ismail (2016) ได้สรุปลักษณะของโรงแรม

ที่ตรงตามหลักชะรีอะฮ์ไว้ 16 ข้อ อาทิ ไม่บริการเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ บริการอาหารฮาลาลเท่านั้น พนักงานส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิม มีคัมภีร์ อัลกุรอานและผ้าปูละหมาดในห้องพัก สิ่งอำนวยความสะดวกในการพักผ่อน แยกชายหญิง ไม่มีสถานที่บันเทิง มีระบบการเงินของโรงแรมที่สอดคล้อง ตามหลักการเงินอิสลาม เป็นต้น จะเห็นได้ว่า ข้อกำหนดต่าง ๆ ของ โรงแรมเพื่อให้ถูกต้องตามหลักชะรีอะฮ์เป็นสิ่งที่ต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจในหลักการศาสนาอิสลาม อันเป็นอุปสรรคสำคัญที่ส่งผลให้ คู่แข่งรายใหม่ยังไม่พร้อมที่จะเข้าสู่การทำธุรกิจในอุตสาหกรรมโรงแรม ฮาลาล อีกประเด็นที่มีความสำคัญ คือ ปัจจุบันเจ้าของโรงแรมฮาลาล แทบทั้งหมดในประเทศไทยเป็นชาวมุสลิม แต่เนื่องจากชาวมุสลิมมีสัดส่วน ประชากรในประเทศไทยน้อยกว่าร้อยละ 10 ประกอบกับชาวมุสลิม รายได้สูงที่มีความพร้อมลงทุนในอุตสาหกรรมโรงแรม มีจำนวนน้อยมาก สะท้อนถึงโอกาสที่จะเห็นผู้ประกอบการโรงแรมฮาลาลรายใหม่ที่เจ้าของ เป็นชาวมุสลิมในประเทศไทยค่อนข้างยาก *กล่าวโดยสรุป ภัยคุกคาม จากการเข้าสู่ตลาดของคู่แข่งใหม่ของอุตสาหกรรมโรงแรมฮาลาล ยังอยู่ ในระดับต่ำในปัจจุบัน*

• อำนาจของซัพพลายเออร์

อำนาจการต่อรองของผู้ผลิตสินค้าอาจจะมีอิทธิพลต่อ อุตสาหกรรมโรงแรมฮาลาล เนื่องจากมีผู้ผลิตสินค้าที่ได้รับตรารับรอง ฮาลาลน้อยกว่าสินค้าทั่วไป switching cost จากซัพพลายเออร์หนึ่ง ไปยังอีกซัพพลายเออร์หนึ่ง สำหรับโรงแรมฮาลาลจะมีต้นทุนที่สูงกว่า อย่างไรก็ดี ปัจจุบัน ช่องทาง e-commerce ที่แพร่หลายมากยิ่งขึ้น จะทำให้รูปแบบการซื้อสินค้าผ่านซัพพลายเออร์ค่อย ๆ ลดบทบาทไป ส่งผลให้อำนาจของซัพพลายเออร์ที่มีต่อโรงแรมลดน้อยลง *กล่าวโดยสรุป*

อำนาจของซัพพลายเออร์ในอุตสาหกรรมโรงแรมฮาลาลยังอยู่ในระดับปานกลางในปัจจุบัน

- **อำนาจของลูกค้าของอุตสาหกรรมโรงแรมฮาลาล**

โรงแรมฮาลาลแตกต่างจากโรงแรมทั่วไปอย่างมากในแง่ของการให้บริการ ก่อให้เกิดการสร้างความภักดีของลูกค้าต่อโรงแรม ส่งผลให้โรงแรมฮาลาลมีอำนาจในการกำหนดราคาที่สูง จากผลการวิเคราะห์ทางเศรษฐมิติพบว่า หากนักท่องเที่ยวเป็นมุสลิมจะส่งผลให้ค่า Halal Premium เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการโรงแรมฮาลาลส่วนใหญ่ได้ข้อมูลว่าความอ่อนไหวต่อราคาห้องพักของโรงแรมฮาลาลระดับสามดาวของนักท่องเที่ยวจะค่อนข้างสูง แม้ว่าจะเป็นนักท่องเที่ยวมุสลิม ขณะที่ความอ่อนไหวต่อราคาห้องพักของโรงแรมฮาลาลจะลดลงเมื่อระดับดาวเพิ่มขึ้น กล่าวโดยสรุป อำนาจของผู้ซื้อในอุตสาหกรรมโรงแรมฮาลาลยังอยู่ในระดับต่ำในปัจจุบัน

- **อิทธิพลของสินค้าทดแทน**

นักท่องเที่ยวมุสลิมยินดีที่จะจ่ายค่าห้องพักระดับมาตรฐานต่อคืนเพิ่มขึ้น หากโรงแรมนั้นเป็นโรงแรมฮาลาลเฟรนด์ลี่ หรือโรงแรมฮาลาลเต็มรูปแบบ จากตารางที่ 3 จะเห็นได้ว่า นักท่องเที่ยวมุสลิมที่เข้าพักโรงแรมในกรุงเทพฯ จะมีความยินดีที่จะจ่ายค่าห้องพักระดับมาตรฐานต่อคืนเพิ่มขึ้น จากราคาค่าห้องพักมาตรฐานของโรงแรมทั่วไปเพื่อได้พักโรงแรมฮาลาลเฟรนด์ลี่ 1,892 บาท และเพิ่มขึ้นถึง 3,204 บาท เพื่อโรงแรมฮาลาลเต็มรูปแบบ ในขณะที่ตำแหน่งที่ตั้งของโรงแรมและความสะดวกสบายของโรงแรมเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวมุสลิมให้ความสำคัญ

น้อยกว่ามาก จากข้อมูลนี้สะท้อนว่า การทดแทนกันได้ของโรงแรมฮาลาลและโรงแรมทั่วไปสำหรับนักท่องเที่ยวมุสลิมต่ำมาก หากการบริการของโรงแรมฮาลาลเป็นที่ประทับใจสำหรับนักท่องเที่ยวมุสลิม นักท่องเที่ยวมุสลิมก็มีความยินดีที่จะจ่ายเพิ่มสำหรับบริการโรงแรมฮาลาล ผลของการประมาณการสมการถดถอย Mixed Logit สรุปได้ว่าความเต็มใจที่จะจ่ายของนักท่องเที่ยวชาวมุสลิมที่มีต่อโรงแรมฮาลาลเต็มรูปแบบและฮาลาลเฟรนด์ลี่ มีค่าเป็นบวกในทั้ง 5 จังหวัดท่องเที่ยวยอดนิยมที่ทำการศึกษานี้ ส่งผลให้โรงแรมฮาลาลมีอำนาจในการกำหนดราคาที่สูงกว่าโรงแรมทั่วไปอย่างยิ่ง *กล่าวโดยสรุป อิทธิพลของสินค้าทดแทนในอุตสาหกรรมโรงแรมฮาลาล อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำในปัจจุบัน*

- **ระดับการแข่งขันในอุตสาหกรรม**

การแข่งขันภายในอุตสาหกรรมโรงแรมฮาลาลค่อนข้างต่ำหรือมองได้ว่า อุตสาหกรรมโรงแรมฮาลาลยังเป็น Niche Market ถึงแม้ว่าจะมีการเปิดโรงแรมฮาลาลเพิ่มขึ้นในปัจจุบัน แต่จำนวนโรงแรมฮาลาลก็ยังถือว่ามียังน้อยมาก จึงมั่นใจได้ว่าการแข่งขันตัดราคาในอุตสาหกรรมโรงแรมฮาลาลจะต่ำกว่าโรงแรมทั่วไป เนื่องจากการแข่งขันด้านราคานี้มักเกิดขึ้นเมื่อสินค้ามีลักษณะคล้ายคลึงกัน โอกาสในการทำกำไรของโรงแรมฮาลาลจึงสูงกว่าโรงแรมทั่วไป นอกจากนี้ การที่อุตสาหกรรมฮาลาลในภาพรวมกำลังอยู่ในช่วงการเติบโต การแข่งขันกันเพื่อแย่งส่วนแบ่งตลาดของอุตสาหกรรมโรงแรมฮาลาลจึงต่ำกว่าอุตสาหกรรมโรงแรมทั่วไป *กล่าวโดยสรุป อิทธิพลของคู่แข่งในอุตสาหกรรมโรงแรมฮาลาลอยู่ในระดับต่ำในปัจจุบัน*

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับอุตสาหกรรมโรงแรมฮาลาลในประเทศไทย

จากผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณและคุณภาพพบว่าอุปสงค์ต่อโรงแรมฮาลาลของนักท่องเที่ยวมุสลิม ที่ถูกวัดจากค่าความเต็มใจที่จะจ่ายของนักท่องเที่ยวมุสลิมต่อโรงแรมฮาลาลเฟรนด์ลี่และโรงแรมฮาลาลเต็มรูปแบบแทบทุกจังหวัด มีค่าเป็นบวกที่มีขนาดใหญ่อย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนถึงการเป็น Niche Market ของอุตสาหกรรมโรงแรมฮาลาลที่ยังมีจำนวนผู้แข่งขันไม่สูง ทำให้เราเห็นโอกาสและศักยภาพในการทำกำไรของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมโรงแรมฮาลาล และเพิ่มรายได้ด้านท่องเที่ยวของประเทศได้

• ข้อเสนอแนะต่อผู้ประกอบการ

จากการสำรวจของ Global Muslim Lifestyle Travel Market 2012 ประเทศไทยติดอยู่ในกลุ่มท็อปเท็นของจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวมุสลิม หากผู้ประกอบการโรงแรมต้องการที่จะเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของภาคการท่องเที่ยวฮาลาลที่มีการเติบโตสูงในโลก ควรจะมีข้อปฏิบัติต่อไปนี้

1) การปรับลักษณะของโรงแรมให้มีความเป็นฮาลาล

ในชีวิตประจำวันรวมถึงระหว่างการเดินทาง ชาวมุสลิมจะอยู่ใต้กรอบกฎหมายอิสลามและหลักศาสนาอิสลาม การปรับลักษณะของโรงแรมที่สอดคล้องกับหลักชะรีอะฮ์สะท้อนว่าโรงแรมมีความเคารพและมีความเป็นเจ้าบ้านที่ดีต่อนักท่องเที่ยวชาวมุสลิม เริ่มจากสิ่งที่สำคัญพื้นฐานที่สุดคือ การมีใบรับรองครัวฮาลาล (Halal certified) และสิ่งอำนวยความสะดวกในการละหมาด (Prayers facilities)

2) การรีแบรนด์ หรือแบรนด์ (Rebranding or Branding)

แพคเกจการท่องเที่ยวแบบใหม่ซึ่งให้บริการการท่องเที่ยวเต็มรูปแบบที่สอดคล้องกับหลักปฏิบัติและความเชื่อทางศาสนาอิสลาม หรือเรียกว่า “Halal Holiday” ดังที่ใช้ใน Halalbooking.com การเกิดขึ้นของ “Halal Friendly Holiday” หรือ “Muslim-friendly Holiday” สามารถเพิ่มการตระหนักรู้ว่าประเทศไทยเป็นหนึ่งในจุดหมายการท่องเที่ยวแบบ Muslim Friendly ด้วย การมีอยู่ของโรงแรมฮาลาล จึงถือเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่สุดที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวมุสลิม และส่งเสริมให้พวกเขาเลือกที่จะมาเที่ยวประเทศไทยมากขึ้น ปัจจุบันประเทศไทยเองก็มีชื่อเสียงว่าเป็นมุสลิมเฟรนด์ลี่สเปา การจะต่อยอดให้ครอบคลุมกว้างขึ้นถึงการโรงแรมจึงไม่ใช่เรื่องที่ห่างไกลเกินไป องค์กรระหว่างประเทศ เช่น Crescent Rating ก็สามารถช่วยเชื่อมโยงธุรกิจกับผู้เดินทางชาวมุสลิมและให้คำแนะนำองค์กรต่าง ๆ ในการรีแบรนด์กิจการเดิม ให้มีความเป็นมุสลิมเฟรนด์ลี่

อย่างไรก็ดี บางโรงแรมเลือกที่จะไม่ขอใบประกาศรับรองความเป็นฮาลาล เนื่องจากจะต้องมีการปรับเปลี่ยนในโครงสร้างของโรงแรมอย่างมีนัยสำคัญ หรือเกรงว่าการปฏิบัติเหล่านั้น จะไม่น่าดึงดูดสำหรับนักท่องเที่ยวชาวตะวันตกที่ไม่ใช่ชาวมุสลิม ก็สามารถเลือกปฏิบัติบางข้อ เช่น การไม่มีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในมินิบาร์ในห้องพัก เพียงเท่านี้ก็พอที่จะก่อให้เกิดความพึงพอใจสำหรับลูกค้ามุสลิมได้

- ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายแก่ภาครัฐ

1) การมีองค์กรกลางกำกับและรับรองมาตรฐานโรงแรมฮาลาล

ควรจะมีองค์กรทางศาสนาอิสลามที่ให้การสนับสนุนและร่วมมือ ในการให้บริการคำแนะนำเพื่อให้จังหวัดนั้น ๆ สามารถเป็นแหล่งจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวฮาลาลเฟรนด์ลี่ได้ เช่นเดียวกับการมีการดูแลผลิตภัณฑ์ฮาลาลและครัวฮาลาล โดยคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย

2) การลดอุปสรรคในการเป็นโรงแรมฮาลาล

การที่จะเป็นโรงแรมฮาลาลได้ ต้องผ่านขั้นตอนการตรวจสอบ เพื่อให้ได้รับการรับรองมาตรฐานฮาลาลเป็นต้นทุนที่สูง โดยเฉพาะต่อโรงแรมขนาดเล็ก ปัจจุบันทางสถาบันฮาลาล มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้เข้ามาช่วยวางระบบสำหรับผู้ประกอบการรายเล็ก เพื่อให้สามารถผ่านการรับรองฮาลาลได้ง่ายขึ้น อย่างไรก็ตาม ค่าธรรมเนียมในการขอใบรับรองครัวฮาลาลถือเป็นอุปสรรคที่สำคัญ ปัจจุบันค่าธรรมเนียมใบอนุญาตครัวฮาลาลเพิ่มขึ้นอย่างมาก จากหลักพันเป็นราวสามหมื่นบาทต่อปี เมื่อเปรียบเทียบกับโรงแรมทั่วไปที่จะไม่มีค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ เป็นการเพิ่มต้นทุนให้กับโรงแรมฮาลาลขนาดเล็กอย่างมีนัยสำคัญ และอาจเป็นหนึ่งในสาเหตุที่โรงแรมขนาดเล็กไม่ขอการรับรองฮาลาลอย่างถูกต้อง

3) การสร้างบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวฮาลาล

เนื่องจากอิสลามไม่ใช่วิถีชีวิตของประชากรส่วนใหญ่ของประเทศไทย จึงยังมีความจำเป็นอย่างมากที่ต้องมีการให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับข้อปฏิบัติของหลักศาสนาโดยทั่วไป เพื่อที่จะหลีกเลี่ยงการละเมิดทางความเชื่อของแขกผู้มาพักชาวมุสลิม ซึ่งอาจจะจัดโดยสมาคมหอการค้า ดังเช่นประเทศญี่ปุ่น หรือโดยองค์กรผู้ประกอบการท่องเที่ยวดังเช่นประเทศฟิลิปปินส์ นอกจากนี้ควรมีการสร้างหลักสูตร Halal tourism ในระดับมหาวิทยาลัยที่มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับการโรงแรมอยู่แล้ว โดยผนวกความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยภาคใต้ หรือองค์กรทางอิสลาม เพื่อบูรณาการหลักสูตรการท่องเที่ยวเดิมให้สอดคล้องกับหลักการของโรงแรมฮาลาลได้

4) การประชาสัมพันธ์โรงแรมฮาลาลกับภาคผู้ประกอบการและสนับสนุนทางด้านเทคนิค

ผู้ประกอบการโรงแรมในประเทศยังไม่มีแผนที่จะเข้าสู่ตลาดโรงแรมฮาลาลในปัจจุบัน เนื่องจากมองว่าเป็นตลาดขนาดเล็กและมีความเสี่ยงสูง กอปรกับการที่ผู้ประกอบการไม่ได้เป็นมุสลิม จึงไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรงแรมฮาลาล อย่างไรก็ตามหลังจากที่ผู้ประกอบการได้รับข้อมูลผลการวิเคราะห์จากงานวิจัยที่ชี้ว่าความเต็มใจที่จะจ่ายของนักท่องเที่ยวมุสลิม ที่มีต่อโรงแรมฮาลาลมีค่าเป็นบวก อย่างมีนัยสำคัญ ผู้ประกอบการก็ได้ให้ความสนใจกับตัวเลขนี้มาก และกล่าวว่าเป็นตัวเลขที่จะเปลี่ยนความคิดให้เลือกเข้ามาลงทุนในโรงแรมฮาลาลได้ในอนาคตอันใกล้ ทางภาครัฐจึงควรมีการเผยแพร่งานวิจัยและข้อมูลทางวิชาการต่าง ๆ ให้กับผู้ประกอบการให้ได้รับทราบข้อเท็จจริงใหม่ ๆ ที่ไม่เคยถูกวิเคราะห์มาก่อน การท่องเที่ยวฮาลาลมีศักยภาพ

ที่จะเป็นอีกเชกเมนต์หนึ่ง ที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยควรจะทำให้
สำคัญและให้การสนับสนุนฝั่งอุปทานของตลาดนี้ ด้วยการเป็น
ตัวกลางในการช่วยพัฒนาปรับปรุง รีแบรนด์ ร่วมกับองค์กรมุสลิมอื่น ๆ
หรือการจัดตั้งสมาคมผู้ประกอบการโรงแรมฮาลาล

5) การประชาสัมพันธ์โรงแรมฮาลาลกับนักท่องเที่ยว

จากผลสำรวจพบว่า สาเหตุอันดับหนึ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวเลือก
ที่จะไม่พักโรงแรมฮาลาลคือ การไม่ทราบว่าโรงแรมฮาลาลคืออะไร
และไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องเลือกเข้าพัก ดังนั้นการประชาสัมพันธ์
ของภาครัฐเกี่ยวกับโรงแรมฮาลาลจึงมีความสำคัญอันดับแรก เนื่องจาก
นักท่องเที่ยวไม่สามารถหาข้อมูลเกี่ยวกับโรงแรมฮาลาลได้ง่ายเหมือน
กับการเข้าพักโรงแรมทั่วไป หากมีการผลักดันในเรื่องการประชาสัมพันธ์
และสร้างความเข้าใจในประเด็นของความเป็นฮาลาลให้มากยิ่งขึ้น
โดยเฉพาะการทำเว็บไซต์กลาง ที่นักท่องเที่ยวต่างชาติจะสามารถ
หาข้อมูลทั้งหมดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวฮาลาลในประเทศไทยในลักษณะ
one-stop shopping online อาทิ การมี section เพิ่มเติมในเว็บไซต์
ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย Halal tourism เพิ่มเติมเข้ามาด้วย
หรือสามารถตั้งเป็น เว็บไซต์อิสระขึ้นมา เช่น halaltourismThailand.com
รวมไปถึงการโปรโมทการเฉลิมฉลองเทศกาลของศาสนาอิสลาม
การสร้าง Halal Route เป็นต้น

บทสรุป

การท่องเที่ยวฮาลาล (Halal Tourism) ได้เริ่มเข้ามามีบทบาทและเป็นที่น่าจับตามองมากขึ้นในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามธุรกิจโรงแรมที่สอดคล้องกับหลักการฮาลาลยังถือว่าเป็นเรื่องใหม่ในประเทศไทย เนื่องจากปัจจุบันมีโรงแรมที่รองรับตลาดฮาลาลโดยตรงน้อยมาก คำถามที่น่าสนใจคือ การสร้างโอกาสทางธุรกิจโรงแรมฮาลาลเพื่อรองรับการขยายตัวของนักท่องเที่ยวมุสลิมในไทย ควรเป็นไปในทิศทางใด การพยายามทำความเข้าใจและการศึกษาความเป็นไปได้รวมถึงแนวโน้มของธุรกิจโรงแรมฮาลาลในไทย จะสามารถช่วยรัฐวางกรอบนโยบายเพื่อส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยเฉพาะในตลาดการท่องเที่ยวฮาลาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เพื่อตอบโจทย์วิจัยว่าอุตสาหกรรมโรงแรมฮาลาลควรได้รับการสนับสนุนหรือไม่ งานวิจัยได้ทำการศึกษาทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพด้วยข้อมูลปฐมภูมิ เพื่อให้สามารถตอบโจทย์วิจัยได้อย่างมีตรรกะมีความถูกต้องทางวิชาการและไม่เอนเอียงตามความรู้สึกในประเด็นที่เกี่ยวกับความต้องการเข้าพักโรงแรมฮาลาลของนักท่องเที่ยว ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามกับนักท่องเที่ยวใน 5 จังหวัดท่องเที่ยวหลัก คือ กรุงเทพฯ เชียงใหม่ ภูเก็ต กระบี่ และสงขลา โดยตั้งเป้าหมายที่กลุ่มนักท่องเที่ยวมุสลิมเป็นส่วนใหญ่ จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 1,672 ตัวอย่าง เพื่อหาปัจจัยที่ทำให้นักท่องเที่ยวเลือกที่จะพักหรือไม่พักโรงแรมฮาลาลในประเทศไทย และศึกษาความอ่อนไหว (sensitivity) ของการเลือกเข้าพักโรงแรมที่มีต่อปัจจัยต่าง ๆ

การวิเคราะห์ที่ใช้แบบจำลองทางเลือก (Experimental Choice Model) เพื่อใช้ในการคำนวณหาค่าความเต็มใจที่จะจ่าย (Willingness to Pay: WTP) และทำการประมาณค่าสมการถดถอยด้วยวิธีการกำลังสองน้อยที่สุด เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีต่อฮาลาลพรีเมียม หรือ สัดส่วนราคาห้องพักที่นักท่องเที่ยวเต็มใจที่จะจ่ายสำหรับโรงแรมฮาลาลต่อราคาห้องพักที่นักท่องเที่ยวเต็มใจจะจ่ายสำหรับโรงแรมทั่วไป โดยปัจจัยต่าง ๆ ที่ใช้ในแบบจำลองหรือตัวแปรอิสระ คือ ข้อมูลลักษณะพื้นฐานของนักท่องเที่ยว (เพศ อายุ ศาสนา ความต้องการโรงแรมฮาลาล สัญชาติ ระดับการศึกษา และรายได้) รวมถึงลักษณะของการท่องเที่ยว พบว่าศาสนาเป็นปัจจัยสำคัญต่อฮาลาลพรีเมียมดังกล่าวจริง กล่าวคือ หากกลุ่มตัวอย่างนับถือศาสนาอิสลามจะส่งผลให้ค่าฮาลาลพรีเมียมเพิ่มขึ้น ในขณะที่หากเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ไม่นับถือศาสนาใด (นักท่องเที่ยวจีน) จะส่งผลทางลบต่อฮาลาลพรีเมียมอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ พบว่า อุปสงค์ต่อโรงแรมฮาลาลของนักท่องเที่ยวมุสลิม ที่ถูกวัดจากค่าความเต็มใจที่จะจ่ายของนักท่องเที่ยวมุสลิมต่อโรงแรมฮาลาลเฟรนด์ลี่ และโรงแรมฮาลาลเต็มรูปแบบ แทบทุกจังหวัดมีค่าเป็นบวกที่มีขนาดใหญ่อย่างมีนัยสำคัญ

งานวิจัยยังได้ใช้แบบจำลอง Porter's five force มาวิเคราะห์ความสามารถในการทำกำไรของอุตสาหกรรมโรงแรมฮาลาลและพบว่า อุตสาหกรรมโรงแรมฮาลาลมีความสามารถในการทำกำไรในระดับสูง เนื่องจาก การเป็น Niche Market หรือตลาด Blue Ocean ของอุตสาหกรรมโรงแรมฮาลาลที่ยังมีจำนวนคู่แข่งชั้นไม่สูง ทำให้เราเห็นโอกาสและศักยภาพในการทำกำไรให้กับผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมโรงแรมฮาลาล และเพิ่มรายได้ด้านท่องเที่ยวของประเทศได้ โดยเฉพาะในช่วงเศรษฐกิจตกต่ำ การวางตำแหน่งการตลาดของโรงแรมที่เหมาะสม

จะเป็นภูมิคุ้มกันของธุรกิจได้ กล่าวคือ หากโรงแรมมีความแตกต่างพอกลยุทธ์การตลาดราคาเพื่อเพิ่มอุปสงค์ห้องพักก็จะมีผลลดจากการศึกษาในงานวิจัยนี้ได้ข้อสรุปว่า นักท่องเที่ยวมุสลิมในประเทศไทยทั้งจากมาเลเซีย อินโดนีเซีย ภูมิภาคตะวันออกกลาง หรือคนไทยมุสลิมเองมีความเต็มใจที่จะจ่ายสำหรับการเข้าพักโรงแรมฮาลาลเป็นบวก ทั้งโรงแรมฮาลาลเฟรนด์ลีและโรงแรมฮาลาลเต็มรูปแบบ สะท้อนว่าในตลาดท่องเที่ยวของประเทศไทย ยังมีอุปสงค์แฝง (Hidden Demand) หรือ อุปสงค์เงียบ (Silent Demand) ต่อโรงแรมที่พักที่มีความถูกต้องตามหลักชะรีอะฮ์อยู่มาก การที่เราเห็นว่านักท่องเที่ยวชาวมุสลิมในปัจจุบันก็เข้าพักโรงแรมทั่วไปอย่างกว้างขวาง ไม่ได้หมายความว่านักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จะไม่เลือกพักในโรงแรมฮาลาล หากมีจำนวนโรงแรมฮาลาลเกิดขึ้นในประเทศไทยมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของโรงแรมฮาลาลเฟรนด์ลีหรือโรงแรมฮาลาลเต็มรูปแบบ ทั้งโรงแรมฮาลาลแบบหุรเราะห์หรือโรงแรมฮาลาลธรรมดา ย่อมตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวมุสลิมที่เข้ามาในประเทศไทยได้อย่างเหมาะสมมากขึ้น ผลงานวิจัยสะท้อนว่า ถ้าแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยมีอุทยานโรงแรมฮาลาลให้นักท่องเที่ยวมุสลิมได้เลือก เขาก็จะเลือก เพราะโรงแรมฮาลาลสามารถตอบสนองความพอใจของนักท่องเที่ยวมุสลิมได้ดีกว่าโรงแรมทั่วไป (ผลสนับสนุนโดยค่า WTP ที่คำนวณได้จากงานวิจัยที่เป็นค่าบวกและมีค่าเฉลี่ยเกือบ 2,000 บาท สำหรับโรงแรมฮาลาลเฟรนด์ลี และเกือบ 3,000 บาท สำหรับโรงแรมฮาลาลเต็มรูปแบบ) แต่การที่ปัจจุบันเราไม่เห็นตัวเลขการเข้าพักโรงแรมฮาลาลในประเทศไทยมาก ก็เพราะยังไม่มีอุทยานโรงแรมฮาลาลในประเทศไทยมากนักเอง ประเด็นที่สำคัญ คือ ประเทศไทยจะสร้างอุทยานของโรงแรมฮาลาล เพื่อรองรับอุปสงค์แฝงนี้หรือไม่ ผลจากงานวิจัย

คาดการณ์ว่า หากมีการเปิดโรงแรมฮาลาลในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น น่าจะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวมุสลิมที่แต่เดิมไม่สนใจประเทศไทย เพราะประเทศไทยไม่ได้เป็นประเทศมุสลิมได้

การขยายตัวที่สูงของจำนวนนักท่องเที่ยวชาวมุสลิมในช่วง ทศวรรษที่ผ่านมา จะเพิ่มอุปสงค์ของนักท่องเที่ยวที่ต้องการท่องเที่ยว และเข้าพักในโรงแรมที่ถูกต้องตามหลักชะรีอะฮ์ ซึ่งจะเป็นโอกาส ทางธุรกิจอันดีที่โรงแรม รีสอร์ท และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับ การท่องเที่ยว จะได้วางตำแหน่งของตัวเองในตลาดท่องเที่ยวฮาลาล อย่างทันการณ์ โดยผู้ประกอบการมีความจำเป็นในการปรับลักษณะ ของโรงแรมให้มีความเป็นฮาลาล ที่สำคัญที่สุดคือการมีครัวฮาลาล ที่ได้รับการรับรอง (Halal certified) การรีแบรนด์ หรือแบรนด์โรงแรม ว่าเป็นโรงแรมฮาลาลเฟรนด์ลี่ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายแก่ภาครัฐ ได้แก่ การมีองค์กรกลาง กำกับและรับรองมาตรฐานโรงแรมฮาลาล และการลดอุปสรรค ในการเป็นโรงแรมฮาลาล อาทิ การลดค่าใบรับรองฮาลาล การประชาสัมพันธ์ โรงแรมฮาลาลกับภาคผู้ประกอบการให้รับรู้ถึงศักยภาพของอุตสาหกรรม โรงแรมฮาลาล รวมถึงการประชาสัมพันธ์โรงแรมฮาลาลกับนักท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความเข้าใจอย่างถูกต้องว่าโรงแรมฮาลาลคืออะไร และการดำเนินการเชิงรุกในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวฮาลาล อาทิ การจัดสัมมนา Halal Expo เนื่องจากโรงแรมฮาลาลยังมีจำนวน จำกัดมากในแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่เป็นประเทศมุสลิม ดังเช่น ประเทศไทย ส่งผลให้อุปทานของบุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวฮาลาลยังต่ำมาก การให้การศึกษาและโปรแกรมฝึกอบรมบุคลากรให้มีความเข้าใจ ในหลักการและข้อปฏิบัติฮาลาลต่าง ๆ จึงมีความจำเป็นมาก

ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งถือว่าเป็นโอกาสสำหรับมหาวิทยาลัย และศูนย์อบรมต่าง ๆ ในการเปิดหลักสูตรการโรงแรมฮาลาล เพื่อผลิตบุคลากรในสายงานนี้ให้ทันเวลา

กล่าวโดยสรุป นโยบายเพื่อรองรับการเติบโตของนักท่องเที่ยวมุสลิมไม่ใช่เรื่องไกลตัวและไกลเกินไปในอนาคต แต่เป็นนโยบายที่มีความเป็นปัจจุบันมาก ก่อนที่ประเทศไทยจะตกขบวนในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวฮาลาลใหม่ สำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีศักยภาพมากอย่างนักท่องเที่ยวมุสลิมในปัจจุบัน

รายการอ้างอิง

- ฉันทพร สุนทรธรรม. (2555). ตลาดนักท่องเที่ยวชาวตะวันออกกลาง: แนวโน้ม อุปสงค์ และนัยต่อนโยบายการท่องเที่ยวไทย. TRF Policy Brief, 3(14): 1-9.
- ไพฑูรย์ ไกรพรศักดิ์ และคณะ. (2551). การศึกษาสถานการณ์การท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวจากกลุ่มประเทศตะวันออกกลางในประเทศไทย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- Battour, M., & Ismail, M. N. (2016). Halal tourism: Concepts, practises, challenges and future. Tourism management perspectives, 19, 150-154.
- Halim, R. A., Marzuki, S. Z. S., Hilmi, Z. A. G., Ali, R., & Ishak, M. (2015). MEASUREMENT OF SHARIAH COMPLIANT HOTEL SELECTION FACTORS USING IMPORTANCE-PERFORMANCE ANALYSIS Journal of Global Business and Social Entrepreneurship (GBSE), 1(2), 82-87.

สิ่งจูงใจ ทักษะ และความเข้าใจหลักการฮาลาล ของผู้ประกอบการในห่วงโซ่อุปทานร้านอาหาร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทรัตน์ ตั้งวิฑูรธรรม

อาจารย์ ดร.วรรณสินท์ สัตยานุวัตร

การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรมุสลิม และกำลังซื้อที่สูงขึ้น ส่งผลให้ภาคธุรกิจทั่วโลกต่างให้ความสำคัญต่อตลาดมุสลิม ไม่ใช่เฉพาะตลาดสินค้าเท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวอีกด้วย โดยพบว่า มูลค่าตลาดพิจารณาจากการใช้จ่ายในการท่องเที่ยวของชาวมุสลิมเพิ่มขึ้นต่อเนื่องทุกปี จากรายงาน Muslim Friendly Tourism ในปี 2016 พบว่า มูลค่าตลาดการท่องเที่ยวของชาวมุสลิมเพิ่มขึ้นจาก 142.3 พันล้านเหรียญสหรัฐ ในปี 2014 มาเป็น 144.4 พันล้านเหรียญสหรัฐ และเพิ่มเป็น 158.7 พันล้านเหรียญสหรัฐ ในปี 2015 และปี 2016 ตามลำดับ และคาดว่าจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยพบว่าภาพรวมมูลค่าการใช้จ่ายนอกประเทศ ของนักท่องเที่ยวมุสลิมมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 11 ของมูลค่ารวมการใช้จ่ายนอกประเทศของนักท่องเที่ยวโลก

นอกจากนี้สังเกตได้ว่า สื่อการค้นหาโรงแรมที่พักในเครือข่าย Internet ปรากฏการเพิ่มขึ้นของแหล่งค้นหาที่มุ่งที่พักฮาลาลโดยเฉพาะเจาะจงอย่างมาก ทั้งแอปพลิเคชัน และเว็บไซต์ ยกตัวอย่างเช่น HalalBooking.com HalalTrip Tripfez Serendipity Travel BestHalalHoliday.com Luxury Halal Travel Instituto Halal HolidayME Bali Halal Tour Islamiotel Islamitaiyerleri.net Islamioteldetail.com Islamitatil.com Islami-oteller.de

และ JAKIM เป็นต้น จุดนี้แสดงให้เห็นว่าสื่อการค้นหาให้มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวชาวมุสลิมอย่างเด่นชัด

ตารางที่ 1 เกณฑ์การเลือกจุดหมายปลายทางเพื่อการพักผ่อน การเลือกที่พัก และการเลือกร้านอาหาร เรียงลำดับตามความสำคัญอย่างยิ่งยวด

เกณฑ์การเลือกจุดหมายปลายทางเพื่อการพักผ่อน	
1. การบริการที่เป็นมิตรกับมุสลิม	(65.1%)
2. ค่าใช้จ่ายรวม	(47.9%)
3. ความเป็นมิตรของคนท้องถิ่น	(31.5%)
4. แหล่งท่องเที่ยวมรดกมุสลิม	(27.1%)
5. แหล่งท่องเที่ยวเด็กเล็ก	(22.2%)
6. แหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรม	(15.2%)
7. กิจกรรมชายหาด/ทางน้ำ	(12.0%)
8. แหล่งท่องเที่ยวทางภูมิศาสตร์	(10.3%)
9. กิจกรรมกีฬา	(5.2%)
เกณฑ์การเลือกโรงแรมที่พัก	
1. มีอาหารฮาลาลให้เลือก	(66.5%)
2. ไม่มีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในห้องพัก	(61.3%)
3. ไม่มีแหล่งการพนัน	(49.6%)
4. มีอาหาร Iftar & Suhoor ช่วงรอมฎอน	(47.5%)
5. จุดแสดงทิศการละหมาด	(46.2%)
6. ไม่มีช่องรายการผู้ใหญ่	(46.0%)
7. อาหารทุกประเภทต้องเป็นฮาลาล	(44.6%)
8. สายฉีดชำระในห้องน้ำ	(44.3%)
9. ไม่มีขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ณ จุดต่าง ๆ	(40.4%)
เกณฑ์การเลือกร้านอาหาร/ศูนย์อาหาร	
1. มีอาหารฮาลาลให้เลือก	(70.9%)
2. ไม่มีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในร้าน	(50.4%)
3. อาหารทุกประเภทเป็นฮาลาล	(47.5%)
4. มีอาหาร Iftar & Suhoor ช่วงรอมฎอน	(46.8%)
5. พนักงานแต่งกายเหมาะสม	(32.1%)

ที่มา: รายงาน Muslim Friendly Tourism สิงหาคม 2016

เกณฑ์การตัดสินใจเลือกจุดหมายปลายทางเพื่อการพักผ่อนของนักท่องเที่ยวมุสลิมโลก พบว่าสิ่งสำคัญอันดับหนึ่งคือ การบริการที่เป็นมิตรต่อมุสลิม (Muslim Friendly Services) รองลงมาคือค่าใช้จ่ายรวม (Total Cost) อันดับสามคือความเป็นมิตรของคนท้องถิ่น (Friendliness of Local) และอันดับสี่คือ แหล่งท่องเที่ยวมรดกอิสลาม (Islamic Heritage Sites) นอกจากนี้เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านที่พักและปัจจัยด้านร้านอาหารพบว่าสิ่งสำคัญสูงสุดคือ การมีอาหารฮาลาลให้เลือก รองลงมาคือการไม่มีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในห้องพัก (ดังแสดงในตารางที่ 1)

ศักยภาพของไทยต่อการรองรับนักท่องเที่ยวมุสลิมโลก

ปี 2016 ประเทศไทยติดอันดับที่เก้าสำหรับประเทศที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวเข้ามามากที่สุด ด้วยจำนวนนักท่องเที่ยว 32.588 ล้านคน และรายได้เข้าประเทศ 49,871 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (UNWTO, 2017) รายงาน State of the Global Islamic Economy นำเสนอสิบอันดับประเทศที่มีความพร้อมในการรับรองนักท่องเที่ยวมุสลิมโลก โดยการจัดคะแนน พิจารณาจากสี่องค์ประกอบ ได้แก่ 1) Inbound Muslim Travel Score 2) Halal Friendly Ecosystem 3) Awareness Score และ 4) Social Score รายงานฉบับปี 2017/18 นำเสนอว่าประเทศไทยติดอันดับที่ 5 ก่อนหน้านั้นในปี 2014/15 และปี 2015/16 ประเทศไทยติดอันดับ 8 และอันดับ 4 ตามลำดับ มีเพียงปีเดียวในรอบสี่ปีนี้ คือ ปี 2016/17 ที่ประเทศไทยไม่ติดหนึ่งในสิบอันดับแรกของโลก (ดังแสดงในตารางที่ 4)

ตารางที่ 2 Top 10 Halal Travel Indicators

อันดับ	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18
1	Malaysia	Malaysia	UAE	Malaysia
2	UAE	UAE	Malaysia	UAE
3	Singapore	Singapore	Turkey	Turkey
4	Turkey	Thailand	Singapore	Indonesia
5	Maldives	Jordan	Jordan	Thailand
6	Bahrain	Maldives	Maldives	Saudi Arabia
7	Jordan	Turkey	Iran	Tunisia
8	Thailand	Bahrain	Lebanon	Maldives
9	Qatar	Qatar	Oman	Qatar
10	Tunisia	Saudi Arabia	Saudi Arabia	Jordan

ที่มา: รวบรวมจากรายงาน State of the Global Islamic Economy Report ปี 2014/15 ปี 2015/16 ปี 2016/17 และปี 2017/18

สำหรับประเทศไทยมีการให้ความสำคัญเพิ่มมากขึ้นกับการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ โดยประเทศไทยติดหนึ่งในสิบของประเทศเป้าหมายของการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ของโลก (Stephano, 2018) ผลการสำรวจ นักท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ 104,830 คนที่เข้ามาในประเทศไทยจากโรงพยาบาล 5 แห่ง ในปี 2010 ในจำนวนนี้เป็นมุสลิมร้อยละ 43.37 รายจ่ายของมุสลิมกลุ่มนี้ในส่วนที่ไม่เกี่ยวกับทางการแพทย์อันหมายถึง ค่าที่พัก อาหาร เครื่องดื่ม และการ shopping คิดเฉลี่ยต่อคนเท่ากับ 2,750 เหรียญสหรัฐอเมริกา และสำหรับผู้ติดตามมีรายจ่ายในหมวดนี้เฉลี่ยต่อคนเท่ากับ 2,678 เหรียญสหรัฐอเมริกา (Noree, Hanefeld & Smith, 2016) คิดเป็นสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 50 ของรายได้ประชาชาติต่อคนของไทยในปี 2010⁶ ดังนั้น เป็นที่เด่นชัดว่านักท่องเที่ยวจากกลุ่มประเทศตะวันออกกลางเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของไทย

⁶ ข้อมูลจาก World Development Indicator โดยธนาคารโลก แสดง GDP per Capita ของไทยในปี 2010 เท่ากับ 5,111.9 เหรียญสหรัฐอเมริกา

ประเทศไทยมีพัฒนาการทางสถาบันต่อการพัฒนาสินค้า Halal อย่างเป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่องในช่วงหลายปีที่ผ่านมา อีกทั้งภาคธุรกิจของไทย มีกิจการหลายประเภทที่มีสถานประกอบการที่เป็นมิตรกับมุสลิม ครอบคลุมทั้งโรงแรม รีสอร์ท และโรงพยาบาล อย่างไรก็ตามพบว่า มุสลิมไทยอาศัยกระจุกตัวอยู่ในสี่จังหวัดในภาคใต้เป็นหลักและมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 5 ของประชากรไทยทั้งหมด ดังนั้น จากสถิติที่นำเสนอมาข้างต้นทั้งหมด ทางคณะผู้วิจัยมีสมมติฐานเพื่อการทดสอบว่าขนาดของอุปทานของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งร้านอาหารฮาลาลอาจจะไม่เพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยวมุสลิมโลก

ร้านอาหารฮาลาล

ในส่วน of ร้านอาหารฮาลาล COMCEC Coordination Office ได้ทำการแบ่งประเภทร้านอาหารฮาลาลไว้ชัดเจน ดังที่แสดงในตารางที่ 3 พบว่า ร้านอาหารที่แสดงตนว่าเป็นร้านอาหารฮาลาลไม่ได้หมายถึงร้านที่ได้รับใบอนุญาตฮาลาลอย่างเป็นทางการเสมอไป การยอมรับร้านอาหารฮาลาลในตลาดการท่องเที่ยวโลกจำแนกออกเป็น 5 ประเภท คือ ร้านอาหารฮาลาลที่ได้รับใบอนุญาต ร้านอาหารที่มีครัวที่ได้ใบอนุญาต ร้านอาหารที่บริการเฉพาะอาหารฮาลาล (เจ้าของเป็นมุสลิม และ/ หรือผู้บริหารเป็นศาสนิกอื่น) ร้านอาหารที่บริการทั้งอาหารฮาลาลและอาหารที่ไม่ฮาลาล และร้านมังสวิรัต และ/ หรืออาหารทะเล

ตารางที่ 3 ประเภทร้านอาหารฮาลาลและระดับการยอมรับ

ประเภทร้านอาหารฮาลาล	ความหมาย	การยอมรับ
ร้านที่ได้รับใบอนุญาต	ร้านอาหารฮาลาลที่ได้รับใบอนุญาตจากหน่วยงานรับรองฮาลาล ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะไม่ออกใบอนุญาตร้านอาหารที่จำหน่ายแอลกอฮอล์ แต่บางหน่วยงานออกใบอนุญาตให้ได้	ทุกคนเห็นด้วย
ร้านที่มีครวที่ได้รับใบอนุญาต	ร้านอาหารที่มีครวได้รับใบอนุญาตจากหน่วยงานรับรองฮาลาล	คนจำนวนมากเห็นด้วย
ร้านที่แสดงตนเป็นฮาลาลด้วยตัวเอง ก. เจ้าของร้าน/ ผู้บริหารร้านเป็นมุสลิม ข. ผู้บริหารร้านไม่ได้เป็นมุสลิม	ร้านอาหารที่ดำเนินการและจำหน่ายเฉพาะอาหารฮาลาล	ก. คนจำนวนมากยอมรับ ข. คนจำนวนมากไม่ยอมรับ
ร้านที่บริการอาหารฮาลาลและอาหารที่ไม่ฮาลาล	ร้านอาหารที่ดำเนินการและจำหน่ายอาหารบางประเภทที่เป็นอาหารฮาลาล	คนจำนวนมากไม่ยอมรับ
ร้านมังสวิรัต และ/ หรืออาหารทะเล	ร้านอาหารที่ดำเนินการและจำหน่ายอาหารทั้งหมดเป็นมังสวิรัต และ/ หรืออาหารทะเล	คนจำนวนมากยอมรับ

ที่มา: COMCEC Coordination Office (2016)

สำหรับประเทศไทยมีข้อสังเกตเบื้องต้นว่ายังไม่มีแนวปฏิบัติต่อการออกใบรับรองร้านอาหารฮาลาลอย่างเป็นทางการ นักท่องเที่ยวมุสลิม มีเงื่อนไขและความต้องการที่แตกต่างจากนักท่องเที่ยวอื่น ๆ ทั้งเรื่องเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย อาหาร ที่พัก การเดินทางและการเลือกซื้อสินค้า ดังนั้น นักท่องเที่ยวมุสลิมจะกังวลในเรื่องการได้รับการอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ ในระหว่างการท่องเที่ยวว่าจะผิดหรือขัดต่อหลักศาสนาหรือไม่ ดังนั้นกลุ่มธุรกิจโรงแรมและภัตตาคารร้านอาหารจึงมีบทบาทสำคัญในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย และมีส่วนสร้างมูลค่า

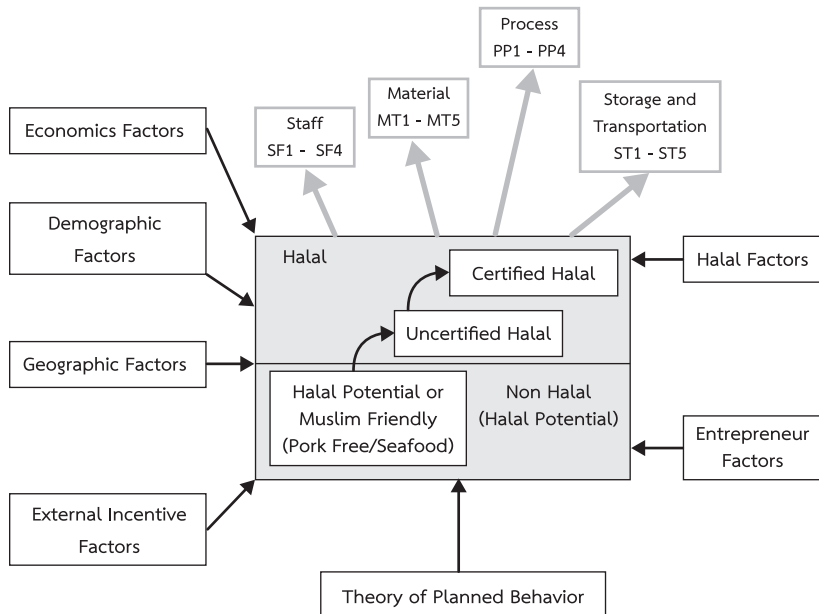
ให้ธุรกิจอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วยเช่นกัน หากประเทศไทยต้องการดึงดูดนักท่องเที่ยวจากตลาดนักท่องเที่ยวมุสลิมนี้ ควรจะต้องสร้างโครงสร้างพื้นฐานสำหรับบริการนักท่องเที่ยวเช่นกัน ดังนั้น การศึกษาศักยภาพธุรกิจร้านอาหารฮาลาล เพื่อรองรับธุรกิจท่องเที่ยววิถีฮาลาลในจังหวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักของประเทศไทย จึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อกำหนดแนวทางที่ถูกต้องในการยกระดับ และเตรียมความพร้อมในการให้บริการนักท่องเที่ยวมุสลิมนั่นเอง

วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ศึกษาสิ่งจูงใจ ทักษะคติ ตลอดจนศึกษาความรู้ความเข้าใจในการประกอบอาหารฮาลาลของผู้ประกอบการและผู้เกี่ยวข้องในธุรกิจร้านอาหาร เพื่อกำหนดสิ่งจูงใจในการพัฒนาธุรกิจไปสู่ธุรกิจฮาลาลที่มีใบรับรอง ด้วยคุณภาพบริการที่ดี และศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริม สนับสนุน และอุปสรรคในการพัฒนาศักยภาพร้านอาหารไปสู่ร้านอาหารฮาลาล ตลอดจนห่วงโซ่อุปทานของร้านอาหาร

กรอบแนวคิดงานวิจัย

1.1.1 การวัดความพร้อมในการประกอบกิจการฮาลาล (Halal Strategies)

รูปภาพที่ 1 แสดงดัชนีวัดความพร้อมในการประกอบกิจการฮาลาล

งานวิจัยชิ้นนี้ วัดความพร้อมของการประกอบการฮาลาล เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวใน 2 มิติ ได้แก่ การวัดความพร้อมในการประกอบการตามหลักฮาลาล (Halal Strategies) และการวัดความพร้อมด้านการพัฒนาและปรับปรุงการบริการ การตกแต่งให้พร้อมในการให้บริการ (Services Quality Indicators) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ความพร้อมด้านการประกอบการตามหลักฮาลาลของสถานประกอบการประกอบด้วย

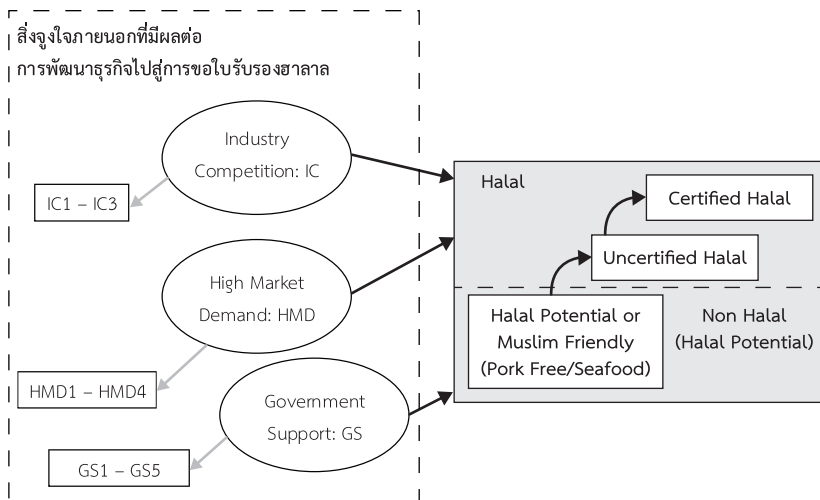
1. พนักงาน (SF: Staff) ต้องมีความรู้ความเข้าใจในแนวทางการปฏิบัติ และหลักการฮาลาลอย่างแท้จริง
2. วัตถุดิบและอุปกรณ์ (MT: Material) วัตถุดิบและอุปกรณ์ที่ใช้ต้องปราศจากสิ่งปนเปื้อนทั้งปวง
3. กระบวนการผลิต (PP: Production Process) กระบวนการผลิตต้องสะอาด และมีการจัดการที่ถูกต้อง
4. การขนส่งและเก็บรักษา (ST: Storage and Transportation) ต้องไม่ปะปนกับสิ่งที่ไม่ใช่ฮาลาลทั้งปวง

การศึกษานี้พิจารณาปัจจัยที่ส่งผลต่อเจตจำนงเพื่อยกระดับพัฒนาสถานประกอบการฮาลาลให้มีใบรับรอง สรุปเป็นทฤษฎีประกอบด้วย 4 ปัจจัยหลัก ประกอบด้วย (1) ปัจจัยด้านสิ่งจูงใจจากภายนอก (External Incentive Factors) (2) ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior) และ (3) ปัจจัยการเป็นผู้ประกอบการที่ดี (Entrepreneur Factors) และ (4) ปัจจัยด้านฮาลาล (Halal Factors) และปัจจัยรอง เช่น ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ ดังที่แสดงในรูปภาพที่ 1 ซึ่งคณะวิจัยจะแสดงรายละเอียดของแต่ละปัจจัยให้เห็นชัดเจนขึ้นตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

ก. สิ่งจูงใจจากภายนอกที่มีผลต่อการพัฒนาธุรกิจ (External Factors Influence Halal Business)

การมีเจตจำนงให้การยกระดับพัฒนาคุณภาพการเป็นร้านฮาลาลที่มีใบรับรอง ขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 หมวด คือ

- 1.1. มีความต้องการของตลาดสูงหรือมีอุปสงค์ที่สูงขึ้นต่ออาหารฮาลาล (HMD: High Market Demand)
- 1.2. มีการสนับสนุนโดยรัฐ (GS: Government Support)
- 1.3. มีการแข่งขันที่รุนแรงภายในตลาด/อุตสาหกรรม (IC: Industrial Competition)

รูปภาพที่ 2 กรอบแนวคิดแสดงสิ่งจูงใจจากภายนอกที่มีผลต่อการพัฒนาธุรกิจไปสู่วิถีสหาลาล

ข. ปัจจัยเกี่ยวข้องกับหลักการฮาลาล (Halal Factors)

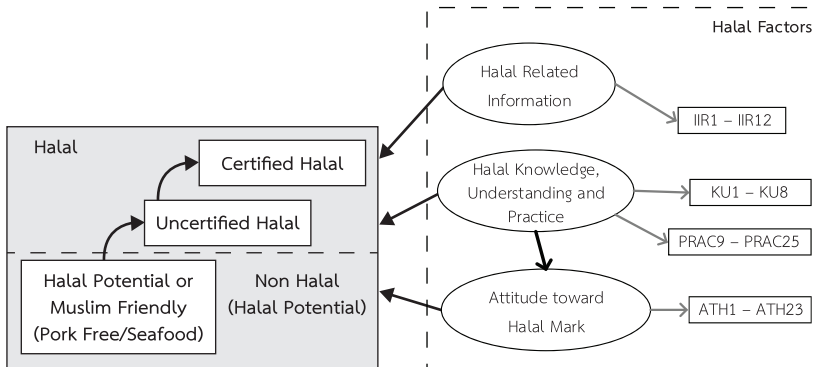
ภายใต้กรอบแนวคิดนี้กล่าวไว้ว่า การมีเจตจำนงให้การยกระดับพัฒนาคุณภาพการเป็นร้านฮาลาลที่มีใบรับรองขึ้นอยู่กับปัจจัย 4 หมวดตามรูปภาพที่ 3 คือ

2.1 ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง (Halal Related Information: IIR)

2.2 ทักษะการตัดสินใจเกี่ยวกับสัญลักษณ์ฮาลาล (Attitude toward Halal Certified Mark: ATH)

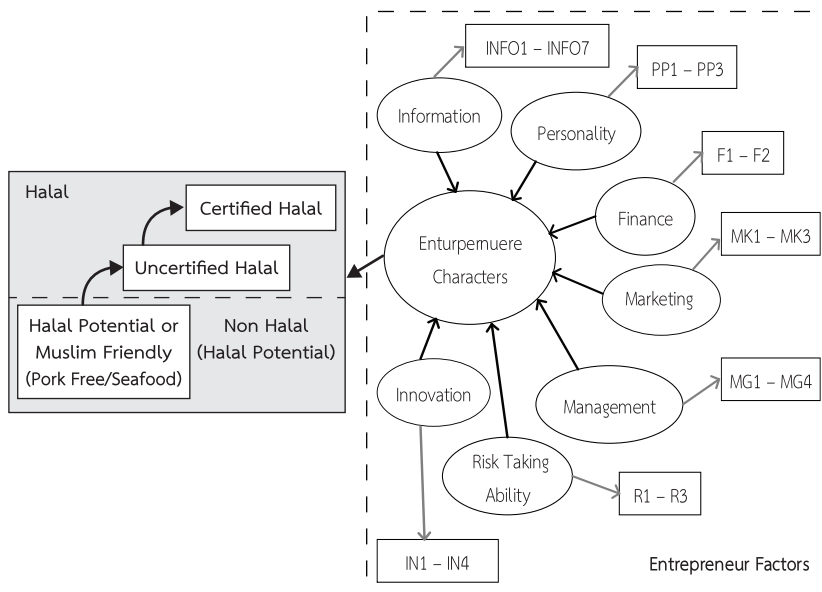
2.3 ความรู้ความเข้าใจในหลักการฮาลาล (Knowledge and Understanding of Halal Principle: KU)

2.4 แนวทางการปฏิบัติที่สอดคล้องกับหลักการฮาลาล (Halal Practice: PRAC)

รูปภาพที่ 3 กรอบแนวคิดแสดงปัจจัยเกี่ยวข้องกับการฮาลาล
ที่มีผลต่อการพัฒนาธุรกิจไปสู่วิถีฮาลาล

ค. ปัจจัยความเป็นผู้ประกอบการที่ดี (Entrepreneurship)

รูปภาพที่ 4 กรอบแนวคิดแสดงลักษณะของผู้ประกอบการที่ดี
ที่มีผลต่อการพัฒนาธุรกิจไปสู่วิสาหกิจ

การมีเจตจำนงให้การยกระดับพัฒนาคุณภาพการเป็นร้านฮาลาล
ที่มีใบรับรองขึ้นอยู่กับปัจจัย 7 หมวด คือ

3.1 ผู้ประกอบการที่ดีต้องมีความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม
(Innovation:IN)

3.2 ผู้ประกอบการที่ดีต้องมีการควบคุมและบริหารจัดการด้าน
การเงิน (Financial Control: F)

3.3 ผู้ประกอบการที่ดีต้องมีการวางกลยุทธ์ทางการตลาด
(Marketing: MK)

3.4 ผู้ประกอบการที่ดีต้องมีวิสัยทัศน์ในการบริหารองค์กร (Management: MG)

3.5 ผู้ประกอบการที่ดีต้องสามารถยอมรับความเสี่ยงและบริหารความเสี่ยงได้ (Risk Taking Ability: RK)

3.6 ผู้ประกอบการที่ดีต้องมีความมั่นใจในการประกอบการ (Entrepreneur Personality: PP)

3.7 ผู้ประกอบการที่ดีต้องหาข้อมูลสนับสนุนในการตัดสินใจ และการใช้การวิเคราะห์ด้านสถิติและปริมาณ (Support Information: INFO)

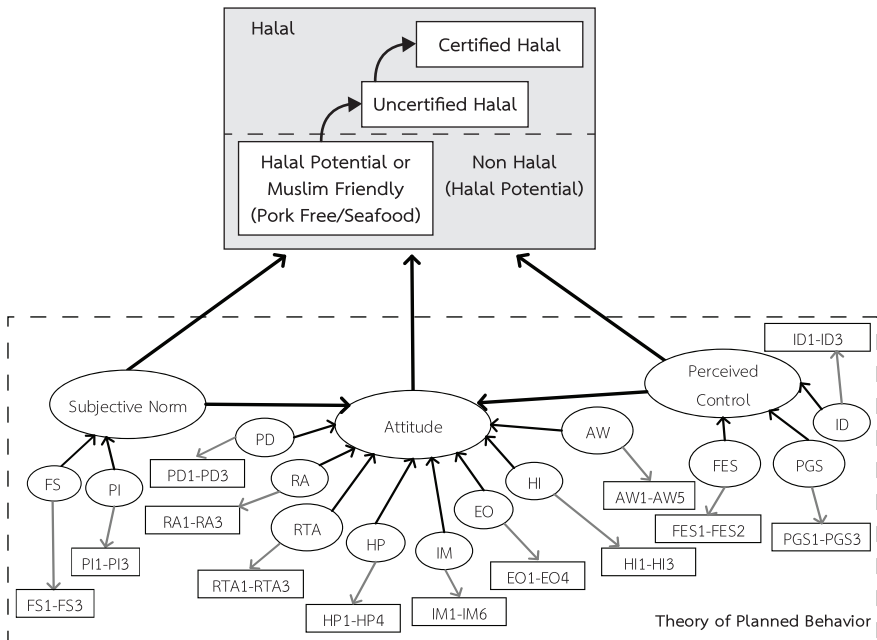
ง. ปัจจัยตามทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior)

การมีเจตจำนงให้การยกระดับพัฒนาคุณภาพเป็นร้านฮาลาล ที่มีใบรับรองขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 หมวด

4.1 ทศนคติ (Attitude toward Halal Business)

- ความมุ่งมั่นในการดำเนินธุรกิจฮาลาล (Halalpreneurial Propensity: HP)
- แรงจูงใจที่แท้จริง (Intrinsic Motivation: IM)
- ความพยายามในการหาโอกาสทางธุรกิจ (Effort to Seek Out Opportunity: EO)
- ความซื่อสัตย์และเกียรติยศ (Honesty and Integrity: HI)
- ทศนคติต่อการรับความเสี่ยงต่าง ๆ (Risk Taking Attitude: RTA)

- การได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของผู้ประกอบการ (Relative Advantage: RA)
- การรับรู้ถึงความต้องการของตัวเอง (Perceived Desirability: PD)
- การตระหนักรู้ต่อการขายผลิตภัณฑ์ฮาลาล (Awareness towards Selling Halal Products: AW)

รูปภาพที่ 5 กรอบแนวคิดแสดงปัจจัยตามทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน
ที่มีผลต่อการพัฒนาธุรกิจไปสู่วิสาหกิจ

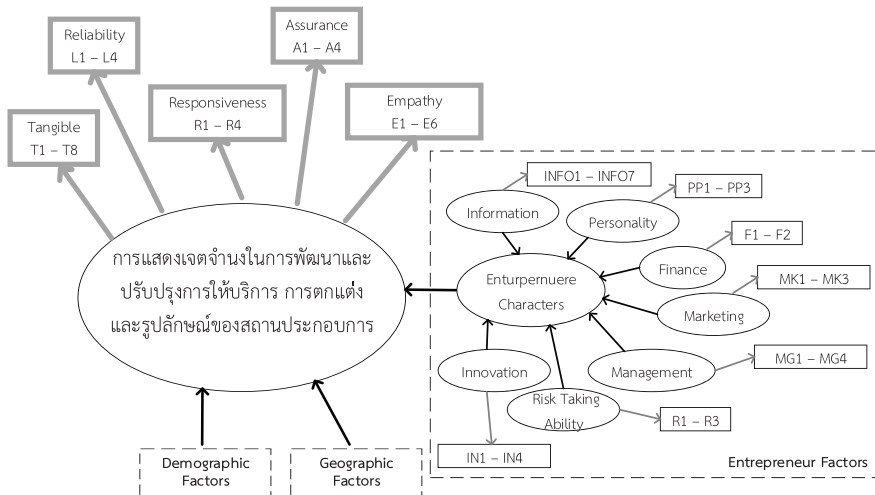
4.2 อิทธิพลของครอบครัวและสังคม (Subjective Norm: SN)

- การสนับสนุนจากครอบครัว (Family Support: FS)
- แรงกดดันจากสังคม (Peers Influence: PI)

4.3 การรับรู้ถึงการควบคุม (ความเป็นอิสระในการตัดสินใจ) (Perceived Control Behavior: PB)

- การรับรู้ถึงความเป็นไปได้ในการดำเนินธุรกิจ (FES)
- การรับรู้ถึงการสนับสนุนจากภาครัฐ (Perceived Government Support: PGS)
- ความเป็นอิสระในการตัดสินใจ (Independence of Decision Making: ID)

3.1.2 การวัดความพร้อมทางด้านการบริการ (Services Quality Indicators) โดยรวมถึงการพัฒนาและปรับปรุงการบริการ การตกแต่งและรูปลักษณ์ของสถานประกอบการ

รูปภาพที่ 6 กรอบแนวคิดงานวิจัยด้านการพัฒนาด้านการบริการ

ความพร้อมทางด้านการบริการ (Services Quality Indicators) ประกอบด้วย

1. สิ่งจับต้องได้ (T: Tangible) การมีตัวตน อยู่ในลักษณะของสิ่งอำนวยความสะดวกทางกายภาพ
2. ความน่าเชื่อถือของพนักงาน (L: Reliability) ความน่าเชื่อถือสามารถที่จะให้บริการอย่างถูกต้อง
3. การตอบสนองต่อความต้องการลูกค้า (R: Responsiveness) การตอบสนองที่มีความเต็มใจที่จะบริการ และความรวดเร็วในการบริการแก่ผู้รับบริการ
4. ความมั่นใจในการให้บริการ (A: Assurance) การประกันการมีความรู้และมารยาทของพนักงาน
5. ความเห็นอกเห็นใจ (E: Empathy) การเอาใจใส่ห่วงใยให้ความสนใจเป็นรายบุคคลต่อผู้เข้ารับบริการ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพร้อมในการให้บริการและประกอบธุรกิจฮาลาล ประกอบด้วย 3 ปัจจัยหลักได้แก่

ก. ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ (Demographic Factor) ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา ศาสนา และเชื้อชาติ

ข. ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ (Geographic Factor) ได้แก่ ที่ตั้ง ใกล้แหล่งท่องเที่ยว ใกล้ชุมชนมุสลิม

ค. ปัจจัยความเป็นผู้ประกอบการที่ดี (Entrepreneurship) ได้แก่ ผู้ประกอบการที่ดีต้องมีความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Innovation: IN) ผู้ประกอบการที่ดีต้องมีการควบคุมและบริหารจัดการด้านการเงิน (Financial Control: F) ผู้ประกอบการที่ดีต้องมีการวางกลยุทธ์ทางการตลาด (Marketing: MK) ผู้ประกอบการที่ดีต้องมี

วิสัยทัศน์ในการบริหารองค์กร (Management: MG) ผู้ประกอบการ
ที่ดีต้องสามารถยอมรับความเสี่ยงและบริหารความเสี่ยงได้ (Risk Taking
Ability: RK) ผู้ประกอบการที่ดีต้องมีความมั่นใจในการประกอบการ
(Entrepreneur Personality: PP) ผู้ประกอบการที่ดีต้องหาข้อมูล
สนับสนุนในการตัดสินใจและการใช้การวิเคราะห์ด้านสถิติและปริมาณ
(Support Information: INFO)

วิธีการศึกษาและการสุ่มตัวอย่าง

วิธีการศึกษา

แบบจำลองทางสถิติที่ใช้การวิเคราะห์ คือ แบบจำลองโพรบิท
(Probit Model) และแบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation
Model: SEM) รายละเอียดดังนี้

(1) แบบจำลองโพรบิท (Probit Model)

การศึกษานี้ประยุกต์แบบจำลองโพรบิทเพื่อนำไปสู่
การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการบริการของสถานประกอบการ
และการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจพัฒนาสถานประกอบการ
ให้ได้ใบรับรองฮาลาล แบบจำลองโพรบิท โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น
2 ประเด็น คือ การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการบริการ
ของสถานประกอบการ และการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจ
พัฒนาสถานประกอบการให้ได้ใบรับรองฮาลาล

(2) แบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model)

การศึกษานี้ประยุกต์แบบจำลองสมการโครงสร้างที่แสดง
ความสัมพันธ์ของตัวแปรตาม Y ที่ขึ้นกับปัจจัย X เนื่องจากปัจจัย X

เป็นปัจจัยที่ไม่ทราบค่าในตัวมันเอง แต่จะวัดผ่านข้อคำถามจากแบบสอบถามผ่านมิตีย่อย x_1 x_2 และ x_3 หรือเรียกว่า Observed endogenous และค่า β ที่ได้เป็นค่าที่แสดงผลของ X ที่ส่งผลต่อ Y

โดยตัวแปร Observed endogenous ทุกตัวทำหน้าที่วัดค่าปัจจัย X ซึ่งใช้สำหรับการวิเคราะห์กรอบปัจจัยเชิงภายนอกที่มีผลต่อการพัฒนาธุรกิจ (External Factor Support Development in Business) กรอบปัจจัยหลักการฮาลาล (Halal Factors) กรอบปัจจัยความเป็นผู้ประกอบการที่ดี (Entrepreneur Factors) และการวิเคราะห์กรอบปัจจัยพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior) ของร้านอาหารที่มุ่งไปสู่การขอใบรับรองฮาลาล

การสุ่มตัวอย่าง

ในงานวิจัยนี้จะทำการศึกษาร้านอาหาร ร้านอาหารที่ให้บริการในโรงแรม และผู้ที่เกี่ยวข้องในห่วงโซ่อุปทานของร้านอาหาร โดยพิจารณาและจำแนกกลุ่มร้านอาหารแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มร้านอาหารฮาลาลที่ได้รับใบรับรอง 2) กลุ่มร้านอาหารฮาลาลที่ไม่ได้ใบรับรอง และ 3) กลุ่มร้านอาหารที่สามารถเปลี่ยนมาเป็นร้านอาหารฮาลาลได้ง่ายโดยไม่ศึกษากลุ่มร้านอาหารที่เสรีพหุ เนื่องจากร้านอาหารประเภทนี้ยากที่จะเปลี่ยนโครงสร้างเข้าสู่วิถีฮาลาล โดยจะทำการเก็บแบบสอบถามจากร้านอาหารที่มีลักษณะเป็นภัตตาคาร และร้านอาหารทั่วไป สำหรับร้านอาหาร/ภัตตาคารในโรงแรมนั้น คณะผู้วิจัยจะสำรวจโรงแรมตั้งแต่ระดับ 3 ดาวขึ้นไป เนื่องจากโรงแรมตั้งแต่ระดับ 3 ดาวขึ้นไปมีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว และมีระดับการบริการที่เป็นมาตรฐานที่ดีอยู่แล้ว จึงง่ายต่อการพัฒนาธุรกิจเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวมุสลิมได้ไม่ยากนัก

งานวิจัยนี้มีจำนวนตัวอย่างทั้งหมดจำนวนประมาณ 600 ตัวอย่าง เพื่อใช้ในการสำรวจด้วยแบบสอบถาม การสุ่มตัวอย่างในส่วนนี้จะใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างไม่เป็นไปตามสัดส่วน เนื่องจากไม่ทราบจำนวนที่แน่นอนของร้านอาหารและโรงแรมในแต่ละจังหวัด จำนวนตัวอย่างของร้านอาหารที่เก็บได้ทั้งหมดจำนวน 444 ตัวอย่าง การสุ่มตัวอย่างร้านอาหารในโรงแรมได้จำนวนตัวอย่างทั้งหมด 123 ตัวอย่าง อย่างไรก็ตาม สำหรับการสุ่มตัวอย่างในกลุ่มผู้ที่อยู่ในห่วงโซ่อุปทานร้านอาหารอื่น ๆ นั้น จะเป็นการสุ่มแบบ snow ball กล่าวคือ จะทำการสอบถามข้อมูลจากผู้ประกอบการร้านอาหาร และโรงแรมที่มีการประกอบธุรกิจในวิสาหกิจเท่านั้น และถามถึงแหล่งที่มาของวัตถุดิบที่ใช้ภายในสถานประกอบการ หลังจากนั้น จึงสุ่มสถานประกอบการตามข้อมูลที่ได้มา และถามผู้ที่เกี่ยวข้องในห่วงโซ่อุปทานไปเรื่อย ๆ จนได้ผู้ประกอบการครบในทุกขั้นตอนของห่วงโซ่อุปทานร้านอาหาร และจำนวนตัวอย่างของผู้ที่เกี่ยวข้องในห่วงโซ่อุปทานของร้านอาหารมีทั้งหมดจำนวน 59 ตัวอย่าง

โดยการสำรวจจะลงสำรวจในจังหวัดที่เป็น 1) ศูนย์กลางการท่องเที่ยวของไทยคือ กรุงเทพมหานคร 2) จังหวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลัก และเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของภูมิภาคของประเทศไทย ได้แก่ ชลบุรี เชียงใหม่ และภูเก็ต และ 3) จังหวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมรองลงมา ได้แก่ อโยธยา อยุธยา ราชบุรี และสงขลา ทั้งนี้การวิจัยจะสุ่มจากแอปพลิเคชัน HalalTrip, Makan, Halal Navi, Google Map, Halal Route และ Thailand Muslim Friendly เพื่อหาร้านอาหารฮาลาลบริเวณแหล่งท่องเที่ยว และเส้นทางท่องเที่ยวหลักของแต่ละจังหวัด และทำการสุ่มร้านอาหารในกลุ่ม Halal Potential จากแอปพลิเคชัน Wongnai และ Google Map

นอกจากนี้ การวิจัยนี้ยังขยายการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค ปัจจัยส่งเสริม และสนับสนุน รวมถึงลักษณะของผู้ประกอบการร้านอาหาร ร้านอาหารในโรงแรม และผู้ที่อยู่ในห่วงโซ่อุปทานร้านอาหาร โดยจะทำการสุ่มจากผู้ประกอบการและผู้ที่เกี่ยวข้องในห่วงโซ่อุปทานที่ตอบแบบสอบถาม โดยจะทำการสุ่มจากร้านอาหารแต่ละประเภท ทั้งเจ้าของกิจการเป็นชาวมุสลิมและไม่ใช่มุสลิม และสุ่มจากผู้ประกอบการโรงแรมทั้งโรงแรมที่มีร้านอาหารหรือครัวฮาลาล และโรงแรมที่ไม่มีบริการอาหารฮาลาล โดยผู้ประกอบการร้านอาหารและผู้ประกอบการโรงแรมที่ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกจะกระจายตามจังหวัดต่าง ๆ ทั้ง 8 จังหวัดที่อยู่ขอบเขตของงานวิจัย

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองโพรบิต (Probit Model)

ตารางที่ 8 ผลแบบจำลอง Probit แสดงปัจจัยที่ตามกรอบลักษณะผู้ประกอบการที่ดีที่ส่งผลต่อความเห็นเรื่องมาตรฐานบริการ

ปัจจัย	ร้านอาหารและภัตตาคาร <u>ยินดี/เต็มใจพัฒนาบริการ หรือไม่</u>		ร้านอาหารในโรงแรม <u>บริการที่เป็นอยู่ได้ตามต้องการ หรือไม่</u>	
	ค่าสัมประสิทธิ์ (Coefficient)	ผลหน่วยท้ายสุด (Marginal Effects)	ค่าสัมประสิทธิ์ (Coefficient)	ผลหน่วยท้ายสุด (Marginal Effects)
IN	0.0370* (0.0203)	0.0129* (0.0071)	0.0728 (0.1014)	0.0103 (0.0146)
F	-0.0824** (0.0360)	-0.0288** (0.0126)	-0.2071 (0.1859)	-0.0295 (0.0260)
MK	0.0125 (0.0364)	0.0043 (0.0127)	-0.0822 (0.1525)	-0.0117 (0.0218)
MG	-0.0153 (0.0278)	-0.0053 (0.0097)	0.0566 (0.1322)	0.0080 (0.0188)
R	-0.0209 (0.0337)	-0.0073 (0.0118)	-0.0094 (0.1407)	-0.0013 (0.0201)
PP	0.0423 (0.0329)	0.0148 (0.0115)	-0.0798 (0.1259)	-0.0114 (0.0181)
INFO	0.0143 (0.0147)	0.0050 (0.0051)	0.1318 (0.0669)	0.0188 (0.0096)
Const	-0.0116 (0.3375)		-0.3001 (1.0820)	
	N=444 PseudoR ² = 0.0192 Log pseudolikelihood = -269.091		N=122 PseudoR ² = 0.1295 Log pseudolikelihood = -34.139	

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการบริการของสถานประกอบการนี้ ใช้การวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางเศรษฐมิติประเภท Probit/ Logit การประมวลผลพบว่าผลของ Probit ให้ค่า Log likelihood และ Pseudo R² ที่สูงกว่า ดังนั้น การพิจารณาผลการศึกษาก็พิจารณาผลของ Probit เป็นหลัก โดยผลการศึกษาด้วย Probit พบว่า สำหรับโรงแรม ปัจจัยตามกรอบลักษณะผู้ประกอบการที่ดีไม่ปรากฏนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับร้านอาหารพบว่า ปรากฏนัยสำคัญทางสถิติสองปัจจัย คือ ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (IN) และ การควบคุมและบริหารจัดการด้านการเงิน (F) โดยที่ตัวแปร IN ส่งผลบวก ในขณะที่ตัวแปร F ส่งผลลบ หมายถึง ผู้ประกอบการที่มีความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม กล่าวคือ มีการพัฒนาความคิดใหม่ ๆ หาตลาดใหม่ ๆ มีการพัฒนาวิธีการผลิต และรูปแบบสินค้าและบริการใหม่ ๆ จะมีความน่าจะเป็นที่จะยกระดับการบริการให้ดีขึ้น ในขณะที่ร้านอาหารที่เข้มงวดด้านการเงิน มีแนวโน้มที่ยกระดับการบริการน้อยลง

การวิเคราะห์ ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจพัฒนาสถานประกอบการให้ได้ใบรับรองฮาลาลตามแบบจำลอง Probit ในตารางที่ 8 แสดงปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเป็นสถานประกอบการที่มีใบรับรองผลของ Probit แสดงค่า Pseudo R² ค่อนข้างสูงมีค่าเท่ากับ 0.4017 ปัจจัยที่ปรากฏนัยสำคัญทางสถิติปรากฏตัวแปรจำนวน 5 ตัว เรียงลำดับตามน้ำหนักค่าสัมประสิทธิ์ได้ดังนี้ อุปสงค์ที่สูงขึ้นต่ออาหารฮาลาล (HMD) คู่แข่งมุ่งไปสู่ความเป็นฮาลาล (Industrial Competitors) ข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับหลักฮาลาลไทย (IIRb) ใบรับรองฮาลาลมีกระบวนการที่เป็นภาระ (ต้นทุน เวลา พิธีรีตอง ปฏิบัติยาก ยากต่อการรักษา) (ATHe) ใบรับรองฮาลาลสอดคล้องกับผู้บริโภคที่ไม่ใช่มุสลิม (เพิ่มความต้องการลูกค้าที่ไม่ใช่มุสลิม สร้างความมั่นใจลูกค้าที่ไม่ใช่มุสลิม

เป็นที่คุ้นเคยของคนท้องถิ่นทั้งมุสลิมและไม่ใช่มุสลิม และเป็นที่ยอมรับของคนท้องถิ่นทั้งมุสลิมและไม่ใช่มุสลิม) (ATHf) เจ้าของเป็นมุสลิม (Muslim) และการเป็นร้านอาหาร (Restaurant) ผลหน่วยท้ายสุด ค่าเฉลี่ยของตัวแปรที่ปรากฏนัยสำคัญทางสถิติได้ค่าความน่าจะเป็นต่อการตัดสินใจเลือกเป็นสถานประกอบการเท่ากับ 0.0315 0.0169 0.0250 -0.0101 0.0152 0.1455 และ 0.1752 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาแยกกลุ่มตัวอย่างระหว่างร้านอาหารและโรงแรมออกจากกัน พบว่ากลุ่มโรงแรมไม่ปรากฏปัจจัยใดเลยที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างโรงแรมทั้งหมด 123 แห่ง มีเพียง 27 แห่งเท่านั้นที่ระบุว่า จะพัฒนาไปสู่การมีครัวฮาลาลในโรงแรม (คิดเป็นร้อยละ 22) ซึ่งกลุ่มตัวอย่างโรงแรมมีทั้งสามดาวถึงห้าดาว ความเห็นตามกรอบปัจจัยทั้งสาม อาจจะไม่มีความแตกต่างพอที่สถิติจะพบนัยสำคัญ

ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างร้านอาหารพบนัยสำคัญทางบวกได้แก่ อุปสงค์ที่สูงขึ้นต่ออาหารฮาลาล (HMD) ข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับหลักฮาลาลไทย (IIRb) และเจ้าของเป็นมุสลิม (Muslim) ผลหน่วยท้ายสุด ค่าเฉลี่ยของตัวแปรที่ปรากฏนัยสำคัญทางสถิติได้ค่าความน่าจะเป็นต่อการตัดสินใจเลือกเป็นสถานประกอบการเท่ากับ 0.0397 0.0250 และ 0.19477 ตามลำดับ มีเพียงปัจจัยด้านการตลาด (Mk) ตัวเดียวเท่านั้นที่ปรากฏทิศทางลบ -0.0394 ตีความผลได้ว่าหากตลาดมีความต้องการอาหารฮาลาลมากขึ้น ผู้ประกอบการร้านอาหารพร้อมที่จะเปลี่ยนไปสู่การเป็นร้านที่มีใบรับรอง ข้อมูลและความรู้ต่อหลักฮาลาลไทยและความเป็นมุสลิม เป็นปัจจัยพื้นฐานที่จะนำไปสู่การเป็นร้านอาหารฮาลาลที่มีใบรับรอง ในขณะที่ร้านอาหารที่มีทักษะด้านการตลาดที่สูงจะมีแนวโน้มที่จะเป็นร้านอาหารที่มีใบรับรองฮาลาลน้อยลง

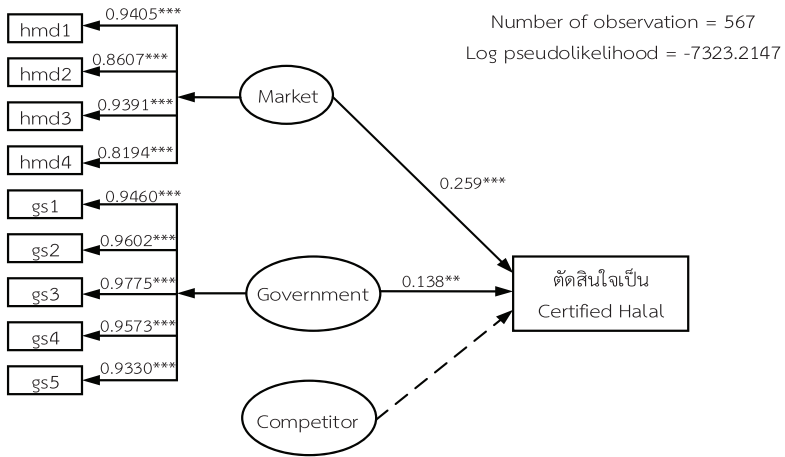
ตาราง 9 ผลแบบจำลอง Probit แสดงปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจ
เป็นสถานประกอบการที่มีใบรับรอง

ปัจจัย		ภาพรวม		ภัตตาคาร/ ร้านอาหาร		ร้านอาหารในโรงแรม	
		ค่าสัมประสิทธิ์ (Coefficient)	ผลหน่วยท้ายสุด (Marginal Effects)	ค่าสัมประสิทธิ์ (Coefficient)	ผลหน่วยท้ายสุด (Marginal Effects)	ค่าสัมประสิทธิ์ (Coefficient)	ผลหน่วยท้ายสุด (Marginal Effects)
External Factor	HMD	0.0820*** (0.0174)	0.0820*** (0.0174)	0.0820*** (0.0174)	0.0820*** (0.0174)	0.0820*** (0.0174)	0.0820*** (0.0174)
	GS	0.0017 (0.0129)	0.0017 (0.0129)	0.0017 (0.0129)	0.0017 (0.0129)	0.0017 (0.0129)	0.0017 (0.0129)
	IC	0.0440* (0.0226)	0.0440* (0.0226)	0.0440* (0.0226)	0.0440* (0.0226)	0.0440* (0.0226)	0.0440* (0.0226)
Halal Factors	KU	-0.0028 (0.0392)	-0.0028 (0.0392)	-0.0028 (0.0392)	-0.0028 (0.0392)	-0.0028 (0.0392)	-0.0028 (0.0392)
	PRAC	0.0251 (0.0190)	0.0251 (0.0190)	0.0251 (0.0190)	0.0251 (0.0190)	0.0251 (0.0190)	0.0251 (0.0190)
	IIRa	0.0163 (0.0203)	0.0163 (0.0203)	0.0163 (0.0203)	0.0163 (0.0203)	0.0163 (0.0203)	0.0163 (0.0203)
	IIRb	0.0651*** (0.0116)	0.0651*** (0.0116)	0.0651*** (0.0116)	0.0651*** (0.0116)	0.0651*** (0.0116)	0.0651*** (0.0116)
	ATHa	-0.0062 (0.0263)	-0.0062 (0.0263)	-0.0062 (0.0263)	-0.0062 (0.0263)	-0.0062 (0.0263)	-0.0062 (0.0263)
	ATHb	-0.0289 (0.0298)	-0.0289 (0.0298)	-0.0289 (0.0298)	-0.0289 (0.0298)	-0.0289 (0.0298)	-0.0289 (0.0298)
	ATHc	0.0157 (0.0325)	0.0157 (0.0325)	0.0157 (0.0325)	0.0157 (0.0325)	0.0157 (0.0325)	0.0157 (0.0325)
	ATHd	0.0183 (0.0266)	0.0183 (0.0266)	0.0183 (0.0266)	0.0183 (0.0266)	0.0183 (0.0266)	0.0183 (0.0266)
	ATHe	-0.0263** (0.0128)	-0.0263** (0.0128)	-0.0263** (0.0128)	-0.0263** (0.0128)	-0.0263** (0.0128)	-0.0263** (0.0128)
	ATHf	0.0395** (0.0194)	0.0395** (0.0194)	0.0395** (0.0194)	0.0395** (0.0194)	0.0395** (0.0194)	0.0395** (0.0194)
Entrepreneur Factors	IN	0.0017 (0.0246)	0.0017 (0.0246)	0.0017 (0.0246)	0.0017 (0.0246)	0.0017 (0.0246)	0.0017 (0.0246)
	F	-0.0038 (0.0421)	-0.0038 (0.0421)	-0.0038 (0.0421)	-0.0038 (0.0421)	-0.0038 (0.0421)	-0.0038 (0.0421)
	MK	-0.0697 (0.0430)	-0.0697 (0.0430)	-0.0697 (0.0430)	-0.0697 (0.0430)	-0.0697 (0.0430)	-0.0697 (0.0430)

ปัจจัย		ภาพรวม		ภัตตาคาร/ ร้านอาหาร		ร้านอาหารในโรงแรม	
		ค่าสัมประสิทธิ์ (Coefficient)	ผลหน่วยท้ายสุด (Marginal Effects)	ค่าสัมประสิทธิ์ (Coefficient)	ผลหน่วยท้ายสุด (Marginal Effects)	ค่าสัมประสิทธิ์ (Coefficient)	ผลหน่วยท้ายสุด (Marginal Effects)
Entrepreneur Factors	MG	0.0108 (0.0330)	0.0041 (0.0126)	0.0278 (0.0344)	0.0110 (0.0137)	-0.2054 (0.2688)	-0.0048 (0.0082)
	R	0.0285* (0.0405)	0.0109 (0.0155)	0.0508 (0.0428)	0.0202 (0.0170)	-0.8236** (0.3325)	-0.0194 (0.0262)
	PP	-0.0278 (0.0406)	-0.0106 (0.0154)	-0.0357 (0.0421)	-0.0142 (0.0168)	0.1053 (0.3158)	0.0024 (0.0086)
	INFO	0.0060 (0.0176)	-0.0023 (0.0067)	0.0033 (0.0183)	0.0013 (0.0073)	0.3082** (0.1412)	0.0072 (0.0094)
Muslim		0.3792** (0.1814)	0.1455** (0.0694)	0.4946** (0.2002)	0.1947** (0.0772)	-1.9578** (0.9608)	-0.0151 (0.0237)
Restaurant		0.4826** (0.2185)	0.1752** (0.0735)				
Constant		-3.9382*** (0.6402)		-3.2108*** (0.5876)		-10.1479* (5.2210)	
		N=563 PseudoR ² = 0.4127 Log pseudolikelihood=-226.99		N=443 PseudoR ² = 0.3978 Log pseudolikelihood=-189.90		N=120 PseudoR ² = 0.6447 Log pseudolikelihood=-22.73	

โดยสรุป ผลจากการประมวลผลรวมทั้งร้านอาหารและโรงแรม และผลเฉพาะร้านอาหารชี้ว่า ปัจจัยด้านอุปสงค์สำคัญอย่างมากต่อการตัดสินใจไปสู่การเป็นร้านอาหารและครัวฮาลาลที่มีใบรับรอง รวมทั้งปัจจัยการแข่งขันของคู่แข่งในตลาด ข้อมูลและความรู้ต่อหลักฮาลาลไทยและความเป็นมุสลิม ส่งผลต่อการเป็นร้านอาหารฮาลาลที่มีใบรับรองเช่นกัน สำหรับร้านอาหารที่มีทักษะด้านการตลาดสูง อาจจะไม่มีความโน้มที่จะเป็นร้านที่มีใบรับรองฮาลาล

การวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองทางสถิติด้วยแบบจำลองสมการโครงสร้าง

External Factors Support Development in Business

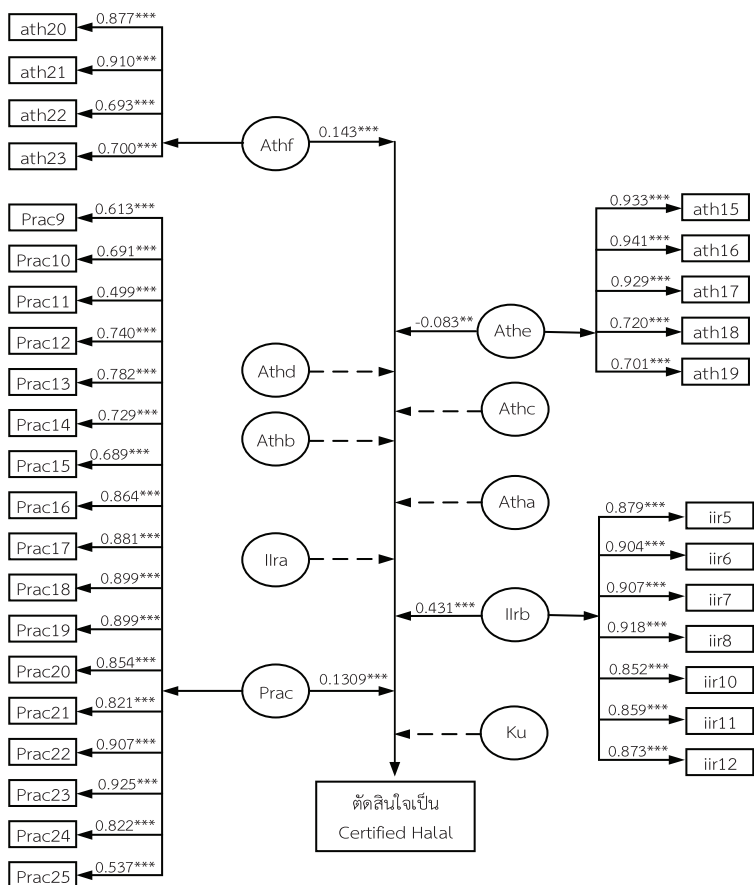

รูปภาพที่ 8 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเป็นฮาลาลที่ได้รับ
ในการรับรอง: กรอบปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการพัฒนาธุรกิจ
(External Factor Support Development in Business)

(1) กรอบปัจจัยจูงใจภายนอกที่มีผลต่อการพัฒนาธุรกิจ (External Factor Support Development in Business)

กรอบปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการพัฒนาธุรกิจประกอบด้วย สามหมวด คือ ตลาด (Market) รัฐบาล (Government) และคู่แข่ง (Competitors) การประมวลผลด้วยแบบจำลองสมการเชิงโครงสร้าง สอดคล้องกับแบบจำลอง Probit กล่าวคือปัจจัยด้านตลาด หรืออุปสงค์ ของตลาดที่สูงขึ้นจะส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเป็นกิจการที่มีใบรับรอง ฮาลาล องค์ประกอบของตัวแปรย่อยเรียงตามน้ำหนักที่ส่งผลต่อการตัดสินใจประกอบด้วย ตลาดต้องการฮาลาลสูงขึ้น ผู้บริโภคมุสลิม เพิ่มขึ้น มุสลิมในชุมชนต้องการร้านอาหารที่มีใบรับรองฮาลาล และปัจจัยย่อยสุดท้ายคือ ผู้บริโภคมุสลิมเพิ่มขึ้น

นอกจากนี้ผลของ SEM ปรากฏปัจจัยการส่งเสริมจากรัฐส่งผลต่อการเป็นกิจการที่มีใบรับรองฮาลาลด้วยเช่นกัน โดยองค์ประกอบของ ตัวแปรย่อยประกอบด้วย การลดหย่อนภาษี การช่วยเหลือทางการเงิน โครงสร้างพื้นฐานที่เพียงพอ และรัฐเกื้อหนุนส่งเสริมการออกใบรับรอง ฮาลาล สำหรับปัจจัยการแข่งขันของคู่แข่งในตลาดไม่ปรากฏนัยสำคัญ ทางสถิติ

Halal Factor

รูปภาพที่ 9 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเป็นฮาลาลที่ได้รับ
ในการรับรอง: กรอบปัจจัยหลักการฮาลาล (Halal Factors)

(2) กรอบปัจจัยหลักการฮาลาล (Halal Factors)

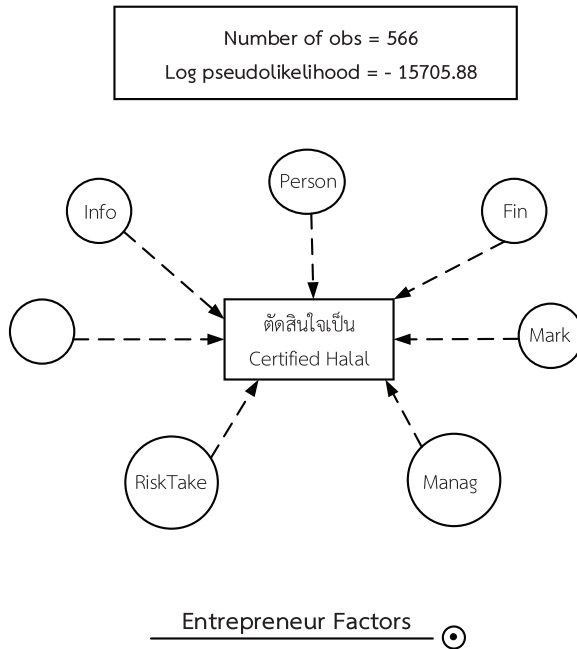
ผล SEM แสดงปัจจัยหมวดที่มีนัยสำคัญทางสถิติพบว่ามีทั้งทิศทางบวกและทางลบ โดยทางบวกได้แก่ การปฏิบัติที่สอดคล้องกับหลักฮาลาล (Prac) ข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับฮาลาลไทย (IIRb) และทัศนคติว่าใบรับรองฮาลาลสอดคล้องกับผู้บริโภคที่ไม่ใช่มุสลิมและทางลบ ก็คือใบรับรองฮาลาลเป็นกระบวนการที่เป็นภาระ (Athe) รายละเอียดดังนี้ ข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับฮาลาลไทย (IIRb) เป็นปัจจัยที่มีน้ำหนักสูงสุด ประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับการขอและต่อตราฮาลาลไทย (IIRb5) มาตรฐานฮาลาลไทย (IIRb6) การอบรมฮาลาลไทย (IIRb7) กฎหมายและข้อกำหนด (IIRb8) หนังสือเกี่ยวกับฮาลาลไทย (IIRb10) บทลงโทษของฮาลาลไทย (IIRb11) และทำเนียบข้อมูลดัชนีฮาลาลของไทย (IIRb12)

การปฏิบัติที่สอดคล้องกับหลักฮาลาล (Prac) ประกอบด้วยปัจจัยย่อยทั้งหมด 17 ปัจจัยย่อย ได้แก่ ไม่มีสิ่งต้องห้าม (Prac9) เนื้อเชือดด้วยหลัก Shariah (Prac10) ไม่มีสิ่งที่เป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค (Prac11) วัตถุดิบถูกต้องตามหลักศาสนา (Prac12) การมีหนังสือรับรองในวัตถุดิบ (Prac13) การทำความสะอาดด้วยน้ำฟาน (Prac14) การไม่นำน้ำที่ล้างแล้วกลับมาใช้อีก (Prac15) อุปกรณ์ที่ไม่เป็นฮาลาลมาก่อนต้องล้างด้วยหลักฮาลาล (Prac16) อุปกรณ์ที่ใช้ไม่ปนกับอุปกรณ์ไม่เป็นฮาลาล (Prac17) สถานที่ผลิตต้องไม่ปนกับการผลิตที่ไม่ฮาลาล (Prac18) การไม่นำอาหารและเครื่องดื่มที่ไม่ฮาลาลเข้าไปครัว (Prac19) พนักงานต้องไม่ยุ่งกับสิ่งที่ไม่ฮาลาล (Prac20) ผลิตภัณฑ์ต้องแยกจากสิ่งที่ไม่ฮาลาล (Prac21) การขนส่งต้องแยกจากสิ่งที่ไม่ฮาลาล (Prac22) สถานที่บริการไม่ปะปนกับการบริการสิ่งที่ไม่ฮาลาล (Prac23) สถานที่บริการไม่มีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (Prac24) และสถานที่ถูกหลักสาธารณสุข (Prac25)

นอกจากนี้ปัจจัยที่เห็นว่าตราฮาลาลสอดคล้องกับลูกค้าที่ไม่ใช่มุสลิม (Athf) คือ เพิ่มลูกค้าที่ไม่ใช่มุสลิม (Athf20) สร้างความมั่นใจลูกค้าที่ไม่ใช่มุสลิม (Athf21) เป็นที่คุ้นเคยของคนท้องถิ่นทั้งมุสลิมและไม่ใช่มุสลิม (Athf21) และเป็นที่ยอมรับของคนท้องถิ่นทั้งมุสลิมและไม่ใช่มุสลิม (Athf21)

อย่างไรก็ตามปัจจัยที่เห็นว่าตราฮาลาลเป็นกระบวนการที่เป็นภาระ (Athe) จะส่งผลบกล่าวนคือ ยิ่งเห็นว่าเป็นภาระ ยิ่งมีแนวโน้มที่จะไม่พัฒนาเป็นร้านฮาลาลที่มีใบรับรอง กระบวนการที่เป็นภาระประกอบด้วย ต้นทุนในการได้การรับรอง (Athe15) เวลานานในการได้รับการรับรอง (Athe16) ระบบอนุมัติมีพิธีรีตองมาก (Athe17) มาตรฐานยากต่อการปฏิบัติ (Athe18) และมาตรฐานยากต่อการรักษาไว้ (Athe19)

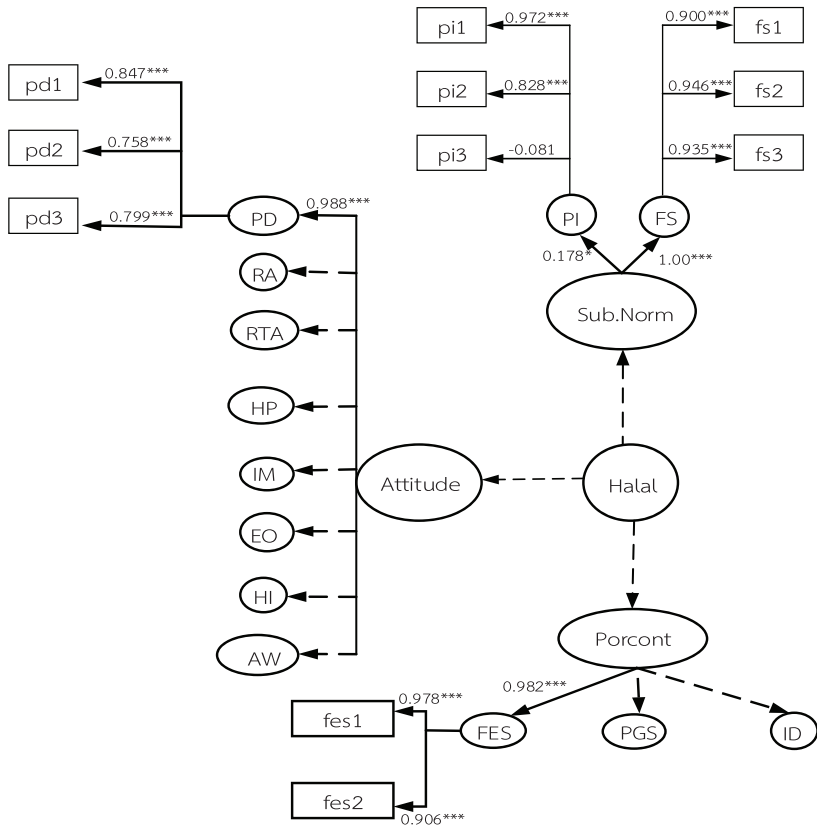
(3) กรอบปัจจัยความเป็นผู้ประกอบการที่ดี (Entrepreneur Factors)

รูปภาพที่ 10 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเป็นฮาลาลที่ได้รับ
ใบการรับรอง: กรอบปัจจัยความเป็นผู้ประกอบการที่ดี
(Entrepreneur Factors)

ผลการวิเคราะห์ในกรอบปัจจัยความเป็นผู้ประกอบการที่ดี (Entrepreneur Factors) พบว่าไม่ปรากฏนัยสำคัญทางสถิติ แม้แต่หมวดเดียว ศึกความได้ว่าการเป็นกิจการฮาลาลที่มีใบรับรอง ไม่ได้ขึ้นอยู่กับทัศนคติ การประเมินตนเอง ความเป็นผู้ประกอบการที่ดี ของกลุ่มตัวอย่างทั้งโรงแรมและร้านอาหาร

(4) ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมตามกรอบ Theory of Planned Behavior ของร้านอาหารที่มุ่งเป็น Certified Halal

Theory of Planned Behavior

รูปภาพที่ 11 ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมตามกรอบ Theory of Planned Behavior ของร้านอาหารที่มุ่งเป็นร้านฮาลาลที่ได้ใบรับรอง

กลุ่มตัวอย่างร้านอาหารและร้านอาหารในโรงแรมที่มีตอบว่า ยินดีที่จะมุ่งเป็น Certified Halal จำนวน 249 แห่ง จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 567 แห่ง (คิดเป็นร้อยละ 42 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด) ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมตามกรอบ Theory of Planned Behavior จำแนกปัจจัยออกเป็นสามหมวด คือ ทัศนคติ (Attitude) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงอันได้แก่ ครอบครัว เพื่อน และสังคม (Subjective Norm) และการรับรู้การควบคุมพฤติกรรม (Perceived Control Behavior)

ผลการวิเคราะห์ด้วย SEM พบว่าปัจจัยทั้งสามหมวดไม่ปรากฏนัยสำคัญ หมายความว่ากลุ่มตัวอย่างร้านอาหารและร้านอาหารในโรงแรมที่ยินดีเป็น Certified Halal ไม่ส่งผลให้พฤติกรรมตามแผนมีความแตกต่าง

บทสรุปและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษาทำให้ได้ข้อสรุปที่สำคัญ ดังนี้ ประเด็นที่หนึ่ง ความพร้อมการให้บริการ โดยเฉลี่ยแล้วกลุ่มร้านอาหารฮาลาลที่มีใบรับรองและร้านอาหารในโรงแรม มีระดับความพร้อมในการให้บริการสูงกว่ากลุ่มร้านอาหารที่ไม่มีใบรับรองฮาลาล ปัจจัยที่จะส่งผลให้ร้านอาหารยกระดับการให้บริการขึ้นอยู่กับปัจจัยเดียวเป็นหลักเท่านั้นคือ การมีความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม อันประกอบด้วยการพัฒนาความคิดใหม่ ๆ หาดตลาดใหม่ ๆ มีการพัฒนาวิธีการผลิตและรูปแบบสินค้าและบริการใหม่ ๆ ในขณะที่หากร้านอาหารที่มีความเข้มงวดทางการเงิน มีแนวโน้มที่จะยกระดับการให้บริการน้อยลง

ประเด็นที่สอง การพัฒนาธุรกิจให้ได้ใบรับรองฮาลาล สามารถแบ่งได้เป็น 2 ข้อ คือ ด้านความพร้อมด้านกลยุทธ์ฮาลาล (อันประกอบด้วย ความพร้อมของพนักงาน ความพร้อมด้านวัตถุดิบ ความพร้อมด้านกระบวนการผลิต ความพร้อมด้านการขนส่งและเก็บรักษา) พบว่าร้านอาหารฮาลาลที่มีใบรับรองและร้านอาหารที่ให้บริการในโรงแรมไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ร้านอาหารฮาลาลที่ไม่มีใบรับรองและร้านอาหารที่ให้บริการในโรงแรมไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญเช่นกัน และร้านอาหารฮาลาลที่ไม่มีใบรับรองมีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อเปรียบเทียบกับร้านอาหารฮาลาลที่มีใบรับรองในสามประมิต คือ ความพร้อมด้านวัตถุดิบ ความพร้อมด้านกระบวนการผลิต ความพร้อมด้านการขนส่งและเก็บรักษา ดังนั้น เมื่อผนวกกับผลการวิเคราะห์ด้านความพร้อมของการให้บริการ พบว่าร้านอาหารในโรงแรมมีความพร้อมในการให้บริการนักท่องเที่ยวและวิถีฮาลาลมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับร้านอาหารประเภทอื่น

และอีกข้อสำคัญคือ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจไปสู่การพัฒนาเป็นธุรกิจฮาลาลที่มีใบรับรอง (ประกอบด้วย 1) ปัจจัยแรงจูงใจจากภายนอก 2) ปัจจัยเกี่ยวข้องกับหลักการฮาลาล และ 3) ปัจจัยการเป็นผู้ประกอบการที่ดี) พบว่าความต้องการของตลาดสูงขึ้น (HMD) การแข่งขันจากคู่แข่ง (IC) และการส่งเสริมสนับสนุนจากรัฐ (GS) การปฏิบัติที่สอดคล้องหลักฮาลาล (PRAC) ข้อมูลและความรู้ต่อหลักฮาลาลไทย (IIRb) และทัศนคติเกี่ยวกับใบรับรองฮาลาลสอดคล้องกับผู้บริโภคที่ไม่ใช่มุสลิม (ATHf) (การมีใบรับรองเพิ่มความต้องการของลูกค้าที่ไม่ใช่ชาวมุสลิม ใบรับรองเป็นที่คุ้นเคยและยอมรับของคนท้องถิ่นทั้งชาวมุสลิมและไม่ใช่ชาวมุสลิม) ส่งผลต่อการนำไปสู่การขอ

ใบรับรองฮาลาลเช่นกัน แต่ทัศนคติด้านภาระทางต้นทุนและเวลาในการขอใบรับรองมีผลทางลบ (ATHe)

ประเด็นที่สาม ความพร้อมของกำลังแรงงานต่อกิจการฮาลาล สำหรับกรณีร้านอาหารฮาลาลทั้งที่มีใบรับรองและไม่มีใบรับรอง มีสัดส่วนของพนักงานมุสลิมต่อลูกค้าที่มาใช้บริการประมาณ 1:10 และสำหรับร้านอาหารที่สามารถเปลี่ยนเป็นฮาลาลได้ง่ายมีสัดส่วนของจำนวนพนักงานมุสลิมต่อจำนวนลูกค้าที่มาใช้บริการประมาณ 1.6:100 แต่กรณีโรงแรมนั้นพบว่า ร้านอาหารฮาลาลที่มีใบรับรองในโรงแรม มีสัดส่วนของพนักงานมุสลิมต่อลูกค้าที่มาใช้บริการประมาณ 4.8:100 และร้านอาหารฮาลาลในโรงแรมที่ไม่มีใบรับรองมีสัดส่วนของพนักงานมุสลิมที่ให้บริการต่อจำนวนลูกค้าเท่ากับ 0.73:100

ประเด็นที่สี่ ข้อค้นพบจากผู้ประกอบการมีความแตกต่างกันในแต่ละจังหวัดที่ทำการศึกษา กรณีภาพรวมทั้งร้านอาหารและร้านอาหารในโรงแรม พบว่า กรุงเทพฯ ภูเก็ต และชลบุรี มีกลไกตลาดทำงานได้ค่อนข้างดี ผู้ประกอบการมุสลิมมีระดับความสนใจการได้ใบรับรองสูงกว่า โดยเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ ที่ศึกษา สำหรับจังหวัดกระบี่พบว่า นักธุรกิจมุสลิมท้องถิ่นผู้ซึ่งมีบทบาททั้งทางธุรกิจและศาสนา มีอิทธิพลสำคัญต่อการดึงการคล้อยตามของผู้ประกอบการท้องถิ่น ให้ดำเนินตามกันไปสู่การเป็นร้านฮาลาลที่มีใบรับรอง กอปรกับความเพียงพอของบุคลากรมุสลิม (ประชากรมุสลิม) ในท้องถิ่น บทบาทการนำเช่นนี้เป็นเอกลักษณ์ในแนวเดียวกับ “บรรหารแจ่มใส-สุพรรณบุรี” และ “บุรีรัมย์โมเดล”

ในส่วนของเชียงใหม่ พบการกระตุ้นของหน่วยงานสนับสนุน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และคณะกรรมการกลางอิสลาม) ประสบความสำเร็จในการผลักดันเชียงใหม่ให้มีร้านที่มีใบรับรองฮาลาล ด้วยการทำให้เห็นความสำคัญของตลาดนักท่องเที่ยวชาวมุสลิม และอำนวยความสะดวกในมิติต่าง ๆ แต่สำหรับสงขลา พบแรงผลักดันหลักเกิดจากตลาดประชุมสัมมนาของมุสลิมจาก 3 จังหวัดชายแดน ในขณะที่นักท่องเที่ยวมุสลิมมาเลเซียมิได้เป็นปัจจัยหลัก และท้ายสุดคือระยอง และอยุธยา พบว่าข้อมูลยังได้รับไม่ถูกต้องและผู้ประกอบการสนใจในระดับที่ต่ำโดยเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ ที่ศึกษา

เมื่อพิจารณาเฉพาะโรงแรม พบว่าโรงแรมขนาดใหญ่ จะมีข้อมูลและความเข้าใจมีเพียงพอ การจะขอใบรับรองฮาลาลหรือไม่ขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจทางธุรกิจเป็นหลักว่าจะเลือกเจาะหรือรองรับตลาดกลุ่มใด แต่สำหรับโรงแรมขนาดเล็ก ข้อมูลและความเข้าใจมีทั้งที่มีเพียงพอ และไม่เพียงพอ และตัวอาคารของโรงแรมยากที่จะปรับเปลี่ยนแม้ว่า เห็นช่องทางโอกาสจากตลาดมุสลิม

ประเด็นที่ห้า กระบวนการขอและออกใบรับรองฮาลาล ปรากฏความไม่ชัดเจนของกฎระเบียบ และค่าใช้จ่ายในการออกใบรับรองฮาลาลของคณะกรรมการอิสลามแห่งประเทศไทย รวมทั้งนักวิจัยพบข้อสังเกตว่า เกณฑ์การพิจารณาร้านอาหารให้ได้รับการอนุมัติใบรับรองฮาลาลคิดค่าใช้จ่ายตามหลักเกณฑ์ของภาคอุตสาหกรรม นอกจากนี้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เคยทำกิจกรรมส่งเสริมร้านอาหารฮาลาลด้วยการออกใบรับรองในนามของ ททท. เช่นกัน ซึ่งส่งผลให้ผู้ประกอบการจำนวนหนึ่งมองข้ามความหมายที่แท้จริงของใบรับรองฮาลาลของคณะกรรมการอิสลามแห่งประเทศไทย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ด้านการสนับสนุนการพัฒนาการบริการของสถานประกอบการ ควรจะต้องส่งเสริมและสร้างบรรยากาศในการประกอบการ ให้ผู้ประกอบการในกลุ่มร้านอาหารทั่วไป มีแรงผลักดันในการสร้างกำไรในระบบทุนนิยมให้มากขึ้น ผ่านการให้ความคิดในการสร้างนวัตกรรม และมีความคิดใหม่ ๆ

ด้านการสื่อสารประชาสัมพันธ์ รัฐควรสร้างสื่อที่สามารถสื่อสารกับผู้ประกอบการ ในมิติของการกระตุ้นให้เห็นถึงโอกาสในการพัฒนารูปแบบใหม่ ๆ กระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์เพื่อนำมาซึ่งการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การตกแต่ง และการบริการ รูปแบบใหม่ที่สะอาดและทันสมัย

นอกจากนี้รัฐยังควรสื่อสารและประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับขั้นตอนและกระบวนการขอใบรับรองฮาลาลให้กับผู้ประกอบการได้รับรู้อย่างถูกต้อง โดยเฉพาะทำความเข้าใจกับผู้ประกอบการว่า การขอใบรับรองไม่เป็นภาระ เพื่อกระตุ้นให้มีความต้องการขอใบรับรองมากขึ้น และสร้างให้ใบรับรองฮาลาลเป็นที่น่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับของศาสนิกอื่นไม่ว่าจะเป็นคนท้องถิ่น หรือนักท่องเที่ยวศาสนิกอื่นก็เป็นปัจจัยสำคัญในการกระตุ้นให้ผู้ประกอบการมีความต้องการพัฒนาธุรกิจเข้าสู่วิถีฮาลาลที่มีใบรับรองเช่นกัน

ด้านความไม่พร้อมของบุคลากร รัฐควรสนับสนุนการฝึกอบรมบุคลากร ทั้งชาวไทยมุสลิม และชาวศาสนิกอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการ และภาคปฏิบัติในวิถีฮาลาลอย่างถูกต้อง และพิจารณาบรรจุประเด็นความขาดแคลนบุคลากรด้าน Halal เข้าไปในแผนพัฒนากำลังคนของประเทศ รัฐอาจจะพิจารณาเพิ่มช่องทางการให้สิทธิอนุญาตทำงาน (Work Permit) ของชาวต่างชาติที่มี

ความสามารถเฉพาะเจาะจงที่คนไทยท้องถิ่นไม่มีด้านผู้ประกอบการร้านอาหาร นโยบายที่รัฐสามารถดำเนินการได้ คือ ให้ความรู้ที่ถูกต้องกับผู้ประกอบการกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มร้านอาหารที่มีหลักการปฏิบัติสอดคล้องกับหลักการฮาลาลแต่เดิม เพื่อใช้ในการตัดสินใจ

ด้านผู้ประกอบการโรงแรม รัฐบาลควรกระตุ้นให้ผู้ประกอบการโรงแรมเห็นความสำคัญของตลาดนักท่องเที่ยวชาวมุสลิมอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นให้ตระหนักว่าตลาดนักท่องเที่ยวชาวมุสลิมสามารถเป็นแหล่งรายได้ที่มีศักยภาพที่สำคัญของผู้ประกอบการได้ โดยเลือกช่องทางที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพสูงสุดในการสื่อสารกับผู้ประกอบการ เช่น ผ่านการประชุมสัมมนาของสมาคมผู้ประกอบการโรงแรม และสมาคมท่องเที่ยว เป็นต้น และแสดงให้เห็นว่ามูลค่าตลาดคุ้มค่าต่อการลงทุนปรับเปลี่ยนโครงสร้างให้กับโรงแรมขนาดใหญ่

ด้านผู้ออกกฎระเบียบ ควรสร้างให้เกิดการเรียนรู้ภายในคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยถึงเหตุผลการเข้าสู่ธุรกิจฮาลาลของผู้ประกอบการในแต่ละพื้นที่ว่ามีความแตกต่างกัน เพื่อจะได้สามารถกระตุ้นในพื้นที่ของตนเองได้ คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยอาจจะพิจารณาแยกภาคบริการออกจากอุตสาหกรรมและพิจารณาการให้ใบรับรองฮาลาลออกเป็นประเภทครัวและร้านอาหารออกจากกัน รวมทั้งการคิดค่าใช้จ่ายอาจจะพิจารณาตามขนาดของร้านอาหาร และการส่งเสริมของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย อาจจะพิจารณาทำภายใต้ความร่วมมือกับคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยในรูปแบบเดียวกันกับโครงการพัฒนาและส่งเสริมอุตสาหกรรมฮาลาล ด้านปศุสัตว์ซึ่งทำงานร่วมกันระหว่างกรมปศุสัตว์และคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยและออกใบรับรองฮาลาลของคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยเป็นหลัก

บรรณานุกรม

- Abdul, M., & Hashim, H. (2009). Consumer Decision Making Process in Shopping for Halal Food in Malaysia. *China-USA Business Review*, 40-47.
- Abdul, M. (2014). Perceptions on halal food certification in Hat Yai, Thailand. *International Journal of Economics and Management*, 8(1), 178-194.
- Al-Nahdi, T. S., & Islam, M. (2011). Factors Influencing Malaysian Muslims to Patronage Halal Restaurants - Ambience as a Mediator. *Business Review*, 121-133.
- Baharuddin, K., & Kassim, N. A. (2015). Understanding the Halal Concept and the Importance of Information on Halal Food Business Needed by Potential Malaysian Entrepreneurs. *International Journal of Academic Research in Business and Social Science*, 170-180.
- Bohari, A. M., Cheng, W. Borzooei, M. and Asgari, M. (2013). Establishing a Global Halal Hub: In-depth Interviews. *International Journal of Academic Research in Business and Social Science* 3(10): 169-181
- Dube, F.N., Hongxia, Z, HaiJuan, Y., & Lijun, H. (2016). Halal certification system as a resource for firm internationalization: Comparison of China and Malaysia. *International Journal of Asia Pacific Studies*, 12(1), 125-141.

- Hadju, V. (2011). Indonesia Accumulative Experience in Halal Food, Nutrition, and Medicine. Unpublished paper presentation at Hassanuddin University, Indonesia
- Hassan, M. W., & Awang, K. W. (2009). Halal Food in New Zealand Restaurants: An Exploratory Study. *International Journal of Economics and Management*, 385-402.
- Hassan, M. W., & Hall, C. (2003). The Demand for Halal Food among Muslim Travellers in New Zealand. In C. Hall, L. Sharples, R. Mitchell, N. Macionis, & B. Cambourne, *Food Tourism Around the World* (pp. 81-101). Oxford: Butterworth Heinemann.
- Henderson, J.C. (2016). Halal food, certification and halal tourism: Insights from Malaysia and Singapore. *Tourism Management Perspectives*, 19, 160-164.
- Iranmanesh, M., Zailani, S., Kanapathy, K., & Tieman, M. (2015). Drivers of Halal Orientation Strategy among Halal Food Firms. *British Food Journal*.
- Ireland, J. (2011). UAE Consumer Concerns about Halal Product. *Journal of Islamic Marketing*, 1-10.
- Josiam, B. M., Sohail, S. M., & Monteiro, P. A. (2007). Curry Cuisine: Perceptions of Indian Restaurants in Malaysia. *Tourismos: An International Journal of Tourism*, 25-38.
- Marzuki, S. Z., Hall, C., & Ballantine, P. W. (2012). Restaurant Managers' Perspectives on Halal Certification. *Journal of Islamic Marketing*, 47-58.

- Omar, E. N., & Jaafar, H. S. (2011). Halal Supply Chain in the Food Industry - A Conceptual Model. 2011 IEEE Symposium on Business, Engineering and Industrial Applications (ISBEIA), (pp. 384-389). Langkawi.
- Othman, R., Ahmad, Z. A., & Zailani, S. (2009). The Effect of Institutional Pressures in the Malaysian Halal Food Industry. *International Business Management*, 80-84.
- Rahman, A., Ahmad, W. I., Mohamad, M. Y., & Ismail, Z. (2011). Knowledge on Halal Food amongst Food Industry Entrepreneurs in Malaysia. *Asian Social Science*, 216-211.
- Rahman, R. A., & Mohamed, Z. (2018, May 5). Malaysian Halal Food Entrepreneurs Perspective Towards Globalization - A Conceptual Framework. Retrieved from https://www.isfin.net/sites/isfin.com/files/malaysian_halal_food_entrepreneurs_perspective_towards_globalization_-_a_conceptual_framework.pdf.
- Rajagopal, S., Ramanan, S., Visvanathan, R., & Satapathy, S. (2011). Halal certification: Implication for marketers in UAE. *Journal of Islamic Marketing*, 2(2), 138-153.
- Zailani, S., & Iranmanesh, M. (2016). Motivations of SME Entrepreneurs to Become Halalpreneurs. *Journal of Science and Technology Policy in China*, 1-29.
- จอมไตรคุป, ร. และอินทรวงศ์, ว. (2018, May 1). ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้ประกอบการ. Retrieved from <http://www.csc.ku.ac.th/fam/files/b8.pdf>.

รศชงพร โกมลเสวิน และคณะ (2560). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการ
“มุมมองของผู้ประกอบการไทยต่อมาตรฐานฮาลาล”
ต้นประยูร, ป. (2561, พฤษภาคม 15). คุณลักษณะของผู้ประกอบการ
และความสำเร็จของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและ
ขนาดย่อมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. Retrieved from
<http://management.aru.ac.th/mnge/images/pdf/entrepreneurial.pdf>.
พัทพงศ์, น., จิตาภวัฒนกุล, บ., องกิตติกุล, ส., อนุชิตวรวงศ์, ช.,
ทัฬหประเสริฐ, ช., ตุลยวสินพงศ์, ส., . . . กริมี่, ม. (2553).
โครงการศึกษาแนวทางการจัดการห่วงโซ่อุปทานและโลจิสติกส์
ของสินค้าเกษตร. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
สำนักส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจ, ส. (2552). ธุรกิจร้านอาหารและ
ภัตตาคาร. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจ.

วัฒนธรรมฮาลาล: การพัฒนาวัฒนธรรม ทางด้านคนตรือนาฮิดในกรุงเทพมหานคร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรประพิตร เผ่าสวัสดิ์

ความนำ

โครงการวิจัยเรื่อง วัฒนธรรมฮาลาล: การพัฒนาวัฒนธรรมคนตรือนาฮิดในกรุงเทพมหานคร เป็นการเริ่มต้นทำความเข้าใจวัฒนธรรมคนตรือนาฮิดของประชากรที่นับถือศาสนาอิสลามจากมุมมองภายในวัฒนธรรม โดยผู้วิจัยที่เป็นชาวไทยพุทธ การวิจัยมุ่งเน้นการศึกษาวัฒนธรรมคนตรือนาฮิดในบริบทของกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นวัฒนธรรมเมืองขนาดใหญ่ ภายใต้หลักของศาสนาอิสลามว่าด้วยการคนตรือนาฮิดและการขับร้อง ผู้วิจัยพยายามแสวงหาทัศนคติที่หลากหลายเพื่อสร้างการรับรู้และความเข้าใจอย่างลึกซึ้งมากขึ้น เกี่ยวกับเรื่องราวทางวัฒนธรรม เกี่ยวกับวิถีชีวิตและตัวตนของชาวไทยมุสลิมผ่านวัฒนธรรมคนตรือนาฮิด มุมมองที่หลากหลายจะทำให้กระบวนการเรียนรู้และการรับรู้ยอมรับความหลากหลายทำให้เกิดความตื่นตัวตระหนักรู้ผ่านประสบการณ์ของนักคนตรือนาฮิดไทยมุสลิมที่ได้รับการสะท้อนความเห็นเพียงแต่ในวงจำกัด และจะทำให้การแบ่งแยกความคิดเห็นเกี่ยวกับ “เขา” หรือ “เรา” นั้นลดลงได้บ้าง จะมากหรือน้อยก็ตาม

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาคนตรือนาฮิดผ่านการจัดงานการกุศลประจำปีของชุมชนมัสยิดอัลสลาม ซอยเสรีไทย 24 เขตบึงกุ่ม

และงานการกุศลประจำปีของโรงเรียนอิสลามวิทยาลัย เขตทุ่งครุ ในปี พ.ศ. 2560 อนาคตเป็นการขับร้องประสานเสียงที่มีต้นกำเนิดในดินแดนตะวันออกกลาง ใช้ภาษาอาหรับเป็นภาษาแรกในการขับร้อง ต่อมาจึงได้แพร่กระจายมาสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเข้าสู่ประเทศไทย Sooi Beng (2017) และ Gole (2002) ได้ศึกษาอนาคตและอธิบายว่าการขับร้องอนาคตเป็นการแสดงอัตลักษณ์ชุมชนผ่านวัฒนธรรมดนตรี แสดงความเป็นมุสลิมในระดับปัจเจกซึ่งสะท้อนอารมณ์ ความรู้สึก ความนึกคิดและทัศนคติของชาวไทยมุสลิมในสังคมเมือง ผสมผสานความเป็นไทยที่เข้มข้นในตนเอง Shamsul A. B. (1997) เสนอเพิ่มเติมไว้ในการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างอัตลักษณ์ว่า ในระดับสังคมดนตรีเป็นพลังของชุมชน เสริมสร้างให้เกิดความเข้มแข็งและสามารถหลอมรวมจิตใจให้เกิดความเป็นหนึ่ง เนื่องจากดนตรีเป็นสัญลักษณ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงรากเหง้าของประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ ทำนอง คำร้องและบริบทในการแสดงสามารถสร้างจินตนาการให้เกิดการรับรู้ว่ามีส่วนร่วม รวมทั้งเปลี่ยนพื้นที่ให้กลายเป็นชุมชนจินตกรรม (Anderson, 1991: 30-45) หรือการสร้างพื้นที่ของการเป็นเจ้าของร่วมกัน

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

กรุงเทพมหานครแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 50 เขต บุคลากร บัณฑิตสันต์และคณะ (2554) พบว่าในเขตพื้นที่ฝั่งตะวันออกและ ตะวันตกของกรุงเทพมหานคร มีประชากรชาวไทยมุสลิมอาศัย อย่างหนาแน่น และมีวัฒนธรรมดนตรีเป็นของตนเอง ในฝั่งตะวันออก ซึ่งพบคณะดนตรีอิสลามนี้ประกอบด้วย 4 เขต คือ เขตคลองสามวา เขตมีนบุรี เขตสะพานสูง และเขตหนองจอก ในพื้นที่เดิมนี้นี้เป็นพื้นที่ปลูกข้าว และเป็นพื้นที่ชุมชนชาวไทยมุสลิม ซึ่งตั้งรกรากมาตั้งแต่เมื่อเริ่มตั้งเมืองใหม่

ในปี พ.ศ. 2445 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในฝั่งตะวันตกพบคณะลิเกฮูลู บ้านคลองเวศน์ เขตทุ่งครุ

ชุมชนชาวไทยมุสลิมเหล่านี้ต่างมีวัฒนธรรมและวิถีการดำเนินชีวิตเป็นลักษณะเฉพาะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมดนตรีที่ยังคงรักษาเอกลักษณ์และรูปแบบการบรรเลง ถึงแม้ว่าจะมีการปรับปรุงรูปแบบโดยใช้เครื่องดนตรีตะวันตก และเครื่องดนตรีไฟฟ้ามาประสมวง ดังเช่นชุมชนชาวไทยมุสลิมในพื้นที่ฝั่งตะวันออกที่ยังสืบทอดการแสดงดนตรีของชาวไทยมุสลิมไว้ ได้แก่ ดนตรีนาสเป ลิเกฮูลู ลิเกเรียบ ระบำกระบี่ กระบองโบราณ และการขับร้องบทเพลงอนาซิด

อย่างไรก็ดี การรับรู้ของสังคมไทยเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยมุสลิมมักเป็นเรื่องพิธีการศาสนา อาหาร และหากเป็นด้านวัฒนธรรมการแสดงมักจะเป็นการแสดงของชุมชนชาวไทยมุสลิมจากพื้นที่ภาคใต้ โดยเฉพาะ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในแง่ของการรับรู้เกี่ยวกับการประเพณี ภูมิปัญญา และการบริหารจัดการของคณะดนตรีนักแสดงที่ประกอบอาชีพนักดนตรีนักแสดงและการฝึกสอนในชุมชนเมืองในกรุงเทพมหานครเหล่านี้ ยังไม่เป็นที่แพร่หลาย อาจมีสาเหตุมาจากการที่ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนว่าไม่มีคณะดนตรีชาวมุสลิมในพื้นที่กรุงเทพมหานคร อีกทั้งภาพลวงตาเกี่ยวกับกรุงเทพมหานครทำให้เข้าใจว่า วัฒนธรรมดั้งเดิมได้สูญหายไปแล้วจนหมดสิ้น เหลือเพียงความเจริญก้าวหน้าและวัฒนธรรมที่ผสมผสานกันจนไม่สามารถแสดงอัตลักษณ์ ของความเป็นกรุงเทพมหานครได้

สำหรับประเทศไทยแม้จะมีงานวิจัยเชิงประจักษ์ที่ศึกษาเกี่ยวกับดนตรีและวิถีชีวิตชุมชนอย่างแพร่หลาย อย่างไรก็ตามการศึกษาในด้านดังกล่าวในแง่มุมมองของดนตรีชาวมุสลิมในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ยังไม่เคย

ปรากฏ การเข้าใจและทราบถึงการมีอยู่ของศิลปินนักดนตรีชาวมุสลิม ที่อาจมีความแตกต่างกันระหว่างชาวมุสลิมภาคใต้และชาวมุสลิม กรุงเทพมหานคร ทำให้หน่วยงานทางด้านวัฒนธรรมตระหนัก ถึงความแตกต่างที่สำคัญของลักษณะวัฒนธรรมดนตรีทั้งสองพื้นที่ และมีความรู้ความเข้าใจที่ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ ในการริเริ่มและสานต่อนโยบายเพื่อการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมของ ชาวไทยมุสลิม ให้เกิดความหลากหลายทางเชิงนโยบายวัฒนธรรม ในลำดับต่อไป

รายงานวิจัยฉบับนี้จะศึกษาการดนตรีและขับร้องอนาฮีดของ นักดนตรีไทยมุสลิมในพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยจะทำการศึกษาเจาะลึก ในเขตพื้นที่ฝั่งตะวันออกและตะวันตกของกรุงเทพมหานคร รวมทั้ง ศึกษาลักษณะสำคัญของอนาฮีดในกรุงเทพมหานคร และวิเคราะห์ รูปแบบการจัดทบทสอบอนาฮีด รวมทั้งบริบทของการจัดทบทสอบอนาฮีด เพื่อนำเสนอข้อเสนอทางนโยบายวัฒนธรรมของฝ่ายประชาชนและ ความต้องการเชิงนโยบายวัฒนธรรมที่มาจากมุมมองของคณะนักดนตรี และนักแสดงในฐานะผู้ปฏิบัติที่อยู่บนพื้นฐานของความหลากหลาย ทางวัฒนธรรมในลำดับต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาลักษณะความสำคัญของดนตรีอนาฮีดในพื้นที่ ฝั่งตะวันตกและฝั่งตะวันออกของกรุงเทพมหานคร
- 2) เพื่อศึกษาการปรับเปลี่ยนรูปแบบอนาฮีด และเนื้อหา ของบทร้องในปัจจุบันของนักดนตรีไทยมุสลิมในเขต กรุงเทพมหานคร
- 3) เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมอนาฮีดในกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องวัฒนธรรมฮาลาล: การพัฒนาวัฒนธรรมทางด้านดนตรีอานาซีตของชาวมุสลิมไทยในกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะสำคัญของอานาซีตในกรุงเทพมหานคร บริบทของการทดสอบอานาซีต และแนวทางการพัฒนาส่งเสริมอานาซีตในกรุงเทพมหานคร โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ผู้เข้าทดสอบอานาซีต คณะกรรมการจัดสอบ คณะกรรมการจัดงาน รวมทั้งผู้เข้าชมการทดสอบ จำนวนทั้งสิ้น 15 โรงเรียน และเก็บข้อมูลภาคสนาม สังเกตการจัดทดสอบอานาซีตในงานธารน้ำใจเพื่อการศึกษาเขตทุ่งครุ และงานเมตตามะฮ์ดอัฮ์สลาม ในระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2560 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2561 คณะอานาซีตทั้ง 20 วง ที่เข้าร่วมการจัดทดสอบในปี พ.ศ. 2560 จากโรงเรียนมะเขาะฮะตุตตีน 2 โรงเรียนชีรออุดตีน โรงเรียนฮัลยิตายะห์ โรงเรียนสวนรัฐวิทยา โรงเรียนมีดาคุดตุลลาบ โรงเรียนนิฟตาฮ์ลุลูมิตดินียะห์ โรงเรียนอมันนุญมิตร โรงเรียนอิสลามวิทยาลัย โรงเรียนปอเนาะหลอแหล โรงเรียนบำรุงศาสนาอิสลาม (บึงเทพยา) โรงเรียนอิสลามรักสันติ โรงเรียนอิมารอตติตตีน โรงเรียนบิทยาตุลฮิตายะห์ โรงเรียนดาร์ลุลูลุม และโรงเรียนสันติธรรมคลอง 18

จากนั้นจึงจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการใช้เสียงในการขับร้องอานาซีตเพื่อทดสอบแนวทางการส่งเสริมการพัฒนาดนตรีอานาซีต สัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมโครงการ วิเคราะห์ข้อมูลการจัดการแสดง การจัดทดสอบในงานการกุศลทั้ง 2 งาน ตามกรอบแนวคิดขององค์ประกอบของการจัดงานเทศกาล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1) การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อศึกษา ลักษณะและข้อมูลของการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิม ลักษณะพื้นที่ ชุมชนและวัฒนธรรมดนตรีอิสลามในกรุงเทพมหานครที่อยู่ในขอบเขต ของโครงการวิจัย

2) การเก็บข้อมูลภาคสนาม (Fieldwork Study) ผู้วิจัยได้ใช้ วิธีสำรวจ สังเกต สัมภาษณ์ และสนทนากลุ่มอย่างใกล้ชิด โดยเน้น เขตพื้นที่ที่มีการฝึกซ้อมดนตรี การถ่ายทอด การฝึกสอน และการทดสอบ อนุชาติ นาเสป ลิเกฮูลู และลิเกเรียบอย่างมีนัยสำคัญ เพื่อที่จะได้ตรวจสอบ ข้อมูลที่สมบูรณ์ ดังนี้

2.1 เก็บข้อมูลในงานวันเมตตามะฮ์อัลฮาลาล 60 ระหว่าง วันที่ 3-4 พฤศจิกายน 2560 ณ มัสยิดอัลฮาลาล (คลองกุ่ม) ถนนเสรีไทย ซอย 24 เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร

2.2 เก็บข้อมูลในงานธารน้ำใจเพื่อการศึกษา : อุดมทรัพย์ ครั้งที่ 13 ระหว่างวันที่ 4-5 พฤศจิกายน 2560 ณ โรงเรียนอิสลามวิทยาลัย แห่งประเทศไทย ถนนประชาอุทิศ เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร

3) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เก็บข้อมูล จากการสัมภาษณ์หัวหน้าคณะผู้เข้าทดสอบ นักเรียนที่สมัครเข้ามาเรียน ผู้ชม ผู้ว่าจ้าง คณะกรรมการผู้จัดงาน คณะกรรมการประเมินผล การทดสอบ

3.1 ครูมิตร ดาราฉาย โรงเรียนอิสลามวิทยาลัยแห่งประเทศไทย เขตทุ่งครุ ครูสอนภาษาอาหรับ

3.2 นางลักขณา และอรุณ คณะลิเกฮูลูเยาวยชนบ้าน คลองเวศน์ เขตสะพานสูง

3.3 นางสาวเมทินี หวังพิทักษ์ และนายอดิศักดิ์ บุญมา
คณะศึกษาศาสตร์ โรงเรียนมะเขามะเขาสุดดิน เขตสะพานสูง

3.4 คุณละม่อม โต๊ะโอ นาสะปะคณะแสงรุ่งเรือง เขตหนองจอก

3.5 นายประเสริฐ เกษประสิทธิ์ คณะการศึกษาศาสตร์
ชุมชนอัสสุดา เขตมีนบุรี

3.6 ครูยะทยา วงษ์มะเขาสะ โรงเรียนมะฮัฎฮัลลาม

3.7 ครูอมมาดอน โห้ปะประสิทธิ์ โรงเรียนมะฮัฎฮัลลาม

3.8 ครูณรงค์ศักดิ์ พุฒเพ็ง (มุฮัมหมัดอฟันดี) อาจารย์ประจำ
โรงเรียนนริศวานุสลิสลาม ครูสอนศาสนาและภาษาอาหรับ วิทยาการ
สอนคัมภีร์หลักการอ่านของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด
กรุงเทพมหานคร (การศึกษาผู้ใหญ่)

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยเพื่อศึกษาการขับร้องอนาฮีดในกรุงเทพมหานคร
ที่จะได้นำเสนอในงานวิจัยนี้เป็นข้อมูลจากการเก็บข้อมูลภาคสนาม
ในกรุงเทพมหานคร โดยทำการเลือกพื้นที่เขตทุ่งครุเป็นตัวแทน
ฝั่งตะวันตก 1 เขตและเลือกพื้นที่เขตบึงกุ่มเป็นตัวแทนเขตฝั่งตะวันออก
1 กลุ่ม โดยมีเงื่อนไขในการเลือกพื้นที่ศึกษาดังนี้

1) มีการจัดงานเทศกาล

2) มีองค์ประกอบของการจัดแสดงบนเวที

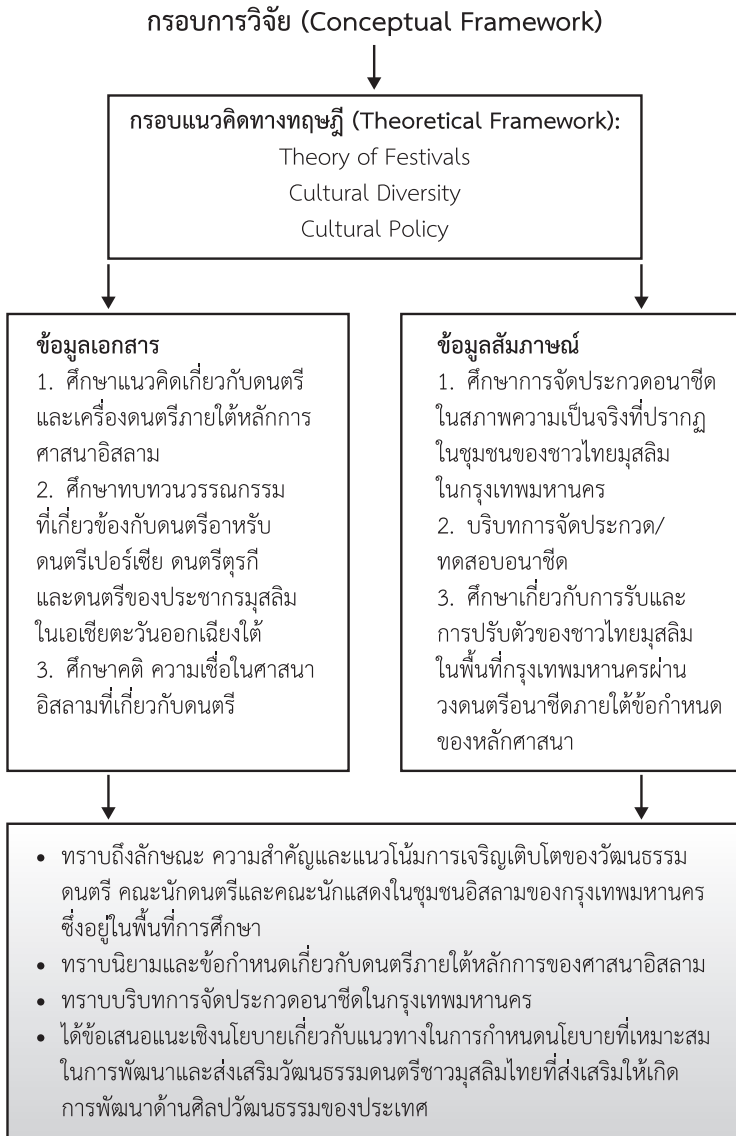
3) มีองค์ประกอบของการจัดการที่ได้รับความร่วมมือจากชุมชน
และนอกชุมชนในแง่ศาสนา วัฒนธรรมและเศรษฐกิจสังคม ในที่นี้ผู้วิจัย
หมายถึงงานเทศกาลเปิดรับและต้อนรับผู้เข้าร่วมงานจากทุกเพศ ทุกวัย
และทุกศาสนา ถึงแม้ว่าจะไม่ได้นับถือศาสนาอิสลามก็ตาม

4) มีองค์ประกอบของจำนวนผู้เข้าร่วมงานเป็นจำนวนอย่างน้อย 300 คนขึ้นไป

5) มีองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมจากชุมชนซึ่งแสดงอัตลักษณ์ของชุมชนผ่านการแสดงอนาซีด

ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดในการศึกษางานเทศกาล (Festival) โดยคำนึงถึงข้อจำกัดทางวัฒนธรรม เทศกาลมิได้หมายถึงงานรื่นเริงตามหลักเศรษฐศาสตร์ในการพาณิชย์เพื่อหวังผลกำไรแต่เพียงอย่างเดียว หากเทศกาลยังหมายถึงการรวมตัวกันเพื่อวัตถุประสงค์ใดวัตถุประสงค์หนึ่งของชุมชน รวมทั้งการแสดงออกโดยใช้นานเทศกาลเป็นการสื่อสารไปยังชุมชนและผู้เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกชุมชนจะเป็นไปด้วยการเชื่อเชิญหรือไม่ก็ตาม Getz (2007) ได้เสนอกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษางานเทศกาลไว้ดังนี้ว่า งานเทศกาลเป็นพื้นที่พิเศษสำหรับทุก ๆ วัฒนธรรม และกระตุ้นให้เกิดการใช้จินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ งานเทศกาลดึงดูดผู้คนจำนวนมากไว้ด้วยกัน และผลักดันให้เกิดสภาวะการตอบสนองทางอารมณ์ร่วมกันในงานเทศกาลเหล่านั้น เมื่อพิจารณากรอบแนวคิดที่ Getz ได้เสนอไว้นั้นจะพบว่า งานเทศกาลในเขตพื้นที่ของชุมชนชาวมุสลิมไทยในเขตทุ่งครุและเขตบึงกุ่มเข้าข่ายการจัดงานเทศกาล ไม่ว่าจะเป็นจำนวนคน การใช้จินตนาการในการออกแบบสร้างสรรค์ฉาก แสง และเวที การออกแบบพื้นที่ซุ้มอาหารและการใช้พื้นที่อย่างจำกัดเพื่อรองรับจำนวนคนที่มาร่วมงานอย่างมากมาย แต่อย่างไรก็ตาม บริบทของงานเทศกาลในพื้นที่ทั้งสองเขตเป็นเทศกาลที่อยู่ภายใต้หลักการศาสนา เขตทุ่งครุจัดงานที่เรียกว่างานธารน้ำใจเพื่อการศึกษา อุคุวะฮ์ซึ่งหมายถึงการมาทำประโยชน์ร่วมกันเพื่อระดมทุนการศึกษาให้แก่บุตรหลานในชุมชน ส่วนเขตบึงกุ่มจัดงานวันเมตตามะฮ์อัลสลาม 60 ถึงแม้ว่าผู้จัดงานทั้งสองมิได้พิจารณาว่าเป็นงานเทศกาลเลยแม้แต่น้อย

แต่ผู้วิจัยจะได้เสนอในลำดับต่อไปว่าองค์ประกอบของงานทั้งสอง
เต็มไปด้วยองค์ประกอบของงานเทศกาลตามกรอบแนวคิดที่ได้เสนอ
ข้างต้น

ผู้วิจัยเห็นว่างานเทศกาลทั้งสองจัดอยู่ในพื้นที่ของมัสยิดของชุมชนดังที่จะได้เสนอแผนที่ของการจัดงานในลำดับต่อไป จึงทำให้นิยามคำว่าเทศกาลของ Getz (2007) ขาดองค์ประกอบที่สำคัญไปสิ่งหนึ่งคือความศักดิ์สิทธิ์ซึ่ง Getz นั้นมุ่งเน้นไปที่ความบันเทิง ความสนุกสนาน Falassi (1987) ได้เสนอกรอบแนวคิดเกี่ยวกับงานเทศกาลไว้ว่างานเทศกาลไม่ว่าจะเป็นงานรื่นเริงบันเทิงสนุกสนานหรือจะเป็นงานที่เฉลิมฉลองความศรัทธา และความศักดิ์สิทธิ์ก็ตาม ล้วนแล้วแต่เป็นความพิเศษทั้งสองด้านของงานเทศกาล ในการจัดงานลักษณะดังกล่าวประกอบไปด้วยองค์ประกอบทางด้านการจัดการงานเทศกาล 9 องค์ประกอบดังนี้

1. การวางแผน
2. การบริหารจัดการคน
3. การบริหารความเสี่ยง
4. การบริหารจัดการด้านคุณภาพและมาตรฐานของงาน
5. การประเมินผลกระทบทางด้านสังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม
6. คุณค่า
7. รูปแบบการจัดงาน
8. พฤติกรรมของผู้ร่วมงาน
9. การกลับมาเข้าร่วมงานเทศกาล
10. ความประทับใจและทัศนคติ (Hede et al, 2003: 1-14)

ผลการวิจัย

1) บริบทเกี่ยวกับแนวคิดด้านดนตรีในวัฒนธรรมชาวมุสลิมไทย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับหลักการทางศาสนาอิสลาม สำหรับข้อห้ามและการอนุญาตให้ใช้ดนตรี ดังที่ปรากฏเป็นกรอบแนวคิด ในการดำเนินการวิจัยดังในด้านระบบการจัดแบ่งเครื่องดนตรีที่แสดง ลำดับการให้ความสำคัญ และการยอมรับเครื่องดนตรีชนิดต่าง ๆ อันเป็น เหตุเป็นผลให้เกิดความเข้าใจมากขึ้นเกี่ยวกับการเลือกกลองหน้าเดียว มาใช้ประกอบการขับร้องซึ่งพบเห็นในตะวันออกกลาง ในเอเชียตะวันออก เฉียงใต้และในประเทศไทย

จากการศึกษาพบว่า ชาวมุสลิมไทยมีความเห็นหลากหลาย ถึงแม้หลักการทางศาสนาที่มีข้อห้ามและอนุญาตให้ใช้ดนตรี แต่ก็ได้ห้าม กิจกรรมทางดนตรีแบบเบ็ดเสร็จเด็ดขาด กลุ่มนักดนตรีอนาซีตปฏิบัติตามหลักศาสนาอย่างเคร่งครัด และการปฏิบัติตัวอย่างเคร่งครัดตามหลัก ศาสนาเป็นเหตุผลและองค์ประกอบสำคัญในการประกอบอาชีพ การได้รับการ ยอมรับในชุมชน การคงไว้ซึ่งสถานะของนักร้องอนาซีต ครูสอนเพลง อนาซีต และการรับงานประกอบอาชีพ หากนักดนตรีไม่ปฏิบัติตาม ข้อกำหนดเกี่ยวกับการแสดงดนตรีอย่างเคร่งครัด ก็ส่งผลให้การยอมรับ และความน่าเชื่อถือแก่นักดนตรีด้วย

การปฏิบัติตนอย่างเคร่งครัดที่สำคัญ มี 3 ด้านดังนี้

- เนื้อหาของบทเพลง ต้องเป็นบทเพลงที่สรรเสริญ พระศาสดา เผยแพร่คำสอน การปฏิบัติตนเป็นคนดี ตามหลักศาสนา ไม่มีการใช้เนื้อหาการขับร้องทางด้าน การเกี่ยวพาราสี ความรักระหว่างชายหญิง

- การปฏิบัติตนบนเวที ประกอบไปด้วยการแสดงท่าทาง และการแต่งกาย ทั้งนักร้องหญิงและชายไม่ออกลีลา ท่าเต้น ไม่มีการโยกตัวประกอบจังหวะ ขับร้องด้วยความสำรวม นักร้อง หรือยืนร้องเก็บแขน มือและร่างกาย ให้เรียบร้อย หากเป็นนักร้องหญิงจะต้องแต่งกายปกคลุมร่างกายอย่างมิดชิด
- การใช้เครื่องดนตรีประกอบการแสดงสำหรับการแสดง อนุาซีตอนุญาตให้ใช้เฉพาะกลองขึ้นหนังหน้าเดียวเท่านั้น ตามหลักการศาสนาอิสลาม

2) พัฒนาการอนาซีตในกรุงเทพมหานคร

ผลการศึกษาพบว่าเดิมอนาซีตเป็นบทขับร้องเพื่อพักผ่อน ระหว่างการเรียนรู้อ่านพระคัมภีร์ ดนตรีอนาซีตเป็นการขับร้องประสานเสียงสรรเสริญพระศาสดาโดยไม่ใช้เครื่องดนตรีประกอบ คำว่าอนาซีตในกรุงเทพมหานคร หมายถึงการขับร้องบทเพลงที่มีเนื้อหาส่งเสริมศีลธรรมอันดีตามหลักศาสนาอิสลาม ปัจจุบันได้รับความนิยมโดยเยาวชนชายและหญิงในกรุงเทพมหานคร และจัดให้มีการแข่งขันประจำปี และการแข่งขันย่อยในระดับเขต ระดับกรุงเทพมหานครและระดับชาติ คณะนักดนตรีอนาซีตต่างแสดงออกทางดนตรีอยู่ภายใต้เงื่อนไขของหลักการทางศาสนา ที่กำหนดให้ร้องเพลงที่ไม่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับ การเกี้ยวพาราสี หญิงนุ่งชุดยาวกรอมเท้า ปกปิดร่างกายทุกส่วนและสวมฮิญาบ ส่วนผู้ชายนุ่งชุดยาวกรอมเท้าและสวมหมวก การขับร้องอนาซีตของเยาวชนไทยมุสลิม เป็นการสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของชาวมุสลิมไทย ความเป็นมุสลิมไทยในกรุงเทพมหานคร มีความซับซ้อน มิใช่เพียงชาวมุสลิมไทยเท่านั้น แต่การขับร้องอนาซีต

ยังเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มสมาชิกพี่น้องชาวมุสลิมไทยสายกลางที่เติบโตในสังคมเมือง พร้อมรับและปรับตนเองให้เข้ากับกระแสสังคมสมัยใหม่ เชื่อมโยงโลกภายในและโลกภายนอกของตนเอง ผ่านการคัดเลือกบทเพลงและคลิปวิดีโอ บทเพลงอนาซีตที่เลือกมาเรียนรู้ด้วยตนเองจากบทเพลงอนาซีตอาหรับและมาเลย์

คำว่าอนาซีตยังมีเคยมีคำนิยามไว้อย่างชัดเจนมาก่อน ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ครู นักอ่านกอรี แต่ละท่านได้แสดงทัศนะไว้คล้ายคลึงกัน เมื่อผู้วิจัยถามว่า อนาซีตคืออะไร

ครูมิตร ดารานาย อธิบายว่า

อนาซีตคือการขับร้องประสานเสียง ใช้ภาษาอาหรับและอังกฤษมลายู ไทย และเป็นการขับร้องที่ปราศจากเครื่องดนตรี เน้นในเรื่องของความรักในศาสนา ประเทศชาติ พี่น้องและต้องไม่มีเรื่องการเกี้ยวพาราสี (มิตร ดารานาย, สัมภาษณ์, 11 กันยายน 2560)

ครูมุฮัมหมัดอพนัดี พุฒเพ็ง ได้อธิบายความหมายของเพลงอนาซีตไว้ดังนี้ว่า

การขับลำนำซึ่งไม่มีดนตรีหรือสิ่งต้องห้ามอันใด เนื้อหาที่เกี่ยวกับความดี เชื่อเชิญเชิญชวนให้คนมาทำความดี (มุฮัมหมัดอพนัดี พุฒเพ็ง, สัมภาษณ์, 5 พฤศจิกายน 2560)

ครูมุฮัมหมัดอพนดี พุฒเพ็ง ได้ยกตัวอย่างบทเพลงสำหรับการร้อง
อนาซิดไว้บทหนึ่งชื่อเพลงกาลีมาตาน มีเนื้อหาดังนี้

กาลีมาตาน อาบาปีตาน เราสามารถกล่าวถึงพระผู้เป็นเจ้าได้
อีลัรเราะห์มาน

ค่อฟีฟาตาน อาลันลิซาน คำที่จะกล่าวต่อไปนี้อ่านง่าย เบาขึ้น
แต่ทำให้ตาซังหนัก

ซุบฮานัลลอฮิ ว่าบิฮัมดี ก็คือมหาบริสุทธิ์

ซุบฮานัลลอฮิ ฮิลอาซิม พระผู้ทรงเมตตา ผู้ยิ่งใหญ่และสูงส่ง

ดังจะเห็นได้ว่า เนื้อหาในบทเพลงอนาซิดที่เป็นที่นิยมอยู่ในขณะนี้
มีเนื้อหาที่เขียนขึ้นเพื่อสรรเสริญองค์พระผู้เป็นเจ้า ปัญหาประการหนึ่ง
ที่ครูมุฮัมหมัดอพนดีได้กล่าวถึงเกี่ยวกับการฝึกหัดร้องบทเพลงอนาซิด
นั่นคือ การหัดร้องบทเพลงเหล่านี้ด้วยตนเอง ในยุคสมัยที่ทุกคนสามารถ
เข้าถึงอินเทอร์เน็ตและหาข้อมูลได้เอง เยาวชนรุ่นใหม่หัดร้องเพลงอนาซิด
ด้วยตนเอง แกะเนื้อ แกะทำนองด้วยตนเองจากการดาวน์โหลดบทเพลง
ที่ตนเองชื่นชอบ แต่มิได้รู้เรียนจากครูซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการฝึกหัด
บทเพลงอนาซิดด้วยตนเองนั้น ก็ส่งผลให้เกิดการขยายตัวอย่างเป็น
วงกว้าง แต่ในขณะเดียวกันก็ทำให้การเรียนการสอนเปลี่ยนรูปแบบและ
ได้ผลลัพธ์ใหม่ นักเรียนที่เรียนด้วยตนเองจะไม่เข้าใจความหมาย
ของบทเพลงและตีความผิด เข้าใจไปผิดและสื่อสารอารมณ์ไม่ถูกต้อง
กับเนื้อร้องต้นฉบับ ปัญหาดังกล่าวชัดเจนมากยิ่งขึ้นเมื่อครูมุฮัมหมัด
อพนดียกตัวอย่างบทเพลงหนึ่ง ที่มีเนื้อหาปลุกใจในประเทศที่ประพันธ์
บทเพลงนี้ขึ้น เนื้อร้องเขียนเป็นภาษาอาหรับ แต่นักเรียนในกรุงเทพมหานคร
นำมาขับร้องกันเองโดยใส่อารมณ์นุ่มนวล

ปัจจุบันการขับร้องอนาซีตเป็นที่นิยมในหมู่เยาวชนมุสลิมในกรุงเทพมหานคร บริบทของการขับร้องอนาซีตเปลี่ยนเป็นการร้องเพื่อประกวดแข่งขันซึ่งเรียกว่าการจัดทดสอบ การจัดทดสอบอนาซีตเป็นส่วนสำคัญในการจัดงานการกุศลของชุมชนมุสลิมในกรุงเทพมหานคร ในแต่ละครั้งมีโรงเรียนเข้าร่วมประกวด 10 โรงเรียน และอนาซีตเป็นกิจกรรมสุดท้ายของการจัดงานเนื่องจากการสร้างบรรยากาศที่สำคัญของงาน ให้ความบันเทิงและความรู้กับผู้เข้าร่วมงาน ลักษณะการจัดงานเป็นงานเทศกาลขนาดใหญ่มีผู้เข้าร่วมงานประมาณ 500 คนขึ้นไป มีการออกร้านค้าขายของและร้านอาหารอย่างน้อย 50 ร้าน กิจกรรมมุ่งเน้นการจัดหาทุนเพื่อการศึกษาและซ่อมแซมอาคารเรียนของโรงเรียนในชุมชน

3) ลักษณะสำคัญของอนาซีตในกรุงเทพมหานคร

ลักษณะสำคัญของอนาซีตในกรุงเทพมหานครมี 10 ประการ ได้แก่

- เนื้อหาบทเพลงสรรเสริญพระศาสดา
- จำนวนผู้ขับร้องหมู่ได้ทั้งชายและหญิงตั้งแต่ 3-10 คน
- เป็นการขับร้องแบบประสานเสียง ไม่ใช้เครื่องดนตรีประกอบ
- อนุญาตให้ใช้เพียงกลองซึงหนึ่งหน้าเดียวเท่านั้นสำหรับประกอบการขับร้องอนาซีต
- ส่งเสริมจริยธรรมตามหลักศาสนาอิสลาม
- ใช้ภาษาอาหรับ ภาษามาเลย์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ
- เน้นการออกอักขระเสียงถูกต้อง เป็นเพลงสองท่อน
- ใช้บรรเลงในงานมงคลและงานสำคัญทางศาสนาอิสลาม

- ยืนตัวตรงไม่แสดงกิริยาประกอบกรับร้อง การเรียนการสอนอนาซิด
- มีการจัดประกวดอย่างเป็นทางการ

ปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปด้วยค่านิยมของเยาวชนและเทคโนโลยีที่สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง แต่ทำให้เยาวชนขาดการเรียนรู้แบบตัวต่อตัวกับครู และทำให้ไม่เข้าใจเนื้อหา สื่อสารอารมณ์ไม่ได้ชัดเจนตามเนื้อหา คณะกรรมการและเยาวชนเห็นว่าการจัดประกวดควรมีการอธิบายเนื้อหาเพื่อให้เยาวชนได้ค้นคว้าความรู้จากผู้รู้

การจัดทดสอบอนาซิดในงานธารน้ำใจเพื่อการศึกษา อุควะฮ์ครั้งที่ 13
ที่มา: พรประพิตร เฝ้าสวัสดิ์

การเก็บข้อมูลจากการประกวดนาซิดประกอบไปด้วยการจัดประกวดที่สำคัญในกรุงเทพมหานคร 2 สนาม ครั้งที่ 1 เป็นการจัดประกวดนาซิดของงานธารน้ำใจเพื่อการศึกษา...อัครเศียร ได้รับเสียงตอบรับเป็นอย่างดีจากโรงเรียนและเยาวชนที่มาร่วมงาน ถึงแม้ว่างานจะเริ่มค่ำและเลิกตีมาก แต่ผู้ปกครองก็ให้การสนับสนุน จากการเก็บข้อมูลภาคสนามผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าผู้ปกครองมารอชมการแสดง รอฟังผลการตัดสินและสนับสนุนให้บุตรหลานเข้าร่วมการแข่งขัน ไม่ว่าจะเป็นการแข่งขันจะดีก็เพียงใดก็ตาม บางโรงเรียนครูพานักเรียนมาแล้ว นำนักเรียนไปส่งที่บ้าน รายชื่อสถาบันที่เข้าร่วมการทดสอบนาซิดในงานธารน้ำใจเพื่อการศึกษาครั้งที่ 13 มีดังนี้ โรงเรียนมะเขาสะฮะตุตดิน 2 (เขตสะพานสูง) โรงเรียนชิรอยุธยา (เขตมีนบุรี) โรงเรียนฮัลปิทยา (เขตทุ่งครุ) โรงเรียนสวนรัฐวิทยา (เขตสวนหลวง) โรงเรียนมีนาคุดุลลาบ (จังหวัดปทุมธานี) โรงเรียนมิพัลลูลุมิตดินียะห์ (บ้านดอน) (เขตวัฒนา) โรงเรียนอมันนอมิต (เขตบางคอแหลม) โรงเรียนอิสลามวิทยาลัย คณะที่ 1 (เขตทุ่งครุ) โรงเรียนอิสลามวิทยาลัย คณะที่ 2 (เขตทุ่งครุ) และโรงเรียนสันติธรรม คลอง 18 (จังหวัดฉะเชิงเทรา)

จากจำนวนโรงเรียนทั้งสิบโรงเรียนจะเห็นว่า 5 โรงเรียนมาจากเขตพื้นที่ฝั่งตะวันออกของกรุงเทพมหานคร 2 โรงเรียนมาจากเขตปริมณฑลรอบกรุงเทพมหานคร คือจังหวัดปทุมธานีและจังหวัดฉะเชิงเทรา 2 โรงเรียนมาจากเขตพื้นที่ฝั่งตะวันตกของกรุงเทพมหานคร และมี 1 โรงเรียนที่มาจากพื้นที่ชั้นในของกรุงเทพมหานคร คือเขตวัฒนา คณะกรรมการตัดสินการทดสอบนาซิดให้คะแนนโดยพิจารณาองค์ประกอบ 4 ด้านดังนี้

○ การใช้ภาษา ออกอักขระเสียงที่ถูกต้อง โดยเฉพาะการออกเสียงอักขระในภาษาอาหรับ คณะกรรมการจัดทดสอบนาซีดได้เชิญผู้รู้ทางด้านภาษาอาหรับจากประเทศอียิปต์เป็นผู้ตัดสินให้คะแนนองค์ประกอบที่ 1 จากการสัมภาษณ์พบว่า นักเรียนมุสลิมไทยในประเทศไทยยังมีปัญหาในการเรียนภาษาอาหรับ ถึงแม้ว่าจะเรียนภาษาอาหรับในโรงเรียนเพื่ออ่านพระคัมภีร์ แต่ก็ไม่ได้ใช้ภาษาอาหรับในชีวิตประจำวัน ไม่ได้ฟัง ไม่ได้เขียน ไม่ได้พูด เนื่องจากยังใช้ภาษาไทยเป็นภาษาหลัก จึงทำให้นักเรียนไม่เข้าใจความหมายของเนื้อเพลง ไม่สามารถออกเสียงอักขระได้ถูกต้อง ทำให้สื่อสารความหมายผิดไป ภาษาอาหรับมีตัวอักษรที่ออกเสียงแตกต่างจากฐานเสียงของอักษร จำเป็นต้องฝึกฝนและเข้าใจฐานเสียงที่ใช้ออกเสียงอักขระอาหรับ

○ ความแม่นยำในการขึ้นเสียง ผู้เข้าทดสอบต้องแสดงความสามารถให้คณะกรรมการเห็นว่าร้องไม่เพี้ยน แม่นยำทั้งทำนอง ระดับเสียงและจังหวะ

○ ความไพเราะของทำนองเกิดจากการประสานเสียง นักเรียนจะประสานเสียงได้ก็ต้องมีความแม่นยำในระดับเสียงมากขึ้นกว่าการทำนองหลักเพียงประการเดียว สามารถแยกโสตประสาทรับรู้การฟังขณะร้องร่วมกับผู้อื่นได้ และแยกทำนองของตนเองได้อย่างไม่เพี้ยน ไม่หลงลืมทำนองของตนเองเมื่อได้ยินทำนองของผู้อื่น

○ เทคนิคและวิธีการขับร้อง นักร้องนำจะต้องมีเสียงดัง ฟังชัด มีแก้วเสียง กลวิธีพิเศษที่คณะกรรมการวัดเป็นคุณสมบัติพิเศษคือการใช้ลูกคอ ไม่นำลูกคอของการอ่านกอรีมาปะปนกับการร้องนาซีด (มุฮัมหมัด อพันธ์ พุฒเพ็ง, สัมภาษณ์, 5 ตุลาคม 2560)

การเก็บข้อมูลการประกวดอนาซิดจากแหล่งที่ 2 เป็นงานวันเมตตามะฮัตอัสลาม 60 จัดที่มัสยิดอัสลาม ซอยเสรีไทย 24 ถนนเสรีไทย แขวงคลองกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร มัสยิดอัสลาม ตั้งอยู่สุดซอยเสรีไทย 24 ภายในซอยเสรีไทย 24 เป็นบ้านเรือนของพี่น้องชุมชนมัสยิดอัสลาม โรงเรียนมัสยิดอัสลามและบริเวณจัดงานคือพื้นที่ปูนซีเมนต์หน้ามัสยิดอัสลาม ด้านหลังมัสยิดติดคลองแสนแสบ

งานวันเมตตามะฮัตอัสลาม 60 มีลักษณะและองค์ประกอบของงานเทศกาลซึ่งประกอบไปด้วย

- วัตถุประสงค์ร่วมกันของชุมชนในการจัดงานเพื่อจัดหาทุนทรัพย์ซ่อมแซมอาคารของโรงเรียน

- ร้านค้า ร้านอาหารที่มาออกร้านร่วมทำบุญโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย เช่นเดียวกันกับแม่ค้าอาสาสมัคร ผู้ปกครองในงานธารน้ำใจเพื่อการศึกษา อุดมเขตทุ่งครุ ประกอบด้วยร้านอาหาร 48 ร้านอาหาร ตั้งอยู่ด้านหน้ามัสยิด ร้านค้าซึ่งขายข้าวของเครื่องใช้ เสื้อผ้า เทป ซีดีเพลงอนาซิดนาเศป หนังสือ นิตยสาร 18 ร้านอาหารตั้งอยู่ด้านหลังมัสยิด

- สถานที่จัดใช้ลานจอดรถพื้นที่ปูนซีเมนต์หน้ามัสยิด จัดเวทีกลางแจ้ง ประดับตกแต่งสถานที่อย่างสวยงาม เครื่องเสียงคุณภาพระดับดีมาก คุณภาพไมโครโฟนและลำโพงดีมาก

- ระยะเวลา ใช้เวลาจัดงาน 2 วัน ประกอบด้วยกิจกรรมการแสดงของนักเรียนอนุบาล การบรรยายธรรม และการทดสอบอนาซิดเป็นรายการสุดท้าย เช่นเดียวกับการจัดทดสอบอนาซิดที่งานธารน้ำใจเพื่อการศึกษา อุดมเขตทุ่งครุ

○ การสนับสนุนและการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้ปกครอง ครู นักเรียน สมาชิกในชุมชนเข้าร่วมงานในฐานะผู้ออกร้าน ผู้สนับสนุนการจัดงาน ผู้มาซื้ออาหาร ผู้มาบริจาค ผู้ดูแลสถานที่

○ มื้อองค์ประกอบของคณะกรรมการดำเนินงานที่ได้รับการแต่งตั้ง และประกาศอย่างชัดเจน

○ ช่วงเวลาการจัดงาน จัดขึ้นในราวเดือนพฤศจิกายนเป็นประจำของทุกปี ตรงกับช่วงฤดูหนาว ไม่มีฝนเนื่องจากจัดงานกลางแจ้งจึงต้องคำนึงถึงอากาศ ลม

○ การจัดการบริหารพื้นที่และการใช้สถานที่ ภายในงานแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือภายในมัสยิดเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์สำหรับละหมาดและอ่านพระคัมภีร์ ส่วนด้านนอกมัสยิดเป็นพื้นที่เวทีและซุ้มร้านค้า ซึ่งอยู่ส่วนทิศตะวันออกของมัสยิด พื้นที่ของลานด้านหน้าเวทีแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 ใช้จัดโต๊ะสำหรับนั่งชมการทดสอบนาซิด และส่วนที่ 2 ด้านหลังพื้นที่โต๊ะนั่งชมนาซิด เป็นโต๊ะสำหรับรับประทานอาหารจำนวน 400 โต๊ะเต็มสนามฟุตบอล

○ มีคณะทำงานที่ได้รับการแต่งตั้งประกาศไว้อย่างชัดเจน และเปิดเผย ซึ่งประกอบไปด้วยคณะกรรมการมัสยิด ครู ผู้ปกครอง ศิษย์เก่าโรงเรียนมะฮัลดัสสลาม

○ มีการจัดทดสอบนาซิดซึ่งมีโรงเรียนที่เข้าร่วมการจัดทดสอบ 10 โรงเรียนดังนี้ โรงเรียนมะเซาะฮะตุตดิน 2 (เขตสะพานสูง) โรงเรียนปอเนาะหลอแหล (เขตมินบุรี) โรงเรียนบำรุงศาสนาอิสลาม (บึงเทพยา) (เขตจังหวัดฉะเชิงเทรา) โรงเรียนอิสลามรักสันติ (เขตบางกะปิ) โรงเรียนมีดาคุดตุลลาบ (จังหวัดปทุมธานี) โรงเรียนมีฟตาฮุลอูลูมิตินียะห์

(บ้านดอน) (เขตวัฒนา) โรงเรียนอิมารอตติคีน (เขตลาดพร้าว) โรงเรียน บิดายาตุลฮิดายะห์ (คลอง 14) (เขตหนองจอก) โรงเรียนดาร์ลุลุลูม (เขตบางกะปิ) โรงเรียนสันติธรรม คลอง 18 (จังหวัดฉะเชิงเทรา)

จากจำนวนโรงเรียนทั้งสิบโรงเรียนจะเห็นว่า 6 โรงเรียนมาจาก เขตพื้นที่ฝั่งตะวันออกของกรุงเทพมหานคร 3 โรงเรียนมาจากเขตปริมณฑล รอบกรุงเทพมหานคร คือจังหวัดปทุมธานีและจังหวัดฉะเชิงเทรา และ มี 1 โรงเรียนที่มาจากพื้นที่ชั้นในของกรุงเทพมหานคร คือเขตวัฒนา

4) วิเคราะห์การทดสอบอนาคตของเขตทุ่งครุและเขตบึงกุ่ม

จากตารางแจกแจงรายละเอียดการจัดงานและเปรียบเทียบ 6 ประเด็นในการจัดงานพบว่า ประเด็นสำคัญคือทั้งสองต่างมีกิจกรรม การจัดงานที่คล้ายคลึงกัน ถึงแม้จะมีรายละเอียดแตกต่างกันบ้าง เช่น งานเขตทุ่งครุมีกิจกรรมการกุศลเพิ่มเติม เช่น กิจกรรมการปั่นจักรยาน ในขณะที่งานเขตบึงกุ่มเน้นกิจกรรมของนักเรียน อย่างไรก็ตามจะเห็น ได้ว่า การจัดทดสอบอนาคตเป็นกิจกรรมที่พบทั้งสองและจัดไว้เป็น กิจกรรมสุดท้ายของงาน นอกจากนี้ยังพบว่าระยะเวลาการจัดงานของ ทั้งสองงานใช้ระยะเวลา 2 วันเพื่อเอื้อเวลาให้กับการจัดกิจกรรม ทุกรายการซึ่งต้องใช้เวลา การจัดงานเป็นไปอย่างไม่เร่งรีบ เริ่มต้น จัดงานวันศุกร์หรือวันเสาร์ งานเทศกาลเป็นของชุมชนที่ทุกคนมีส่วนร่วม และเป็นพื้นที่แสดงอัตลักษณ์ทางศาสนาและวัฒนธรรม ทั้งนี้เปิดให้ ผู้เข้าร่วมที่มีเชื้อชาติและนับถือศาสนาอื่นเข้าร่วมงานได้ เนื่องจาก มีการออกร้านค้า ร้านอาหาร ผู้วิจัยสังเกตพบว่า ในงานเทศกาลของ เขตบึงกุ่มมีผู้มาเที่ยวชมงานชาวไทยพุทธมากกว่างานเทศกาลของ เขตทุ่งครุ ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาที่มาเดินเล่น และแวะซื้ออาหาร รับประทาน ถึงแม้ว่ามัสยิดจะตั้งอยู่ในซอยซึ่งไม่ใช่เป็นทางผ่านก็ตาม

จากการสอบถามพบว่าชอบมาเยี่ยมชมงาน และไม่ค่อยได้มีโอกาสได้รับประทานอาหารอิสลามแท้ ๆ เช่น ข้าวหมกไก่ โรตีสาน้ำมัน เป็นต้น

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบการจัดงานเทศกาลระหว่างงานของมัสยิดอิสลาม และงานของอิสลามวิทยาลัย

รายละเอียด	งานมัสยิดอิสลาม	งานอูคูวะห์
สถานที่	มัสยิดอิสลาม	สนามฟุตบอล โรงเรียนอิสลามวิทยาลัย แห่งประเทศไทย
จุดประสงค์	เพื่อส่งเสริมการศึกษา และการกุศลสงเคราะห์	เพื่อส่งเสริมการศึกษา และการกุศลสงเคราะห์
การออกร้าน	ร้านค้า / ร้านอาหาร	ร้านค้า / ร้านอาหาร
การสนับสนุน	ผู้ปกครองนักเรียน ชาวบ้าน และชุมชนโดยรอบ	คณะกรรมการโรงเรียน ผู้ปกครองนักเรียน ชาวบ้าน และชุมชนโดยรอบ
ระยะเวลา	2 วัน	2 วัน
การจัดงาน	(ทดสอบนาซีตวันที่สอง ของงาน)	(ทดสอบนาซีตวันที่สอง ของงาน)
เวลา	- เริ่มทดสอบ เวลา 21.00 น. - สิ้นสุดกิจกรรม เวลา 00.30 น.	เริ่มทดสอบ เวลา 20.30 น. สิ้นสุดกิจกรรม เวลา 01.00 น.

ที่มา: พรประพิตร เป่าสวัสดิ์

จากการเปรียบเทียบการจัดทดสอบนาซิดของทั้งสองงานพบว่า ทั้งสองงานจัดให้มีการทดสอบนาซิดเป็นรายการสุดท้าย ทั้งนี้ผู้วิจัย ได้ตั้งข้อสังเกตว่าการจัดให้มีการทดสอบนาซิดเป็นรายการสุดท้ายนั้น เป็นเพราะในช่วงค่ำผู้ชมงานเริ่มทยอยเดินเข้ามาในงาน ต่างก็เลือกซื้ออาหาร พุดคุยกัน และรับประทานอาหาร การจัดทดสอบนาซิดนั้น เป็นการขับร้องที่ต้องใช้สมาธิในการฟัง ยามดึกเมื่อเงียบสงบแล้วทำให้เกิดบรรยากาศพิเศษสำหรับการจัดงานและการฟังนาซิด ทำให้พื้นที่บริเวณโดยรอบเงียบสงบ มีเพียงเสียงขับร้องนาซิดที่ตั้งทั่วบริเวณ ทั้งนี้ผู้จัดงานได้อธิบายให้ผู้วิจัยฟังว่า เหตุที่ต้องมีการจัดนาซิดนั้นก็เพื่อเป็นการดึงดูดให้ผู้ชมงานอยู่ในบริเวณงานจนกระทั่งยามดึกมีเช่นนั้นแล้วก็จะเกิดความเงียบเหงา มีเพียงการบรรยายธรรม ผู้คนจะหนีกลับบ้านหลังจากที่รับประทานอาหารเสร็จแล้ว การทดสอบนาซิดเป็นความบันเทิงรูปแบบหนึ่งที่สมาชิกในชุมชนแต่งตัวออกมานั่งฟังกัน ให้กำลังใจนักเรียนที่มาแข่งขันและรอลุ้นว่าผู้ชนะเลิศในปีนี้จะมาจากโรงเรียนใด ชุมชนใด

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบการจัดทดสอบนาซีตในงานเทศกาลระหว่าง
งานของมัสยิดอิสลามและงานของอิสลามวิทยาลัย

รายละเอียด	งานมัสยิดอิสลาม	งานอูคูวะห์
ลำดับการจัด ทดสอบ	จัดเป็น Highlight สุดท้าย	จัดเป็น Highlight สุดท้าย
จำนวนสถาบัน ที่เข้าร่วมทดสอบ	10 สถาบัน	10 สถาบัน
กรรมการ	จำนวน 3 คน	จำนวน 7 คน - นักกอร์ระดับประเทศ 3 คน - กรรมการจากประเทศ อาหรับ 4 คน
บทเพลง	- เพลงอิสระ จำนวน 3 เพลง	- เพลงบังคับ 1 เพลง (เพลง อัชมาอูล์ฮุซนา หรือ 99 พระนามอัลลอฮ์) - เพลงอิสระ 2 เพลง
การทดสอบ	- รอบคัดเลือก 2 บทเพลง - รอบตัดสิน 1 บทเพลง	ทดสอบรอบเดียว 3 บทเพลง

ที่มา: พรประพิตร เป่าสวัสดิ์

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการพัฒนาอาชีพนาซิดจำเป็นต้องอนุรักษ์และพัฒนาทั้งสองด้าน ในการอนุรักษ์ควรมีการจัดเก็บบันทึกทำนองที่ใกล้สูญหาย เนื่องจากการทดสอบทำให้เยาวชนมุ่งเน้นเฉพาะบทเพลงที่ใช้ในการประกวด แต่ไม่ได้มีโอกาสศึกษาบทเพลงนาซิดในบริบทเดิมก่อนการประกวด ควรมีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการประสานเสียงให้กับผู้ฝึกซ้อม การใช้เสียง และการสนับสนุนให้การขับร้องนาซิดเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรในโรงเรียน โดยรักษาบริบทวัฒนธรรมนาซิดไว้ ควรมีการจัดอบรมครู เพื่อให้ความรู้เรื่องกลวิธีการใช้เสียง ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญที่ต้องฝึกหัดไปพร้อมกับทักษะของการอ่านพระคัมภีร์ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการร้องนาซิด แต่ใช้กลวิธีออกเสียงแตกต่างกัน

2) นาซิดในฐานะมรดกร่วมทางวัฒนธรรม

เป็นที่น่าสังเกตว่าศิลปินนาซิดในกรุงเทพมหานคร เชื่อมโยงตนเองกับโลกมุสลิมผ่านดนตรีนาซิด ดนตรีนาซิดในประเทศมาเลเซีย ซึ่งได้ก้าวเข้าสู่การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การแสดงในรายการโทรทัศน์ ทั้งนี้เนื่องจากประเทศมาเลเซียมีประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิมนับถือศาสนาอิสลาม จึงทำให้ดนตรีนาซิดได้รับการสนับสนุนและสามารถต่อรองเป็นรูปแบบของการบันเทิงในสื่อกระแสหลักได้ นอกจากนี้ดนตรีนาซิดในประเทศมาเลเซีย ยังทำหน้าที่เป็นภาพลักษณ์ของความทันสมัยและความพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนที่ท่า ทิศนคติเดิมสู่โลกสมัยใหม่นักนาซิดในกรุงเทพมหานครรู้จักศิลปินนาซิดในมาเลเซียเป็นอย่างดี

จะเห็นได้ว่า เทคโนโลยีทำให้ศิลปินเป็นที่รู้จักไม่เพียงเฉพาะในประเทศเท่านั้น คณะอนาซิดของประเทศไทยจึงสามารถอาศัยเรียนรู้วิธีการขั้นสูงจากคณะอนาซิดจากประเทศเพื่อนบ้าน และนำบทเพลงจากประเทศมาเลเซียและบทเพลงจากอาหรับมาขับร้อง ถึงแม้ว่าจะมีการประพันธ์เนื้อร้องและบทเพลงอนาซิดขึ้นมาใหม่ โดยนักอนาซิดไทยมุสลิม แต่บทเพลงเหล่านั้นก็ยังไม่เป็นที่แพร่หลายในกลุ่มนักอนาซิดทั่วโลก เนื่องจากภาษาไทยมิใช่เป็นภาษาที่ใช้ในกลุ่มประชากรมุสลิมนอกจากคนไทย

อนาซิดในประเทศมาเลเซียได้รับการสนับสนุนส่งเสริมและรัฐบาลให้ความสำคัญ ผนวกเอาอนาซิดเป็นส่วนหนึ่งของการรณรงค์นโยบายทางวัฒนธรรม การจัดประกวดอนาซิดของประเทศมาเลเซียจึงเป็นการจัดประกวดในระดับประเทศโดยการสนับสนุนของรัฐบาล การประกวดอนาซิดในกรุงเทพมหานครยังคงเป็นเวทีชุมชนที่อาศัยความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจกันระหว่างพี่น้องที่สามารถสนับสนุนปัจจัยในการจัดงาน อาจมีการสนับสนุนจากหน่วยงานท้องถิ่นบ้าง

รายการอ้างอิง

- Anderson, Benedict. (1991). *Imagined Communities: Reflection on the Origin and Spread of Nationalism*. New York: Verso.
- Falassi, A. (Ed.). (1987). *Time out of Time: Essays on the Festival*. Albuquerque: University of New Mexico Press.
- Getz, W. 2007. *Event Studies: Theory, Research and Policy for Planned Events*. Oxford: Elsevier.
- Gole, Nilufer. (2002). Islam in Public: New Visibilities and New Imaginaries. *Public Culture*. 14(1): 173-190.
- Hede, A., L. Jago, & M. Deery. (2003). An agenda for special event research: Lessons from the past and directions for the future. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 10 (supplement), 1-14.
- Shamsul A. B. (1997). Identity Construction, Nation Formation, and Islamic Revivalism in Malaysia. In *Islam in an Era of Nation-States: Politics and Religious Renewal in Muslim Southeast Asia*, ed. Robert W. Hefner and Patricia Horvath, 207-231. Honolulu: University of Hawaii Press.
- Tan, Sooi Beng. (2007). Singing Islamic Modernity: Recreating Nasyid in Malaysia. *Kyoto Review of Southeast Asia*. (8-9): March 2007. Online Journal. October 13, 2018. <https://kyotoreview.org/issue-8-9/singing-islamic-modernity-recreating-nasyid-in-malaysia/>

บุษกร บิณฑสันต์. (2554). *โครงการจัดทำแผนที่แหล่งวัฒนธรรม
ท้องถิ่นที่มีชีวิตตามโครงการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร.
กรุงเทพฯ: สำนักวัฒนธรรม กีฬาและการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร.
มุฮัมหมัดอพนัดี พุฒเพ็ง. สัมภาษณ์, 5 ตุลาคม 2560.
มุฮัมหมัดอพนัดี พุฒเพ็ง. สัมภาษณ์, 5 พฤศจิกายน 2560.*

ระบบบูรณาการข้อมูลสารสนเทศเพื่อการเยียวยา และการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน ผู้ได้รับผลกระทบจากปัญหาความไม่สงบ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ดร.ไกรยส ภัทราวาท

ความเป็นมาและความสำคัญ

สืบเนื่องจากผลการดำเนินงานโครงการวิจัยระบบบูรณาการการเยียวยาและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ย้ายถิ่น อันเนื่องมาจากปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งได้เริ่มดำเนินงานในพื้นที่จังหวัดสงขลา ภายใต้การสนับสนุนงบประมาณการวิจัยจาก สกว. ระหว่างปี 2558-2559 โดยใช้กรอบแนวคิดการวิจัยที่ว่าช่องว่างด้านข้อมูลสารสนเทศ (Information Asymmetry) มีผลในการสร้างต้นทุนการดำเนินการเยียวยาที่ไม่จำเป็นให้แก่ทั้งผู้ให้บริการและผู้รับบริการ เมื่อต้นทุนการดำเนินการเยียวยาสูงเกินกว่าที่ผู้รับบริการจะแบกรับไหวหรือสูงเกินกว่าที่ผู้ให้บริการจะสามารถดำเนินการได้ ในทางปฏิบัติจึงเกิดช่องว่าง (Friction) ของการเยียวยาระหว่างภาครัฐและประชาชน ซึ่งแม้ประชาชนจะต้องการการเยียวยา และภาครัฐมีเจตนารมณ์ในการเยียวยาประชาชนมากเพียงใด แต่ด้วยต้นทุนการดำเนินงานที่สูงเกินความจำเป็นนี้ ทำให้มีประชาชนจำนวนมากไม่ได้รับการเยียวยาหรือได้รับการเยียวยาที่ล่าช้าในทางปฏิบัติ

จากผลการทดลองใช้ต้นแบบระบบสารสนเทศในจังหวัดสงขลา เบื้องต้นพบว่า ระบบสามารถช่วยค้นหาประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจาก ความรุนแรงที่หลุดออกนอกระบบการเยียวยาภาครัฐ และช่วยเสริมสร้าง ประสิทธิภาพหน่วยงานของรัฐทั้ง 6 หน่วยงาน ในการทำงานเยียวยา ประชาชนผ่านการลดเวลาร้อยละ 50 ถึง 70 ในการติดต่อประสานงาน ระหว่างเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐที่มีภารกิจเยียวยาประชาชนร่วมกัน เพราะการส่งต่อข้อมูลจากที่เคยเป็นระบบกระดาษ และระบบการโทร ประสานงานเป็นครั้ง ๆ ไป ได้เปลี่ยนเป็นระบบการส่งต่อข้อมูลผ่านระบบ สารสนเทศแบบ Real-time ซึ่งจะทำให้ข้อมูลของประชาชนผู้ขอรับ การเยียวยาในมือของเจ้าหน้าที่ของรัฐทุกหน่วยงานเป็นปัจจุบันล่าสุด ตลอดเวลา ไม่ต้องมีการรอการส่งต่อข้อมูลเหมือนแต่ก่อน นอกจากนี้ ประชาชนยังสามารถประหยัดเวลาได้มากถึงร้อยละ 70 ถึง 80 ในการรอรับการเยียวยาของประชาชนจะลดลงเนื่องจากประชาชน ไม่ต้องไปดำเนินการติดต่อประสานงานหรือหาข้อมูลสิทธิการเยียวยา ด้วยตนเองอีกต่อไป เพราะระบบจะแสดงสิทธิและขั้นตอนการเยียวยา ทั้งหมด รวมทั้งเอกสารที่ต้องเตรียมให้แก่ประชาชนได้รับทราบทั้งหมด ในครั้งเดียว ทำให้ประชาชนเข้าใจและสามารถดำเนินการตามขั้นตอน ทั้งหมดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้วยความสำเร็จในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ผู้บริหารจาก 8 องค์กร ซึ่งมีภารกิจในการเยียวยาประชาชนในจังหวัด สงขลาและหน่วยงานระดับชาติ รวมถึงสำนักงานกองทุนสนับสนุน การวิจัย (สกว.) จึงได้ร่วมลงนามความร่วมมือในบันทึกความร่วมมือ ในการสนับสนุนการวิจัยพัฒนาระบบบูรณาการข้อมูลสารสนเทศ เพื่อการเยียวยาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ จากปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดสงขลา โดยมีรองผู้ว่าราชการ

จังหวัดสงขลาลงนามเป็นสักขีพยาน และทุกฝ่ายตกลงที่จะมีความร่วมมือเป็นระยะเวลา 2 ปี ในการสนับสนุนการวิจัยระบบบูรณาการข้อมูลสารสนเทศเพื่อการเยียวยา และการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน ผู้ได้รับผลกระทบจากปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดสงขลา เพื่อสร้างความยั่งยืนในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องในจังหวัดสงขลา และสนับสนุนการขยายผลสู่พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้อื่น ๆ ต่อไป เพื่อให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งครอบครัว ได้มีหลักประกันจากภาครัฐเพื่อชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ซึ่งจะเป็นก้าวสำคัญสู่การสร้างสันติภาพ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในอนาคต

ด้วยเหตุนี้ โครงการวิจัยระบบบูรณาการข้อมูลสารสนเทศเพื่อการเยียวยาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงได้พัฒนาขึ้นภายใต้การสนับสนุนตามกรอบความร่วมมือที่ทั้ง 8 องค์กร ได้ร่วมลงนามไว้ เพื่อวิจัยพัฒนาระบบบูรณาการข้อมูลสารสนเทศในจังหวัดสงขลา ให้ครอบคลุมประชากรเต็มพื้นที่จังหวัดสงขลา รวมทั้งขยายผลการดำเนินการสู่จังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส เพื่อให้ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้งหมด โดยอาศัยประสบการณ์และข้อเสนอแนะจากผลการดำเนินงานเมื่อปีที่ผ่านมาเป็นเครื่องมือสำคัญในการปรับปรุงพัฒนาระบบให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) ศึกษาวิเคราะห์ผลการดำเนินงานระบบบูรณาการข้อมูลสารสนเทศฯ ในรอบ 6 เดือนที่ผ่านมาในจังหวัดสงขลา เพื่อปรับปรุงแก้ไขระบบให้เกิดประสิทธิภาพ
- 2) วิจัยพัฒนาระบบบูรณาการข้อมูลสารสนเทศฯ ให้สามารถครอบคลุมการดำเนินงานในพื้นที่ จังหวัดสงขลา ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส
- 3) สนับสนุนและพัฒนาเครือข่ายทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคมเพื่อสนับสนุนการทำงานของระบบบูรณาการข้อมูลสารสนเทศฯ ในพื้นที่ จังหวัดสงขลา ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส อย่างยั่งยืน
- 4) จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อสนับสนุนการทำงานของระบบบูรณาการข้อมูลสารสนเทศฯ ในพื้นที่จังหวัดสงขลา ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

แนวทางการดำเนินงานของโครงการ

1.1 การดำเนินงานในช่วง 6 เดือนแรก

1) การทบทวนวรรณกรรมเพื่อปรับปรุงแก้ไขระบบให้เกิดประสิทธิภาพ

ก. สังเคราะห์ประสบการณ์ต้นแบบของระบบสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบูรณาการงานและการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานต่างสังกัดที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานในประเทศไทย และในระดับนานาชาติ ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประสิทธิภาพของระบบในโครงการได้

ข. สังเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นได้จากการดำเนินงานของระบบที่มีวัตถุประสงค์การดำเนินงานที่คล้ายคลึงกัน เพื่อวางแผนการขยายผลการดำเนินงานของระบบ และแผนการป้องกันปัญหาที่คล้ายคลึงกันที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต

ค. ศึกษาฟังก์ชันการทำงานของระบบที่เป็นประโยชน์ต่อการสนับสนุนการบูรณาการงาน และการแลกเปลี่ยนข้อมูลของหน่วยงานเหี่ยวยาในจังหวัดชายแดนภาคใต้

2) การวิเคราะห์ข้อมูลผลการดำเนินงานในรอบ 6 เดือนของระบบในจังหวัดสงขลา

ก. การวิเคราะห์ปัญหาทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพของการใช้งานระบบในจังหวัดสงขลา โดยเฉพาะปัญหาการนำเข้าข้อมูล การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงาน การเรียกใช้ข้อมูล และการใช้ข้อมูลเพื่อสนับสนุนการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ

ข. วิเคราะห์ประสิทธิภาพการทำงานของระบบทั้งด้านปริมาณ และคุณภาพ ด้านเวลา งบประมาณ กำลังคน และความพึงพอใจของผู้ใช้ระบบ โดยเปรียบเทียบกับกระบวนการทำงานแบบดั้งเดิม

ค. ประเมินช่องว่างของการดำเนินงานระบบสารสนเทศที่ผู้ใช้งานจากหน่วยงานต่าง ๆ และประชาชนต้องการให้มีการพัฒนาเพิ่มเติม

3) การออกแบบสถาปัตยกรรมระบบและแผนยกระดับการทำงานเพื่อใช้งานครอบคลุม 4 จังหวัด

ก. แนวทางการออกแบบระบบเพื่อแก้ไขปัญหาคือความไม่สมมาตรของข้อมูลแนวทางการออกแบบและพัฒนาระบบให้ครอบคลุมพื้นที่ 4 จังหวัดยังคงใช้แนวทางเช่นเดียวกับการออกแบบ

ระบบในจังหวัดสงขลาซึ่งอาศัยกรอบการวิเคราะห์ Principle-Agent Problem ระหว่างหน่วยให้บริการด้านการเยียวยาของภาครัฐ (Humanitarian Relief-Delivery Agent) และประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ (Principle/Affected Citizens) ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากความไม่สมมาตรของข้อมูลสารสนเทศ (Asymmetric Information) ระหว่างผู้ให้บริการเยียวยา (Agent) และผู้รับบริการเยียวยา (Principle) ดังนั้น ระบบสารสนเทศที่พัฒนาขึ้นจากต้นแบบในจังหวัดสงขลาจึงมุ่งยกระดับศักยภาพของระบบในการลดช่องว่าง และปัญหาดังกล่าวอย่างเป็นระบบอย่างยั่งยืน ตามวัตถุประสงค์โครงการนี้ โดยมีการพัฒนาฟังก์ชันเพิ่มเติมที่สำคัญดังต่อไปนี้

ข. การพัฒนาฐานข้อมูลเชื่อมโยงข้อมูลประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากปัญหาความรุนแรงข้ามพื้นที่จังหวัด ซึ่งทำงานแบบออนไลน์ ประกอบด้วย Web forms ที่จำเป็นสำหรับการเก็บข้อมูลโดยอาศัยเลข 13 หลัก เป็นตัวเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานต่างสังกัด รวมทั้งระหว่างหน่วยงานสังกัดเดียวกันที่อยู่ระหว่างพื้นที่

ค. การพัฒนาระบบเฝ้าระวังการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานของประชาชนระหว่างพื้นที่ และระบบเตือนเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบเพื่อสนับสนุนการส่งต่อและการโอนย้ายข้อมูล และการให้บริการเยียวยาประชาชนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องข้ามพื้นที่ โดยที่ประชาชนไม่จำเป็นต้องดำเนินการทางเอกสารเป็นจำนวนมากอย่างในปัจจุบัน

ง. การพัฒนาระบบติดตามการให้บริการของเจ้าหน้าที่ทุกหน่วยงานที่ร่วมใช้ระบบอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทุกหน่วยงานที่ร่วมใช้ระบบสามารถมีข้อมูลล่าสุด ถึงการได้รับการเยียวยาทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงินจากหน่วยงานต่าง ๆ แบบ Real-time เพื่อลดทอนความซ้ำซ้อนของการทำงานระหว่างหน่วยงานและการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานร่วมกันของทุกหน่วยงาน

จ. ระบบแสดงผลสถานะของประชาชนผู้รับบริการ
เยี่ยมยาบนแผนที่ GIS ในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้

ฉ. ระบบจัดทำเอกสารรายบุคคล แบบฟอร์มที่หน่วยงาน
ต่าง ๆ ต้องการเพื่อให้ผู้ใช้งานสามารถพิมพ์เอกสารเหล่านี้ออกมา
และใช้สนับสนุนกระบวนการทำงานได้

ช. ระบบแสดงผลข้อมูลของประชาชนผู้รับบริการ
เยี่ยมยาที่จะเป็นประโยชน์เพิ่มเติมต่อการทำงานของเจ้าหน้าที่หน่วยงาน
ต่าง ๆ ตามความต้องการที่ได้รับการเสนอแนะจากการลงพื้นที่ประชุม
ร่วมกับผู้ใช้งานระบบและผู้บริหารหน่วยงาน

1.2 การดำเนินงานในช่วง 6 เดือนสุดท้าย

1) การยกระดับการทำงานของระบบสารสนเทศในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้

คณะนักวิจัยจะใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม
เชิงพื้นที่ (Area-based Participatory Action Research) เพื่อพัฒนา
แผนยกระดับการทำงานของระบบสารสนเทศในพื้นที่ 4 จังหวัด
ชายแดนภาคใต้ เพื่อให้การพัฒนาและการนำระบบสารสนเทศไปใช้
ในพื้นที่ 4 จังหวัด สามารถช่วยแก้ไขปัญหาและช่องว่างในการเยี่ยมยา
ในพื้นที่ผ่านกระบวนการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายนักวิจัยในพื้นที่
และผู้ใช้ประโยชน์จากผลผลิตของโครงการวิจัยในพื้นที่อย่างยั่งยืน
โดยกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเชิงพื้นที่จะใช้พื้นที่เป็นฐาน
ในการทำงานร่วมกับองค์กรภาคประชาชน องค์กรภาครัฐ และองค์กร
เอกชนในพื้นที่เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนข้อมูล
ระหว่างหน่วยงาน เพื่อร่วมกันยกระดับคุณภาพการให้บริการเยี่ยมยา
แก่ประชาชน เพื่อส่งเสริมความยั่งยืนของผลการดำเนินงานโครงการ

ในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ แม้คณะนักวิจัยจะถอนตัวออกจากการทำงานในพื้นที่แล้วในอนาคต โดยอาศัยยุทธศาสตร์และแนวทางการดำเนินการดังต่อไปนี้

ก. การใช้เครือข่ายเจ้าหน้าที่ผู้ใช้ระบบสารสนเทศในพื้นที่จังหวัดสงขลา ในการประสานความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานเดียวกัน ในพื้นที่จังหวัดยะลา ปัตตานี และ นราธิวาส เพื่อร่วมทดลองใช้ระบบสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานในพื้นที่ของตนเอง

ข. การลงพื้นที่ของคณะนักวิจัยเพื่อจัดประชุมนำเสนอผลการวิเคราะห์และประเมินผลการดำเนินงานในรอบ 6 เดือนแรกของระบบสารสนเทศในจังหวัดสงขลา แก่ผู้บริหารหน่วยงานในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และผู้บริหารส่วนกลาง

ค. การสนับสนุนการจัดทำบันทึกความตกลงเพื่อความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อสนับสนุนความยั่งยืนของการใช้งานระบบสารสนเทศในระยะยาว

2) การติดตั้งระบบ การฝึกอบรมเจ้าหน้าที่

โครงการจะดำเนินการพัฒนาระบบ Web-based Application ที่สามารถใช้งานผ่านคอมพิวเตอร์ แท็บเล็ตและสมาร์ทโฟน ได้โดยง่าย และนำระบบขึ้นไว้บน Cloud Server ซึ่งจะมีการชำระค่าธรรมเนียมเอาไว้ล่วงหน้าเป็นเวลา 1 ปี หลังจากโครงการสิ้นสุดลง โดยมีการออก Username และ Password ให้แก่เจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำนวน 1 Account ต่อหน่วยงานต่อพื้นที่ พร้อมด้วยระบบบันทึกข้อมูลการเข้าใช้ระบบเพื่อความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลในฐานข้อมูล โดยในเบื้องต้นโครงการจะดำเนินการพัฒนาระบบและจัดอบรมเจ้าหน้าที่เพื่อรองรับการใช้งานของ 6 หน่วยงาน

ดังต่อไปนี้ ในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่

- ก. สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- ข. ศูนย์เยาวชนจังหวัด และศูนย์เยาวชนอำเภอ
- ค. สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด
- ง. สำนักงานยุติธรรมจังหวัด
- จ. สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 12
- ฉ. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 1

โดยโครงการจะมีเจ้าหน้าที่ช่วยบริการตอบข้อซักถาม และสนับสนุนการใช้ระบบตลอด 5 วันทำการในเวลาราชการ ตลอดระยะเวลาของโครงการ และภายหลังจากโครงการสิ้นสุดลงเป็นเวลา 3 เดือน หลังจากนั้น เจ้าหน้าที่ที่ได้รับการฝึกอบรมจากโครงการจะทำหน้าที่สนับสนุนการทำงานในพื้นที่ต่อไปด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินงานในพื้นที่

3) กระบวนการจัดเก็บและบันทึกข้อมูลเข้าสู่ระบบ

ภายหลังจากการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่แล้ว เจ้าหน้าที่เหล่านี้จะกลับสู่พื้นที่และดำเนินการจัดเก็บข้อมูลประชาชนกลุ่มตัวอย่าง 400 คน ผู้ได้รับผลกระทบในพื้นที่จังหวัด สงขลา ปัตตานี ยะลา นราธิวาส ผ่านการกรอกข้อมูลของเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่าง ๆ จากเอกสารที่แต่ละหน่วยงานได้รวบรวมไว้ หรือการนำเข้าข้อมูลจากไฟล์ Excel ที่แต่ละหน่วยงานใช้อยู่ โดยการทำงานรวบรวมข้อมูลในพื้นที่จังหวัด ปัตตานี ยะลา นราธิวาส จะดำเนินการผ่านการสนับสนุนของเจ้าหน้าที่หน่วยงานเดียวกันในพื้นที่จังหวัดสงขลา ด้วยระบบพีซีเลี้ยง เพื่อส่งเสริมความยั่งยืนและประสิทธิภาพในการดำเนินงานของระบบในระยะยาว

สรุปผลการวิจัย

จากผลการดำเนินงานโครงการวิจัยระบบบูรณาการการเยียวยาและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ย้ายถิ่นอันเนื่องมาจากปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งได้เริ่มดำเนินงานในพื้นที่จังหวัดสงขลา ภายใต้การสนับสนุนงบประมาณการวิจัยจาก สกว. ระหว่างปี 2558-2559 โดยใช้กรอบแนวคิดการวิจัยที่ลดช่องว่างด้านข้อมูลสารสนเทศ (Information Asymmetry) พบว่า ระบบสามารถช่วยค้นหาประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงที่หลุดออกนอกระบบการเยียวยาภาครัฐ และช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพหน่วยงานของรัฐทั้ง 6 หน่วยงานในการทำงานเยียวยาประชาชนผ่านการลดเวลาร้อยละ 50 ถึง 70 ในการติดต่อประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐที่มีภารกิจเยียวยาประชาชนร่วมกัน นอกจากนั้นประชาชนยังสามารถประหยัดเวลาได้มากถึงร้อยละ 70 ถึง 80 เนื่องจากประชาชนไม่ต้องไปดำเนินการติดต่อประสานงานหรือหาข้อมูลสิทธิการเยียวยาด้วยตนเองอีกต่อไป เพราะระบบจะแสดงสิทธิและขั้นตอนการเยียวยาทั้งหมด รวมทั้งเอกสารที่ต้องเตรียมให้แก่ประชาชนได้รับทราบทั้งหมดในครั้งเดียว ทำให้ประชาชนเข้าใจและสามารถดำเนินการตามขั้นตอนทั้งหมดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้วยเหตุนี้ผู้บริหารจาก 8 องค์กร ซึ่งมีภารกิจในการเยียวยาประชาชนในจังหวัดสงขลาและหน่วยงานระดับชาติ รวมถึงสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) จึงได้ร่วมลงนามความร่วมมือในบันทึกความร่วมมือ ในการสนับสนุนการวิจัยพัฒนาระบบบูรณาการข้อมูลสารสนเทศเพื่อการเยียวยาและพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ จากปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดสงขลาเป็นระยะเวลา 2 ปี ในการสนับสนุนการวิจัยระบบบูรณาการข้อมูลสารสนเทศ

เพื่อการเยียวยาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดสงขลา เพื่อสร้างความยั่งยืนในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องในจังหวัดสงขลา และสนับสนุนการขยายผลสู่พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้อื่น ๆ ต่อไป เพื่อให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งครอบครัว ได้มีหลักประกันจากภาครัฐเพื่อชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ซึ่งจะเป็นก้าวสำคัญสู่การสร้างสันติภาพในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในอนาคต โครงการวิจัยระบบบูรณาการข้อมูลสารสนเทศเพื่อการเยียวยาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน ผู้ได้รับผลกระทบจากปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงได้พัฒนาขึ้นภายใต้การสนับสนุนตามกรอบความร่วมมือที่ทั้ง 8 องค์กร ได้ร่วมลงนามไว้ เพื่อวิจัยพัฒนาระบบบูรณาการข้อมูลสารสนเทศในจังหวัดสงขลา ให้ครอบคลุมประชากรเต็มพื้นที่จังหวัดสงขลา รวมทั้งขยายผลการดำเนินการสู่จังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส เพื่อให้ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้งหมด โดยอาศัยประสบการณ์และข้อเสนอแนะจากผลการดำเนินงานเมื่อปีที่ผ่านมาเป็นเครื่องมือสำคัญในการปรับปรุงพัฒนาระบบให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

การดำเนินงานของโครงการวิจัยตลอดระยะเวลา 2 ปีที่ผ่านมา จากข้อตกลงความร่วมมือ ความร่วมมือในการสนับสนุนการวิจัยพัฒนา “ระบบบูรณาการข้อมูลสารสนเทศเพื่อการเยียวยาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดสงขลา” ได้นำไปสู่การขยายผลไปสู่ 4 จังหวัด ประกอบด้วยจังหวัดสงขลา ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส โดยเมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2561 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้จัดทำข้อตกลงความร่วมมือการขับเคลื่อนการใช้งานระบบบูรณาการข้อมูล

สารสนเทศเพื่อการเยียวยาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ร่วมกับสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส มีวัตถุประสงค์เพื่อ

- 1) สนับสนุนองค์ความรู้ทางวิชาการเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนการใช้งานระบบบูรณาการข้อมูลสารสนเทศเพื่อการเยียวยาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
- 2) สนับสนุนการแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อบูรณาการการเยียวยาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
- 3) สนับสนุนการใช้ระบบสารสนเทศเพื่อบูรณาการการเยียวยาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
- 4) สนับสนุนให้มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ ประสบการณ์และการขยายผลการใช้ระบบสารสนเทศภายในสังกัดและสู่หน่วยงานสังกัดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- 5) สนับสนุนการใช้ประโยชน์จากระบบฐานข้อมูลสารสนเทศเพื่อการเยียวยาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

โดยบันทึกข้อตกลงความร่วมมือฉบับดังกล่าว มีกำหนดระยะเวลา 3 ปี ในการขับเคลื่อนการใช้งานระบบบูรณาการข้อมูลสารสนเทศเพื่อการเยียวยาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ

จากปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งจะสนับสนุนบุคลากร เจ้าหน้าที่ในการใช้ระบบสารสนเทศ ซึ่งจะเป็นกลไกสำคัญเพื่อนำไปสู่การวางแผนการทำงานร่วมกันในระยะถัดไป

ภาพที่ 1 การลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ 4 จังหวัดภาคใต้

โดยระหว่างปีงบประมาณ 2561 (ตุลาคม 2560 - กันยายน 2561) หน่วยงานที่ร่วมลงนามบันทึกความตกลง (MOU) เข้าร่วมโครงการพัฒนาฐานข้อมูลสารสนเทศจากจังหวัดสงขลา ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส ได้ร่วมกันบันทึกข้อมูลเข้าสู่ระบบสารสนเทศรวมทั้งสิ้น 1,375 คน โดยจังหวัดสงขลามีการบันทึกข้อมูลเข้ามาในฐานข้อมูลจำนวนรวมทั้งสิ้น 1,338 คน ในขณะที่จังหวัดยะลาและนราธิวาสมีการบันทึกข้อมูลเข้ามาทั้งสิ้น 13 และ 24 คนตามลำดับ ส่วนจังหวัดปัตตานีเจ้าหน้าที่กำลังรวบรวมข้อมูลเพื่อเตรียมกรอกเข้าสู่ระบบต่อไป

จากการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานผู้ใช้ระบบสารสนเทศ ผู้บริหารหน่วยงาน เจ้าหน้าที่ และผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ ได้ให้ความสำคัญและความร่วมมือกับโครงการวิจัยระบบบูรณาการข้อมูลสารสนเทศ

เพื่อการเยียวยาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมที่มุ่งวิจัยพัฒนาเพื่อตอบสนองความต้องการและสอดคล้องกับภาระหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งจากการประชุมเพื่อสังเคราะห์ถอดบทเรียน ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ทั้ง 4 จังหวัด เห็นเป้าหมายร่วมกันว่า ประชาชนจะได้รับการบริการจากภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ ลดต้นทุนค่าใช้จ่าย และประหยัดเวลาในการประสานงาน รวมทั้งได้รับการเยียวยาที่ครบถ้วนตามสิทธิ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อร่วมวางแผน กำหนดปฏิทินการทำงาน การติดตาม โดยการใช้ระบบฐานข้อมูลสารสนเทศเพื่อการเยียวยาในรูปแบบแอปพลิเคชันเป็นเครื่องมือสนับสนุน และขับเคลื่อนการทำงาน พร้อมทั้งสร้างระบบทีมพี่เลี้ยงในระดับพื้นที่ ทั้งนี้ได้สรุปความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากหน่วยงานผู้ใช้ระบบสารสนเทศได้ดังนี้

1. ประสพการณ์จากการนำระบบสารสนเทศเพื่อการเยียวยาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ไปใช้ในหน่วยงาน
 - 1) ระบบสารสนเทศที่คณะนักวิจัยพัฒนา ส่วนใหญ่มีความครอบคลุมของประเภทข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เช่น ข้อมูลพื้นฐานของผู้ถูกรักษา และผู้ที่ได้รับผลกระทบ สิทธิการเยียวยา และการติดตาม
 - 2) ระบบสารสนเทศมีความครอบคลุมสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

ศูนย์เี่ยวยาอำเภอ ศูนย์เี่ยวยาจังหวัด ศึกษาธิการ
จังหวัด

- 3) ข้อมูลจากระบบสารสนเทศเพื่อการเี่ยวยาฯ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ เช่น การเบิกงบประมาณ การติดตามการเบิกจ่าย และการติดตามการเี่ยวยาได้
- 4) เพื่อให้เจ้าหน้าที่นาระบบสารสนเทศนี้ไปใช้ในการบันทึกข้อมูลได้ระหว่างลงพื้นที่ ควรพัฒนาระบบให้สอดคล้องกับการใช้งาน เช่น พัฒนาเป็นแอปพลิเคชันในรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์ เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถทำงานและส่งต่อข้อมูลได้รวดเร็วมากขึ้น

2. ประโยชน์ในการนาระบบสารสนเทศเพื่อการเี่ยวยาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ไปใช้สนับสนุนการทำงาน

- 1) การใช้ระบบสารสนเทศในการส่งต่อข้อมูลระหว่างหน่วยงานช่วยลดภาระค่าใช้จ่าย และเวลาการทำงานของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ
- 2) ฐานข้อมูลสารสนเทศนี้ช่วยสนับสนุนการตรวจสอบข้อมูลความซ้ำซ้อนของการเี่ยวยา และลดข้อร้องเรียนที่เกิดจากความผิดพลาดของเจ้าหน้าที่ได้
- 3) ระบบฐานข้อมูลสารสนเทศช่วยให้ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เห็นภาพรวมของข้อมูลทั้งหมด เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจและการช่วยเหลือได้อย่างทันเวลาและมีประสิทธิภาพ
- 4) เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนาระบบนี้ไปขยายผลต่อ และใช้ฐานข้อมูลเดียวกันอย่างเป็นรูปธรรม

ควรมีการจัดประชุมสร้างความเข้าใจระดับผู้บริหาร และ
ระดมความเห็นกระบวนการทำงานของแต่ละหน่วยงาน

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวางแผนการทำงานในระยะต่อไป

- 1) ระบบสารสนเทศนี้เป็นการพัฒนาจากงานวิจัย แม้ว่า
จะได้รับการสนับสนุนต่อเนื่องมาเป็นเวลา 2 ปี แต่เพื่อ
ให้เกิดความมั่นใจในระดับพื้นที่ให้สามารถใช้ระบบ
สารสนเทศได้อย่างต่อเนื่อง จึงจำเป็นที่จะต้องสร้าง
ความเข้าใจให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หาเจ้าภาพในด้าน
บุคลากร แลงบประมาณ พร้อมทั้งใช้วางแผนการใช้
ระบบอย่างเป็นรูปธรรม
- 2) สนับสนุนให้มีการจัดตั้งเครือข่ายจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
เพื่อสร้างความเข้าใจและประชาสัมพันธ์การนำระบบ
สารสนเทศนี้ไปใช้ประโยชน์
- 3) พัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการเฝ้าระวังในรูปแบบ
แอปพลิเคชันทั้งในรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์ เพื่อให้
เจ้าหน้าที่ใช้ค้นหา บันทึก และส่งต่อข้อมูลในระหว่าง
การลงพื้นที่ได้
- 4) สร้างแรงจูงใจในการนำระบบสารสนเทศไปใช้ โดยใช้ให้
เห็นว่าช่วยลดภาระงาน สร้างการขับเคลื่อนโดยอาศัย
ความร่วมมือจากทุกระดับในองค์กร
- 5) ข้อมูลจากระบบสารสนเทศเพื่อการเฝ้าระวังฯ ควรนำ
ไปใช้ประโยชน์ด้านอื่น ๆ ได้ด้วย โดยคำนึงถึงประโยชน์
ของประชาชน และเพื่อให้สามารถส่งต่อข้อมูล
ให้ครอบคลุมในระดับพื้นที่ ควรขยายระบบสารสนเทศ
เพื่อการเฝ้าระวังนี้ให้แก่อำเภอด้วย

- 6) สนับสนุนให้พื้นที่จังหวัดสงขลาเป็นพี่เลี้ยงในการใช้ระบบ และเป็นผู้สนับสนุนหลักด้านบุคลากรและทรัพยากร ในการดำเนินงานโครงการพัฒนาระบบสารสนเทศ เพื่อการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบ
- 7) มีระบบสนับสนุนในการตอบปัญหาการใช้งานระบบ สารสนเทศอย่างทันเวลา

การใช้งานระบบฐานข้อมูลสารสนเทศร่วมกันของหน่วยงาน เยียวยาทั้ง 4 จังหวัด ช่วยให้สามารถดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็น สำคัญที่ไม่สามารถทำได้มาก่อนในหลายประเด็น ดังต่อไปนี้

1) การย้ายถิ่นฐานของประชากร

การแลกเปลี่ยนข้อมูลร่วมกันระหว่างหน่วยงานเยียวยา ทั้ง 4 จังหวัด ช่วยให้ทุกหน่วยงานสามารถมองเห็นข้อมูลที่สำคัญ หลายประการ เช่น ข้อมูลที่อยู่ภูมิลาเนาที่เกิดเหตุการณ์ความรุนแรง และข้อมูลถิ่นฐานที่อยู่ปัจจุบันของประชาชน ทำให้ประชาชนที่ภาครัฐ มีหน้าที่เยียวยา ไม่หลุดออกไปจากระบบการเยียวยาของทั้ง 5 หน่วยงานหลัก แม้จะมีการย้ายถิ่นฐานเกิดขึ้น โดยจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากฐานข้อมูล พบพฤติกรรมการย้ายถิ่นฐานที่น่าสนใจดังนี้

ในบรรดาประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรง ในจังหวัดนราธิวาส 21 คน ปัจจุบัน 17 คน ยังคงอาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัด นราธิวาสเช่นเดิม โดยทุกคนให้ข้อมูลว่าพอใจในที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน ในขณะที่อีก 4 คน ย้ายออกไปอยู่อาศัยในจังหวัดสงขลา ยะลา และ นครศรีธรรมราช ส่วนผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรง ในจังหวัดยะลา 14 คน ส่วนใหญ่มิได้ให้ข้อมูลที่อยู่ในปัจจุบัน ส่วนผู้ที่ ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ยังคงอาศัยอยู่ในจังหวัดยะลา (3 คน) และย้ายออกไป

อยู่จังหวัดนราธิวาส และสงขลาจังหวัดละ 1 คน ส่วนประชาชนที่ประสบเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดสงขลาจำนวนทั้งสิ้น 1,165 คน ปัจจุบัน 559 คน ยังคงอาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดสงขลา ส่วนอีก 427 คน ไม่พบข้อมูลที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน และอีก 179 คน ย้ายไปอยู่พื้นที่จังหวัดอื่น ๆ แม้ว่าประชาชนทั้งหมดจะประสบเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่ส่วนใหญ่ก็ยังคงอยู่อาศัยอยู่ในพื้นที่ 4 จังหวัดดังกล่าว โดยส่วนใหญ่ยังอาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดเดิม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษางานวิจัยโครงการวิจัยการย้ายถิ่นประชากรอันเนื่องมาจากการปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และ 4 อำเภอในจังหวัดสงขลา) ที่พบว่า การย้ายถิ่นฐานของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรงส่วนใหญ่เป็นการย้ายถิ่นฐานภายในพื้นที่จังหวัดเดิม ตามด้วยการย้ายถิ่นฐานเข้าสู่พื้นที่จังหวัดสงขลา โดยการย้ายถิ่นฐานไปสู่อื่น ๆ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นการย้ายถิ่นฐานที่เกิดขึ้นน้อยที่สุด

2) การเยียวยาด้วยการส่งเสริมการประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับความถนัดของประชาชน

จากการสำรวจความต้องการของประชาชนผู้ได้รับการเยียวยาจากรัฐในปัจจุบันพบว่า มีประเด็นความต้องการที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพหลายประเด็น เช่น การฝึกอบรมอาชีพ การจัดหางาน เงินทุนเพื่อการประกอบอาชีพ และการจัดหาที่ทำกิน อย่างไรก็ตามจากการศึกษาข้อมูลการบันทึกการเยียวยาประชาชนเกี่ยวกับการประกอบอาชีพในฐานข้อมูลพบว่า มีประชาชนได้รับการเยียวยาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพน้อยมาก ซึ่งสวนทางกับความต้องการของประชาชน นอกจากนี้จากการจัดเวทีระดมสมองจากประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในพื้นที่ก็พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ต้องการการสนับสนุนด้านอาชีพ

จากภาครัฐที่ตรงต่อกับความถนัดและศักยภาพของประชาชน เนื่องจากในปัจจุบันมีบางมาตรฐานด้านอาชีพที่เป็นการออกแบบจากส่วนกลาง แต่ไม่สอดคล้องกับความต้องการและบริบทในพื้นที่ จึงทำให้ประชาชนยังไม่ได้รับประโยชน์จากโครงการหลายโครงการเท่าที่ควร

หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องจึงควรพิจารณาสนับสนุนมาตรฐานการเชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพมากขึ้น โดยริเริ่มจากการสำรวจความต้องการ ความถนัดและศักยภาพของประชาชน รวมทั้งบริบทการดำเนินงานในพื้นที่จริง เพื่อให้การออกแบบมาตรการและการจัดสรรงบประมาณเกิดความคุ้มค่าและประสิทธิผลต่อการเชี่ยวชาญอย่างเต็มที่ รวมถึงมีมาตรการสำรวจความพึงพอใจหรือผลการเชี่ยวชาญดังกล่าวเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในการดำเนินการดังกล่าวในอนาคต

3) การกระจุกตัวของผู้ได้รับการเชี่ยวชาญในบางพื้นที่

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า บางพื้นที่มีการรวมกลุ่มของประชาชนผู้ได้รับการเชี่ยวชาญจากเหตุการณ์ความรุนแรงเป็นจำนวนมากอย่างเด่นชัด เช่น พื้นที่อำเภอสุโขทัย อำเภอเทพา และอำเภอสบ้าย้อย จังหวัดสงขลา ซึ่งมีจำนวนประชาชนที่ได้รับการเชี่ยวชาญสูงกว่าพื้นที่อื่น ๆ ในจังหวัดสงขลาหลายเท่าตัว เจ้าหน้าที่เชี่ยวชาญจากหน่วยงานต่าง ๆ จึงควรศึกษาติดตามสาเหตุของการกระจุกตัวดังกล่าว รวมทั้งส่งเสริมระบบการทำงานในระดับพื้นที่สามารถตอบสนองกับความต้องการการเชี่ยวชาญของประชาชนในพื้นที่รวมถึงการส่งเสริมการประกอบอาชีพและการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเปิดโอกาสให้มีความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ท้องถิ่น และภาคประชาสังคมมาร่วมแบ่งเบาภาระการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐอย่างยั่งยืน

4) ความเสียหายต่อทรัพย์สินของประชาชน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อทรัพย์สินของประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ในฐานะข้อมูลพบว่า ความเสียหายที่มีมูลค่าการขอรับการช่วยเหลือจากภาครัฐสูงสุดคือความเสียหายที่เกิดแก่อาคารสถานที่และบ้านซึ่งมีมูลค่าความเสียหายโดยเฉลี่ยมากกว่า 140,000 บาท และสูงมากกว่า 660,000 บาท ในกรณีที่มีมูลค่าสูงสุด ตามมาด้วยความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่รถยนต์ที่มีมูลค่าความเสียหายเฉลี่ยเกือบ 60,000 บาท และสูงสุดที่ 300,000 บาทต่อกรณี

5) ภาระหนี้สินของประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลประชาชน 975 คน ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับภาระหนี้สินจากทั้งหมด 1,375 คน ในฐานะข้อมูลพบว่าประชาชน 969 คน ระบุว่าไม่มีหนี้ (70.47%) โดยประชาชน 6 คน ที่ให้ข้อมูลภาระหนี้สิน มีประชาชนที่มีหนี้ในระบบจำนวน 5 คน เฉลี่ยคนละประมาณ 300,000 บาทต่อคน ส่วนประชาชนที่ระบุว่าไม่มีหนี้นอกงบประมาณว่ามีหนี้้นอกงบอยู่ประมาณ 200,000 บาท

การวิเคราะห์ฐานข้อมูลที่ได้จากการบันทึกข้อมูลเข้ามาในระบบสารสนเทศพบว่า บางพื้นที่มีการรวมกลุ่มของประชาชนผู้ได้รับการเยียวยาจากเหตุการณ์ความรุนแรงเป็นจำนวนมากอย่างเด่นชัด เช่น พื้นที่อำเภอสุไหงปาดี อำเภอเทพา และอำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา ซึ่งมีจำนวนประชาชนที่ได้รับการเยียวยาส่งกว่าพื้นที่อื่น ๆ ในจังหวัดสงขลาหลายเท่าตัว นอกจากนั้น ข้อมูลจากฐานข้อมูลยังแสดงให้เห็นว่าแม้ประชาชนทั้งหมดจะประสบเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ 4 จังหวัด

ชายแดนภาคใต้ แต่ส่วนใหญ่ก็ยังคงอยู่อาศัยอยู่ในพื้นที่ 4 จังหวัดดังกล่าว โดยส่วนใหญ่ยังอาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดเดิม ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยเรื่องการย้ายถิ่นประชากรที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้อื่น ๆ

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประเมินประสิทธิภาพการเยียวยาประชาชนจากข้อมูลการบันทึกการเยียวยาประชาชนเกี่ยวกับการประกอบอาชีพในฐานะข้อมูลพบว่า มีประชาชนได้รับการเยียวยาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพน้อยมาก ซึ่งสวนทางกับความต้องการของประชาชน นอกจากนี้จากการจัดเวทีระดมสมองจากประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในพื้นที่ที่พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ต้องการการสนับสนุนด้านอาชีพจากภาครัฐที่ตรงต่อความถนัดและศักยภาพของประชาชน เนื่องจากในปัจจุบันมีบางมาตรฐานด้านอาชีพที่เป็นการออกแบบจากส่วนกลางแต่ไม่สอดคล้องกับความต้องการและบริบทในพื้นที่ จึงทำให้ประชาชนยังไม่ได้รับประโยชน์จากโครงการหลายโครงการเท่าที่ควร หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องจึงควรพิจารณาสนับสนุนมาตรฐานการเยียวยาที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพมากขึ้น

นอกจากนั้นฐานข้อมูลจากระบบสารสนเทศยังสามารถใช้สนับสนุนการวิเคราะห์ความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อทรัพย์สิน รวมทั้งภาวะหนี้สินของประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความรุนแรง เพื่อช่วยให้การออกแบบและวางแผนมาตรการการเยียวยาประชาชนในอนาคตมีประสิทธิภาพมากขึ้นได้ในระยะยาว

6. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) การส่งเสริมการใช้ประโยชน์ระบบฐานข้อมูลสารสนเทศให้เต็มศักยภาพในอนาคต

จากการศึกษาผลการจัดเก็บข้อมูลทั้ง 1,375 กรณีในรอบปีงบประมาณ 2561 ที่ผ่านมาพบว่า ข้อมูลบางส่วนในแบบเก็บข้อมูลยังมีการบันทึกข้อมูลเข้าสู่ระบบสารสนเทศไม่ถึง 50% และบางรายการแทบไม่มีการกรอกข้อมูลเข้ามาจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเลย ทำให้คณะผู้วิจัยไม่สามารถดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างเต็มที่ในหลายประเด็นที่มีความสำคัญและมีนัยเชิงนโยบาย

การรายงานผลการกรอกข้อมูลและความครบถ้วนของข้อมูลให้แก่ผู้บริหารของหน่วยงานที่เข้าร่วมในบันทึกความตกลง (MOU) จึงอาจช่วยให้มีการกระตุ้นและติดตามผลการทำงานบันทึกข้อมูลของเจ้าหน้าที่ได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในอนาคต รวมถึงการฝึกอบรมและสนับสนุนทางเทคนิค จากทีมงานระบบสารสนเทศอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การบันทึกข้อมูลมีความถูกต้องแม่นยำ และมีความต่อเนื่องในระยะยาว

2) การให้การสนับสนุนเจ้าหน้าที่ในพื้นที่อย่างต่อเนื่องเพื่อความยั่งยืนของระบบ

จากการติดตามการบันทึกข้อมูลของเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เข้าร่วมในบันทึกความตกลง (MOU) ที่ยังมิได้กรอกข้อมูลเข้ามาครบถ้วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานในพื้นที่ที่พึ่งเข้าร่วมโครงการในปีนี้ได้แก่ จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส พบว่า สาเหตุสำคัญของความล่าช้าในการบันทึกข้อมูลมาจากความไม่มั่นใจว่าการพัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศภายใต้โครงการวิจัยที่ได้รับงบประมาณ

สนับสนุนจาก สกว. จะมีความยั่งยืนเพียงใด เนื่องจากที่ผ่านมา มีหน่วยงานวิจัย และสถาบันวิชาการจำนวนมากเข้ามาขอความร่วมมือ ในการกรอกข้อมูลจากเจ้าหน้าที่จำนวนมาก แต่เมื่อจบประมาณการวิจัย หมดลง ก็มักจะยุติการสนับสนุนทั้งงบประมาณและให้ข้อมูลทางเทคนิค เพื่อดำเนินงานต่อ แม้มีการลงนามในบันทึกความตกลง (MOU) แล้ว ในปีนี้ แต่เจ้าหน้าที่และผู้บริหารหน่วยงานก็ต้องการความมั่นใจว่า การจัดสรรกำลังคนและเวลาในการใช้งานในระบบนี้ จะได้รับการสนับสนุน ในระยะยาว ไม่เหมือนจากระบบอื่น ๆ ที่ผ่านมา

แนวทางการแก้ไขปัญหาคือความไม่มั่นใจของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ ดังกล่าว จำเป็นต้องมีการดำเนินการสนับสนุนทั้งด้านงบประมาณและ การทำงานอย่างต่อเนื่อง 2-3 ปี เพื่อให้ระบบดังกล่าวสามารถบันทึก ข้อมูลที่สำคัญต่อกระบวนการทำงานเชี่ยวชาญของเจ้าหน้าที่ รวมทั้ง มีการใช้งานของ 5 หน่วยงานเชี่ยวชาญหลักในพื้นที่ 4 จังหวัดอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อย 2-3 ปีงบประมาณ จึงจะเกิดความยั่งยืนของระบบ ในระยะยาว ดังนั้น การดำเนินงานในระยะต่อไปของโครงการจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก

3) การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวทางการวิเคราะห์ และใช้ประโยชน์จากข้อมูลให้แก่เจ้าหน้าที่

ส่วนหนึ่งของมาตรการส่งเสริมความยั่งยืนของการใช้งานระบบ ฐานข้อมูลสารสนเทศในระยะยาว คือการสนับสนุนทางวิชาการและ ทางเทคนิคให้เจ้าหน้าที่และผู้บริหาร ได้ใช้ประโยชน์จากการวิเคราะห์ ข้อมูลที่ได้ดำเนินการบันทึกลงไป เพื่อสนับสนุนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ แผนงบประมาณ รวมทั้งติดตามประเมินผลการดำเนินการเชี่ยวชาญของ หน่วยงาน เพื่อให้ทุกฝ่ายได้เห็นคุณค่าประโยชน์ของข้อมูลที่ได้บันทึกเข้าไป

รวมถึงมูลค่าของข้อมูลที่ได้ใช้ประโยชน์ สมกับเวลาและทรัพยากรที่ได้ลงทุนไปในกระบวนการดังกล่าว

การฝึกอบรมและการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเจ้าหน้าที่ทั้งในจังหวัดเดียวกันและระหว่างจังหวัด จึงเป็นภารกิจที่สำคัญอย่างมาก ในการสร้างเครือข่ายผู้ใช้งานระบบฐานข้อมูลสารสนเทศที่ยั่งยืน ซึ่งนอกจากจะช่วยส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากระบบสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนแล้ว ยังจะช่วยส่งเสริมคุณภาพของข้อมูลให้ดียิ่งขึ้น เพราะข้อมูลที่มีการใช้ประโยชน์และตรวจสอบจากหลาย ๆ ฝ่าย จะเป็นข้อมูลที่มีความถูกต้องแม่นยำมากขึ้นในระยะยาว

การประเมินประสิทธิผลของนโยบาย การเงินการคลัง เพื่อสนับสนุน ธุรกิจฮาลาลในจังหวัดชายแดนใต้

ม.ล.พงศ์ระพีพร อาภากร และคณะ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่เขตชายแดนภาคใต้ ซึ่งเริ่มขึ้นตั้งแต่ปี 2540 และยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยแม้ว่าสถานการณ์ดังกล่าวมีแนวโน้มลดลงในปี 2559 แต่ยังคงส่งผลอย่างมากต่อวิถีชีวิต สภาวะทางเศรษฐกิจ และความสุขความพอใจของประชาชนในพื้นที่ ดังนั้น ภาครัฐจึงได้มีมาตรการด้านต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เกิดการจ้างงาน ก่อให้เกิดรายได้เป็นแรงจูงใจให้ประชาชนยังคงอาศัยอยู่ในพื้นที่ ป้องกันการย้ายถิ่นฐานของประชากร และส่งเสริมให้นักลงทุนยังคงดำเนินชีวิตและธุรกิจอยู่ในพื้นที่ เพื่อให้สภาวะเศรษฐกิจในพื้นที่ที่ประสบปัญหายังคงพัฒนาต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง โดยภาครัฐได้มีมาตรการด้านต่าง ๆ ทั้งมาตรการด้านการเงิน มาตรการด้านภาษี และค่าธรรมเนียม และมาตรการด้านการส่งเสริมการลงทุน สำหรับพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ยะลา ปัตตานี นราธิวาส สตูล และ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา ได้แก่ อำเภोजะนะ อำเภอนาทวี อำเภอบะนัง และอำเภอเทพา)

ถึงแม้ว่าภาครัฐได้มีนโยบายด้านการเงินการคลังเพื่อส่งเสริมธุรกิจฮาลาลในจังหวัดชายแดนใต้มาอย่างต่อเนื่อง แต่สภาวะเศรษฐกิจ

ในจังหวัดชายแดนใต้ยังคงขาดเสถียรภาพ ประชาชนบางส่วนยังคงทยอยย้ายถิ่นฐานจากพื้นที่ ส่งผลให้การจ้างงานและการลงทุนในพื้นที่ลดลง ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องสำรวจข้อมูลความต้องการและความพึงพอใจของผู้ประกอบการธุรกิจฮาลาลในจังหวัดชายแดนใต้ ต่อนโยบายด้านการเงินการคลังของภาครัฐ เพื่อให้ทราบถึงความต้องการผู้ประกอบการธุรกิจฮาลาล และข้อจำกัดในการดำเนินการของนโยบายภาครัฐ อีกทั้งผลการสำรวจดังกล่าวจะถูกนำมาใช้เพื่อประเมินประสิทธิผลของนโยบายด้านการเงินการคลัง ต่อการส่งเสริมธุรกิจฮาลาลในจังหวัดชายแดนใต้ และการขยายตัวทางเศรษฐกิจในพื้นที่ โดยใช้ตัวชี้วัดด้านเศรษฐกิจมหภาคและเศรษฐกิจจุลภาค เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนานโยบายด้านการเงินการคลังของภาครัฐ ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ประกอบการฮาลาลในพื้นที่อย่างแท้จริงและทั่วถึง โดยจะช่วยให้นโยบายของภาครัฐสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และไม่เป็นการงบประมาณต่อภาครัฐจนเกินควร

ผลกระทบของสถานการณ์ความไม่สงบชายแดนใต้ต่อเศรษฐกิจในจังหวัดชายแดนภาคใต้

เมื่อวิเคราะห์ภาวะเศรษฐกิจและโครงสร้างในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า จังหวัดส่วนใหญ่มีการพึ่งพาภาคการผลิตด้านเกษตรกรรมเป็นสำคัญ โดยเฉพาะในหมวดพืชผลจากผลผลิตยางพารา ทำให้อัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจภาคใต้ โดยเฉพาะใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงราคายางพาราเป็นสำคัญ ดังนั้น คณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์ผลกระทบของเหตุการณ์ความไม่สงบของชายแดนภาคใต้ต่อภาวะเศรษฐกิจที่เป็นเศรษฐกิจนอกภาคเกษตร (Gross provincial product: GPP Non-Agriculture) เนื่องจาก

เห็นว่าการก่อเหตุการณ์ความไม่สงบของชายแดนภาคใต้แต่ละครั้ง ได้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อความเชื่อมั่นของประชาชนและภาคธุรกิจ ส่งผลให้การใช้จ่ายใช้สอยของประชาชนลดลง รวมถึงการลงทุน ภาคเอกชนภายในพื้นที่ลดลงด้วย เนื่องจากกลุ่มประชาชนและภาคธุรกิจ มีความอ่อนไหวต่อเหตุการณ์สถานการณ์ความไม่สงบมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ทั้งนี้ ผลกระทบของเหตุการณ์ความไม่สงบต่อสถานะเศรษฐกิจของจังหวัด ชายแดนภาคใต้ 5 จังหวัด มีรายละเอียดดังนี้

2.1) จังหวัดสงขลา พบว่า เหตุการณ์ความไม่สงบของชายแดน ภาคใต้ไม่ค่อยมีผลต่อการขยายตัวของเศรษฐกิจนอกภาคเกษตร ของจังหวัดสงขลามากนัก ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากเหตุความรุนแรง ของภาคใต้จะอยู่เพียง 4 อำเภอ ของจังหวัดสงขลา ได้แก่ อำเภอนาหว้า อำเภอนาทวี อำเภอสะบ้าย้อย และอำเภอเทพา เท่านั้น ในขณะที่อัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจจังหวัดสงขลาจากอำเภอหาดใหญ่เป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม เหตุการณ์ความไม่สงบของชายแดนภาคใต้ได้ส่งผล ให้การขยายตัวของเศรษฐกิจชะลอลง

2.2) จังหวัดยะลา ซึ่งเป็นหนึ่งในสามจังหวัดที่มีเหตุการณ์ ความไม่สงบเกิดขึ้นสูงมากอันดับ 2 รองจากจังหวัดนราธิวาส พบว่า เหตุการณ์ความไม่สงบของชายแดนภาคใต้ส่งผลกระทบอย่างชัดเจน ต่อการขยายตัวของเศรษฐกิจนอกภาคเกษตรของจังหวัดยะลา โดยเฉพาะสาขาโรงแรมและภัตตาคาร จะได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ ความไม่สงบมากที่สุด รองลงมา คือ สาขาการผลิตภาคอุตสาหกรรม และสาขาอสังหาริมทรัพย์

2.3) จังหวัดนราธิวาส ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีเหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้นมากที่สุด พบว่า จำนวนเหตุการณ์ความไม่สงบในชายแดนภาคใต้ที่เพิ่มขึ้นนั้น ส่งผลกระทบต่ออัตราการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจในจังหวัดนราธิวาสอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในภาคบริการ ได้แก่ สาขาโรงแรมและภัตตาคาร และสาขาขนส่งสื่อสารและโทรคมนาคม อย่างไรก็ดี เมื่อจำนวนเหตุการณ์ไม่สงบลดลง สาขาที่ได้รับผลประโยชน์ ได้แก่ สาขาอุตสาหกรรมและสาขาค้าส่งค้าปลีก

2.4) จังหวัดปัตตานี พบว่า เมื่อจำนวนเหตุการณ์ไม่สงบในชายแดนภาคใต้เพิ่มสูงขึ้น ได้ส่งผลให้อัตราการเติบโตของเศรษฐกิจนอกภาคการเกษตรในจังหวัดปัตตานีชะลอตัวลง โดยเฉพาะสาขาโรงแรมและภัตตาคาร และสาขาขนส่งสื่อสารและโทรคมนาคมที่มีอัตราการเติบโตต่ำกว่าสาขาอื่น ๆ แสดงให้เห็นว่าได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบอย่างชัดเจน นอกจากนี้ เมื่อจำนวนเหตุการณ์ไม่สงบลดลง สาขาที่ได้รับผลประโยชน์มากกว่าสาขาอื่น ได้แก่ สาขาการผลิตภาคอุตสาหกรรม และสาขาอสังหาริมทรัพย์

2.5) จังหวัดสตูล พบว่า เหตุการณ์ความไม่สงบของชายแดนภาคใต้ไม่ค่อยมีผลต่อการขยายตัวของเศรษฐกิจจังหวัดสตูลมากนัก ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากเหตุความรุนแรงของภาคใต้ไม่ได้เกิดในพื้นที่จังหวัดสตูลโดยตรง แต่ได้ส่งผลกระทบทางอ้อมต่อเศรษฐกิจนอกภาคเกษตรอยู่บ้าง โดยภาคอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด คือ สาขาการผลิตภาคอุตสาหกรรม สาขาค้าส่งค้าปลีก และสาขาอสังหาริมทรัพย์

โดยสรุปแล้วเหตุการณ์ความไม่สงบได้ส่งผลกระทบอย่างชัดเจนต่อการขยายตัวของเศรษฐกิจของจังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส โดยภาคบริการจะได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบมากที่สุด

ได้แก่ สาขาโรงแรมและภัตตาคาร และสาขาขนส่งสื่อสารและโทรคมนาคม รongลงมา คือ สาขาการผลิตภาคอุตสาหกรรม และสาขาอสังหาริมทรัพย์ ในขณะที่หากจำนวนเหตุการณ์ความไม่สงบลดลง จะทำให้สาขาอุตสาหกรรม สาขาค้าส่งค้าปลีก และสาขาอสังหาริมทรัพย์สามารถฟื้นตัวได้ ซึ่งแตกต่างกับสาขาโรงแรมและภัตตาคาร รวมทั้งสาขาขนส่งสื่อสารและโทรคมนาคม ซึ่งได้รับผลกระทบในระยะยาว และไม่สามารถฟื้นตัวได้ทันทีหากจำนวนเหตุการณ์ความไม่สงบลดลง นอกจากนี้ ผลการศึกษาพบว่า เหตุการณ์ความไม่สงบได้ส่งผลกระทบต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจของจังหวัด สงขลาและสตูลไม่มากนัก ส่วนหนึ่งอาจเนื่องจากเหตุการณ์ความไม่สงบ ไม่ได้เกิดขึ้นจำนวนมากในพื้นที่จังหวัดสงขลาและสตูล

มาตรการด้านการเงินการคลังเพื่อสนับสนุนพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

หลังจากเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ ภาครัฐจึงได้มีมาตรการด้านต่าง ๆ ทั้งมาตรการด้านการเงิน มาตรการด้านภาษีและค่าธรรมเนียม และมาตรการด้านการส่งเสริมการลงทุน สำหรับพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นการเฉพาะ (ยะลา ปัตตานี นราธิวาส สตูล และ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา ได้แก่ อำเภोजะนะ อำเภอนาทวี อำเภอบะนัง และอำเภอเทพา) เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับประชาชนในพื้นที่ ส่งเสริมการประกอบธุรกิจในพื้นที่ ส่งเสริมให้เกิดการจ้างงาน ก่อให้เกิดรายได้เพื่อเป็นแรงจูงใจให้ประชาชนอยู่ในพื้นที่ ป้องกันการย้ายถิ่นฐานของประชากรในพื้นที่ และส่งเสริมให้นักลงทุนยังคงดำเนินชีวิตและประกอบธุรกิจในพื้นที่ที่ประสบปัญหา ทั้งนี้ มาตรการต่าง ๆ ของภาครัฐสำหรับพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้สามารถสรุปได้ดังนี้

3.1) มาตรการด้านการเงิน เช่น โครงการสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ โครงการพักชำระหนี้ โครงการสินเชื่อที่อยู่อาศัย โครงการสินเชื่อด้วยเงินโฉนดที่ดิน และการชดเชยส่วนต่างเบี้ยประกันภัยทรัพย์สินคุ้มครองภัยก่อนการร้าย เป็นต้น

3.2) มาตรการด้านภาษีและค่าธรรมเนียม เช่น มาตรการลดภาษี ทั้งการลดภาษีเงินได้นิติบุคคล การลดภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา การลดภาษีเงินได้จากการขายอสังหาริมทรัพย์ การลดค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนสิทธินิติกรรม การจดทะเบียนการโอนและการจำนองอสังหาริมทรัพย์ การลดค่าธรรมเนียมเกี่ยวกับการจดทะเบียนธุรกิจ เป็นต้น

3.3) มาตรการส่งเสริมการลงทุนเป็นกรณีพิเศษใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน

3.4) โครงการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ เนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยการให้เงินสนับสนุนกรณีประชาชนและเจ้าหน้าที่รัฐเสียชีวิตหรือทุพพลภาพ ซึ่งจะได้รับเงินช่วยเหลือเยียวยา 500,000 บาทต่อราย

ทั้งนี้ มาตรการที่นำมาใช้ในการประเมินประสิทธิภาพของนโยบายด้านการเงินการคลังสำหรับจังหวัดชายแดนภาคใต้มีรายละเอียดดังนี้

มาตรการด้านการเงิน		
ชื่อมาตรการ	ประเภทมาตรการ	กลุ่มเป้าหมาย
1. โครงการให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้ประกอบการใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้	สินเชื่อ	ผู้ประกอบการกิจการการผลิต การให้บริการ ค้าส่งและค้าปลีก
2. โครงการพักชำระหนี้ลูกค่านาการเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.)	พักชำระหนี้	ประชาชนทั่วไป เกษตรกร ผู้ประกอบการ
3. โครงการสินเชื่อส่งเสริมผู้ประกอบการอาชีพให้บริการรถสาธารณะในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้	สินเชื่อ	ผู้ประกอบการให้บริการรถสาธารณะ
4. โครงการสินเชื่อที่อยู่อาศัยเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สำหรับลูกค้ารายย่อย)	สินเชื่อ	ประชาชนทั่วไป
5. โครงการสินเชื่อที่อยู่อาศัยเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สำหรับแพลตฟอร์มให้เช่า)	สินเชื่อ	ประชาชนทั่วไป
6. โครงการสินเชื่อรถยก	สินเชื่อ	ผู้ประกอบการที่มีรายได้ไม่ต่ำกว่า 120,000 บาทต่อคนต่อปี
7. โครงการสินเชื่อหาบเร่ แผงลอย และอาชีพอิสระ	สินเชื่อ	ผู้ประกอบการหาบเร่ แผงลอย และอาชีพอิสระ
8. โครงการสินเชื่อพัฒนาอาชีพของรัฐ	สินเชื่อ	ผู้ทำธุรกิจในครัวเรือน
9. โครงการสินเชื่อแรงงานไทยในมาเลเซีย	สินเชื่อ	ผู้ประกอบการไทยในมาเลเซีย หรือแรงงานไทยในมาเลเซีย
10. โครงการสินเชื่อรีไฟแนนซ์หนี้ในระบบในการประกอบอาชีพ	สินเชื่อ	ผู้ประกอบการรายย่อย ที่เป็นหนี้ในระบบ

มาตรการด้านการเงิน		
ชื่อมาตรการ	ประเภทมาตรการ	กลุ่มเป้าหมาย
11. โครงการสินเชื่อวิสาหกิจชุมชน	สินเชื่อ	วิสาหกิจชุมชน
12. โครงการสินเชื่อเครื่องแต่งกายมุสลิม	สินเชื่อ	ผู้ประกอบการเครื่องแต่งกายมุสลิม
13. โครงการสินเชื่ออาหารฮาลาลรายย่อย	สินเชื่อ	ผู้ประกอบการอาหารฮาลาล
14. โครงการสินเชื่อเพื่อชำระหนี้ในระบบ	สินเชื่อ	ผู้ที่เป็นหนี้ในระบบ
15. โครงการสินเชื่อธุรกิจสหกรณ์	สินเชื่อ	สหกรณ์
16. โครงการสินเชื่อเพื่อพัฒนาสถานศึกษา	สินเชื่อ	สถานศึกษา
17. โครงการสินเชื่อบุคลากรทางการศึกษา	สินเชื่อ	บุคลากรทางการศึกษา
18. มาตรการสนับสนุนจากกองทุนประกันสังคม	สินเชื่อ	ผู้ประกอบการที่ขึ้นทะเบียนประกันสังคมและผู้ประกันตน
มาตรการด้านการคลัง		
ชื่อมาตรการ	ประเภทมาตรการ	กลุ่มเป้าหมาย
19. มาตรการลดภาษีเงินได้นิติบุคคล	ลดภาษี	ผู้ประกอบการทั่วไป
20. มาตรการลดภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	ลดภาษี	ประชาชนทั่วไป
21. มาตรการลดอัตราภาษีเงินได้จากการขายอสังหาริมทรัพย์	ลดภาษี	ประชาชนทั่วไป/ ผู้ประกอบการทั่วไป
22. มาตรการลดอัตราภาษีธุรกิจเฉพาะจากการขายอสังหาริมทรัพย์ที่เป็นการค้าหรือหากำไรในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะ	ลดภาษี	ประชาชนทั่วไป/ ผู้ประกอบการทั่วไป
23. การลดค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนสิทธินิติกรรม การจดทะเบียนการโอน และการจดทะเบียนการจำนองอสังหาริมทรัพย์และห้องชุดในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจ	ลดค่าธรรมเนียม	ประชาชนทั่วไป/ ผู้ประกอบการทั่วไป

มาตรการด้านการคลัง		
ชื่อมาตรการ	ประเภทมาตรการ	กลุ่มเป้าหมาย
24. มาตรการลดค่าธรรมเนียมกึ่งหนึ่งเกี่ยวกับการจดทะเบียน การขอตรวจเอกสาร การขอสำเนาเอกสาร และค่าธรรมเนียมอื่น ๆ	ลดค่า ธรรมเนียม	ประชาชนทั่วไป/ ผู้ประกอบการทั่วไป
25. มาตรการชดเชยส่วนต่างเบี้ยประกัน	ชดเชย เบี้ยประกัน	ผู้ประกอบการทั่วไป
26. มาตรการส่งเสริมการลงทุนเป็นกรณีพิเศษใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้	ลดภาษี	ผู้ประกอบการทั่วไป

แนวทางการประเมินประสิทธิผลของนโยบายการเงินการคลัง

จากการทบทวนแนวคิดและวรรณกรรม ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลการดำเนินมาตรการหรือนโยบายของภาครัฐ พบว่าแนวทางการประเมินผลการดำเนินนโยบายหรือมาตรการของรัฐมีแนวทางที่หลากหลายและแตกต่างกันมาก โดยแนวทางส่วนใหญ่เป็นการประเมินประสิทธิภาพ และการประเมินประสิทธิผลของนโยบายหรือมาตรการของรัฐ ซึ่งเป็นการพิจารณาความสำเร็จของงาน โครงการหรือกิจกรรม เช่นเดียวกัน แต่มีกระบวนการประเมินผลที่แตกต่างกันดังนี้

การประเมินประสิทธิผล (Effectiveness) หมายถึงการประเมินผลว่ามาตรการหรือนโยบาย สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่พึงปรารถนาหรือเป็นไปตามที่คาดหวังไว้หรือไม่ อย่างไร ซึ่งการประเมินประสิทธิผล เป็นการพิจารณาจากการนำผลของมาตรการหรือนโยบายที่ได้รับเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของมาตรการหรือนโยบายที่ได้กำหนดไว้

การประเมินประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง การประเมินผลสำเร็จของการดำเนินมาตรการ หรือนโยบายที่จะพิจารณาในแง่ของ เศรษฐศาสตร์ที่มีตัวบ่งชี้ ได้แก่ ความประหยัดหรือคุ้มค่า (เช่น ประหยัด ต้นทุน ประหยัดทรัพยากร ประหยัดเวลา) ความทันเวลา และคุณภาพ ของมาตรการหรือนโยบาย (เช่น Input กระบวนการ และ Output) ดังนั้น การประเมินประสิทธิภาพนั้นจะกระทำได้หลังจากการประเมิน ประสิทธิภาพแล้ว

ทั้งนี้ แนวทางในการประเมินผลอาจเป็นการประเมินผลได้ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ที่มีระดับความซับซ้อนที่แตกต่างกันหรือ เป็นการประเมินผลการดำเนินนโยบายหรือมาตรการทั้งก่อน (Ex-ante) หรือหลัง (Ex-post) การดำเนินงาน อย่างไรก็ตาม แนวทางในการประเมินผล ของมาตรการหรือนโยบายนั้น ไม่มีแนวทางที่เป็นมาตรฐานที่สามารถ ใช้ได้กับทุกมาตรการหรือนโยบาย เนื่องจากมีปัจจัยภายนอกหลาย ประการที่อาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของมาตรการหรือนโยบาย ดังกล่าว รวมทั้งมาตรการหรือนโยบายต่าง ๆ นั้น อาจมีวัตถุประสงค์ ที่แตกต่างกัน หรืออาจมีระยะเวลาเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน

คณะผู้วิจัยประเมินประสิทธิภาพของนโยบายการเงินการคลัง ในระดับจุลภาค โดยอาศัยข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าของธุรกิจใน 5 จังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งได้แก่ สงขลา สตูล ยะลา ปัตตานี นราธิวาส ทั้งสิ้น 1,610 หน่วยธุรกิจ และพัฒนาแบบจำลองเพื่อหาปัจจัยกำหนด ประสิทธิภาพของมาตรการทางการเงินและการคลังในมุมมองของ ผู้ได้รับการช่วยเหลือทั้งสิ้น 12 มาตรการ โดยแบบจำลองทางเศรษฐมิติ ที่ใช้ คือ แบบจำลอง Ordered Binary Logistic หรือที่เรียกว่า Ordered Binary Logit ซึ่งเป็นวิธีเดียวกับที่ Bennett et al. (2001) ใช้ใน

การศึกษาผลลัพธ์และความพึงพอใจของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและย่อมต่อมาตรการ “Business Link” ในสหราชอาณาจักร

แบบจำลอง Ordered Binary Logit เป็นแบบจำลองที่มีการใช้ตัวแปรหุ่น (dummy variable) Y_i เป็นตัวแปรตามที่มีค่าที่สามารถเรียงลำดับมากน้อยได้ โดยตัวแปรหุ่น Y_i ในที่นี้มีค่าเท่ากับ 1 หากผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่ามาตรการมีประสิทธิภาพมาก และ 0 แทนความเห็นว่ามาตรการมีประสิทธิภาพน้อยถึงปานกลาง และ X_i ซึ่งเป็นเวกเตอร์ของตัวแปรอิสระจะแสดงปัจจัยที่ส่งผลต่อความเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพของมาตรการการเงินการคลัง โดยความเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพของมาตรการการเงินการคลังเพื่อส่งเสริมธุรกิจฮาลาลสามารถอธิบายได้ตามสมการ (1)

$$Y_i^* = a + \sum_{i=1}^k b_i X_i + \varepsilon_i \quad (1)$$

โดย Y_i^* เป็นตัวแปรแทนที่ใช้ในการประมาณค่าความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นของผู้ประกอบการกับปัจจัยต่าง ๆ หากค่าตัวแปรหุ่น Y_i มีค่าเท่ากับ 1 ตัวแปรแทน Y_i^* ก็จะมีค่ามากกว่า 0 และหากค่าตัวแปรหุ่น Y_i มีค่าเท่ากับ 0 ตัวแปรแทน Y_i^* ก็จะมีค่าเท่ากับหรือน้อยกว่า 0

การประมาณค่าสัมประสิทธิ์ในแบบจำลองนี้ จะใช้วิธีการประมาณค่าที่เรียกว่า Maximum Likelihood โดยวิธี Newton-Raphson ซึ่งจะต้องมีการประมาณค่าซ้ำไปซ้ำมา (Iterations) เพื่อให้ได้มาซึ่งค่าสัมประสิทธิ์สุดท้ายที่เข้าใกล้ค่าความสัมพันธ์ที่แท้จริง การประมาณค่าซ้ำไปซ้ำมานี้ใช้วิธีการของ Marquardt steps ที่จะช่วยให้ได้ค่าสัมประสิทธิ์สุดท้ายอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ในการประมาณค่า

ยังตั้งค่าเงื่อนไขตามแบบ Newey-West เพื่อให้ค่าเบี่ยงเบนของค่าสัมประสิทธิ์ (Standard Errors) และค่าความผันผวนที่คำนวณจากค่าความผิดพลาดของแบบจำลอง (Residuals) ไม่ว่าจะเป็น Variance หรือ Covariance ที่ได้จากการถดถอยไม่มีปัญหาค่าความผิดพลาดของแบบจำลองที่อาจเกิดจากปัญหาความสัมพันธ์กับค่าของตัวแปรอิสระในสมการ (Heterogeneity) การใช้วิธีการประมาณค่าตัวแปรที่อาจดูซ้ำซ้อนนี้จะช่วยให้ค่าสัมประสิทธิ์และผลทดสอบนัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์มีความถูกต้องน่าเชื่อถือ เนื่องจากค่าสัมประสิทธิ์และค่าเบี่ยงเบนของค่าสัมประสิทธิ์ปราศจากปัญหาที่จะเบี่ยงเบนผลทดสอบ

แบบจำลองประเภทนี้มีการแปลผลในรูปของความน่าจะเป็น (probability) ซึ่งมีการกระจายข้อมูลแบบ Logistic หากค่าประมาณการของความน่าจะเป็นที่ได้จากแบบจำลองมีค่ามากกว่า 0.5 ก็แสดงว่าผู้ประกอบการมีความเห็นว่ามาตรการมีประสิทธิภาพมาก แต่ถ้าค่าความน่าจะเป็นที่ได้จากการประมาณค่าจากแบบจำลองต่ำกว่าหรือเท่ากับ 0.5 แสดงว่าผู้ประกอบการมีความเห็นว่ามาตรการมีประสิทธิภาพน้อยถึงปานกลาง การคำนวณหาความน่าจะเป็นสามารถคำนวณได้จากสมการที่ (2)

$$P(Y_i = 1) = \frac{\exp(a + \sum_{i=1}^k b_i X_i)}{\exp(a + \sum_{i=1}^k b_i X_i) + 1} = \frac{1}{1 + \exp(-(a + \sum_{i=1}^k b_i X_i))} \quad (2)$$

โดย X_i เป็นเวกเตอร์ของตัวแปรอิสระซึ่งประกอบด้วยตัวแปรอิสระที่มีค่าต่อเนื่องและมีค่าไม่ต่อเนื่อง โดยแบ่งเป็นตัวแปรอิสระเป็น 2 ระดับ ได้แก่ 1) ระดับจุลภาคเพื่ออธิบายคุณสมบัติและมุมมองของผู้ตอบแบบสอบถาม รวมทั้งคุณลักษณะของประเพณีธุรกิจของผู้ตอบ

แบบสอบถาม และ 2) ระดับมหภาคเพื่อควบคุมสภาพเศรษฐกิจในจังหวัดต่าง ๆ ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง โดยรายละเอียดของตัวแปรอิสระสรุปได้ดังนี้

1) **ตัวแปรที่แสดงลักษณะเฉพาะของผู้ประกอบการ** ตัวแปรในกลุ่มนี้ถูกเลือกเข้ามาใส่ในแบบจำลอง เพื่อทดสอบว่าลักษณะเฉพาะของผู้ประกอบการหรือผู้ตอบแบบสอบถามมีส่วนในการตัดสินใจให้คะแนนความพึงพอใจต่อมาตรการรัฐหรือไม่ อาทิเช่น ผู้ประกอบการที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าหรือเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม อาจมีความคาดหวังกับประสิทธิภาพของมาตรการช่วยเหลือของภาครัฐที่ต่อธุรกิจฮาลาลโดยตรง มากกว่าผู้ประกอบการที่มีการศึกษาดำรงต่ำกว่าหรือเป็นผู้นับถือศาสนาอื่น ทำให้มีแนวโน้มที่จะตอบไม่พอใจกับมาตรการของภาครัฐหากมาตรการนั้นไม่ได้เฉพาะเจาะจงกับธุรกิจฮาลาล ในขณะที่มีแนวโน้มที่พอใจกับมาตรการของภาครัฐ หากมาตรการที่เฉพาะเจาะจงหรือเกี่ยวข้องกับธุรกิจฮาลาล อย่างเช่น มาตรการสินเชื่อสำหรับธุรกิจฮาลาล เช่น เครื่องแต่งกาย ร้านอาหาร เป็นต้น

2) **ตัวแปรที่แสดงถึงตัวธุรกิจ** ได้แก่ รูปแบบธุรกิจ (ห้างหุ้นส่วน บริษัทมหาชน บริษัทจำกัด ธุรกิจที่ไม่ได้จดทะเบียนนิติบุคคล) ประเภทธุรกิจ (ค้าขายปลีกและส่ง ธุรกิจด้านอาหาร ธุรกิจด้านการท่องเที่ยว ธุรกิจด้านโรงแรมและที่พัก ธุรกิจอุตสาหกรรมเกษตร และธุรกิจอุตสาหกรรมอื่น ๆ) มาตรฐานฮาลาลของสินค้า ความสำเร็จของธุรกิจในปีสุดท้ายของมาตรการ ลูกค้ายหลักของธุรกิจ พื้นที่ให้บริการเรียงจากความครอบคลุมของพื้นที่ให้บริการ ซึ่งแสดงถึงความหลากหลายของกลุ่มลูกค้าและการเข้าถึงสาธารณูปโภคของธุรกิจ เงินทุนหมุนเวียนเฉลี่ยและกำไรเฉลี่ยต่อเดือน การปรับปรุงแผนการทำธุรกิจ และจำนวนปีที่ได้นำเนินกิจการ

ตัวแปรในกลุ่มนี้ถูกเลือกเข้ามาใส่ในแบบจำลอง เนื่องจากลักษณะเฉพาะของธุรกิจอาจมีส่วนในการตัดสินใจให้คะแนนความพึงพอใจต่อมาตรการรัฐ ตัวอย่างเช่น ธุรกิจที่ประสบความสำเร็จอยู่แล้ว หรือมีกำไรต่อเนื่องสูง อาจทำให้เจ้าของธุรกิจมีแนวโน้มที่จะไม่เห็นความสำคัญของมาตรการช่วยเหลือจากภาครัฐ ในทางกลับกันธุรกิจที่กำลังประสบปัญหาหรือมีอุปสรรคในช่วงก่อนได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐก็จะรู้สึกถึงประโยชน์ที่ได้รับจากมาตรการของภาครัฐ และมีแนวโน้มที่จะตอบว่ามาตรการมีประสิทธิภาพ ในส่วนของระดับเงินทุนหมุนเวียนของธุรกิจนั้น ธุรกิจที่มีระดับเงินทุนหมุนเวียนสูง มีแนวโน้มที่จะต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐ และมีแนวโน้มที่จะให้คะแนนประสิทธิภาพของมาตรการสูงกว่าธุรกิจที่ต้องการเงินทุนหมุนเวียนต่ำ ในขณะเดียวกันธุรกิจที่มีการดำเนินการมาเป็นระยะเวลานาน จะมีประสบการณ์ในการทำธุรกิจฮาลาลมีแนวโน้มที่มีความเห็นต่อประสิทธิภาพของมาตรการการช่วยเหลือจากภาครัฐได้ชัดเจนกว่าธุรกิจที่เพิ่งมีการดำเนินการมาไม่นาน ซึ่งการช่วยเหลือของภาครัฐนั้น มักจะดำเนินการในช่วงที่เศรษฐกิจชะลอตัวหรือธุรกิจส่วนใหญ่ประสบปัญหา ดังนั้น เจ้าของธุรกิจที่เพิ่งดำเนินการมาไม่นาน อาจจะคาดหวังกับประสิทธิภาพของมาตรการช่วยเหลือของภาครัฐที่มีต่อธุรกิจฮาลาลโดยตรง มากกว่าเจ้าของธุรกิจที่มีประสบการณ์ทำธุรกิจมานาน ทำให้มีแนวโน้มที่จะตอบไม่พอใจกับประสิทธิภาพของมาตรการของภาครัฐ

3) มุมมองของผู้ประกอบการที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ มุมมองต่อการส่งเสริมธุรกิจฮาลาล การรับรู้มาตรการสนับสนุนธุรกิจฮาลาลโดยเฉพาะ มุมมองต่อความจำเป็นของมาตรการในการส่งเสริมธุรกิจฮาลาลโดยเฉพาะ มุมมองต่อความต้องการผลิตภัณฑ์หรือบริการ

ฮาลาล มุมมองต่อการส่งเสริมความรู้ด้านมาตรฐานฮาลาล มุมมองต่อการเข้าถึงแหล่งเงินทุน มุมมองต่อผลกระทบของเหตุการณ์ความไม่สงบในภาคใต้ต่อธุรกิจฮาลาล มุมมองต่ออุปสรรคจากสภาพเศรษฐกิจโดยรวมต่อธุรกิจฮาลาล

ตัวแปรในกลุ่มนี้ถูกเลือกเข้ามาใส่ในแบบจำลอง เนื่องจากมุมมองของผู้ประกอบการ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพของมาตรการรัฐโดยตรง กล่าวคือ หากผู้ประกอบการมีมุมมองที่ส่งผลเชิงบวก หรือสนับสนุนให้มีมาตรการการช่วยเหลือจากภาครัฐ ก็จะมีแนวโน้มที่จะตอบว่ามาตรการของภาครัฐนั้นมีประสิทธิภาพ เช่น หากผู้ประกอบการมองว่ามีการส่งเสริมธุรกิจฮาลาลเพียงพอแล้ว หรือเห็นความจำเป็นของการมีมาตรการส่งเสริมธุรกิจฮาลาล รวมถึงมองว่าความต้องการผลิตภัณฑ์หรือบริการฮาลาลยังไม่เพียงพอ หรือแม้แต่ว่ายังต้องการให้มีการส่งเสริมความรู้ด้านมาตรฐานฮาลาล มุมมองเหล่านี้แสดงว่าผู้ประกอบการเหล่านั้นเห็นว่ามาตรการช่วยเหลือของภาครัฐที่มีต่อธุรกิจฮาลาล มีความสำคัญและอยากให้มีความมาตรการเหล่านี้ ซึ่งจะมีแนวโน้มที่จะตอบว่ามาตรการของภาครัฐที่มีอยู่นั้นมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะหากผู้ประกอบการมีมุมมองว่า ตนนั้นเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ยากมากหรือได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในภาคใต้ ก็จะมองว่ามาตรการช่วยเหลือทางการเงินและการคลังนั้นสามารถช่วยธุรกิจไว้ได้มาก จึงมีแนวโน้มที่จะพอใจกับประสิทธิภาพของมาตรการของภาครัฐ

นอกจากนี้ หากผู้ประกอบการมองว่าสภาพเศรษฐกิจโดยรวมกำลังเป็นอุปสรรคต่อธุรกิจฮาลาล แสดงว่าผู้ประกอบการมองว่ามาตรการที่มีอยู่นั้นไม่ได้ทำให้เศรษฐกิจดีขึ้น ผู้ประกอบการยังคงขายของไม่ได้

ดังนั้น ผู้ประกอบการกลุ่มนี้ก็จะมีความโน้มที่จะเห็นว่าประสิทธิภาพของมาตรการของภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการเงินหรือการคลังนั้นค่อนข้างต่ำ

4) ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจมหภาค ได้แก่ อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจในระดับจังหวัด ที่เปลี่ยนแปลงไปในช่วงปี พ.ศ. 2556-2558 และอัตราการว่างงานในระดับจังหวัดในช่วงปี พ.ศ. 2556-2558

5) ตัวแปรหุ่นแทนจังหวัดที่ตั้ง เพื่อแสดงถึงสภาพโดยรวมของจังหวัด ทั้งที่เป็นสภาวะทางเศรษฐกิจ และสภาพแวดล้อมทางสังคม ความเชื่อและวัฒนธรรม ที่อาจแตกต่างกันไปในแต่ละจังหวัด

ตัวแปรในกลุ่มที่ 4 และ 5 เป็นตัวแปรที่ใส่ไว้ในแบบจำลองเพื่อเป็นตัวแปรควบคุม (control factor) เนื่องจากสภาวะแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็น สภาพเศรษฐกิจและวัฒนธรรม ความเชื่อ ในพื้นที่แต่ละจังหวัด อาจมีผลต่อมุมมองต่อประสิทธิภาพของมาตรการความช่วยเหลือจากภาครัฐ เช่น หากในช่วงแรก ๆ ที่มาตรการถูกนำมาใช้ภาวะเศรษฐกิจในพื้นที่ไม่ดีขึ้น (อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัดลดลง หรืออัตราการว่างงานสูงขึ้นในช่วง 3 ปีแรกของมาตรการ) จะทำให้ผู้ประกอบการมองว่ามาตรการของภาครัฐได้ช่วยธุรกิจในพื้นที่นั้น ซึ่งทำให้คนในพื้นที่มีความโน้มที่จะมองว่ามาตรการนั้นมีประสิทธิภาพ ในขณะที่หากค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรหุ่นที่แทนจังหวัดที่ตั้งได้จากผลของแบบจำลองมีนัยสำคัญ แสดงว่ามุมมองต่อประสิทธิภาพของมาตรการรัฐนั้นได้รับอิทธิพลจากแนวคิด ความเชื่อ หรือวัฒนธรรมในพื้นที่แตกต่างกันไป

ผลการสำรวจประสบการณ์และความเห็นของผู้ประกอบการธุรกิจ ฮาลาลในจังหวัดชายแดนใต้ ที่มีต่อนโยบายด้านการเงินการคลังของ รัฐบาล

จากข้อมูลสถานะทางเศรษฐกิจในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ยังคงได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบ ถึงแม้ว่าภาครัฐ ได้มีมาตรการด้านการเงินการคลัง เพื่อสนับสนุนพื้นที่ดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่อง แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นต้องประเมินประสิทธิผลของนโยบายด้านการเงินการคลังของภาครัฐ ที่มีต่อผู้ประกอบการธุรกิจฮาลาลในจังหวัดชายแดนใต้ เพื่อให้ทราบถึงความต้องการผู้ประกอบการธุรกิจฮาลาล ข้อจำกัดในการดำเนินนโยบายของภาครัฐ รวมทั้งนำผลจากการสำรวจดังกล่าวมาวิเคราะห์เชิงลึก โดยใช้การพัฒนาแบบจำลอง เพื่อหาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ กับการตัดสินใจเลือกใช้หรือเลือกไม่ใช้นโยบายมาตรการด้านการเงินการคลังของผู้ประกอบการธุรกิจฮาลาล เพื่อประเมินประสิทธิผลของนโยบายด้านการเงินการคลังของภาครัฐ ต่อการส่งเสริมธุรกิจฮาลาลในจังหวัดชายแดนใต้ รวมทั้งศึกษาวิเคราะห์ เพื่อเสนอแนะเชิงนโยบาย เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนานโยบายด้านการเงินการคลังของภาครัฐในระยะต่อไป ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ประกอบการธุรกิจฮาลาลในพื้นที่อย่างแท้จริงและทั่วถึง โดยจะช่วยให้ นโยบายของภาครัฐสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และไม่เป็นการงบประมาณต่อภาครัฐจนเกินควร

ทั้งนี้ ผลการสำรวจความคิดเห็นของผู้ประกอบการจำนวน 1,612 ราย ในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ประสบปัญหาความไม่สงบ ในพื้นที่ ได้แก่ ยะลา ปัตตานี นราธิวาส สตูล และ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา (อำเภोजะนะ อำเภอนาหวี อำเภอสะบ้าย้อย

และอำเภอเทพา) โดยการเลือกกลุ่มเป้าหมายมีการกระจายตามเพศ อายุ การศึกษา และรายได้ มีผลการสำรวจสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1) การประกอบธุรกิจในพื้นที่ ผู้ประกอบการที่สำรวจความคิดเห็นส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย โดยค้าขายอาหารมากที่สุด รองลงมาประกอบอาชีพค้าขายปลีกสินค้าอุปโภคบริโภค และค้าขายปลีกสินค้าอื่น ๆ ในสัดส่วนใกล้เคียงกัน และบางส่วนประกอบอาชีพบริการ เช่น ร้านตัดผม ร้านซักรีด อยู่ซ่อมรถ ร้านรับซ่อมอุปกรณ์ต่าง ๆ เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดสงขลา ซึ่งจะมีผู้ประกอบการค้าขายบริการมากที่สุด โดยกลุ่มลูกค้าเป็นทั้งลูกค้าที่นับถือศาสนาอิสลาม และลูกค้าทั่วไป ทั้งนี้ ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ร้อยละ 85 - 95 ยังไม่ได้จดทะเบียนนิติบุคคล และมีกำไรจากการดำเนินธุรกิจในปีที่ผ่านมานอกจากนี้ ผลกำไรในปีที่ผ่านมาสูงขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับผลกำไรกับเมื่อ 3 ปี และ 10 ปีก่อนหน้า ชี้ให้เห็นว่า สถานการณ์ทางเศรษฐกิจในปัจจุบันดีขึ้นกว่าเมื่อ 3 ปีที่แล้ว และดีขึ้นกว่าเมื่อ 10 ปีที่แล้ว หรือปี 2551 ซึ่งเป็นช่วงเริ่มเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนใต้และเป็นช่วงที่มีเหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้นจำนวนมาก อีกทั้ง ผู้ประกอบธุรกิจส่วนใหญ่ยังคงดำเนินกิจการต่อ และบางส่วนมีแผนที่จะขยายกิจการ ซึ่งเป็นสัญญาณที่ดีที่ชี้ให้เห็นว่า ผู้ประกอบธุรกิจในพื้นที่ความไม่สงบชายแดนใต้ มีความรู้สึกที่เป็นบวกต่อสถานะเศรษฐกิจในอนาคต และผู้ประกอบการไม่ย้ายออกจากพื้นที่ ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้เศรษฐกิจในพื้นที่ขยายตัวได้ดีขึ้น

2) การปฏิบัติตามการรับรองมาตรฐานฮาลาล ผลสำรวจเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจที่ปฏิบัติตามมาตรฐานฮาลาลในจังหวัดสงขลา แตกต่างจากจังหวัดอื่น ๆ โดยในจังหวัดอื่น ๆ ธุรกิจส่วนใหญ่จะปฏิบัติ

ตามระบบรับรองมาตรฐานฮาลาล ในขณะที่ธุรกิจในจังหวัดสงขลา มีเพียงส่วนน้อยที่ปฏิบัติตามระบบรับรองมาตรฐานฮาลาล ซึ่งชี้ให้เห็นถึงโครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจที่ค่อนข้างจะแตกต่างกันระหว่างจังหวัดสงขลาและจังหวัดชายแดนภาคใต้อื่น ๆ ในส่วนการให้ความสำคัญกับระบบรับรองมาตรฐานฮาลาล ผลสำรวจพบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ทราบว่า ปัจจุบันมีระบบรับรองมาตรฐานฮาลาลและคิดว่าควรมีระบบดังกล่าว ทั้งนี้ เมื่อสอบถามว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับระบบรับรองมาตรฐานฮาลาลก่อนตัดสินใจซื้อสินค้าหรือไม่ ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เห็นว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับระบบรับรองดังกล่าวก่อนซื้อสินค้า อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการบางส่วนเห็นว่า ผู้บริโภคไม่ได้ให้ความสำคัญกับระบบรับรองดังกล่าวซึ่งผู้ประกอบการเองก็ไม่ได้ให้ความสำคัญกับระบบรับรองมาตรฐานฮาลาลเช่นกัน ดังนั้น ทิศนาคติของผู้ประกอบการมีผลต่อการปฏิบัติตามมาตรฐานฮาลาล แต่ความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้ความสำคัญกับระบบรับรองมาตรฐานฮาลาลไม่ขึ้นอยู่กับประเภทธุรกิจ

ผู้ประกอบการคิดว่าประเด็นที่มีผลกระทบต่อธุรกิจฮาลาล คือ ความต้องการผลิตภัณฑ์ฮาลาล หรือบริการฮาลาลไม่เพียงพอ/ไม่มีลูกค้าเพียงพอ รองลงมาคือ ผู้ประกอบธุรกิจฮาลาลไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน และสภาพเศรษฐกิจโดยรวมเป็นอุปสรรคต่อธุรกิจฮาลาล ในขณะที่ ประเด็นที่ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยน้อยที่สุด คือ เหตุการณ์ไม่สงบในภาคใต้เป็นอุปสรรคต่อธุรกิจฮาลาล ยกเว้นในจังหวัดสงขลา ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่าประเด็นดังกล่าวมีผลกระทบต่อธุรกิจฮาลาลในจังหวัดสงขลา ทั้ง ๆ ที่จำนวนเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดสงขลานั้นน้อยกว่าจังหวัดอื่นค่อนข้างมาก ข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า จำนวนเหตุการณ์ความไม่สงบอาจไม่สามารถใช้เป็นเครื่องชี้วัด

ผลกระทบทางเศรษฐกิจได้ทั้งหมด ถึงแม้ว่าจังหวัดสงขลามีจำนวน เหตุการณ์ความไม่สงบไม่มากนัก แต่มักเป็นเหตุการณ์ที่มีความรุนแรง ค่อนข้างมาก และมีการเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับเหตุการณ์เป็นระยะ เวลานาน ประกอบกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในจังหวัดสงขลาเกิดขึ้น ในใจกลางพื้นที่เศรษฐกิจ ซึ่งกระทบต่อความเชื่อมั่นของผู้ประกอบการ ในพื้นที่เป็นอย่างมาก

3) มาตรการสนับสนุนธุรกิจฮาลาลจากภาครัฐ มาตรการด้านการเงินที่ผู้ประกอบการคิดว่ามีประสิทธิภาพในการช่วยเหลือธุรกิจ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้มากที่สุด คือ มาตรการสินเชื่อฮาลาล รongลงมา คือ มาตรการพักชำระหนี้เกษตรกร มาตรการสินเชื่อหาบเร่ แผงลอย และมาตรการสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำเพื่อธุรกิจ ตามลำดับ ในขณะที่ มาตรการด้านการเงินที่ผู้ประกอบการคิดว่ามีประสิทธิภาพในการช่วยเหลือธุรกิจ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้น้อยที่สุด คือ มาตรการ สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำเพื่อที่อยู่อาศัย และมาตรการสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ เพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียน

มาตรการด้านการคลังที่ผู้ประกอบการคิดว่ามีประสิทธิภาพ ในการช่วยเหลือธุรกิจ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้มากที่สุด คือ มาตรการ ลดภาษีเพื่อส่งเสริมการลงทุนและมาตรการลดหย่อนต่างเบี่ยประกัน รongลงมาคือ มาตรการลดภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและมาตรการ ลดค่าธรรมเนียมการโอนอสังหาริมทรัพย์ ตามลำดับ และมาตรการ ด้านการคลังที่ผู้ประกอบการคิดว่ามีประสิทธิภาพในการช่วยเหลือธุรกิจ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้น้อยที่สุด คือ มาตรการลดภาษีเงินได้ นิติบุคคลและมาตรการลดภาษีขายอสังหาริมทรัพย์

เมื่อสอบถามประสบการณ์จากการใช้บริการมาตรการสนับสนุนจากภาครัฐ พบว่า ผู้ประกอบการเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่เคยได้รับการสนับสนุนจากมาตรการต่าง ๆ ของภาครัฐ ซึ่งปัญหาเกิดจากการไม่รู้และการไม่ได้รับข้อมูล โดยเฉพาะในจังหวัดสงขลาที่มีสัดส่วนผู้ที่ไม่รู้ข้อมูลสูงมาก ซึ่งแสดงให้เห็นถึงปัญหาการประชาสัมพันธ์มาตรการของภาครัฐที่ยังไม่ทั่วถึง สาเหตุรองลงมา คือ มาตรการไม่สอดคล้องกับความต้องการ ดังนั้น การออกแบบมาตรการของภาครัฐในบางครั้งยังไม่สอดคล้องกับความต้องการในพื้นที่

4) บทบาทของรัฐบาลหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมหรือสนับสนุนธุรกิจฮาลาล ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ในทุกจังหวัด เห็นว่าหน่วยงานทั้งภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรร่วมกันมีมาตรการสนับสนุนธุรกิจฮาลาล เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ในพื้นที่ และสามารถกำหนดมาตรการสนับสนุนได้สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่

ผลการประเมินประสิทธิผลของนโยบายการเงินการคลังโดยใช้เศรษฐกิจมิติ

1) ผลการประเมินลักษณะของผู้ประกอบการและรูปแบบของการประกอบธุรกิจต่อประสิทธิภาพของมาตรการการเงินการคลัง เมื่อนำผลที่ได้จากการสำรวจความพึงพอใจมาวิเคราะห์เชิงเศรษฐกิจมิติ เพื่อประเมินประสิทธิผลของนโยบายการเงินการคลัง ทั้งในระดับจุลภาคและระดับมหภาค พบว่า ลักษณะของผู้ประกอบการ รวมทั้งลักษณะเฉพาะและรูปแบบของการประกอบธุรกิจ มีผลต่อมุมมองของผู้ประกอบการมีต่อประสิทธิภาพของมาตรการทางการเงินและการคลังที่อยู่ในแบบสอบถาม อย่างไรก็ดี ปัจจัยด้านลักษณะของผู้ประกอบการ

ลักษณะ และรูปแบบการประกอบธุรกิจที่กระทบต่อประสิทธิภาพของแต่ละมาตรการการเงินการคลัง แตกต่างกันไปตามลักษณะและเงื่อนไขของมาตรการนั้น ๆ

สำหรับมาตรการการเงิน ในส่วนของมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการลดดอกเบี้ย ผู้ประกอบการเพศชายและผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว มีแนวโน้มที่จะเห็นว่ามาตรการการเงินลดดอกเบี้ยมีประสิทธิภาพมากกว่าผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมอื่น ๆ ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากเจ้าของกิจการซึ่งขอสินเชื่อส่วนใหญ่เป็นเพศชายและอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เป็นอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากเหตุการณ์ความไม่สงบ อีกทั้ง มาตรการที่เกี่ยวข้องกับการพักชำระหนี้ ซึ่งลักษณะของผู้ประกอบการไม่มีผลต่อประสิทธิภาพของมาตรการ เนื่องจากมาตรการพักชำระหนี้ ส่งผลให้ทุกคนในครัวเรือนได้ผลประโยชน์จากมาตรการดังกล่าว ไม่เพียงแต่เจ้าของกิจการเท่านั้น

ในทางตรงกันข้าม สำหรับมาตรการการคลัง ลักษณะของผู้ประกอบการไม่ได้เป็นปัจจัยที่กระทบต่อประสิทธิภาพของมาตรการอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ อาจเกิดจากมาตรการการคลังให้สิทธิประโยชน์แก่ผู้ประกอบการทุกคนที่ผ่านคุณสมบัติ ซึ่งแตกต่างจากมาตรการทางการเงิน จึงไม่มีผู้ประกอบการกลุ่มใดมีมุมมองว่ามาตรการด้านการคลังมีประสิทธิภาพมากกว่าผู้ประกอบการกลุ่มอื่น ๆ

อีกทั้ง ผู้ประกอบการที่ดำเนินธุรกิจในรูปแบบห้างหุ้นส่วน จะเห็นว่ามาตรการทางการเงินการคลังมีประสิทธิภาพ และผู้ประกอบการที่มีเงินทุนหมุนเวียนต่อเดือนสูงจะเห็นว่ามาตรการลดภาษี มีประสิทธิภาพ เนื่องจากผู้ประกอบการที่มีเงินทุนหมุนเวียนสูงจะได้ประโยชน์จากการลดภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและนิติบุคคลมากกว่าผู้ประกอบการรายย่อยที่อาจจะไม่มีกำไรหรือได้กำไรน้อยจากการประกอบธุรกิจ

2) ผลการประเมินมุมมองของผู้ประกอบการต่อปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ และประสิทธิภาพของมาตรการการเงินการคลัง นอกจากลักษณะของผู้ประกอบการ ลักษณะเฉพาะ และรูปแบบของการประกอบธุรกิจ มีผลต่อประสิทธิภาพของมาตรการการเงินการคลังแล้ว มุมมองของผู้ประกอบการต่อปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ ก็มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพของมาตรการการเงินการคลังอีกด้วย โดยหากผู้ประกอบการที่เห็นว่าผลิตภัณฑ์และบริการฮาลาลไม่เพียงพอ หรือมีความรู้เรื่องมาตรฐานผลิตภัณฑ์และบริการฮาลาลมีแนวโน้มที่จะเห็นว่ามาตรการทั้งด้านการเงินและการคลังมีประสิทธิภาพมากกว่าผู้ประกอบการรายอื่น

สำหรับความสัมพันธ์ของเหตุการณ์ความไม่สงบในภาคใต้ และประสิทธิภาพของมาตรการด้านการการเงินการคลังนั้น คณะผู้วิจัยพบว่า มุมมองของผู้ประกอบการต่อผลกระทบของเหตุการณ์ความไม่สงบในภาคใต้ต่อธุรกิจฮาลาล ไม่ได้เป็นปัจจัยหลักที่มีผลกระทบต่อมุมมองของผู้ประกอบการ ต่อประสิทธิภาพของมาตรการทางการเงินและการคลังอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะมาตรการด้านการคลัง อย่างไรก็ตาม สำหรับมาตรการด้านการเงิน ผู้ประกอบการที่เห็นว่าเหตุการณ์ความไม่สงบส่งผลกระทบต่อธุรกิจฮาลาลคิดว่ามาตรการสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำเพื่อการประกอบธุรกิจ และเพื่อปรับปรุงที่อยู่อาศัยและมาตรการพักชำระหนี้ที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรมีประสิทธิภาพเท่านั้น

3) ผลการประเมินผลกระทบของปัจจัยเชิงมหภาคต่อประสิทธิภาพของมาตรการการเงินการคลัง เมื่อประเมินผลกระทบของปัจจัยเชิงมหภาคต่อประสิทธิภาพของมาตรการด้านการเงินและการคลังโดยเปรียบเทียบระหว่างปัจจัยด้านเศรษฐกิจมหภาค (อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจในระดับจังหวัด อัตราการว่างงาน) และปัจจัยโดยรวมของแต่ละจังหวัด (ตัวแปรหุ่นแทนจังหวัดที่ตั้ง) พบว่า

3.1) ปัจจัยโดยรวมของแต่ละจังหวัดซึ่งไม่สามารถวัดได้จากปัจจัยด้านเศรษฐกิจมหภาค มีผลต่อมุมมองของผู้ประกอบการที่มีต่อประสิทธิภาพของมาตรการด้านการเงินมากกว่าปัจจัยด้านเศรษฐกิจมหภาคของแต่ละจังหวัด อย่างไรก็ตาม สำหรับมาตรการทางด้านการเงินที่เกี่ยวข้อง การลดอัตราดอกเบี้ย ปัจจัยเศรษฐกิจมหภาคของแต่ละจังหวัดสามารถใช้คาดการณ์การประเมินประสิทธิภาพได้ถูกต้องดีกว่าการใช้ปัจจัยโดยรวมของพื้นที่

3.2) ในขณะที่การประเมินประสิทธิภาพของมาตรการทางด้านการคลัง ปัจจัยโดยรวมของแต่ละจังหวัดมีผลต่อประสิทธิภาพของมาตรการทางด้านการคลังมากกว่าปัจจัยเศรษฐกิจมหภาคของแต่ละจังหวัด ยกเว้น มาตรการชดเชยส่วนต่างเบี้ยประกันภัยทรัพย์สินคุ้มครองภัยก่อการร้าย ปัจจัยเศรษฐกิจมหภาคสามารถอธิบายประสิทธิภาพของมาตรการได้ดีกว่า

ดังนั้น ในการออกแบบหรือเลือกใช้มาตรการ ผู้กำหนดนโยบายควรพิจารณาปัจจัยที่เหมาะสม ในการออกแบบมาตรการต่าง ๆ เช่น การนำปัจจัยเศรษฐกิจมหภาค มาพิจารณาความจำเป็นและออกแบบมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการลดดอกเบี้ย การออกแบบมาตรการทางด้านการคลังให้มีความแตกต่างตามความเหมาะสมของปัจจัยโดยรวมของแต่ละจังหวัด เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้วิจัยได้จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อประกอบการจัดทำมาตรการด้านการเงินการคลังในอนาคต โดยสรุปได้ดังนี้

1) การพัฒนามาตรการที่มีอยู่ให้ตรงกลุ่มเป้าหมายและครบถ้วนมากขึ้น ภาครัฐควรมีมาตรการด้านการเงินการคลังเพื่อสนับสนุนธุรกิจฮาลาลในจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อไป เนื่องจากมาตรการดังกล่าวช่วยเสริมสร้างความมั่นใจของผู้ประกอบการได้ดีในช่วงที่ทำการศึกษ โดยจะเห็นได้ว่า ผู้ประกอบธุรกิจส่วนใหญ่ยังคงต้องการดำเนินกิจการต่อไปในพื้นที่ และบางส่วนมีแผนที่จะขยายกิจการในพื้นที่อีกด้วย ดังนั้น ภาครัฐจึงควรสนับสนุนมาตรการด้านการเงินการคลังอย่างต่อเนื่อง แต่ควรปรับปรุงมาตรการที่จะออกมาในอนาคต ให้สอดคล้องกับผลการศึกษาข้างต้น เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจฮาลาลได้อย่างตรงจุดและครบถ้วนยิ่งขึ้น ดังนี้

1.1) กำหนดพื้นที่ให้ความช่วยเหลือให้ตรงจุดมากขึ้น โดยเฉพาะในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ ยะลา ปัตตานี และ นราธิวาส เนื่องจากเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบอย่างชัดเจน ต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจของสามจังหวัดดังกล่าว

1.2) กำหนดระดับความช่วยเหลือและจัดสรรทรัพยากรหรืองบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัดของภาครัฐตามระดับของผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบ โดยให้ความช่วยเหลือและจัดสรรทรัพยากรให้แก่ภาคอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบมาก เช่น ภาคบริการในสาขาโรงแรมและภัตตาคาร ซึ่งเป็นภาคธุรกิจที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบมากที่สุด ทั้งนี้ ภาครัฐไม่จำเป็นต้อง

ต้องยกเลิกหรือลดความช่วยเหลือให้กับพื้นที่หรือภาคอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบน้อย แต่อาจจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด ให้แก่พื้นที่หรือผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดเพิ่มขึ้น

1.3) การออกแบบหรือการเลือกใช้มาตรการด้านการเงิน การคลังที่เหมาะสมและก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ภาครัฐควรพิจารณาปัจจัยที่ใช้ในการออกแบบมาตรการประเภทต่าง ๆ ซึ่งแตกต่างกัน เช่น การนำปัจจัยเศรษฐกิจมหภาคมาพิจารณาความจำเป็นและออกแบบมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการลดดอกเบี้ย และการออกแบบมาตรการทางด้านการคลังให้มีความแตกต่างตามความเหมาะสมของปัจจัยโดยรวมของแต่ละจังหวัด เป็นต้น

2) การส่งเสริมธุรกิจฮาลาล ภาครัฐควรมีมาตรการด้านการเงินการคลังเพื่อส่งเสริมธุรกิจฮาลาลโดยเฉพาะเพิ่มขึ้น เนื่องจากประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม และจากการสำรวจพบว่า ธุรกิจส่วนใหญ่จะปฏิบัติตามระบบรับรองมาตรฐานฮาลาล ซึ่งก็สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ทางเศรษฐมิติว่า มาตรการด้านการเงินที่ผู้ประกอบการคิดว่ามีประสิทธิภาพในการช่วยเหลือธุรกิจในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้มากที่สุด คือ มาตรการสินเชื่อฮาลาล

ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่า มาตรการด้านการเงินการคลังที่ดำเนินการในช่วงที่ผ่านมาจะไม่ได้จำกัดว่าจะต้องเป็นธุรกิจฮาลาลหรือไม่ โดยมีมาตรการเฉพาะสำหรับธุรกิจฮาลาลเพียง 2 มาตรการเท่านั้น ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ภาครัฐไม่ได้เห็นถึงความแตกต่างของธุรกิจที่ปฏิบัติตามหลักมาตรฐานฮาลาลกับธุรกิจปกติ โดยเฉพาะมาตรการด้านการเงิน

ซึ่งส่วนใหญ่เป็นมาตรการที่อ้างอิงกับดอกเบี้ย ทำให้การไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน ยังคงเป็นอุปสรรคหลักที่สำคัญของธุรกิจฮาลาลในพื้นที่ที่ทำการสำรวจ ดังนั้น การเพิ่มมาตรการด้านการเงินสำหรับธุรกิจฮาลาลขึ้นโดยเฉพาะที่ไม่ขัดต่อหลักศาสนาอิสลาม จะช่วยสร้างแรงจูงใจให้ผู้ประกอบการหันมาประกอบธุรกิจฮาลาลมากขึ้น

นอกจากนี้ การพัฒนาธุรกิจฮาลาลในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จะช่วยเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของระบบเศรษฐกิจในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้น ภาครัฐควรมีการสร้าง ความตระหนักความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง เกี่ยวกับระบบรับรองมาตรฐานฮาลาลให้แก่ประชาชนในพื้นที่ ที่นับถือศาสนาอิสลามเพื่อเพิ่มความต้องการของสินค้าที่ปฏิบัติตามระบบการรับรองมาตรฐานฮาลาลได้อย่างถูกต้องในพื้นที่ด้วย

3) การเพิ่มการช่วยเหลือผ่านมาตรการที่มีประสิทธิภาพ และปรับปรุงมาตรการที่ไม่มีประสิทธิภาพ นอกจากภาครัฐควรให้ความช่วยเหลือเพิ่มขึ้นผ่านมาตรการที่ผู้ประกอบการเห็นว่า มีประสิทธิภาพแล้ว อีกแนวทางหนึ่งที่สำคัญ คือ ภาครัฐควรปรับปรุง มาตรการที่ผู้ประกอบการเห็นว่าไม่มีประสิทธิภาพ โดยมาตรการด้านการเงินนั้น นอกจากจะเน้นการให้สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำที่เน้นเฉพาะกลุ่มธุรกิจฮาลาลตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว ภาครัฐอาจพิจารณาปรับปรุง แนวทางการให้ความช่วยเหลือผ่านมาตรการสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ เพื่อที่อยู่อาศัย และมาตรการสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำเพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียน เพราะเป็นมาตรการที่ผู้ประกอบการคิดว่ามีประสิทธิภาพในการช่วยเหลือ ธุรกิจในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้น้อยที่สุด เนื่องจากรูปแบบทางธุรกิจ ที่เกี่ยวข้องกับที่อยู่อาศัยและลักษณะการให้สินเชื่อเพื่อทุนหมุนเวียน ที่อาจไม่เหมาะสมกับความต้องการของผู้ประกอบการในพื้นที่

สำหรับมาตรการด้านการคลัง ภาครัฐควรเพิ่มการให้ความช่วยเหลือผ่านมาตรการลดภาษีเพื่อส่งเสริมการลงทุนและมาตรการชดเชยส่วนต่างเบี้ยประกันที่ผู้ประกอบการคิดว่ามีประสิทธิภาพในการช่วยเหลือธุรกิจในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้มากที่สุด โดยช่วยส่งเสริมให้เกิดแรงจูงใจในการลงทุนในพื้นที่เพิ่มขึ้นจนนำมาซึ่งการสร้างงานและรายได้ให้แก่ระบบเศรษฐกิจในพื้นที่ตามมา และยังช่วยสร้างให้เกิดความมั่นใจจากการคุ้มครองทรัพย์สินที่อยู่ในพื้นที่ดังกล่าวด้วย ในขณะที่ควรให้ความช่วยเหลือผ่านมาตรการลดภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา เพราะมีประสิทธิภาพมากกว่ามาตรการลดภาษีเงินได้นิติบุคคล เนื่องจากผู้ประกอบการส่วนใหญ่ในพื้นที่ไม่มีสถานะเป็นนิติบุคคล

4) การขยายการประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึง ภาครัฐควรประชาสัมพันธ์ให้ผู้ประกอบการที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของมาตรการให้ความช่วยเหลือทราบถึงรายละเอียดของมาตรการต่าง ๆ โดยมีผู้ประกอบการในพื้นที่เพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่เคยได้รับการสนับสนุนจากมาตรการต่าง ๆ ของภาครัฐ เนื่องจากมีข้อมูลที่ไม่เพียงพอหรือไม่ทราบว่ามีการอยู่ ดังนั้นภาครัฐควรจัดให้มีศูนย์การให้ข้อมูลเกี่ยวกับมาตรการรวมอยู่ในสถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐแห่งใดแห่งหนึ่งในแต่ละอำเภอ เพื่อให้ผู้ประกอบการที่ปกติเคยใช้บริการทางการเงินกับสถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐอยู่แล้ว สามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างทั่วถึง นอกจากนี้ ภาครัฐควรส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีส่วนร่วมมากขึ้นในการออกแบบมาตรการด้านการเงินการคลัง เพื่อให้มาตรการมีความเหมาะสมกับความต้องการของผู้ประกอบการในพื้นที่อย่างแท้จริงยิ่งขึ้น

5) การพัฒนาเชิงโครงสร้างในระยะยาว นอกจากการส่งเสริม และให้ความช่วยเหลือทางการเงินและการคลังผ่านมาตรการผ่อนปรน ต่าง ๆ เป็นการชั่วคราวแล้ว ภาครัฐควรให้ความสำคัญกับการพัฒนา เชิงโครงสร้างในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วย เนื่องจากปัญหา ในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการไม่ได้เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ ความไม่สงบในภาคใต้เพียงเท่านั้น แต่รวมถึงปัญหาในเชิงโครงสร้าง เช่น การเข้าถึงบริการทางการเงินตามหลักศาสนาอิสลาม การขาด ความรู้ความเข้าใจในมาตรฐานฮาลาล เป็นต้น

Centre for Muslim
World Policies

ศูนย์นโยบายโลกมุสลิม

คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน

กรุงเทพมหานคร 10330

โทรศัพท์/โทรสาร 02-218 6229

ISBN : 978-616-407-509-2